

Fortsatt drift: Regnskapsrapportering i konkursrammede små aksjeselskap

En studie av hvordan det rapporteres om fortsatt drift i forkant av konkurser i små aksjeselskap.

EIVIND NORDSLETTEN BJØRTVEDT
KIM ANDRÉ BØE SURDAL

VEILEDER

Geir Haaland

Universitetet i Agder, 2020

Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder

Institutt for økonomi

Forord

Denne masteravhandlingen skal forsøke å fremstille kunnskapen vi har tilegnet oss gjennom studiet Master i Regnskap og Revisjon ved Handelshøyskolen ved UiA. Avhandlingen har stor personlig betydning for oss og utgjør så langt vårt største akademiske arbeid.

Vi vil primært takke vår veileder Geir Haaland for bistand over forventning.

Vi ønsker også å takke Universitetet i Agder og hovedsakelig Handelshøyskolen ved UiA for vår mulighet til å fullføre utdanning innen regnskap og revisjon. Studieprogrammet har for oss vært preget av høy kvalitet både i oppsett og innhold av emner, og også særdeles dyktige forelesere. Den strukturerte måten studiet er lagt opp på gir en veldig iver som student.

Til slutt ønsker vi gjerne å takke hverandre for godt samarbeid.

Jeg ønsker å takke min sønn og min kone for tålmodighet og forståelse gjennom studietiden.

Jeg ønsker å takke min samboer for gode innspill.

Kristiansand, 31. mai 2020

Eivind Nordsletten Bjørtvedt & Kim André Bøe Surdal

Sammendrag

Hvert år går flere tusen små aksjeselskap konkurs i Norge. I forkant av konkursene avlegges som oftest et revidert årsregnskap fra foregående regnskapsperiode. I disse regnskapene er selskapet pliktet til å gjennomføre og rapportere om selskapets forutsetning om fortsatt drift, og dersom den ikke er til stede, å legge forutsetning om avvikling, til grunn for utarbeidelsen av regnskapet.

Studien omhandler det grunnleggende regnskapsprinsippet forutsetningen om fortsatt drift. Hovedsakelig går oppgaven ut på å kartlegge hvordan forutsetningen blir behandlet i praksis. Dette studeres gjennom to forskningsspørsmål, hvor forutsetningens to mulige former undersøkes, henholdsvis fortsatt drift og motstykket avvikling. Gjennom en omfattende datainnsamling av registrerte konkurser i små aksjeselskap fra to perioder, 2017 og 2019, forsøker vi i oppgaven å vise til trender og utvikling for rapporteringen om fortsatt drift.

Gjennom en metodetriangulering behandles over 550 regnskap, hvor kvalitativ og kvantitativ metode benyttes parallelt ved innsamling og analyse. I rapporteringen om fortsatt drift behandles ofte flere forskjellige emner, derfor operasjonaliseres rapporteringen etter observasjoner pr variable emne. Dataen stratifiseres på bakgrunn av vår risikovurdering av selskapene. Videre sammenliknes datagrunnlaget fra begge undersøkte år for å antyde mulige trender og utvikling innen rapporteringen om fortsatt drift.

Vår omfattende systematisering og analyse viser at dagens rapportering inneholder flere rapporteringsemner enn hva som er påkrevd gjennom lov og standardverk. Bruken av forutsetningen om avvikling er nærmest fraværende, og revisor sanksjonerer sjeldent mot uriktig bruk av forutsetningen. De generelle rapporteringstrendene og revisors håndtering av rapporteringen kan mulig være basert på vane fra før lovendringen. Dette er påpekt i oppgaven som den siste gjenstående rest av kreditorvernet som fulgte av rapporteringskravet i regnskapsloven i henhold til handleplikten ved tapt eller uforsvarlig egenkapital etter aksjeloven. Revisors undersøkelse av regnskapsopplysninger etter revisjonsstandarden ISA 570 er også preget av lovgivningen for selskaper som ikke er små og reflekterer ikke tydelig endringen i foreklingsreglene for små foretak.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Figur- og tabelloversikt	v
Forkortelser	vii
1 Introduksjon – oppgavens formål	1
1.1 <i>Motivasjonen bak studien</i>	1
1.2 <i>Målet med oppgaven og problemstilling</i>	3
1.3 <i>Oppgavens struktur</i>	5
1.4 <i>Avgrensning av studien</i>	6
2 Teori	7
2.1 <i>Regnskapsteori</i>	9
2.1.1 <i>Regnskapets historie</i>	9
2.1.2 <i>Primær regnskapsteori</i>	13
2.2 <i>Juridisk teori</i>	20
2.2.1 <i>Juridisk opprinnelse</i>	20
2.2.2 <i>Konkursretten</i>	23
2.2.3 <i>Aksjelovgivning</i>	24
2.3 <i>Revisjonsteori</i>	25
2.3.1 <i>Grunnleggende om revisor og revisjon</i>	26
2.4 <i>Forutsetningen om fortsatt drift</i>	30
2.4.1 <i>Generelt</i>	30
2.4.2 <i>Lovforarbeidet om fortsatt drift</i>	32
2.4.3 <i>Nyere utvikling i regnskapslovgivning om fortsatt drift</i>	34
2.4.4 <i>Hensikt og konsekvens</i>	36
2.4.5 <i>Ledelsen og revisors ansvar ved vurdering av fortsatt drift</i>	38
2.5 <i>Regnskapsanalyse</i>	46
2.5.1 <i>Soliditetsanalyse</i>	47
2.5.2 <i>Likviditetsanalyse</i>	48
2.5.3 <i>Vekting av nøkkeltall</i>	48
3 Forskningsdesign og metode	50
3.1 <i>Metodetilnærming</i>	50
3.2 <i>Utvalg</i>	52
3.3 <i>Kildehåndtering</i>	53
3.4 <i>Operasjonalisering av fortsatt drift-redegjørelser</i>	53
3.4.1 <i>Uttrykk for usikkerhet</i>	54
3.4.2 <i>Årsaker og forhold som avkrefter eller indikerer usikkerhet</i>	57
3.4.3 <i>Direkte eller indirekte påpekning av inntrådt handleplikt</i>	58
3.4.4 <i>Ledelsens plan</i>	59
3.4.5 <i>Oppsummert operasjonalisering</i>	60
3.5 <i>Kategorisering av utvalg etter risiko</i>	61
3.6 <i>Kategorisering av revisjonsberetninger</i>	62

3.7	<i>Reliabilitet og validitet</i>	62
4	Presentasjon av data	65
4.1	<i>Forskningsspørsmål 1: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor fortsatt drift?</i>	65
4.1.1	Datagrunnlag for 2019	65
4.1.2	Datagrunnlag for 2017	72
4.2	<i>Forskningsspørsmål 2: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om avvikling?</i>	78
5	Analyse og drøfting	81
5.1	<i>Forskningsspørsmål 1: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor fortsatt drift?</i>	82
5.1.1	Utvalget sett som helhet	82
5.1.2	Rapportering etter risiko	90
5.1.3	Revisor	102
5.1.4	Hvordan har lovendringen 15 desember 2017 påvirket rapporteringen om fortsatt drift?	106
5.2	<i>Forskningsspørsmål 2: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om avvikling?</i>	111
5.2.1	Bruk av regnskapsprinsipp	112
5.2.2	Forutsetning om avvikling lagt til grunn	113
5.2.3	Selskapet skal avvikles.....	113
5.2.4	Ledelsen og revisors forhold til avvikling.....	114
5.2.5	Konseptet avvikling	117
6	Oppsummering og konklusjon	119
6.1	<i>Oppsummering</i>	119
6.2	<i>Konklusjon</i>	119
6.3	<i>Forslag til videre forskning</i>	120
	Bibliografi	121
	Vedlegg	125
	<i>Vedlegg 1 - Refleksjonsnotat - Av Eivind Nordsletten Bjørtvedt - Masteroppgave MRR</i>	125
	<i>Vedlegg 2 - Refleksjonsnotat - Av Kim André Bøe Surdal - Masteroppgave MRR</i>	128
	<i>Vedlegg 3 – Datagrunnlag</i>	131
	Abstrahert data fra rapportering om fortsatt drift - 2019.....	132
	Abstrahert data fra rapportering om fortsatt drift - 2017.....	140
	Nøkkeltall og konkursprediksjonsscore – 2019	148
	Nøkkeltall og konkursprediksjonsscore – 2017	155
	Avviklingsselskap	165

Figur- og tabelloversikt

Figur 1 - Oversikt over revisjonsberetninger ved vurdering av fortsatt drift.	46
Figur 2 - Eksempel på vurdering av "Bekrefter ikke usikkerhet"	56
Figur 3 - Eksempel på vurdering av "Implisitt" erkjennelse av usikkerhet.	56
Figur 4 - Eksempel på "tydelig" implisitt helhetsformulering av usikkerhet knyttet til fortsatt drift. ...	57
Figur 5 - Fordelingstre 1 - Hele utvalget	68
Figur 6 - Fordelingstre 2 - Høy risiko	69
Figur 7 - Fordelingstre 3 - Moderat risiko	70
Figur 8 - Fordelingstre 4 - Lav risiko	70
Figur 9 - Fordelingstre 5 - Hele utvalget	74
Figur 10 - Fordelingstre 6 - Høy risiko	75
Figur 11 - Fordelingstre 7 - Moderat risiko	76
Figur 12 - Fordelingstre 8 - Lav risiko	76
Figur 13 - Eksempel på selskap som legger begge forutsetninger til grunn.	79
Figur 14 - Eksempel på overholdelse av absolutt minstekrav.	83
Figur 15 - Eksempel på usikkerhet og årsak uten videre plan.	84
Figur 16 - Utsnitt fra fordelingstre 1 – Hele utvalget.	84
Figur 17 - Eksempel på opplysning om fortsatt drift i prinsippnote.	85
Figur 18 - Eksempel på fortsatt driftsvurdering i egenkapitalnote.	86
Figur 19 - Eksempel på fortsatt driftsvurdering i egen note.	86
Figur 20 - Eksempel på feilaktig bruk av forutsetningen om fortsatt drift.	88
Figur 21 - Eksempel på informativ sjablongnote om fortsatt drift.	89
Figur 22 - Eksempel på «tom» sjablongnote om fortsatt drift.	89
Figur 23 - Utsnitt fra fordelingstre 2 – Høy risiko.	91
Figur 24 - Utsnitt fra fordelingstre 2 - Høy risiko.	92
Figur 25 - Utsnitt fra fordelingstre 2 - Høy risiko.	92
Figur 26 - Eksempel på enkel note.	93
Figur 27 - Eksempel på eksplisitt formulering av inntrådt handleplikt.	94
Figur 28 - Eksempel på beskrivelse av forhold som indikerer usikkerhet.	95
Figur 29 - Eksempel på regnskapsmessige forhold.	96
Figur 30 - Eksempel på omfattende redegjørelse for tiltak og plan.	97
Figur 31 - Eksempel på opplysning om tiltak uten redegjørelse.	97
Figur 32 - Eksempel på note med formildende formulering.	99
Figur 33 - Utsnitt fra fordelingstre 3 - Moderat risiko.	99

Figur 34 - Utklipp av tabell 2 - Årsak.	100
Figur 35 - Eksempel på oppklarende rapportering.	101
Figur 36 - Eksempel på ledelsens vilje til fortsatt drift.	102
Figur 37 - Eksempel på transparent og redelig rapportering fra selskap med lav risiko for konkurs. .	102
Figur 38 - Revisjonsberetninger, 2019.	103
Figur 39 - Fordeling av revisjonsberetninger.	104
Figur 40 - Revisors henvisning i presisering.	105
Figur 41 - Noten som henvist til i figur 32.	105
Figur 42 - Utsnitt fra fordelingsstre 8 - Høy risiko, 2017.	110
Figur 43 - Sammenlikning av rapporteringskombinasjoner mellom 2019 og 2017.	111
Figur 44 - Forutsetning om avvikling i prinsippnote.	111
Figur 45 - Vedtatt avvikling.	114
Figur 46 - Komprimerte utklipp fra prinsippnote.	115
Figur 47 - Presisering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i regnskap basert på avvikling.	116
Tabell 1 - Oversikt over NRS 8' og regnskapslovens formuleringer om fortsatt drift.	42
Tabell 2 - Rådatamatrikse 2019.	66
Tabell 3 - Inndeling av variabelen "Årsak", 2019.	71
Tabell 4 - Inndeling av variabelen "Handleplikt", 2019.	72
Tabell 5 - Revisjonsberetninger, 2019.	72
Tabell 6 - Rådatamatrikse 2017.	73
Tabell 7 - Inndeling av variabelen "Årsak", 2017.	77
Tabell 8 - Inndelingen av variabelen "Handleplikt", 2017.	77
Tabell 9 - Revisjonsberetninger, 2017.	78
Tabell 10 - Revisjonsberetningene for avviklingsregnskapene, 2019.	79
Tabell 11 - Fordeling av revisjonsberetninger, 2019.	103
Tabell 12 - Sammenstilling av handleplikt, 2017 og 2019.	108
Tabell 13 - Sammenstilling av årsak, 2017 og 2019.	109
Tabell 14 - Sammenstilling av plan, 2017 og 2019.	110

Forkortelser

IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
ISA	International Standards on Auditing
IFRS	International Financial Reporting Standards
IAS	International Accounting Standards
FASB	Financial Accounting Standards Board
IFAC	International Federation of Accountants
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IAM	Institute of Administrative Management
WB	World Bank
IMF	International Monetary Foundation
EU	Den europeiske union (European Union)
DnR	Den norske Revisorforening
NRS	Norsk regnskapsstandard
GRS	God regnskapsskikk
NSD	Norsk senter for forskningsdata
NOU	Norsk offentlig utredning
SSB	Statistisk sentralbyrå
rskl.	Regnskapsloven
revl.	Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)
kkl.	Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)
asl.	Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

1 Introduksjon – oppgavens formål

1.1 Motivasjonen bak studien

Ifølge SSB var det pr 1. januar 2020 registrert 590.810 virksomheter i Norge (SSB.no). Pr april måned 2020, utgjorde totalt antall aksjeselskap 340.823. Aksjeselskapene utgjør altså ca. 60 % av alle norske virksomheter. De aller fleste av disse selskapene er registrert som små foretak ved regnskapsavleggelse. I perioden fra 1. januar til 30. april er det registrert omtrent 1.280 konkursåpninger i aksjeselskap, og 2.450 oppløsninger (Brreg.no). Det kan tenkes at 1.280 konkurser over 4 måneder kan være koblet til den dagsaktuelle situasjonen med Covid-19 pandemien. Ved å se på antallet konkurser fra 2019, finner vi at antallet konkurser for året var 4.972. Mengden konkurser pr år er altså betydelig. Til forskjell fra en oppløsning er en konkurs en hendelse hvor selskapet ikke har kunnet drive videre på grunn av insolvens (altinn.no). Vi ønsker å finne ut av hvordan regnskapet ved forestående konkurs håndteres, og hvordan kreditor og regnskapsbrukeren underrettes.

Vi har derfor tatt utgangspunkt i en av de mest grunnleggende antakelsene det norske regnskapet bygger på, forutsetningen om fortsatt drift. Gjennom denne oppgaven ønsker vi å bidra til kunnskapsbasen for forståelsen av fortsatt drift. Vi ønsker gjennom en akademisk studie å undersøke og prøve å forstå fortsatt drift som konsept, slik at senere forskning kan bygge videre på den kunnskapsbasen vi håper å bidra til.

Fortsatt drift angår i den store sammenhengen samfunnet som helhet. Den gjensidige avhengigheten og interaksjonen handel i samfunnet bringer med seg, gir behov for et solid rammeverk for rapportering av aktiviteter i markedet; man ønsker et ryddig norsk næringsliv. Derfor er bokføring og rapportering pålagt alle som ønsker å drive virksomhet med begrenset ansvar, slik som aksjeselskap. Andre selskapsformer er tilknyttet omfangsbestemte unntak fra regnskapsplikten i rskl. § 1-2 4., da ansvaret som følger med driften av en slik virksomhet vil henge ved en fysisk person selv om virksomheten opphører.

Ved siden av utviklingen av den moderne organiseringen av virksomheter, har lovverk også fulgt en utvikling. Lovene ilegger den virksomhetsutøvende et ansvar, både ovenfor selskapet og dets ansatte, men også ovenfor samfunnet som helhet. Selskapsretten regulerer hvordan en organisasjon lovlig kan og ikke kan innordnes. I motsatt retning formes loven etter hvordan samfunnet bruker den. Den grunnleggende rettspositivismen norsk juss bygger på fører til en samkjøring av lovverk og praksis, og en stadig konvergerende empiri og teori. Loven påvirker

samfunnet og samfunnet påvirker loven. Bokføringsloven, aksjeloven, regnskapsloven og konkursloven gjør også nettopp dette, de ilegger den som ønsker å drive virksomhet et ansvar for å drive denne virksomheten på en ryddig, ordentlig og strukturert måte, og er formet av anerkjent god forretningspraksis. I 2017 så man et eksempel på en slik konvergering.

I NOU 2015:10, med sikte på å tilpasse norsk regnskapslovgivning etter EUs regnskapsdirektiv og å vurdere små foretaks plikt til å utarbeide årsberetning, ble det blant annet i kapittel 5.4.5 fremmet et forslag om å endre lovteksten til at forutsetningen om fortsatt drift ikke lenger skulle fravikes ved sannsynlig avvikling av selskapet. Forutsetningen om fortsatt drift skulle utelukkende benyttes så lenge styret ikke hadde besluttet avvikling. Endringen innebar at vurderingen av regnskapsposter til virkelig verdi ved avvikling (verdi ved oppløsning i forslaget) utsettes til oppløsning er et faktum. Den endelige lovendringen som trådte i kraft 2017 innebar en restrukturering av kravene til rapportering om forutsetningen om fortsatt drift for små foretak, men gikk ikke like langt som utvalget foreslo i utredningen.

Samfunnet har påvirket loven, og lovens tilbakevirkning er nå i gang. Pendelen har svingt, og vår avhandling går derfor i første rekke ut på å undersøke og kartlegge hvordan fortsatt drift rapporteres om i praksis i små aksjeselskap i etterkant av lovendringen. Praksis er altså vårt fokus for studien. Vi ønsker derfor også å undersøke om slike lovendringer har en faktisk virkning på innholdet i rapporteringen om fortsatt drift, eller om selskap rapporterer hovedsakelig på eget initiativ, og videre hvordan forutsetningen om avvikling håndteres.

Med ansvaret beskrevet i loven, hefter det en forpliktelse til den næringsdrivende å føre sin virksomhet på en slik måte at andre i samfunnet ikke tar skade av selskapets drift. Det kan innebære miljøhensyn, menneskerettighetshensyn eller andre hensyn. Ansvaret som i denne avhandlingen er særlig relevant, er å unngå å drive sin virksomhet på bekostning av andre. Å drive virksomheten på kreditors regning er noe av utgangspunktet for mange av bestemmelsene i aksjeloven, særlig asl. §§ 3-4 og 3-5, og er kanskje største del av motivasjonen for denne studien. For selskapets styre er det å gjennomføre en fortsatt driftsvurdering og revisors påfølgende kontroll av vurderingen i denne sammenhengen viktig. Å undersøke og forklare selskapets evne og vilje til å drive virksomheten videre er et viktig ansvar som ikke bare hjemles i rskl. § 4-5, men også gjennom bestemmelser i aksjeloven og konkursloven som beskriver selskapets plikt til å unngå drift av virksomheten på kreditors regning, jf. kkl. § 60 og asl. § 16-12. På grunn av graden av viktighet kreditorvernet er gitt i

loven, er det knyttet sanksjoneringsbestemmelser direkte opp mot slike forhold hvor selskapets styre ikke har håndtert selskapets virksomhet i henhold til loven, jf. asl. § 17-1 mv. § 19-1.

Å predikere selskapets fremtid kan være krevende, og i noen tilfeller kan fremtiden være så avhengig av et sett betingede hendelser at selskapets evne til fortsatt drift står og faller på én hendelse alene. En teori angående selskapets vilje til å rapportere om usikkerhet til fortsatt drift er 'kjent' som «*den selvoppfyllende profetien*», hvor rasjonale er at en innrømmelse av usikkerhet knyttet til fortsatt drift vil skremme kreditor til å avslutte handel med debitor, og man ender opp med et årsaks-virkningsforhold hvor anerkjennelsen av den usikre fremtiden for selskapet var katalysatoren til selskapets undergang. Denne teorien er tidligere forsket på, og har blitt påstått avkreftet (Citron & Taffler, 2001), slik som beskrevet i kapittel 2.4.4. Men tror fortsatt den alminnelige næringsdrivende i små aksjeselskap på en slik teori, og bærer tilnærmingen til forutsetningen om fortsatt drift preg av en slik oppfatning?

Ved å se på konkurser, og tilhørende avlagte årsregnskap for perioden forut for konkursen, antar vi at det som oftest er blitt gjort en fortsatt driftsvurdering. Blir denne vurderingen klart uttrykt i regnskapet, eller kvier små virksomheter seg for å utgi informasjon om selskapets usikre fremtid? Konkurser kan av og til ramme selskap på grunn av helt ekstraordinære hendelser som var umulige å forutse i forkant, slik som at uforutsette pandemier bryter ut og setter hele verdensøkonomien ut av spill. Som for øvrig er særdeles relevant ved utbruddet av Covid-19. Normalt kan likevel konkurser som oftest til en viss grad predikeres på bakgrunn av selskapets finansielle situasjon, og utviklingen i markedet den siste tiden før konkursen inntreffer. *Usikkerheten* som da skal uttrykkes av ledelsen er vår primære interesse, rapportering om denne usikkerheten er det eneste gjenstående av kreditorvernet i regnskapsloven for små foretak, jf. rskl. § 7-46. Hvordan opprettholdes kreditorvernet gjennom rapportering om fortsatt drift i lys av denne bestemmelsen?

1.2 Målet med oppgaven og problemstilling

Målet med oppgaven er å beskrive hvordan små aksjeselskap, forut for en konkurs, rapporterer om fortsatt drift. Vi ønsker å undersøke hvordan forutsetningen om fortsatt drift håndteres av styret i små aksjeselskap og av valgte revisor, spesielt når konkurs er nært forestående. Gjennom en metodetriangulert forskningsprosess håper vi å abstrahere relevant kvalitativ data gjennom en kvantitativ innsamling fra et utvalg på 550 konkurstrammede små norske aksjeselskap.

Problemstillingen vår blir dermed:

Hvordan rapporteres det om fortsatt drift i konkursrammede små aksjeselskap?

For å undersøke dette har vi delt inn problemstillingen i to forskningsspørsmål.

Vi ønsker å undersøke hvordan rapporteringene om fortsatt drift fra alle konkurser i 2019 som hadde avlagt et revidert årsregnskap for regnskapsåret 2018, ble formulert. Med bakgrunn i dette, vil vi forsøke å antyde generelle sammenhenger og trender innen rapporteringen. For å oppnå et passende vurderingsgrunnlag for vår håndtering av beretninger om fortsatt drift i noter, vil vi stratifisere datagrunnlaget med basis i selskapets risikoprofil, basert på avlagte årsregnskap for regnskapsåret 2018. Ved analysen av forskningsspørsmålet skal vi også ta for oss revisors håndtering av styrets ytring i henhold til ISA 570 og 700-serien. Vi har derav formulert følgende forskningsspørsmål:

1. Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om fortsatt drift?

Med virkning for årsregnskap for 2017, ble det gjort en forenkling i regnskapsloven som resulterte i bortfall av krav til utarbeidelse av årsberetning for små foretak. Som følge av at fortsatt drift er en sentral del av årsberetningen, hadde lovendringen en direkte konsekvens for bestemmelsene som regulerer små foretaks rapportering om fortsatt drift. For å undersøke hvordan rapporteringen ble håndtert både før og etter lovendring, har vi undersøkt både hvordan små foretak håndterer fortsatt drift under gjeldende lovgivning, og om denne rapporteringen har endret seg fra rapporteringen før lovendringen 15 desember 2017.

Et sentralt aspekt ved rapportering om fortsatt drift oppstår når selskap må avvike fra prinsippet som følge av manglende evne eller vilje til å drive videre. I situasjoner hvor det er *sannsynlig* at selskapet vil avvikles, skal selskapet fravike forutsetningen om fortsatt drift, og vurdere eiendeler og gjeld til virkelig verdi, jf. rskl. § 4-5. Som følge av fortsatt drifts binære utfallsrom, ser vi det hensiktsmessig å undersøke hvordan forutsetningen om avvikling håndteres. Med bakgrunn i dette utarbeidet vi forskningsspørsmålet:

2. Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om avvikling?

Første forskningsspørsmål skal altså forsøke å postulere om lovendringen i 2017 har hatt noen virkning på rapporteringen om fortsatt drift. Vi tar her for oss alle konkurser etter samme kriterier som for 2019, og undersøker trender i rapporteringen, og om det eksisterer eventuelle forskjeller mellom årene. Vi leter ikke etter kausale sammenhenger, men ønsker å antyde og

poengtere mulige forskjeller i rapporteringen mellom årene. Hovedinteressen med dette forskningsspørsmålet er å undersøke hvor vidt en lovendring i seg selv har en effekt på rapporteringen om fortsatt drift, eller om selskap rapporterer etter egeninteresse.

Siste forskningsspørsmål skal undersøke hvordan små aksjeselskap håndterer situasjonen dersom konkursen er sannsynlig og rskl. § 4-5 krever at forutsetningen om avvikling må erstatte forutsetningen om fortsatt drift.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgaven starter med grunnleggende teori og følger opp med et beskrivende kapittel av metode og metodevalg. Deretter presenteres dataen samlet inn under prosjektet, etterfulgt av et kapittel som analyserer hvert forskningsspørsmål i hvert sitt delkapittel. Oppgaven avrundes med et kapittel hvor vi forsøker å fremstille slutninger som en oppsummering av analysedelen.

1.3.1 Kapittel 2 – Teori

Forutsetningen om fortsatt drift er et konsept som strekker seg over flere fagfelt og må derfor konkretiseres og forklares gjennom et omfattende teorikapittel. Kapittelet består av 5 delkapitler: (1) forutsetningens historie og posisjon i *regnskapsteori*; (2) forutsetningens kobling til, og opphav i *juridisk teori*; (3) konseptets betydning for *revisjonsteori*; (4) en redegjørelse for konseptets omfang i eget kapittel, og; (5) en beskrivelse av det teoretiske grunnlaget for stratifisering på bakgrunn av vår *risikoanalyse*.

1.3.2 Kapittel 3 – Metode

Metodekapittelet inneholder 7 delkapitler som redegjør for oppgavens metodiske grunnlag og hvilket forskningsdesign oppgaven følger. Her redegjøres det også for stratifiseringen av utvalget basert på risikoprofil og for operasjonaliseringen av den kvalitative abstraksjonen.

1.3.3 Kapittel 4 – Presentasjon av data

Kapittelet presenterer de kvantitative fremstillingene av datagrunnlaget, og er ment til å fungere som et oppslagsverk og referanse for den videre analysen i neste kapittel. Oppgaven behandler kvalitative data fra over 550 regnskap i et kvantitativt register. I vedlegg presenteres deler av komprimerte arbeidsdokument. Modellene og tabellene viser derfor også et komprimert datagrunnlag. Hvordan tabellene og modellene er fremstilt går fram av kapittel 3 – metode.

1.3.4 Kapittel 5 – Drøfting og analyse

Kapittel 5, analysedelen, skal forsøke å drøfte og antyde sammenhenger for hvert forskningsspørsmål i seksjonerte delkapitler. Kapittel 5 vil vise utsnitt av den kvalitative forskningsprosessen, og gjengir for drøftings og analyseformål enkelte noter om fortsatt drift.

1.3.5 Kapittel 6 – Oppsummering og konklusjon

Kapittel 6 fremstiller konkrete slutninger og tolkninger med basis i kapittel 5. Kapitlet oppsummerer forskningens resultater og beskriver forslag til videre forskning.

1.4 Avgrensning av studien

Som følge av studiens tids- og omfangsbegrensning har vi valgt å kun kvalitativt sammenlikne datagrunnlagene for høyrisikoselskapene fra 2019 med samme stratum fra 2017. Av ressurs og tidshensyn har vi også begrenset oss til selskapsformen aksjeselskap.

1.4.1 Svakheter ved studien

Vi har ikke korrigert for selskapenes størrelse, bransje eller antall kreditorer / interessenter. Noen selskaper kan for eksempel drives utelukkende på lån fra aksjonær i enestyre. Det er naturlig å anta at redegjørelse for fortsatt drift blir mer omfattende når det er flere interessenter i selskapet. Små foretak har typisk få eiere, interessenter, långivere og andre kreditorer, og kan derav ha en direkte dialog om problemer eller tiltak tilknyttet fortsatt drift. Vi har heller ikke justert stratifiseringen for selskap-spesifikke risikofaktorer.

Videre vet vi ikke om revisor kan ha sanksjonert med fratreden i stedet for å modifisere beretningen, eller om selskapet unnlater innsending til regnskapsregisteret, da disse tilfellene ikke dukker opp i vårt utvalg.

2 Teori

For å gi et tydeligere innblikk i hvordan forutsetningen om fortsatt drift i dag blir benyttet og vurdert av ledelse og revisor, mener vi det er nødvendig med et tilbakeblikk på regnskapets-, revisjonens- og antakelsens historie og teori. Ved å forstå hvor noe kommer fra, blir det lettere å skjønne hvor det skal, eller hvordan og hvorfor det har utviklet seg til hva det er i dag. Gjennom å skape en basal forståelse av teorier og forklaringer utviklet gjennom årenes løp, øker ens forståelse av de større sammenhengene. En overordnet holistisk innstilling til forutsetningen om fortsatt drift og norsk sammenheng til internasjonale anliggende, vil være elementært for å forstå konseptet, og den norske juridisk behandling gjennom forarbeider og lov.

Institusjonaliseringen av regnskapet og revisjonen gjennom en juridisk prosess på nasjonale og internasjonale plan har gjort behovet for å konkretisere regnskapets premisser ytterligere, slik at samfunnet som helhet har et normverk å forholde seg til dersom det skulle oppstå uenigheter eller tvister rundt finansiell rapportering. Dette er utgangspunktet for den tidligere søken etter de mer fundamentale elementene ved finansiell rapportering. Fortsatt drifts antakelsen, på lik linje med andre fundamentale prinsipper, har mer eller mindre blitt «oppdaget» gjennom den akademiske og juridiske historien (Hahn, 2011). Ved å definere et klart rammeverk for *hva* et regnskap er, øker regnskapets kvalitet og relevans.

Det finnes noen nøkkelpunkt i historien som gir oss et tydelig bilde av hva forutsetningen om fortsatt drift omhandler. Fortsatt drifts antakelsen har vært oppfattet som selvforklarende og intuitiv, og kanskje nettopp derfor har den ikke blitt eksplisitt nevnt av ‘*opphavsmennene*’ i utviklingen av regnskapet. I William Hahns artikkel, *The Going-Concern Assumption: Its Journey into GAAP*, forklares det hvordan begrepet fikk sitt inntog inn i det økonomiske vokabularet. Begrepet ble første gang tatt i bruk i en engelsk rettsak datert 1620. Begrepet har antakelig blitt brukt tidligere enn dette også, men antakelsen har formodentlig vært såpass essensiell av karakter at man tidligere har ansett den som allment kjent og forstått. Derfor har man ikke sett nødvendigheten av å konkretisere begrepet eller å fastsette antakelsen om fortsatt drift som en nødvendig forutsetning (Hahn, 2011).

I 1892 innførtes begrepet med betydelig virkning i Lawrence R. Dicksee bok, *Auditing: A Practical Manual for Auditors*. I denne boken beskriver Dicksee antakelsen, og for første gang blir begrepet innført som en viktig pilar i det fundamentale ved regnskapsføring og revidering (Hahn, 2011). Dicksee var i sin samtid allerede anerkjent og respektert gjennom

sin stilling som første professor ordinarius innen regnskap i britisk universitet, og er i dag kjent som grunnleggeren av IAM (Clarke, 2015).

I Hahns (2011) artikkel beskrives det tydelig hvor vanskelig forutsetningen rent konseptuelt er å forstå, og å benytte i praksis. Ved publiseringen av utkastet til AU section 341 av amerikanske revisjonsstandarder i 2008, beskriver William Hahn 4 hovedpunkter hvor markedet og det offentlige uttrykte bekymring, hvorav 2 av disse punktene angår (1) en tydelig definering av begrepet i seg selv, og (2) om hva begrepet skal omfatte. Det førstnevnte problemet ble ikke tatt i betraktning. Å definere begrepet «*A going concern*» ble ikke gjort fordi objektive vilkår er vanskelig å inkorporere i begrepet uten å kreve en nærmest omnipotent vurdering for hvert avlagte regnskap. Sistnevnte punkt ble først og fremst et problem for markedet, ettersom at omfanget av arbeid som måtte gå med til å innhente informasjon om fremtiden ble en kolossal oppgave. FASB tok bekymringen til videre betraktning, og innskrev endringer etter markedets forslag (Hahn, 2011).

Tidligere, på slutten av 80-tallet begynnelsen av 90-tallet, startet IAPC (i dag IAASB) - i kjølvannet av det nylig utgitte standardverket «*The Auditor's Report on Financial Statements*» - sitt arbeid med utformingen av tre standard-utkast til tre, sitat: «*Nøkkelemner*», hvorav fortsatt drifts antakelsen var en av dem, sammen med *nærstående parter* og *representasjon*. Utvalget, ledet av Gijs Bak, avsluttet det påbegynte arbeidet ved årsskiftet 2006/2007 (IAASB, 2007, s. 3). Ei heller her ble forutsetningen om fortsatt drift definert.

Som uttrykt gjennom både FASBs og IAASBs prosess ved utviklingen av en standard som skal håndtere forutsetningen om fortsatt drift, kommer det tydelig frem hvor mye ikke-økonomiske faktorer også spiller inn på antakelsen. Oppgaven med å definere fortsatt drift har altså blitt ansett som for krevende og for omfattende.

Siden har begrepet utviklet seg, blitt videre konkretisert og til syvende og sist forankret seg som noe primært og viktig for norsk finansiell rapportering og revisjon. Antakelsen er i dag hjemlet i norsk lov gjennom flere paragrafer i regnskapsloven, hovedsakelig, rskl. §§ 3-3a, 4-5 og 7-46 mv. kfr. § 3-2a.

2.1 Regnskapsteori

2.1.1 Regnskapets historie

2.1.1.1 *Den spede begynnelse*

Ideen om regnskapsføring er i seg selv ikke noe nytt. En oversiktlig og strukturert måte å ha oversikt over ens eiendeler har antakeligvis vært noe selv urmenneskene holdt på med. Ved innføringen av «penger» (i sin tilspissede forstand, valuta) som byttemiddel i antikkens Hellas omkring 800 – 600 f.Kr., gjennomgikk samfunnet en «*stille revolusjon*» innen handel (Davies, 2002, ss. 46; 61-63). Ved å autentisere et standardisert objekt med en iboende verdi har man gjort handel til en enklere sak. Å forhandle handlet ikke lenger om å møte kvalitative og kvantitative behov i form av å bytte varer. Man kunne heller velge i etterkant hva man ønsket å få for varen man solgte. Dette gjorde det også mye lettere å verdsette hva man eide på en mer bestemt og konkret måte. Å eie hundre gullmynter i enten penger eller verdier i eiendeler, er enklere å forholde seg til enn å eie fem kuer, en gås og to hytter. I det minste er beskrivelsen av ens samlede verdier mer håndgripelig ved å kunne uttrykke seg i form av representative midler i stedet for å liste opp alle ens eiendeler. Penger har således flere funksjoner enn kun som fysiske byttemidler. Verdsetting av eiendeler med penger som referanseverdi er noe som har gjort regnskapet til et bedre verktøy for å uttrykke økonomisk stilling og aktivitet (Davies, 2002, ss. 61-63). Denne verdsettingen er dog i dag basert på et skjønn, hvor virksomhetens evne til fortsatt drift er en viktig forutsetning for hvordan eiendeler skal verdsettes.

Men som med alt annet, gir også denne simplifiseringen av ‘verdi’, opphav til nye problemstillinger. Hvordan man skal holde oversiktlig styring på hva man eier og hva man skylder beskrev Luca Pacioli, en italiensk matematiker, i 1494 i boken «*Summa de Arithmetica, Geometrica, Proportioni et Proportionalita*». Boken handlet i hovedsak om matematikk, men inneholdt også en seksjon - «*Particularis de Computis et Scripturis*» - som senere er blitt anerkjent som opphavet til det dobbelte bokholderis prinsipp, en revolusjonerende måte å håndtere finansiell bokføring på (Fischer, 2000). Dog erklærte Pacioli selv at prinsippet allerede var tatt i bruk i praktisk italiensk regnskapsføring i en periode forut for Paciolis bok, men at dette er den første konkretiseringen og akademiske føringen av prinsippet inn i litteraturen (Fischer, 2000, ss. 303-304). Prinsippet går ut på en debet – kredit føring av eiendeler og gjeld. Ved å innordne den finansielle bokføringen i en balanseoppstilling, har oversiktligheten og nytteverdien av finansiell rapportering blitt veldig mye større.

Primært gikk denne bokføringen ut på det vi i dag kaller kontrollformålet, hvor ens finansielle situasjon var mye enklere å holde kontroll over enn tidligere (Bryer, 1993). Det fundamentale ved dobbelt bokføring fungerte som en tilrettelegger for videre utvikling i det finansielle systemet og makroøkonomien. Ved å lettere kunne presentere ens økonomiske aktiviteter for andre, har samfunnets interesser i hverandres finansielle anliggende blitt videre styrket, og deltakelse i selskaper og virksomheter er mindre administrativt krevende fordi rapporteringen av virksomhetens aktivitet er enklere forklart gjennom rapportering av regnskap (Bryer, 1993). Prinsippet om å periodisere inntekter og kostnader har også sitt utspring i den samme filosofien om finansiell rapportering. I dag står periodisering som et sentralt prinsipp for rapportering av periodisk økonomisk aktivitet, og er etter norsk lov forankret som et av de grunnleggende prinsippene for regnskapet gjennom punkt 2. og 3. i rskl. § 4-1. Motstykket til slik rapportering er kontantprinsippet, hvor inntekter og kostnader rapporteres på rene inn- og utbetalinger, og på hvilket tidspunkt disse forekommer (Kristoffersen, 2016, ss. 23-24). Periodisering fordrer også en forutsetning om fortsatt drift (Pettersen, 2009, ss. 21-25).

Finansiell rapportering er i dag et av de mest sentrale aspektene ved samfunnet, både globalt og nasjonalt. I kjølvannet av Bretton Woods, 1944, har regnskapet stått som et av hovedelementene innen global økonomi (Hovi & Malnes, 2011, s. 195). Regnskapet er på mange måter et bindeledd mellom økonomien og samfunnet. Gjennom økonomien som fag, kan regnskapet ses på som et system som kobler sammen menneskers individuelle og kollektive aktiviteter med de sosiale og politiske anliggende i samfunnet. Dette var også hovedformålet med Bretton Woods-systemet innført i 1944, hvor den rådende merkantilismen under det britiske verdenshegemoniet skulle forsøkes å forenes med et mer kosmopolitisk verdenssyn. Frihandelen sammen med et innslag av planøkonomi ble igangsatt. Hvor den globale og nasjonale økonomien i prinsippet skulle føre sin egen sti, men hvor statene, gjennom tollbarrierer, handelsavtaler, traktater og subsidiering skulle kunne supplere Smiths «*usynlige hånd*». På den måten kunne statene ha en viss grad av innvirkning og styring på økonomien både nasjonalt og globalt. Bretton Woods resulterte også i mange andre mellomnasjonale avtaler og institusjoner, som blant annet IMF, WB og den pengepolitiske gullstandarden (Doodley, Folkerts-Landau, & Garber, 2004; Smith, 1776).

I etterkrigstiden oppstod det likevel store gnisninger mellom USA og tidligere Sovjetunionen. Gjennom en geopolitisk deling av asiatiske stater, slik som Vietnam og Korea, i forsøk på å få Japan til å kapitulere, hadde en politisk ideologisk strid oppstått. Kommunismen og

liberalismen stod stikk i strid, og resulterte i verdenshistoriens største opprustningskappløp, den «*Kalde krigen*». Begge nasjoner forsøkte, ikke bare å ruste opp sin militære maktposisjon, men også å få sin politiske innflytelse på resten av verden. Institusjoner som KGB og Western Hemisphere Institute for Security Cooperation (tidligere SOA, School of Americas) (Beattie, 2007, ss. 210-211), startet et omfattende program for å revolusjonere andre nasjoner inn i samme politiske forfatning. Store bistandsprogram for utviklingsland som valgte å ratifisere liberal-demokratiet gjennom USAID (U.S. Agency for International Development) ble iverksatt (Livingston, 2013, ss. 1-28). Sammen med dette politiske maktspillet førte også den liberalistiske forfatningsmodellen med seg kjernen av kapitalismen, markedsliberalismen. Frihandel og privat eiendomsrett stod sentralt, og ved Sovjetunionens fall startet det amerikanske hegemoniet med medfølgende internasjonale markedsliberalistiske modell (Hovi & Malnes, 2011, ss. 191-211). Særlig på 1980-tallet ble markedsliberalismen enda mer sentral enn hva som var foreslått ved Bretton Woods. Under Reagan-administrasjonen gjorde USA nok et skifte i steg mot et mer fullstendig markedsliberalistisk system, hvor statens rolle ytterligere skulle nedvurderes (Tordaro & Smith, 2015, ss. 556-576). Karl Marx, gjennom sin skildring i *Das Kapital*, forsøker å bestride den utviklende kapitalismen, og prøver å beviselig uttrykke hvordan kapitalismen til syvende og sist vil falle sammen. På dette tidspunktet vil kommunismen bære samfunnet inn i sosialismen, hvor privat eiendomsrett ikke eksisterer. I dette sosialistiske 'Utopia' vil formodentlig ikke regnskapet være av like stor betydning, fordi profitt i hovedsak er et begrep som semantisk omhandler en tilførsel, vinning, eller fremgang, av hva et individs private eiendomsrett omfavner (Marx, 1867). Regnskapet stiller som en viktig grunnpilar og et naturlig ledd i kapitalismen, men altså ikke nødvendigvis i kommunismen. Verdens politiske utvikling har altså spilt en stor rolle for regnskapets nødvendighet.

Gjennom et indeterministisk syn på historien, har regnskapet og dets sentrale posisjon blitt introdusert som noe overordnet for økonomien og fått en sentral posisjon som en sosiopolitisk institusjon gjennom lovverket, både i nasjonale- og internasjonale regelverk.

2.1.1.2 Reguleringen og institusjonaliseringen av regnskapet i lov og standardverk.

Revisjonen og regnskapsføringen er stadig i endring, og veien inn i en regulert institusjonalisering av regnskapet har vokst frem gjennom den stadige globaliseringen i etterkrigstiden. Den stadige endringen er for så vidt også intendert gjennom dynamiske

rettslige standardverk slik som «*god revisjonsskikk*» og «*god regnskapskikk*» (Den norske Revisorforening, 2019). På grunn av den stadig sterkere posisjonen regnskapet har fått i økonomien, har det oppstått flere internasjonale organisasjoner som forsøker å bidra til en uniform global behandling av regnskapet og revisjonen. IAASB og IFRS er to slike institusjoner som forenelig, og på vegne av et fellesskap bestående av flere nasjoners sakkyndige økonomer og revisorer, arbeider med å utvikle regnskaps- og revisjonsstandarder som følger samfunnets og regnskapets utvikling. Denne måten å regulere faget på, gjennom dynamiske standardverk, bidrar til en adaptiv og resolutt håndtering av problemer og utfordringer som dukker opp med tidens gang (Gulden, 2017, s. 126).

Regnskapet er institusjonalisert både på internasjonal skala og på nasjonale plan. I Norge har regnskapet hovedsakelig blitt institusjonalisert gjennom den juridiske sfæren. Hvor formell regulering av regnskapet samt opprettelsen av lovpålagt innsending til registre som Brønnøysundregistrene, jf. rskl. § 8-2, gjort regnskapet til et omfattende og krevende arbeid. I tråd med denne utviklingen har også behovet for ettersyn av regnskapet og opprettholdelsen av generelle og spesielle regelverk i større grad blitt en nødvendighet.

Utviklingen av et større behov for regnskap er ikke bare noe som har vokst frem gjennom den stadige institusjonaliseringen av regnskapet i samfunnet, men også gjennom et større informasjonsbehov i virksomhetssammenhenger. En tydeligere adskillelse mellom eier, leder og ansatt, og en større grad av involvering av kreditorer og offentligheten i virksomheten, har gitt regnskapet og revisjonen en større betydning for interne- og eksterne anliggende. Partenes forskjellige interesser i selskapet økte behovet for kontroll med selskapets økonomi (Gulden, 2017, ss. 31-43).

«Utvalgets forslag til grunnleggende prinsipper var ikke et «hjemmesnekret» produkt, men i høy grad basert på solide internasjonale regnskapsfaglige kilder, som det, i noe varierende grad, er redegjort for i utredningen.» (NOU 2015:10, s. 60).

Forutsetningen om fortsatt drift har utviklet seg i internasjonal sammenheng, i samspill med den til enhver tid rådende politiske persepsjon. At forutsetningen har fått plass som et grunnleggende regnskapsprinsipp er intet norsk fenomen (NOU 2015:10, ss. 59-61), men heller et resultat av juridisk- og akademisk utvikling som et aspekt i den kapitalistiske global-politiske settingen. Dersom historien hadde vært en annen ville også dagens virkelighet vært en annen. Under andre omstendigheter er det ikke sikkert at forutsetningen om fortsatt drift

hadde vært av like vesentlig karakter, og sammenhengen med jussen i andre forfatningsmodeller er heller ikke gitt å være like fremtredende.

2.1.2 Primær regnskapsteori

Basisen for den generelle regnskapsteorien handler hovedsakelig om hvordan man skal innrette finansiell rapportering på en hensiktsmessig måte slik at brukerne av regnskapet skal få beslutningsrelevant informasjon. Et finansregnskap er en regnskapsrapport som først og fremst er rettet mot eksterne regnskapsbrukere. Finansregnskapet er bygget på en rekke regnskapsregler og regnskapsprinsipper, som sammen utgjør et regnskapspråk som regnskapsbruker og -fører kan forholde seg til (Havstein & Moen, 2015).

Regnskapet er ikke et sammensurium av tall, men et verktøy som skal brukes og utvikles gjennom kontinuerlige prosesser. Det skal i hovedsak vise to ulike aspekter. Primært skal regnskapet vise en oppstilling av eiendeler og måten disse eiendelene er finansiert – et snittbilde av et foretaks finansielle stilling på et gitt tidspunkt. For det andre skal regnskapet vise hvordan den økonomiske aktiviteten gjennom en periode har vært. Dette gjøres hovedsakelig ved å sette opp et resultatregnskap, hvor inntekter og kostnader er periodisert for å lettere beskrive de faktiske oppofringene og tilflytningene av verdier som representerer den gitte perioden. Den andre måten å vise økonomisk aktivitet på er gjennom kontantstrømoppstillingen, som ikke periodiserer inntektene og kostnadene, men håndterer rene inn- og utstrømninger av verdier til foretaket (Kristoffersen, 2016).

En periodisering av inntekter og kostnader har vist seg å være en genistrek. Ved å periodisere øker relevansen av informasjonen som gis til brukeren av regnskapet. En periodisert fremstilling av økonomisk aktivitet gjør det lettere for brukeren av regnskapet å sammenstille informasjonen og enklere måle hvordan en disposisjon affekterer foretakets økonomi. Styring av virksomheten blir dermed en enklere sak, og vurderingen av foretaket gjøres på et bedre grunnlag i kapitalmarkedet.

2.1.2.1 *Regnskapsloven*

Regnskapslovgivning i Norge har sitt opphav i bestemmelser i lov av 3. juni 1874 – Endringslov til konkurslovgivning. Denne loven inneholdt kun enkelte bestemmelser om regnskapsføring ved gjeldsarrest og konkursbehandling, og var utgangspunktet for prosessen med å etablere en spesifikk regnskapslovgivning på 1910-tallet. Etter gjentatte forsøk i 1911 og 1912 på lovforslag om egen regnskapslov ble det heller innlemmet bestemmelser om regnskapsføring i handelsloven av 1907, og videre stykkvise innføringer av

regnskapsbestemmelser i andre lover. Slik som aksjeloven av 1910, lov om skipsaksjeselskaper av 1916, og spesielt skatteloven av 1911, som bygget på et ulovfestet prinsipp om regnskapsplikt, hvor den skattbare inntekten skulle regnes fra den næringsdrivendes regnskap (Ot. prp. nr 46 (1975-76), ss. 4-6).

«Enhver, som (efter Lov om Konkurs og Konkursboers Behandling af 6te Juni 1863 § 6 er at anse som Handelsmand) eller driver Fabrik, Bergværk eller – som Hovednæring – Skibsrederi, skal være pliktig til saadan Bogførsel, at Forretningernes Gang og Midlernes Anvendelse deraf kan erfares. I denne Hensigt skal han føre idetmindste Dagbog (Memorial) og Kassabog samt Hovedbog, hvilke, forinden de tages i Brug, skulle være indbundne og nøiagtigt paginerende, ligesom han engang aarlig skal opgjøre sin Status og med sin Underskrift indføre samme enten i Hovedbogen eller i en særskilt Bog... Er Virksomheden ubetydelig og af ringe Omfang, er det tilstrækkeligt, at der føres Kassabog og en Bog over Gjæld og Tilgodehavende, dog at der med Hensyn til Status forholdes som overfor nævnt.»

- § 5 i Lov av 3. juni 1874 indeholdende Forandring i Lovgivningen om Gjælds fængsel og Gjældsarrestsamt om Konkurs og Konkursboers behandling mv. (Ot. prp. nr 46 (1975-76), s. 12).

Bokføringsplikt og regnskapsføringsplikt er således ikke et nytt krav, men har med årene utviklet seg. Det som er interessant å se i denne ovennevnte bestemmelsen fra 1874 er at det prinsipielle grunnlaget for dagens regnskapslovgivning er omtrent det samme. Et lovpålagt krav om føring av regnskap har vært grobunnen for den videre raffineringen av regnskapsinstitusjonalisering.

Det som fremgår av lovforarbeidene til den første regnskapsloven av 1977 er at regnskapet i større grad trenger en lovfesting i tråd med internasjonal utvikling, særlig i henhold til de andre nordiske landene. Loven kom også som et resultat av behovet for en samordning av de utallige regnskapsbestemmelsene som var fordelt utover i de mange lovene, kongelige resolusjonene og forskriftene. Proposisjonen peker på den rådende utviklingen i etterkrigstiden, som påpekt i kapittel 2.1.1.1, og tar videre fatt på problematikken som også Gjesdal (1981) påpeker angående foreningen av interessenters interesser i regnskapet, og de problemer som ligger i en praktisk forening av beslutnings- og kontrollformålet (Ot. prp. nr 46 (1975-76)).

Prosessen i lovforarbeidene til den første regnskapsloven handler hovedsakelig om måten regnskapet skulle institusjonaliseres på og hvilke hensyn som skal tas til de forskjellige regnskapspliktige.

Slutningene lovutvalget gjør gjennom sin analyse av datidens regnskapslovgivning er at (1) regnskapet i hovedsak skal pålegges alle foretak (med varierende grad av bestemmelser basert på selskapets størrelse), (2) terminologien som skal benyttes ved omtale av regnskapets innhold, (3) formkravene til regnskaps- og balanseoppstillingen, (4) en offentliggjøring av alle regnskap i tråd med aksjelovgivningen og (5) at kontrollen med regnskapskvaliteten ikke skal være en offentlig oppgave (Ot. prp. nr 46 (1975-76), ss. 7-13). Regnskapsloven av 1977 var kort og lite omfattende. Loven nevnte ikke forutsetningen om fortsatt drift, dette ble tatt stilling til ved lovforarbeidene til den gjeldende regnskapsloven av 1998.

Neste runde med regnskapslov i norsk lovgivning handler i hovedsak, som sitert i NOU 1995:30 *Ny regnskapslov*, om en sanering av gjeldende regnskapslovgivning i kjølvannet av den nylige endringen av revisorloven av 1989. Finansdepartementet ønsket å; «... *tilpasse norsk regnskapslovgivning til internasjonale regnskaps- og revisjonsstandarder, særlig EFs [EU] regelverk.*» (NOU 1995:30, s. 3). Det er på dette tidspunktet forutsetningen om fortsatt drift for alvor introduseres som et fundamentalt prinsipp og beskrives utdypende i punkt 2.4.7 i NOU-en. Dette vil nærmere beskrives senere i oppgaven.

2.1.2.2 *Regnskapets formål*

Regnskapet benyttes som et redskap med to hensikter; kontroll og beslutningstaking, henholdsvis rettet mot eiere av virksomheten og potensielle investorer, långivere og andre interessenter (Gjesdal, 1981, s. 208). IFRS' *Conceptual Framework* definerer tydelig den internasjonalt anerkjente betydningen av regnskapet og dets formål i punkt 1.2:

«The objective of general purpose financial reporting is to provide financial information about the reporting entity that is useful to existing and potential investors, lenders and other creditors in making decisions relating to providing resources to the entity...» (IFRS®, 2010; revised 2018)

I dette øyemed beskrives det også tydelig i punktene 1.3, 1.4 (b) og 1.5 at beslutningsrelevant informasjon er informasjon ikke bare er myntet på en ekstern bruker av regnskapet, men også av virksomhetens egen ledelse. Dessuten belyses relevansen av god finansiell rapportering som en indirekte virkning for beslutningsformålet, gjennom den potensielle investorens

mulighet til innsyn i ledelsens evne og tilgang til å benytte regnskapet til kontrollformålet (Beaver, 1981, ss. 2-6; IFRS®, 2010; revised 2018).

Etter norsk regnskapslovgivning har man forsøkt å legge opp til en mer normativ behandling av regnskapets formål. I stedet for å få brukeren og føreren av regnskapet til å forstå det underliggende konseptuelle ved regnskapet, har regnskapsloven sammen med NRS nedfelt et sett med prinsipper som i utgangspunktet skal følges kategorisk, jf. rskl. Kap. 4. Med de unntak som er gitt i rskl. § 3-2a og NRS 8 punkt 2.1.5.

2.1.2.2.1 Kontrollformålet

Regnskapet som kontrolleringsverktøy handler i hovedsak om å effektivt kunne styre virksomhetens økonomiske aktiviteter ved å forstå tidligere beslutninger. Kontrollformålet handler mest av alt om en oppfølging av virksomheten og å kunne måle måloppnåelse. Dette innebærer også en vurdering av historisk økonomisk informasjon for å kunne lettere fatte beslutninger i forbindelse med den fremtidige driften av virksomheten (Gjesdal, 1981, ss. 209-211).

Det følger av dette formålet at det hovedsakelig er ledelsen eller eierne i selskapet som har mest bruk for regnskapet til kontrollformål. Noen kreditorer, slik som statsapparat eller finansieringsforetak, har også bruk for en oversikt for å kunne drive oppfølging av selskap. Særlig i de tilfeller hvor virksomheten bevilges statlig støtte, eller hvor selskapet kan mistenkes for å bedrive misligheter (Rosenfield, 1974, ss. 123-132).

I kapittel 2.2.2 vil dette formålet tydelig knyttes til konkursbegjæringen fra kreditorer og belyse nødvendigheten av en god vurderingsprosess i virksomheten.

2.1.2.2.2 Beslutningsformålet

Beslutningsformålet er hovedsakelig myntet på andre interessenter i selskapet (Gjesdal, 1981, s. 208). Kapitalmarkedene behøver et styringsverktøy for å avgjøre hvor kapital skal plasseres. Ved å avgi et regnskap gis investorer og andre finansieringsforetak et informert grunnlag for å kunne gjøre en beslutning om å investere eller ikke.

Beslutningsformålet er gjennom IFRS og NGAAP i utgangspunktet ansett som det «viktigste», hvor rskl. § 3-2a beskriver formålet indirekte ved å forklare at paragrafen følger trinnhøydeprinsippet og er en preceptorisk lex superior, hvor andre bestemmelser må vike for plikten til å avlegge et regnskap som gir et så rettviseende bilde som mulig. NOU 1995:30

beskriver også dette formålet som utgangspunktet for norsk regnskapslovgivning (NOU 1995:30, s. 27).

På den annen side er det en viktig distinksjon mellom IFRS og NRS at de i utgangspunktet fokuserer på hvert sitt element av regnskapet som det viktigste. Hvor NRS er et resultatorientert regnskapsspråk, er IFRS på den annen side et balanseorientert standardverk. Forskjellene mellom disse er i denne sammenheng relevant å bemerke seg, hvor vurderinger og estimer gjort med samme formål (være seg kontroll- eller beslutningsformål) vil kunne utgjøre store forskjeller om en fokuserer på resultatregnskapet eller på balansen.

Balanseorienteringen i IFRS har også omhandlet den stadig større og oppfordrende bruken av *Fair value*, altså virkelig verdi, noe som i de fleste tilfeller gagnar beslutningsformålet mest.

Fordi beslutningsformålet tenderer til å tillate subjektivitet i regnskapet i større grad.

Resultatorienteringen gir NRS et preg av kontrollformål-favorisering. Gjennom bruken av historisk kost som en mer objektiv måte å måle verdier på, reflekteres best forringelsen av verdier i balansen, for å vise så presist perioderesultat som mulig (Ijiri, 1983, ss. 79-80).

Gjennom rapportering om forutsetningen om fortsatt drift vil som regel mer informasjon verdsettes høyere enn lite informasjon. Kvaliteten vil selvfølgelig spille en rolle, men kvantitet er også en faktor. Dette taler for at *rapportering* om fortsatt drift ofte tilkommer beslutningsformålet i større grad enn kontrollformålet, mens *vurderingen* av fortsatt drift i større grad gjøres med hensyn til kontrollformålet. Dette er videre diskutert i delkapittelet 2.4.4 om *hensikt og konsekvens*.

Begge formål er overordnet forenelige i regnskapet, men om det er mulig å forene begge formål i samme regnskap fullt ut er omstridt. Ved å skulle yte beslutningsrelevant informasjon, må en ofte gå på kompromiss med kontrollformålet (Gjesdal, 1981, ss. 211-226). Eksempelvis vil en potensiell investor i gitte situasjoner ha behov for verdivurdering av eiendeler til virkelig verdi, mens en eier eller øvre ledelse innad i selskapet ofte vil trenge historisk kost for å enklere kunne vurdere om selskapets drift er lønnsom.

2.1.2.3 Regnskapsprinsippene

For at regnskapet skal fungere optimalt som rapporterings- og beslutningsverktøy har regnskapsloven innlemmet en del bestemmelser om hvilket prinsipielle grunnlag regnskapet skal utarbeides på. Prinsippene går ut på å lovfeste et visst kvalitetskrav til den finansielle rapporteringen. Kapittel 4 i regnskapsloven lister opp ti grunnleggende prinsipper regnskapsføring skal bygge på. Noen av disse prinsippene er unntatt for små foretak, men den

generelle retningslinjen er at disse prinsippene skal forsøkes å overholdes for å kvalitetssikre informasjonsverdien av regnskapet.

Blant disse er det noen av prinsippene som er fullstendig avhengig av prinsippet om fortsatt drift. Sammenstillingsprinsippet avhenger av at regnskapet føres som en periodisering av den økonomiske aktiviteten, som igjen avhenger av at foretaket har til hensikt og evne til å drive virksomheten videre i flere perioder.

Den samme relasjonen er også grunnlaget for å kunne føre anleggsmidler etter prinsippet om historisk kost. Dersom selskapet ikke har evne til å drive virksomheten videre gjennom neste regnskapsperiode, er det for aksjeselskap et lovkrav om at selskapet skal sette opp en avviklingsbalanse, hvor kun virkelige verdier benyttes, jf. asl. § 16-6. For andre selskapsformer er det gjennom sel. § 2-40 (1) innlemmet en liknende, men mer upresis bestemmelse.

Sikringsprinsippet følger også samme relasjon til forutsetningen om fortsatt drift. Dersom en virksomhet ikke periodiserte sine inntekter og kostnader hadde det heller ikke kunne oppstå situasjoner hvor salg eller handel på kreditt hadde trengtes å sikres gjennom en avsetning.

Prinsippene er således sammenhengende og avhengige av hverandre for å fungere i praksis. Anvendelsen av unntaksreglene for små foretak går ut på en fravelgelse av kun noen av de bestemte prinsippene, henholdsvis opptjeningsprinsippet, sammenstillingsprinsippet og sikringsprinsippet, jf. rskl. § 4-1 2. ledd, mv. NRS 8 punkt 2.1.5. Forutsetningen om fortsatt drift er et så nødvendig prinsipp at dette ikke er tilbøyelig for fravelgelse, ettersom at det ville kompromittere hele regnskapet om det skulle fravelges.

2.1.2.4 Regnskapsnoter og årsberetning

I årsregnskapet skal regnskapspliktige foretak utarbeide regnskapsnoter med opplysninger som nevnt i rskl. kapittel 7. Selskap som kategoriseres som små foretak, se kapittel 2.1.2.5, har færre notebestemmelser å forholde seg til, jf. rskl. § 7-1. Videre fremgår det av loven at det som et tillegg skal gis opplysninger som er nødvendige for å bestemme den regnskapspliktiges stilling og resultat, dersom dette ikke fremgår av regnskapet for øvrig, jf. rskl. § 7-1. Formålet med noteopplysningen er å utfylle postene i regnskapet og dermed bidra til å øke regnskapets informasjonsverdi (NOU 1995:30).

«Opplysninger som har en klar tilknytning til størrelser i regnskapsoppstillingene, skal gis i noter. Dette omfatter all informasjon som er naturlig kvantifiserbar,

herunder ytterligere spesifisering og oppdeling av størrelser i resultatregnskap og balanse. Årsberetningen vil på sin side inneholde informasjon om forhold som ikke er regnskapsført, uansett om disse forholdene er av en slik karakter at de ventelig ikke får fremtidige regnskapskonsekvenser eller om de er del av en antasert fremtidig utvikling.» (NOU 1995:30. s. 280).

I henhold til rskl. § 3-1 legges det opp til et krav om utarbeidelse av årsberetning. Samme paragraf unnlater små foretak fra denne plikten. NRS 16 punkt 2.1 klarerer at årsregnskapet og årsberetningen skal utgjøre to separate informasjonskilder, noe som vil kunne påvirke hvilken informasjon som blir presentert i forbindelse med fortsatt drift. Dette grunner ut i regnskapslovens formulering til rettvise *bilde* for årsregnskapet, og formulering om rettvise *oversikt* i årsberetningen, jf. rskl. §§ 3-2 a og 3-3 a andre ledd.

2.1.2.5 *Finansregnskapet for små foretak*

Regnskapsloven legger opp til en forenklet regnskapsføring for selskap som kan kategoriseres som «små foretak». Disse *kan* fravike noen av regnskapsreglene som nevnt i delkapittel 2.1.2.3, men har anledning til å benytte deler- eller fullt regelsett som for foretak som ikke er små om det er ønskelig (NOU 2015:10, ss. 317-318). Regnskapspliktige som ikke overskrider to av følgende tre kriterier på balansedagen, kan kategoriseres som små foretak, jf. rskl. § 1-6:

1. Salgsinntekt: 70 millioner
2. Balansesum: 35 millioner
3. Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

For morselskap må verdiene av konsernet som helhet vurderes opp mot terskelverdiene.

Ifølge LO, var om lag 95% av alle norske aksjeselskaper små foretak i 2016/2017. «*Små selskap er i norsk sammenheng faktisk ganske store*» (Prop. 160 L (2016–2017), s. 26).

Forenklingsreglene omfatter med andre ord en betydelig andel av norske foretak. Data innsamlet til denne oppgaven underbygger dette. Hele 96 % av foretakene som tilfredsstilte vilkårene for innsamling, fulgte regler for små foretak.

Bakgrunnen for at små foretak har et forenklet rammeverk for finansiell rapportering, er et ønske om å redusere ressursbruk knyttet til rapportering. På denne måten kan foretak fokusere arbeidet sitt mot selskapets hovedansvar. Små foretak er antatt å ha færre eksterne interessenter, sammenliknet med store foretak, og behovet for et omfattende regnskap vil derav, på generell basis, være av mindre verdi, jf. NRS 8 punkt 1.

Informasjon som skal inngå i regnskapet er basert på et kost-nytte perspektiv, og avviker til tider fra bedre periodiseringer og GRS generelt. Forenklingsreglene vil derav ikke gi den beste teoretiske løsningen for fremstilling av selskapets finansielle anliggende. Reglene går på kompromiss med regnskapets kvalitet for å redusere produsentens ressursbruk ved utarbeidelse av regnskapet, jf. NRS 8 punkt 1.

Forenklingene utvikles også gjennom «god regnskapsskikk» for små foretak. Etter norsk lov skal regnskapet utarbeides i samsvar med GRS, jf. rskl. § 4-6. Begrepets innhold og rekkevidde er dynamisk, og skal til enhver tid reflektere anerkjent regnskapspraksis hos fagkyndige. Utviklingen av begrepet er tradisjonelt blitt formet i standarder utarbeidet av Norsk regnskapsstiftelse (Tofteland, 2014, s. 20).

Norsk regnskapsstiftelse har utviklet NRS 8, som er tilpasset lovverket som omfatter små foretak. Standarden skal sørge for at små foretak utarbeider regnskapet etter lovens rammer og i samsvar med GRS.

Redegjørelsen om fortsatt drift, er en av flere regnskapsaspekter som er blitt forenklet for små foretak. En analyse av redegjørelser om fortsatt drift må følgelig ses i sammenheng med ønsket om å begrense ressursbruken til denne gruppen foretak. Forenklingen knyttet til fortsatt drift vil bli nærmere gjennomgått i kapittel 2.4.

2.2 Juridisk teori

2.2.1 Juridisk opprinnelse

Helt siden Montesquieu har rettssamfunnet stått sentralt i europeiske samfunn. Forfatningsfilosofi startet i denne perioden sammen med Locke, Rousseau og Hobbes å tilspisses, med forfatninger rettet mot en større gruppe ledende individer som det mest populære og det gunstigste for samfunnets utvikling (Malnes & Midgaard, 2009, ss. 177-182). Gjennom maktfordelingsprinsippet har lovgivende myndighet fått en adskilt rolle fra den dømmende myndighet, noe som til en viss grad har sikret en iboende uavhengighet og objektivitet i det juridiske aspektet ved statsapparatet. Hvor upartisk og rettskaffen lovene har vært, har derimot vært igjennom en stor utvikling. Med det menes for eksempel de tidligere lovparagrafene i grunnloven som forbyr jøder adgang til riket. Dette har siden Montesquieu utviklet seg til å passe bedre inn med den konstitusjonelle maktfordelingen, og likhetsprinsippene fordelingen innebærer (Dyrvik, 2014, ss. 82-88; Secondat, 1949).

Siden Mossekonvensjonen høsten 1814, har også den norske konstitusjonen endret seg sterkt og blitt mer moderne, spesielt ved ratifiseringen av den parlamentariske praksisen i 2007, som har stått sentralt ved norsk forvaltning siden 1890-tallet (Stortinget, 2018). Med introduksjonen av menneskerettigheter etter den amerikanske og franske revolusjonen sent på 1700-tallet, har vestlig rettssystem vært preget av en universalisme, hvor jakten på en grunnleggende formulering av de etablerte normene, etikken og moralen er sentral. En epistemologisk fremgangsmåte gjennom rettspositivisme. Rettsvitenskapens historie er mer sammensatt enn det bildet som er malt her, men det konseptuelle ved ontologisk universalismen som en del av naturretten har stått sentralt i nyere tid, de siste 200 årene (Halvorsen, 2013, ss. 132-146; Eng, 2007; Anners, 1998, ss. 350-355). Dette gjelder også den norske juridiske og politiske utviklingen, og beskrives tydelig i Johan Gunder Adler og Christian Magnus Falsens forfatningsutkast til Grunnloven av 1814 (Mykland, (1978) 1992, ss. 368-380). I sammenhengen mellom regnskapet og rettssystemet ligger de norske og internasjonale lov- og standardverkene. Regnskapsloven og bokføringsloven, med flere, er skrevet på grunnlag av de samme prinsippene, og er følgelig av en slik art at de ønsker å normativt begrunne hvordan bokføring og regnskapsføring burde gjøres. Dette er tydelig forankret i grl. § 96, *legalitetsprinsippet*, som forklarer mye mer enn sine beskjedne linjer. Legalitetsprinsippet står sterkt i norsk rett, det sikrer at lovene ikke bare kan utøves mot eller til fordel for folket, men også at de lover og regler som blir vedtatt av stortinget, som jo er folkets representantskap, er godkjent av folket. Legalitetsprinsippet gjør det også nødvendig å lovfeste regnskapsregler og å gi tydelige føringer for hvordan juridiske personers eiendom skal forvaltes dersom virksomheten er insolvent og insuffisient (Hopsnes & Solberg, 2005, ss. 77-152; Nazarian & Nylund, 2017).

Det er viktig å huske hvorfor loven er skrevet som den er, og med hvilket formål den er skrevet, for å videre forstå hvordan den skal brukes og videre utvikles (Anners, 1998, s. 351). Forutsetningen om fortsatt drift er også et slik grunnleggende prinsipp og er utviklet i universalismens ånd. Senere er antakelsen moderert gjennom pragmatisme – *In medio stat virtus*.

Det teoretiske grunnlaget for å skulle forstå det rent prinsipielle ved antakelsen om fortsatt drift ligger i flere fag, og antakelsen har sitt utspring i grensen mellom regnskapsteori og juridisk teori. Forutsetning om fortsatt drift er på mange måter en av broene mellom regnskapet og jussen. Gjennom konkursloven, aksjeloven og regnskapsloven forbindes jussen

med regnskapsteorien, og forutsetningen om fortsatt drift må sees på som både et juridisk og økonomisk begrep. Dette er særlig aktuelt i de tilfeller hvor antakelsen ikke kan gjøres gjeldene for virksomheten.

Ved å forstå premissene for juridisk teori og forstå hvor den stammer fra, for så å sette dette i sammenheng til regnskapsteorien, vil man nærme seg en basiskunnskap som kan forklare bruken og nødvendigheten av forutsetningen om fortsatt drift. I tillegg er det nødvendig å gjøre en semantisk tilnærming til forutsetningen for å forstå dens totale innhold og hvilke begrensninger som er lagt gjennom pragmatismen.

Forutsetningen er hovedsakelige et regnskapsbegrep i våre dager, mens jussen behandler situasjonen som inntreffer dersom forutsetningen må forkastes. Den aller første bruken av antakelsen om fortsatt drift dateres tilbake til 1620, fra en engelsk rettssak hvor distinksjonen mellom en eiendels verdi basert på historisk kost må adskilles fra det som omtales som «*going concern value*» av eiendelen (Commons, Biddle, & Samuels, 1924, s. 263; Hahn, 2011). I dag bedre kjent som *value-in-use* etter IFRS jf. IAS 36 – *Impairment of Assets* art. 30-57, en netto nåverdi-beregning av eiendelen (IFRS®, 2001; revised 2004).

Gjennom konkursretten forklares det tydelig hvilke implikasjoner en konkurs vil kunne ha for næringslivet. Konkurs er ofte kaotiske og forstyrrende for markedet og næringslivet. Ringvirkningene av konkurs er ofte store, og dominoeffekten er ikke rent sjelden. Dette har flere finanskriser opp gjennom tidene vist. Av konkursloven følger en del pliktnormer som i tråd med legalitetsprinsippet drøftet over, representerer en inngripen av det offentlige i den private eiendomsretten (Nazarian & Nylund, 2017, ss. 30-34). Kkl. § 60 beskriver plikten til å åpne konkurs dersom en skyldner er insolvent. Senere vil dette drøftes mer i dybden, meningen her er å påpeke sammenhengen mellom fortsatt drifts-forkastning og den juridiske handleplikten som følger. I dette øyemed er det særdeles viktig å påpeke avviklingsregnskapets relevans dersom forutsetningen om fortsatt drift ikke kan legges til grunn, da kkl. § 61 2. punkt definerer insolvens som en situasjon hvor skyldners forpliktelser overgår skyldners eiendeler og inntekter, ipso facto, på det tidspunkt den reelle egenkapitalen er tapt.

Forutsetningen om fortsatt drift er et ganske spesielt prinsipp i regnskapsteorien. Det er både en forutsetning for mange av de andre prinsippene, og også et bindeledd mellom regnskapet og jussen. Dersom forutsetningen om fortsatt drift legges til grunn, følger økonomien og regnskapet vanlig prosedyre, men hvis forutsetningen må forkastes, tar i utgangspunktet

jussen over. I denne sammenheng er det dog et viktig skille med en forkastning basert på selskapets *vilje* til å fortsette virksomheten og selskapets *evne* til å drive videre. Ved oppløsning av virksomheten hvor alle fordringshavere får dekning er det ikke nødvendig med en omfattende rettergang for avviklingen. Dersom forkastningen derimot skjer på grunnlag av selskapets evne, er det nødvendig med en strukturert gjennomgang av selskapets eiendeler og gjeld for å få til den beste løsningen for hver enkelt kreditor. Primært burde de fleste gjeldsforhandlinger forsøkes gjennom akkord, men hvis gjeldsbyrden for selskapet er så gjennomgripende at flere kreditorer vil berøres av en akkordforhandling med én kreditor, er det nødvendig med en konkursåpning (Nazarian & Nylund, 2017, ss. 30-34).

2.2.2 Konkursretten

I konkursretten behandles forutsetningen om fortsatt drift utelukkende som en vurdering om en skyldner er insolvent eller ei. Altså de gangene hvor det ikke bare stilles usikkerhet til forutsetningen, men hvor det med sikkerhet må antas at en skyldner er insolvent, jf. kkl. § 60. Bestemmelsen krever en gjensidig utelukkende håndtering av insolvens, dersom skyldneren er insolvent og dette ikke kan anses for å være forbigående, *skal* det åpnes konkurs. Strl. § 407 beskriver også en straffesanksjonert plikt til å begjære oppbud. Ved forsettlig eller grovt uaktsom unnlattelse av å begjære oppbud, kan skyldner straffes med bot eller fengsel. På den andre siden er det derimot ikke tilgang til å åpne konkurs dersom skyldneren ikke er insolvent, eller insolvensen må antas å være forbigående.

Insolvens beskriver en situasjon hvor skyldner er; betalingsudyktig (illikvid), i underbalanse (insuffisient) og at betalingsudyktigheten ikke kan antas å være forbigående. Det vil si at forpliktelser ikke dekkes etter hvert som de forfaller, at skyldners gjeld overgår totale eiendeler og inntekter, og at situasjonen ikke kan antas å forbedres i nær fremtid, jf. kkl. § 61. Dersom det ikke kan stilles klar sannsynlighetsovervekt til at skyldneren er insolvent vil det ikke åpnes konkurs i skyldners bo (Huser, 1988, s. 40). Dette er hovedsakelig med hensyn til både skyldneren, og eventuelle ansatte, og markedet rundt. Konkursen kan fort få ringvirkninger dersom kreditorer med særlig store fordringer til skyldneren er avhengig av å få dekket inntekten for å kunne fortsette sin egen virksomhet (Nazarian & Nylund, 2017, ss. 35-38).

Insolvens trengs på den annen side ikke å være en erklæring selskapet selv kommer med. Ifølge kkl. § 63 kan en presumpsjon også gjøres av en kreditor dersom fordringer ikke dekkes, og kreditor på tydelig vis har forsøkt å få sin fordring dekket gjennom gjentatt

korrespondanse med skyldneren. I denne sammenheng snus bevisføringsplikten og bevisbyrden på hodet, og skyldneren kreves for «*høy grad av sannsynlighet for at han [skyldner] er solvent*», jf. Hr-2005-443-U - Rt-2005 s. 330 punkt 19-22, (Huser, 1988, s. 40).

For å unngå anvendelse av kkl. § 63, sett i sammenheng til asl. §§ 16-12 (1) og 3-5, er det derfor særdeles viktig for selskapet selv og selskapets ledelse at det gjennomføres en grundig fortsatt drifts vurdering. Dersom regnskapet er ført med hensyn på kontrollformålet som beskrevet i kapittel 2.1.2.2.1 vil skyldner tydeligere kunne vise og underbygge solvens eller at betalingsudyktigheten må antas å være forbigående. Rapporteringen, som beskrevet i NRS 16 om årsberetningen, beskriver forholdet godt når det forklarer at «*Omfanget av redegjørelsen skal avspeile den usikkerheten som foreligger.*» Med dette følger slutningen at å gi tydelig informasjon gjennom regnskapet om hvordan situasjonen i selskapet er, og dette argumenterer godt for at en eventuell insolvens må antas å være forbigående, gjør sannsynligheten for at en kreditor begjærer konkurs mindre.

2.2.3 Aksjelovgivning

2.2.3.1 Styrets handleplikt etter asl. § 3-5

I henhold til regnskapsrapportering om forutsetningen om fortsatt drift, er det særlig kravene som følger av asl. §§ 3-5 mv. 3-4 om styrets handleplikt dersom selskapets egenkapital enten er tapt eller uforsvarlig ut ifra risikoomfanget av virksomheten, som er sentralt. Denne handleplikten var gjennom rskl. § 3-3 tidligere innlemmet som et kreditorvern for aksjeselskap av alle størrelser. Ved restruktureringen av regnskapsloven 15. desember 2017, ble denne delen av kreditorvernet fjernet fra forenklingsreglene for små foretak.

Handleplikten er følgelig ulikt regnskapsmessig behandlet for små foretak i forhold til øvrige foretak. Etter rskl. § 3-3 a 7. avsnitt (3) har asl. § 3-5 og regnskapsrapporteringen en lovfestet sammenheng gjennom reglene for årsberetningen. 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.2.4.4 stipulerte også en opplysningsplikt for aksjeselskap i årsberetningen dersom handleplikten hadde inntrådt. Dette utgikk også ved lovendringen. Ved lovendringen i 2017 er dette ikke lenger tilfelle for små aksjeselskap, da asl. § 3-5 ikke inkluderer en formulering om opplysningsplikt overfor interessenter i selskapets regnskap, og årsberetningen ikke lenger er obligatorisk for små foretak, jf. rskl. § 3-1. Heller ikke rskl. §§ 7-35, 7-42 eller 7-46 stiller krav til eksplisitt rapportering om tapt eller uforsvarlig egenkapital. Hverken rskl. § 7-1 eller

NRS 8 punkt 2.3.2.2 – *Handleplikt ved tapt egenkapital* og 8.13 supplerer med videre informasjon angående rapportering rundt handleplikten.

I NOU 2015:10 punkt 2.6 uttaler utvalget seg om behovet for å benytte EUs regnskapsdirektivs sikkerhetsventil, artikkel 4 punkt 4, «*The Member States may define the exceptional cases in question and lay down the relevant special rules which are to apply in those cases.*» (Directive 2013/34/EU). Bestemmelsen letter på kravet om ensartet lovgivning innen EØS, og utvalget anså nødvendigheten av å innlemme en bestemmelse for små foretak i henhold til rapporteringsplikten om fortsatt drift, som høyt nødvendig (NOU 2015:10; Directive 2013/34/EU). Resultatet rskl. § 7-46 sammenkobler ikke lenger handleplikten etter aksjeloven med regnskapsrapporteringen. Norsk lovverks konvergering med EU direktiv beskrives nærmere i kapittel 2.4.3.1.

2.2.3.2 Styrets erstatningsansvar

I sammenheng med forrige kapittel 2.2.2, inneholder også asl. § 17-1 bestemmelser hvor selskapets styre kan stilles erstatningsansvarlig hvis styret ikke begjærer oppbud dersom selskapet er insolvent. Aktsomhetsnormen er eksplisitt presisert, og etter strl. §§ 23 og 26, vil selskapets styre anses som uaktsomme ved uredelig rapportering eller ved drift på kreditors regning. Det holder altså ikke i denne sammenheng å ikke være klar over konkurslovens bestemmelser, styret kan holdes ansvarlig fordi de *burde* kjenne til konkurslovens bestemmelser. Dette har sammenheng til rapporteringen om forutsetningen om fortsatt drift, spesielt i de tilfeller hvor selskapet unnlater å rapportere om en usikkerhet som med rimelighet må antas å ha foreligget på tidspunktet for styrets vurdering.

2.3 Revisjonsteori

Som følge av den større integreringen av regnskapet i samfunnet, og den større graden av samhandling mellom individer i et mer organisert rammeverk innenfor virksomheter og organisasjoner, har det også blitt viktigere med en attestasjon av informasjonen som deles i samfunnet. Som et resultat av regnskapets økte kompleksitet, kreves høy kompetanse også av den attesterende part.

For å gi andre aktører på markedet en større sikkerhet for at regnskapet viser korrekte verdier og pålitelig informasjon, har revisjonen som profesjon vokst frem som et naturlig svar på behovet. En uavhengig objektiv tredjepart som kan attestere på en metodisk god og anerkjent måte overfor en interessent, på informasjon utgitt av en ansvarlig part, gjør at den informasjonen som utgis gis større tillitt enn om den ikke var kontrollert. Dette

trepartsforholdet står beskrevet som noe av det mest sentrale ved revisjonsteorien i dagens samfunn (Gulden, 2017, ss. 17-19).

2.3.1 Grunnleggende om revisor og revisjon

Revisjon er i loven delt opp i tre hovedoppgaver: (1) påse at regnskapet er utarbeidet i henhold til lov og forskrifter, (2) vurdere den revisjonspliktiges formuesforvaltning og (3) bidra til å avdekke misligheter og feil ved regnskap, jf. revl. § 5-1.

For å sikre at revisjonen utføres etter beste evne stilles det en del normative krav til både personen som skal utføre revisjonen, og til måten revisjonen blir gjennomført på. Kapittel 2 til 6 i revisorloven utdyper de formelle krav til revisor som er beskrevet i revl. § 1-2, hvor det skrives at revisor skal være «*allmennhetens tillitsperson ...*» og at «*revisor skal utøve sin virksomhet med integritet, objektivitet og aktsomhet.*» Disse vilkårene for hvem revisor skal være og hvordan han skal utøve sitt yrke er videre utdypet og grundig forklart i IAASBs omfattende internasjonale standardverk for attestasjonsoppdrag (ISA-ene).

Allmennhetens tillitsperson forankres gjennom kapittel 3 til krav om tilstrekkelig utdanning, praksis, vandel, og i kapittel 4, uavhengighet til regnskapsavlegger. Kravet til uavhengighet er fundamentalt og utdypes videre i et omfattende rammeverk for revisors etiske retningslinjer utgitt av DnR. Utdanning, praksis og vandel er videre fastsatt til gitte kvanta i forskrifter til revisorloven kapittel 1 og 2.

Integritet handler hovedsakelig om revisors grunnleggende innstilling og holdning til «*lobbyister*», og revisors evne til å ikke la seg påvirke i sitt arbeid eller i sin mening. DnRs regler om etikk forsøker å sikre disse egenskapene hos revisor gjennom punkt 290.8, *uavhengig grunnstilling og å fremstå som uavhengig*. Revisor skal bli oppfattet som uavhengig av allmennheten, men også å evne en iboende uavhengighet.

Objektivitet sikres hovedsakelig gjennom uavhengighetsbestemmelsene i kapittel 4. Det fundamentale for å sikre så stor grad av uavhengighet og objektivitet som mulig for revisor ved sin virksomhetsutøvelse, er at revisor ikke har en relasjon til den revisjonspliktige. Nærstående i den revisjonspliktiges virksomhet, og insitamenter til å behandle avgitt informasjon fra regnskapsavlegger på en viss måte, vil gjøre revisor inhabil i lovens øyne. Dette er viktig ikke bare for den praktiserende revisor som individ, men for hele profesjonen. Dersom ikke alle revisorer følger standardverket og de etiske retningslinjene til faget, vil

allmennheten som kollektiv kunne miste tilliten til revisjonen som profesjon, jf. DnRs regler om etikk punkt 100.4 (e) mv. punkt 150.1.

For å sikre revisors objektivitet og uavhengighet har DnR oversatt og justert IFACs omfattende etisk rammeverk. Rammeverket tar for seg en rekke fortrolighetstrusler og forholdsregler. Reglene er ment for å ivareta revisors posisjon som samfunnets tillitsperson, og lister opp *grunnleggende prinsipper*, jf. DnRs regler om etikk punkt 100.4. Revisors etterlevelse av de grunnleggende prinsippene *Integritet, Objektivitet, Faglig kompetanse og tilbørlig aktsomhet, Konfidensialitet og Profesjonell adferd*, er essensielt for å sikre profesjonens renommé. Truslene som kan true prinsippene er listet opp i rammeverkets punkt 100.10.

Aktsomhet angår revisors grunnholdning og innstilling, samt revisors evner til å håndtere faget på en god måte. I ISA 200 punkt 13 (k) og (l) beskrives begrepene *profesjonelt skjønn* og *profesjonell skepsis*. Revisor skal forholde seg skeptisk til informasjon som blir ham medgitt, og han skal, basert på sin kunnskap, opplæring og erfaring, vurdere informasjon på en objektiv og profesjonell måte.

Oppsummert krever revisorloven at revisor skal være en uavhengig tredjepart som gjennom en grundig og objektiv prosess skal attestere på informasjon gitt av en part til en annen. Gjennom å sikre uavhengighet og objektivitet i både revisors person og i revisors arbeid vil påliteligheten til regnskapet forsterkes for regnskapsbrukeren.

2.3.1.1 *Trepartsforholdet*

«Alle attestasjonsoppdrag har minst tre separate parter: den praktiserende revisoren, den ansvarlige parten og de tiltenkte brukerne. Avhengig av omstendighetene ved oppdraget kan det også finnes en separat måler eller evaluerer, eller en engasjerende part.» (IAASB®, 2015).

Trepartsforholdet er profesjonalisert gjennom revisjonen som profesjon. Graden av tillit til den attesterende part øker også i forlengelse påliteligheten til informasjonen som attesteres. Forholdet er innbyrdes beskrevet i det internasjonale rammeverket for attestasjonsoppdrag utgitt av IAASB. Påliteligheten av informasjon sikres i utgangspunktet gjennom uavhengigheten mellom den ansvarlige parten og den praktiserende revisoren. Her ligger kilden til tilliten, derfor er dette også såpass strengt regulert i revisorloven (Gulden, 2017, ss. 262-266).

Den videre fremleggelsen av revisjonsteori refereres det internasjonale rammeverket for attestasjonsoppdrag, andre kilder vil bli eksplisitt referert.

Den praktiserende revisor har som oppgave å stille en gitt grad av sikkerhet for at informasjonen som attesteres er så korrekt som mulig. Uten å måtte gjøre arbeidet på nytt for den ansvarlige part, eller i noen tilfeller for måleren, kan revisor kun stille med en betryggende grad av sikkerhet som den høyeste sikkerhet mulig. Visse oppdrag krever dog ikke mer enn kun en moderat grad av sikkerhet. En betryggende grad av sikkerhet er altså ikke absolutt sikkerhet, hvilket hadde medført at revisor selv måtte utføre informasjonsbehandlingen, jf. punkt 29. Denne begrensningen i sikkerhet medfører også et behov for å moderere omfanget av undersøkelsene revisor skal foreta seg. Ved å stille et krav om sikkerhet som ikke er absolutt, gis det også rom for at informasjonen ikke trenger å være korrekt ned til hver minste detalj. Det er i utgangspunktet relevansen av informasjonen sett i forhold til den tiltenkte brukerens behov som er i fokus.

Brukeren av informasjonen er ikke en homogen gruppe, men består av diverse forskjellige interessenter som skal antas å ha forskjellige behov for informasjon, og forskjellige krav til kvaliteten på informasjonen. Eksempelvis vil det være stor forskjell mellom skatteetatens- og leverandørers informasjonsbehov (abstrahert fortolkning av punktene 35-38). Forutsetningen om fortsatt drift er på den annen side så nødvendig at det ikke varierer særlig i behovet mellom interessentene for opplysninger om den.

Relevansen av informasjonen som blir vurdert av revisor må derfor vurderes til mer generelle formål og til den heterogene brukerens informasjonsbehov. Revisor må ta stilling til om informasjonen i *sin vesentlighet* er uten feil eller mangler. Uavhengig av grad av sikkerhet revisor stiller til det underliggende saksforhold, vil vesentlige feil og mangler være avgjørende for brukerens vurdering av informasjonen, jf. punkt 67.

Den ansvarlige parten skal således holdes ansvarlig for den informasjonen som måles og for at informasjonen som utgis angående saksforholdet er så riktig som mulig. Revisor står ansvarlig for å etterprøve denne informasjonen og for å vurdere informasjonens gyldighet, jf. punkt 34 kfr. 33 og 29. Ved å måle informasjonen opp mot gitte kriterier og mot den tiltenkte brukerens behov, innhenter revisor tilstrekkelig og hensiktsmessig bevis for å konkludere på om informasjonen i sin vesentlighet er korrekt. Dette medvirker til at brukeren kan ha tillitt til informasjonen, jf. punkt 10.

Videre i oppgaven skal det så drøftes hvordan dette forholdet spiller inn når revisor skal vurdere prediksjoner i stedet for historisk informasjon, og hvilken grad av sikkerhet som er innenfor omfanget av tilstrekkelig betryggelse angående fremtidsutsikter.

2.3.1.2 *Revisjonsrisikomodellen og sikkerhet*

Det foreligger et inverst forhold mellom revisjonsrisikoen og sikkerheten revisor stiller med i sine uttalelser. Betyggende sikkerhet gjenspeiler en lav revisjonsrisiko.

$$IR * KR * OR = RR$$

Betyggende sikkerhet

For å planlegge omfanget av arbeidet revisor må gjennomføre for å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig bevis må det gjennomføres en risikoanalyse. Revisors vurdering av risiko handler i all hovedsak om vurderingen av hvilken oppdagelsesrisiko som må benyttes gjennom arbeidet. Dersom det er en høy risiko for at regnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon vil dette påvirke omfanget av revisors arbeid. Det vil kreves at revisor arbeider med en høy oppdagelsesrisiko, altså vil kravet til mengden og kvaliteten av revisjonsbevis øke. Risikoen for vesentlig feil i regnskapet er et produkt av selskapets iboende risiko og kontrollrisikoen. Iboende risiko omhandler risikoen for at det kan oppstå feil i selskapets økonomiske rapportering. Feil ved rapporteringen vil i bunn og grunn handle om at den verdien som rapporteres om en disposisjon eller om en gjenstand, ikke tilstrekkelig gjenspeiler virkeligheten. Kontrollrisikoen er et mål på de system og kontroller selskapet har innordnet for å unngå slik skjevhet mellom rapportering og faktum (Gulden, 2017, ss. 426-433).

Revisjonsrisikoen er således et produkt av risikoen for vesentlig feilinformasjon og oppdagelsesrisikoen. Risikoen må så ses i sammenheng med hva som er vesentlig. Vesentlig feilinformasjon er, som tidligere beskrevet, feil i regnskapet som ville være av slik betydning at en bruker av regnskapet ville fattet en annen beslutning dersom regnskapet viste korrekte verdier.

Revisor er pålagt varierende grader av sikkerhet alt etter hva som revideres. Ved det alminnelige årsoppgjøret skal revisor gi betryggende sikkerhet for at regnskapet i sin vesentlighet er korrekt. Ved andre attestasjonsoppdrag er det normalt sett ikke behov for slik høy grad av sikkerhet til det som attesteres. Forenklet revisorkontroll for eksempel,

gjennomføres med en moderat sikkerhet, hvor revisor ikke positivt bekrefter innholdet i det som attesteres, men heller avkrefter å ha funnet vesentlige feil og mangler.

Revisjon av forutsetningen om fortsatt drift er noe spesielt i dette øyemed, det er en revisjon av hendelser som ennå ikke har funnet sted, på bakgrunn av historisk informasjon og fremtidsutsikter. Revisor skal i fortsatt drift-vurdering attestere med betryggende sikkerhet på at ledelsen har gjort hva som kreves for å predikere selskapets fremtid. I utgangspunktet likner fortsatt drift-revisjon mer på et ISAE 3000-opdrag enn en normal revisjon, i det at revisor ved revisjon av ledelsens bruk av forutsetningen om fortsatt drift i hovedsak er en attestering som ikke er på historisk finansiell informasjon. Graden av sikkerhet revisor kan stille til at ledelsens utsagn om fremtiden stemmer, stiller visse konseptuelle problemer som håndteres av ISA 570 punkt 7 som en avviksbestemmelse om sikkerheten revisor stiller til ledelsens bruk av forutsetningen om fortsatt drift.

I situasjoner hvor et selskap er i en kritisk finansiell posisjon, skjerpes kravene til revisor. I disse tilfellene er det ytterst viktig at selskapets interessenter får riktig og beslutningsrelevant informasjon. Kreditorer stiller høye krav til informasjonens pålitelighet, og feil blir tydeligere enn de kanskje ellers ville blitt i tilfeller hvor selskapets eksistens er usikker (Østvold, 2003, s. 115).

2.4 Forutsetningen om fortsatt drift

Den sentrale lovbestemmelsen i lov om årsregnskap om fortsatt drift lyder slik:

§ 4-5. Forutsetningen om fortsatt drift

«Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetningen om fortsatt drift så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi.»

2.4.1 Generelt

Forutsetningen om fortsatt drift er et av de mest grunnleggende regnskapsprinsippene i norsk lovgivning. Bakgrunnen for forutsetningens sentrale betydning for regnskapet som helhet er regnskapets periodisering av inntekter og kostnader over flere perioder frem i tid. For at periodiseringer skal bidra med meningsfull informasjon, må selskapet naturligvis vedvare i de aktuelle periodene det periodiseres over. Dersom et selskap anerkjenner at det ikke foreligger en slik forutsetning om fortsatt drift, vil regnskapet måtte justeres for å bedre reflektere de

reelle verdiene som selskapet besitter. Det justerte regnskapet vil formodentlig gi den mest beslutningsrelevante informasjonen til regnskapsbrukeren (Pettersen, 2009).

I Norge er regnskapsprinsippet lovfestet i rskl. § 4-5, og omtales som forutsetningen om fortsatt drift. NRS 16 gjelder ikke, og har ikke gjeldt for små foretak verken før eller etter lovendringen, men gir likevel god veiledning også for behandlingen av fortsatt drift for små foretak. Etter NRS 16, og tidligere NRS 8, skal selskapets forhold til fortsatt drift opplyses eksplisitt i årsberetningen og dekke tre forskjellige kategorier; utvilsom fortsatt drift, usikker fortsatt drift eller avvikling. Selskapet skal, ved usikkerhet rundt selskapets forutsetning om fortsatt drift, opplyse om de «... *forutsetninger fortsatt drift bygger på, kritiske faktorer, og eventuelle konsekvenser av ugunstige forhold som kan inntreffe. ... Omfanget av redegjørelsen skal avspeile usikkerheten som foreligger*», jf. NRS 16 punkt 2.8.

Ved avvikling skal selskapet utarbeide et regnskap der eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling, jf. rskl. § 4-5. Virkelig verdi ved avvikling er ikke et konkret prinsipp etter norsk regnskapslovgivning som mange av de andre regnskapsprinsippene, slik som FIFO eller anskaffelseskost, men minner mer om IFRS sin beskrivelse av estimering etter *fair value* (NOU 2015:10, s. 88). Kkl. § 20 gir en liten introduksjon til estimering etter virkelig verdi, men dette opplyses det ikke om i hverken regnskapsloven, aksjeloven eller NRS.

Konkursloven er spesielt myntet på insolvente selskap, og beskrivelsen av estimering holdes trolig bevisst utenfor selskaps- og regnskapslovgivningen. Dette er også omtrent bekreftet gjennom NOU 1996:3 *Ny aksjelovgivning* kapittel 9.1:

«Oppløsning og avvikling etter selskapsrettslige regler forutsetter normalt at selskapet er solvent. Er selskapet insolvent avvikles selskapet under ledelse av skifteretten etter reglene i konkurslovgivningen. Oppløsning og avvikling av et insolvent selskap faller dermed utenfor rammen av aksjelovgivning.» (NOU 1996:3, s. 115)

Rapporteringsplikten for små foretak ble begrenset da kravet om å utarbeide årsberetning, fra og med årsregnskapet i 2017, ble fjernet. Små foretak trenger nå kun å opplyse om fortsatt drift i regnskapsnotene dersom det er usikkerhet knyttet til selskapets forutsetning om fortsatt drift, jf. rskl. § 7-46. Når en eventuell usikkerhet foreligger, er ikke konkretisert i gjeldende lov eller standard, men i tidligere NRS 8 (2014) punkt 9.2.4.3, og nåværende NRS 16, foreligger plikten til å redegjøre for usikkerheten «... *først når det foreligger konkrete forhold som kan sette foretakets videre drift i fare.*» Det kan derav tenkes at nåværende lov for små foretak legger opp til det samme. Etter gjeldende NRS 8 punkt 8.13 skal foretaket opplyse om

usikkerheten, og bør supplere med relevant informasjon som ikke ellers kommer frem gjennom årsregnskapet. Lovene vil bli videre gjennomgått senere i kapitlet.

Å vurdere og kartlegge et selskaps evne til videre drift er en kompleks oppgave. Det krever blant annet at vedkommende som utfører vurderingen behersker analyse av finansiell informasjon, forretningsmessige tiltak og eventuelle fremtidige hendelsers konsekvenser for selskapets videre drift. Ingen kan med absolutt sikkerhet si hvordan fremtiden vil utspille seg. Derfor vil en vurdering av fortsatt drift inneholde en stor grad av skjønn.

I forarbeidet til loven problematiserte regnskapslovutvalget vurderingsaspektet av forutsetningen om fortsatt drift, og anerkjente at det er et behov for mer autoritative retningslinjer, men poengterte samtidig at å utarbeide slike retningslinjer ville ligge utenfor tidsrammen for utvalgets arbeid (NOU 1995:30, s. 126).

Utfallet av en fortsatt drift vurdering er enten at forutsetningen kan legges til grunn for regnskapet, eller at man må forkaste antakelsen. Således kan man behandle forutsetningen som en hypotese. På samme måte som med andre hypoteser er det også her vanlig å skille mellom to typer feil; «Å forkaste fortsatt drift forutsetningen når den er riktig», eller «... å akseptere fortsatt drift forutsetningen når den er feil» (NOU 1995:30, s. 126). Konsekvensene av disse feilene er sammenfallende, begge fører til et misvisende regnskap, hvor selskapets eiendeler og gjeld utarbeides på feil premiss. I praksis vil det sjeldent oppstå tilfeller hvor forutsetningen blir forkastet for tidlig. Det kreves normalt opp mot 100 % sannsynlighet for avvikling (Lien, 2012). Bakgrunnen for dette er at NRS opererer med formuleringer rundt forutsetningen om fortsatt drift som i større grad knytter seg til internasjonale standarder. Denne vil bli videre diskutert i neste delkapittel.

2.4.2 Lovforarbeidet om fortsatt drift

I Norge ble forutsetningen om fortsatt drift først lovfestet som et grunnleggende regnskapsprinsipp ved innføring av ny regnskapslov i 1998. Ved utarbeidelsen av loven ble det mye diskusjon rundt sannsynlighetskravet, tidsaspektet og hvilken enhet som skulle gjelde for vurderingen av fortsatt drift. Dette blir utdypet i de kommende avsnittene.

Regnskapslovutvalget formulerte i utgangspunktet loven slik: «Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er mest sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet». Flere høringsinstanser, deriblant Norges Registrerte Revisorers Forening og Norges Statsautoriserte Revisorers Forening, reagerte på lovens formulering, da de mente loven var

for streng. «*Mest sannsynlig*» ble tolket som at en måtte forkaste forutsetningen om fortsatt drift dersom det var mer enn 50 prosent sannsynlighet for avvikling. Finansdepartementet tok videre hensyn til merknadene og hevet terskelen ved å fjerne «mest» fra lovteksten. På bakgrunn av dette er det blitt antatt at sannsynlighetskravet for avvikling ligger mellom 60-70 og 90 %, før selskapet etter loven skal forkaste forutsetningen om fortsatt drift (Johnsen & Kvaal, 1999; NOU 1995:30; Ot.prp. nr. 42 (1997-98))

NRS og regnskapsloven opererer med forskjellige formuleringer rundt fortsatt drift. I henhold til NRS 8 punkt 8.13 skal forutsetningen om fortsatt drift fravikes «*hvis det, innen regnskapet avlegges av styret, blir vedtatt en intensjon om å likvidere foretaket eller innstille driften, eller fortsatt drift ikke er noe realistisk alternativ*». Formuleringen ligger nær IAS 1 punkt 25 sin formulering om fortsatt drift, og legger opp til en sannsynlighetsgrad tettere opp mot 100 % (Lien, 2012, s. 23). I NRS 16 punkt 2.8 blir det også påpekt at man krever den samme grad av sikkerhet for avvikling som etter internasjonale standarder. Johnsen og Kvaal (1999, s. 191) mener at en formulering lik den NRS legger opp til, ikke er i motstrid til lovbestemmelsen om fortsatt drift. Det er naturlig å tolke det slik at sannsynlighetskravet ikke er konkret, og vil utvikles gjennom god regnskapsskikk (Lien, 2012, s. 25)

Den relevante tidshorizonten som forutsetningen om fortsatt drift skal gjelde for, ble av finansdepartementet uttalt til å være «... *den forventede økonomiske levetid som legges til grunn for periodiseringen av anleggsmidlene*» (Ot.prp. nr. 42 (1997-98)). Dette er å anse som den mest rasjonelle tidshorizonten for en regnskapsmessig tilnærming. Det ble imidlertid presisert av finansdepartementet at det kun er den faktiske informasjon som foreligger på tidspunktet hvor vurderingen skjer, som skal tas i betraktning (Ot.prp. nr. 42 (1997-98)).

Sannsynlighetskravet og tidshorizonten henger naturligvis sammen, da usikkerheten ved analysen øker med større tidshorizont. Et sannsynlighetskrav på 60-90 % i sammenheng med en tidshorizont basert på anleggsmidlenes økonomiske levetid, som i mange tilfeller kan strekke seg flere år frem i tid, ville vært vanskelig å praktisere. På bakgrunn av dette beskrev Atle Johnsen og Erlend Kvaal i kommentarutgaven til regnskapsloven at vurderingene for den nærmeste tiden må forventes å ha mer konkret innhold. Her menes «den nærmeste tiden» å være frem til neste regnskapsperiode (Johnsen & Kvaal, 1999, s. 190). Dette sammenfaller med NRS sine retningslinjer som anfører at: «... *vurderingshorisonten vil normalt være frem til neste balansedag, men også levetiden for foretakets anleggsmidler kan være relevant å trekke inn i denne sammenheng*» (Norsk regnskapsstiftelse, 2019, s. 10).

I henhold til lovteksten om forutsetningen om fortsatt drift er det *virksomheten* som skal videreføres for at forutsetningen skal være oppfylt. Det ble poengtert av regnskapslovutvalget i utredningen at forutsetningen ikke bare gjelder selskapet, men også det faktum at samme virksomhet skal fortsette. Finanstilsynet var uenig i forslaget og mente at forutsetningen måtte gjelde den juridiske regnskapsenheten som helhet. Tilsynet ønsket videre at ordet *virksomheten* skulle byttes med *foretaket* i lovteksten. Finansdepartementet var enig i drøftingen fra kredittilsynet, men ordet i lovteksten ble imidlertid ikke endret for å reflektere dette (NOU 1995:30, s. 124; Ot.prp. nr. 42 (1997-98)).

2.4.3 Nyere utvikling i regnskapslovgivning om fortsatt drift

I 2015 ble det fremlagt en ny NOU som tok sikte på å modernisere, forenkle og tilpasse regnskapsloven til EUs konsoliderte regnskapsdirektiv. Her ble det blant annet fremlagt et ønske om å forenkle lovteksten knyttet til forutsetningen om fortsatt drift. Utvalgets forslag til ny lovtekst ble formulert slik: «*Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, med mindre oppløsning er besluttet. Dersom oppløsning er besluttet, skal eiendeler og forpliktelser vurderes til verdien ved oppløsning*» (NOU 2015:10, s. 393). Argumentasjonen bak ønsket om endring var blant annet å forenkle vurderingsarbeidet ved å legge klarere retningslinjer for når et selskap er i brudd med forutsetningen. I tillegg ønsket utvalget at loven skulle tilnærme seg internasjonale regnskapsstandarder. Arbeidet knyttet til forutsetningen ville i utvalgets forslag begrenset seg til å vurdere om det foreligger usikkerhet knyttet til selskapets evne til fortsatt drift. Det ville ikke være nødvendig med større analyser for å undersøke sannsynlighetsgraden for oppløsning og eventuelle brudd med forutsetningen (NOU 2015:10).

I utredningen ble det hevdet at lovgivningen ikke ville føre til mindre nyttig informasjon til regnskapsbrukerne (NOU 2015:10, s. 86). Grunnlaget for denne antakelsen ble ikke videre forklart. Det ble derfor kommentert i et høringssvar fra Deloitte hvor den manglende drøftingen ble poengtert og eksemplifisert slik:

«Det kunne vært nyttig og klargjørende om utvalget begrunnet hvorfor det mener informasjonsverdien for bruker ikke blir forringet i en situasjon hvor det er klart at fortsatt drift ikke er et realistisk alternativ, men hvor beslutningen om oppløsning enda ikke er tatt» (Deloitte, 2015, s. 4).

Det er naturlig å anta at det kan være gunstig for regnskapsbrukere å få innblikk i de reelle verdiene som foreligger i selskapet på et tidlig tidspunkt. Dette fordrer imidlertid at praksis faktisk følger regelen om å utarbeide et regnskap med virkelig verdi ved avvikling. Dette skal vi belyse nærmere i kapittel 5.2.

De fleste endringsforslagene fremlagt av regnskapslovutvalget ble ikke fremmet i lovproposisjonen. Hovedsakelig som følge av forslaget innføringskostnader for regnskapspliktige, ikke direkte knyttet til fortsatt drift, men de resterende endringsforslagene i utredningen. Departementet konkluderte med at det var nødvendig med ytterligere arbeid før de kunne ta stilling til de resterende forslagene fra utvalget (Innst. 46 L, s. 1).

Enkelte av regnskapslovutvalgets forslag ble videre behandlet og gjennomført, deriblant forslaget om fritak for små foretak til å utarbeide årsberetning. Uttalelsen om fortsatt drift, som tidligere var inkorporert i årsberetningen ble erstattet av en ny lovbestemmelse som omfatter en noteopplysning om fortsatt drift, jf. rskl. § 7-46 (Innst. 46 L).

Det har også tidligere vært forsøkt å endre teksten i loven om forutsetningen om fortsatt drift. I NOU 2003:23 ble det fremlagt et forslag av regnskapslovutvalget om å endre ordlyden i loven fra «sannsynlig» til «overveiende sannsynlig» for at virksomheten vil bli avviklet (NOU 2003:23, s. 168). Bakgrunnen for dette var blant annet behovet for nærmere retningslinjer for sannsynlighetsvurderingen knyttet til fortsatt drift. Departementet valgte likevel ikke å følge opp forslaget om endring (Ot.prp. nr. 39 (2004–2005), s. 36).

2.4.3.1 Norsk konvergering med EUs regnskapsdirektiv

Regnskapets og lovverkets utvikling, spesielt i etterkrigstiden, har hatt stor innvirkning på forutsetningen om fortsatt drift. Gjennom den globale utviklingen av praksis i næringslivet, har konseptet om fortsatt drift blitt et tema for internasjonal koordinering. Norge ratifiserte i 1994 EØS-avtalen som en del av norsk lovgivning. Loven legger opp til en stor grad av konvergering mellom EU direktiv og norsk lovverk, jf. EØS-loven. Etter EUs regnskapsdirektiv er ikke fortsatt drift konseptet eksplisitt formulert på en slik måte som etter IFRS og NGAAP, men det beskrives i artikkel 6 punkt 1a, at selskap kategorisk skal bokføre etter en forutsetning om fortsatt drift (Directive 2013/34/EU, s. 21; 36).

Etter norsk regnskapslov har man da sett det nødvendig å benytte seg av artikkel 4 punkt 4 for å innlemme den samme bestemmelsen for små foretak, men med tanke på sannsynlighetsberegningen av konseptet (NOU 2015:10, s. 24). Parallelt med utviklingen av

den liberale markedskapitalistiske internasjonale modellen, som beskrevet i kapittel 2.1.1.1 og 2.1.1.2, har organisasjoner som IAASB og IFRS forsøkt å skape en felles plattform for kommunikasjon av regnskap. Etter IFRS er konseptet presentert som et grunnleggende prinsipp på tilnærmet lik linje med den norske bruken av begrepet, jf. IAS 1 punkt 25 og 26.

2.4.4 Hensikt og konsekvens

Selskapets oppgaver vedrørende fortsatt drift er i all hovedsak todelt: (1) å *vurdere* selskapets forutsetning om fortsatt drift, og (2) *rapportere* om selskapets forutsetning om fortsatt drift. Hensikten med ledelsens vurdering av fortsatt drift er først og fremst av regnskapsmessig art, mens hensikten med rapporteringen er å informere regnskapsbrukeren om eventuelle forhold som kan ha eller har hatt betydning for selskapets videre drift.

Resultatet av ledelsens vurdering av selskapets forutsetning om fortsatt drift har betydning for hvilke regnskapsmessige verdier som skal benyttes ved utarbeidelse av regnskapet.

Regnskapet skal som tidligere påpekt vurdere eiendeler og gjeld til virkelig verdi ved avvikling, dersom det er sannsynlig med avvikling, jf. rskl. § 4-5. Dersom ledelsen finner at det ikke er sannsynlig at selskapet består, vil det heller ikke være hensiktsmessig å periodisere inntekter og kostnader inn i en fremtid som for selskapet ikke eksisterer. I tillegg eksisterer det en rekke eiendeler i regnskapet som ofte vil ha en betydelig lavere verdi ved en eventuell konkurssituasjon. «*Erfaring viser at man ved konkurs kun får ut i gjennomsnitt 1/3 av bokført verdi ved realisasjon av virksomhetens eiendeler*» (Dahl, 2004, s. 75). Utsatt skattefordel er et eksempel på en eiendel som typisk mister verdi ved konkurs. Denne kan, i henhold til NRS 8 punkt 4.3.1.2, balanseføres om selskapet kan sannsynliggjøre utnyttelse av fordelen. Et ledd i denne sannsynliggjøringen blir naturligvis å vurdere selskapets grunnlag for videre drift. Flere immaterielle eiendeler vil også ofte ha betydelig redusert verdi ved konkurssituasjoner.

Justisdepartementet uttalte blant annet følgende i en merknad til NOU 1995:30: Forskning og utvikling og goodwill vil «... ofte ikke ha noen likvidasjonsverdi», derfor er det viktig at «... forutsetningen om fortsatt drift blir vurdert og at det gis en redegjørelse dersom det er tvil om selskapet kan fortsette sin virksomhet» (Ot.prp. nr. 42 (1997-98), s. kap 7.8). En redegjørelse av usikkerheten i selskapet kan gi informasjon og advare kreditorer om at reelle verdier potensielt er lavere enn bokførte verdier (Carson, et al., 2012). I tidligere NRS 8, og dagens NRS 16, er det, ved stor usikkerhet, krav om at virkningen på større regnskapsposter skal kvantifiseres.

Gjennom redegjørelsen om fortsatt drift i årsberetning eller note, ivaretar selskapet informasjonsbehovet til eksterne interessenter vedrørende selskapets evne til å videreføre sin virksomhet. Det er spesielt når det foreligger usikkerhet rundt foretaket at denne informasjonen blir av særlig interesse. Basert på redegjørelsen om fortsatt drift kan kreditorer, leverandører eller kunder få utfyllende informasjon vedrørende selskapets mulighet til å dekke sine løpende forpliktelser.

«Opplysningene bør som et minimum omfatte de konkrete hendelsene eller forholdene som forårsaker usikkerheten, kvantitativ informasjon om virkninger i regnskapet, tap som kan oppstå, mulige effekter i balansen, mv, og ledelsens planer for å håndtere disse.» (Kjelløkken, 2010, s. 56).

En konsekvens av rapporteringen av usikkerhet knyttet til fortsatt drift, er at anerkjennelsen av usikkerhet kan bli en selvoppfyllende profeti. Mindre villige kreditorer, leverandører som ikke vil selge varer på kreditt eller kunder som frykter å ikke få det de betaler for, vil kunne forsterke den allerede sårbare situasjonen selskapet befinner seg i. Ledelsen må således balansere mellom selskapets egne interesser og å underrette brukeren om eventuell usikkerhet for å unngå mulig erstatningsansvar. Dersom ledelsen frykter en selvoppfyllende profeti og dermed velger å ikke informere om problemer knyttet til fortsatt drift, eller ikke fraviker antakelsen om fortsatt drift tidlig nok, kan man ende opp med å drive på kreditors bekostning, og ledelsen kan ende med et erstatningsansvar. Det er her revisors oppgaver tydeliggjøres gjennom kontroll av informasjonen gitt av ledelsen. Det er gjennomført mye forskning på en mulig selvoppfyllende profeti knyttet til revisors presisering av usikkerhet om fortsatt drift hos den regnskapspliktige, men med ulikt resultat.

En studie publisert i Decision Sciences fant for eksempel at selskap hvor revisor påpekte usikkerhet rundt selskapets forutsetning om fortsatt drift, hadde en signifikant høyere sannsynlighet for å gå konkurs det første året etter publiseringen (Louwers, Messina, & Richard, 1999). Forfatterne påpekte videre at det er svært vanskelig å finne den reelle virkningen revisors beretning vedrørende fortsatt drift, har for selskapet, da man ikke enkelt kan skille beretningen fra andre indikatorer for finansiell risiko.

En annen studie publisert i The Journal of Business Ethics fant derimot ingen empirisk støtte for den selvoppfyllende profetien. Studien tok for seg selskaper fra Storbritannia i perioden fra 1979 til 1993, med lik finansiell tilstand, og fant at selskap hvor revisor hadde påpekt usikkerhet rundt fortsatt drift ikke hadde mer sannsynlighet for å gå konkurs enn

sammenlignbare selskaper hvor revisor ikke hadde gjort dette (Citron & Taffler, 2001). Det er altså ulike syn vedrørende den selvoppfyllende profetien.

2.4.5 Ledelsen og revisors ansvar ved vurdering av fortsatt drift

2.4.5.1 Ledelsens ansvar

Selskapets ledelse består hovedsakelig av styret og daglig leder i henhold til formuleringene i aksjelovens kapittel 6. Det følger av asl. § 6-12, at det først og fremst er styrets ansvar å sørge for at selskapets virksomhet og regnskap er gjenstand for betryggende kontroll. Daglig leder står for den daglige ledelse, jf. asl. § 6-14, og plikter å gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling, jf. asl. § 6-15. Styret og daglig leder skal også underskrive årsregnskapet og eventuell årsberetning, jf. rskl. § 3-5. Således er det styrets ansvar, i samarbeid med daglig leder, å tilse at selskapet utarbeider et regnskap som gir et rettvise bilde av selskapets finansielle stilling i henhold til rskl. § 3-2a. Det følger av ledelsens ansvar overfor virksomheten og regnskapet at de også har ansvaret for å vurdere og rapportere om selskapets forutsetninger for fortsatt drift. Evnen til fortsatt drift er samtidig nært knyttet til styrets ansvar for selskapets egenkapital, jf. asl. § 3-5.

Aksjeselskaper omfattes av ansvarsbegrensningen, og fordrer en ledelse med et stort ansvar for selskapets forvaltning. Ansvarsbegrensningen er lovfestet i asl. § 1-2, og gjør at aksjeselskapers aksjonærer ikke hefter overfor selskapets forpliktelser. Regelen gjør det mer beleilig å styre eller eie et aksjeselskap, samtidig som den styrker behovet for et sterkt kreditorvern for å forhindre at ledelsen og eiere ikke driver på kreditors bekostning. Det er derfor behov for reguleringer som ivaretar kreditors interesser. Ansvaret ledelsen har i forhold til sine kreditorer, ivaretas blant annet gjennom redegjørelsen om fortsatt drift.

Ledelsen har ansvar for forvaltningen av selskapet, samtidig som de skal opprettholde en forsvarlig organisering av virksomheten, jf. asl. § 6-12. Selskapet skal til enhver tid ha en forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. asl. § 3-4, og i tilfeller hvor egenkapitalen ikke kan hevdes å være forsvarlig, inntre styrets handleplikt, jf. asl. § 3-5. Handleplikten innebærer at ledelsen innkaller til generalforsamling og redegjør for selskapets økonomiske stilling, og foreslår tiltak for å bedre situasjonen, eller foreslår selskapet oppløst, om drifts- og egenkapitalsituasjonen tilsier dette, jf. asl. § 3-5. Bestemmelser som sikrer en forsvarlig egenkapital «... gir selskapets ledelse en påminnelse og en oppfordring til å foreta fortløpende vurderinger av selskapets økonomiske stilling» samtidig som det blir «... enklere å vinne fram

med erstatningskrav mot ledelsen» (Ot.prp.nr.36 (1993–1994), s. 68). Samlet vil dette styrke kreditors stilling mot selskapet.

Forutsetningen om fortsatt drift er direkte tilknyttet bestemmelsen om handleplikt gjennom rskl. § 3-3a syvende ledd, om årsberetning for foretak som ikke er små. Her fremkommer det at dersom styrets handleplikt er inntrådt, må det opplyses om selskapet skal utføre eller har utført tiltak for å sikre selskapets videre drift. Redegjørelsen om forutsetningen om fortsatt drift, gjennom årsregnskapet, fungerer således som et talerør til selskapets eksterne interessenter, angående tiltak ledelsen skal utføre for å sikre selskapets videre drift. For foretak som er små, foreligger det derimot ikke lenger en slik kobling til aksjelovens handlepliktbestemmelse. Dette er et resultat av årsberetningens bortfall for små foretak.

Under revisors granskning ved gjeldsforhandling og konkurs, oppfordrer konkursrådet borevisor til å undersøke om selskapet har utført en tilstrekkelig vurdering og rapportering angående selskapets forutsetning om fortsatt drift (Konkursrådet, 2018, s. 10). Dette underbygger behovet for at ledelsen foretar en utfyllende og god redegjørelse om fortsatt drift i tilfeller hvor det foreligger usikkerhet. På denne måten kan styret redusere mulighetene for å stå erstatningsansvarlig i etterkant av en eventuell konkurs. Dette gjelder også for revisor, som skal attestere redegjørelsen ledelsen foretar. Lover og standarder ledelsen av små foretak må forholde seg til ved redegjørelse av fortsatt drift blir gjennomgått i de påfølgende avsnittene.

2.4.5.1.1 Rammevilkår for vurdering av fortsatt drift

Ved vurdering og rapportering av forutsetningen om fortsatt drift i årsberetningen og note, må ledelsen av små foretak som følger NRS 8, forholde seg til regnskapsloven og NRS 8' standard om fortsatt drift. Disse ble justert fra og med 2017, og medførte at små foretak ikke lenger trengte å utarbeide årsberetning (Innst. 46 L). I avsnittene under blir de aktuelle reglene som var og er gjeldende, i henholdsvis 2016 og 2018, gjennomgått.

2.4.5.1.1.1 2016

I 2016 var rskl. § 3-3 om årsberetning for små foretak, og NRS 8 punkt 9.2.4, gjeldende for små foretak ved rapportering av fortsatt drift.

2.4.5.1.1.1.1 Regnskapslovens § 3-3 – Årsberetning for små foretak

Loven inneholdt et ubetinget krav om å rapportere om fortsatt drift. Ved utvilsom fortsatt drift skulle selskapet likevel positivt bekrefte tilstedeværelsen av forutsetningen. Dersom det forelå usikkerhet, måtte dette redegjøres for, og dersom handleplikten var inntrådt i henhold til asl. § 3-5, måtte det rapporteres om det var besluttet eller iverksatt tiltak. I tilfeller hvor usikkerheten oversteg sannsynlighetskravet, skulle selskapet redegjøre for hvordan virkelig verdi ved avvikling ble beregnet.

2.4.5.1.1.1.2 NRS 8 punkt 9.2.4 – Fortsatt drift forutsetningen

NRS 8 supplerte regnskapsloven med mer utfyllende informasjon om hvordan selskapet skulle forholde seg til forutsetningen om fortsatt drift. Det skulle redegjøres for eventuell usikkerhet, og eksempler på forhold som kunne gi opphav til usikkerhet ble nevnt i standarden. Negativ egenkapital, betydelige driftsunderskudd og manglene evne til å betale kreditorer var noen av forholdene som nevntes. Graden av usikkerhet i foretaket ville ha betydning for hvor omfattende utredningen skulle være. En stor grad av usikkerhet fordret en utfyllende rapportering. Innholdet i beretningen skulle inneholde forutsetningene som var lagt til grunn for antakelsen om fortsatt drift, kritiske faktorer og eventuelle konsekvenser av fremtidige forhold. Videre hadde selskapet opplysningsplikt i årsberetningen i tilknytning til inntrådt handleplikt. Standarden understrekte at det skulle opplyses om det var vurdert å iverksette tiltak dersom styrets handleplikt hadde inntrådt.

Videre poengteres det at dersom avvikling er lagt til grunn for regnskapet, *skal* det redegjøres for hvordan virkelig verdi er beregnet i note eller årsberetningen.

2.4.5.1.1.2 2018

Små foretak ble fritatt for å utarbeide årsberetning ved endring av regnskapsloven i 2017 (Innst. 46 L). Årsberetningen med tilhørende uttalelse om fortsatt drift ble erstattet av en noteopplysning. Samtidig ble retningslinjene i NRS 8 for redegjørelse for fortsatt drift justert.

2.4.5.1.1.2.1 Regnskapslovens § 7-46 – Fortsatt drift

I henhold til noteopplysningen er selskapene pålagt å informere om fortsatt drift dersom det foreligger usikkerhet rundt dette, jf. rskl. § 7-46. Regnskapslovutvalget diskuterte innføring av en betinget utarbeidelse av årsberetning dersom det var usikkerhet knyttet til fortsatt drift, men dette ble ikke ansett som mulig da det ble vurdert å være i strid med EUs regnskapsdirektiv, artikkel 19 punkt 3, mv. artikkel 4 punkt 1 andre avsnitt (NOU 2015:10, s. 224; 315; Directive 2013/34/EU, s. 36). På bakgrunn av utvalgets ønske om å beholde

opplysningskravet knyttet til fortsatt drift, kan det tenkes at noteopplysningen er ment å ha et innhold tilsvarende kravet i beretningen.

2.4.5.1.1.2.2 NRS 8 punkt 8.13 – Usikkerhet om fortsatt drift

Etter NRS 8 skal små foretaks noteopplysning om fortsatt drift ses i sammenheng med rskl. § 7-1 annet ledd, hvor det fremgår at «*opplysninger som er nødvendige for å bedømme foretakets stilling og som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig, skal gis i note.*» jf. NRS 8 punkt 8.13. Det blir ikke gitt eksplisitt opplysninger rundt hvilke opplysninger som vil være av relevans. Videre går det frem at det kan oppstå situasjoner hvor ledelsen ikke anser fortsatt drift som usikkert, men likevel bør opplyse om fortsatt drift. Dette vil for eksempel være tilfellet dersom regnskapet bærer preg av stor usikkerhet, men ledelsen har garantier for tilførsel av kapital. Denne standarden anfører at ledelsen, til forskjell fra tidligere standard, *bør* vurdere om det er nødvendig å informere om hvordan virkelig verdi er utarbeidet.

Under er de aktuelle lovene og standardene ført inn i tabell. Formuleringene i NRS 8 angående utvilsom fortsatt drift og avvikling er ikke tatt med i tabellen.

	2016	2018
Regnskapsloven	<p>Regnskapslovens § 3-3 – Årsberetning for små foretak (Om fortsatt drift) I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4-5:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede. 2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten. 3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3-5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk til- tak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet. 4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet. 	<p>Regnskapslovens § 7-46 – Fortsatt drift (Noteopplysning) Dersom det er usikkerhet om fortsatt drift, skal det opplyses om usikkerheten.</p>
NRS 8	<p>9.2.4 Fortsatt drift forutsetningen</p> <p>9.2.4.3 Fortsatt drift forutsetningen er tvilsom Dersom det er tvil om hvorvidt foretaket kan fortsette virksomheten skal det redegjøres for usikkerheten. Hvorvidt det er tvil om fortsatt drift, vil bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Tvilsvurderingen må bygge på den faktiske informasjonen som foreligger. Plikten til å redegjøre for usikkerhet knyttet til fortsatt drift forutsetningen utløses først når det foreligger konkrete forhold som kan sette foretakets videre drift i fare. Vurderingshorisonten vil normalt være frem til neste balansedag, men også levetiden for foretakets anleggsmidler kan være relevant å trekke inn i denne sammenheng. Hvis disse forholdene gir grunn til tvil om foretaket kan fortsette driften, inntrer det en plikt til å redegjøre for usikkerheten. Eksempler på forhold som kan indikere at fortsatt drift forutsetningen er tvilsom:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● - negativ egenkapital eller negativ arbeidskapital ● - negativ utvikling i økonomiske nøkkeltall ● - betydelige driftsunderskudd ● - manglende evne til å betale kreditorer ved forfall ● - problemer med å oppfylle lånevilkår 	<p>8.13. Usikkerhet om fortsatt drift</p> <p>Det følger av regnskapsloven § 7-46 at dersom det er usikkerhet om fortsatt drift, skal det opplyses om usikkerheten. Det følger av regnskapsloven § 7-1 annet ledd at opplysninger som er nødvendige for å bedømme foretakets stilling og resultat og som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig, skal gis i note. Det kan være behov for tilleggsopplysninger også i tilfeller hvor ledelsens vurdering er at det ikke er usikkerhet om fortsatt drift. Dette kan være tilfellet dersom det er indikasjoner på at det foreligger usikkerhet om fortsatt drift, for eksempel negativ eller svak regnskapsført egenkapital, samtidig</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • - problemer med å finansiere nødvendig produktutvikling eller andre påkrevde investeringer • - tap av vesentlig marked, franchise, lisens eller hovedleverandør • - problemer med arbeidskraft eller mangel på viktige leveranser <p>Omfanget av redegjørelsen bør avspeile den usikkerheten som foreligger. Redegjørelsen vil omhandle de forutsetninger fortsatt drift bygger på, kritiske faktorer og eventuelle konsekvenser av ugunstige forhold som kan inntreffe. Ved stor usikkerhet bør det opplyses om større poster i årsregnskapet som vil påvirkes dersom fortsatt drift forutsetningen ikke legges til grunn for vurderingene. Virkningene bør om mulig kvantifiseres.</p> <p><i>9.2.4.4 Styrets opplysningsplikt i aksjeselskap</i></p> <p>For aksjeselskap har styret opplysningsplikt i årsberetningen dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven § 3-5. Styrets handleplikt inntreffer hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet eller dersom det må antas at selskapets reelle egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Det skal i den forbindelse opplyses om det er vurdert å treffe tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.</p>	<p>som det foreligger andre forhold som innebærer at det ikke vurderes å være usikkerhet. Slike andre forhold kan for eksempel være garantier fra eier om tilførsel av nødvendig kapital og likviditet.</p>
--	---	---

Tabell 1 - Oversikt over NRS 8' og regnskapslovens formuleringer om fortsatt drift.

Tabellen tydeliggjør at omfanget av tidligere lovgivning var mer omfattende enn nåværende lovverk.

I tillegg burde forutsetningen om fortsatt drift nevnes i prinsippnoten. I NOU 2015:10 punkt 5.4.5 gjengir utvalget kort oppsummert at prinsippnoten skal inneholde en notasjon om hvilket grunnlag regnskapet er utarbeidet på, være seg fortsatt drift eller avvikling: «*I prinsippnoten må det opplyses om at fortsatt drift er lagt til grunn.*» (NOU 2015:10, s. 84).

2.4.5.2 Revisors ansvar

Revisor er pålagt å revidere opplysninger i årsregnskapet i forbindelse med forutsetningen om fortsatt drift etter revisorloven § 5-1. Revisjonen skal utføres i samsvar med «god revisjonsskikk», jf. revl. § 5-2. Den faglige utviklingen av hva som er god revisjonsskikk er utviklet av DnR, og er konkretisert i revisjonsstandardene (Den norske Revisorforening).

Ved revisjon av forutsetningen om fortsatt drift følger revisor hovedsakelig revisjonsstandard ISA 570. Likevel vil flere revisjonsstandarder være relevante for vurderingen av fortsatt drift. Under følger en oppsummering av punktene som er beskrevet i ISA 570.

2.4.5.2.1 Revisors oppgaver og plikter (ISA 570 punkt 6-7)

Revisors oppgaver og plikter angående fortsatt drift er, i henhold til ISA 570 punkt 6, å sikre tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis, for å avgjøre om det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, eller om forutsetningen om fortsatt drift må forkastes. Det poengteres videre, med henvisning til ISA 200 punkt A51 og A52, at de iboende

begrensningene ved revisjonen er større for fremtidige hendelser. Det kan derfor ikke forventes at revisor skal kunne forutse samtlige fremtidige konkurser.

2.4.5.2.2 Risikovurderingshandlingene og tilhørende aktiviteter (ISA 570 punkt 10-11)

Revisor skal allerede ved gjennomføring av risikovurderingshandlingene, som utføres i samsvar med ISA 315, vurdere om det foreligger forhold ved selskapet som kan få betydning for selskapets forutsetning om fortsatt drift. Forhold som kan skape tvil om selskapets evne til fortsatt drift kan også oppstå underveis i revisjonsprosessen, det er derfor nødvendig at revisor er oppmerksom på dette gjennom hele revisjonen. Aktuelle hendelser og forhold er opplistet i ISA 570 punkt A3, og nevner flere forskjellige finansielle-, driftsrelaterte-, og andre forhold. Om slike forhold fremkommer, er det aktuelt å utføre ytterligere revisjonshandlinger for å kartlegge omfanget av disse. Det kan også være nødvendig å revurdere risikoen for vesentlig feilinformasjon, jf. ISA 570 punkt A7.

2.4.5.2.3 Evaluering av ledelsens vurdering (ISA 570 punkt 12-14)

Revisor skal videre vurdere ledelsens vurdering av fortsatt drift dersom en slik vurdering foreligger. Dersom dette ikke er tilfelle, skal revisor oppfordre ledelsen til å gjennomføre en vurdering. Når vurderingen er utført skal revisor undersøke om relevant informasjon som er fremkommet under revisjonen også er i vurderingen utført av ledelsen. Revisor skal evaluere forutsetningen med samme tidsspenn som ledelsen, så fremt dette er i samsvar med gjeldende lovverk. Etter norsk regnskapsstandard er tidshorizonten, som tidligere drøftet, minimum 12 måneder fra balansedagen, jf. NRS 8 punkt 8.13. Av veiledningspunkt A12 følger det at revisor skal evaluere ledelsens vurdering om fortsatt drift i *mindre enheter* i samsvar med kravene i ISA 570, til tross for at ledelsen i nevnte foretak i mange tilfeller utfører mindre detaljerte vurderinger.

2.4.5.2.4 Ytterligere revisjonshandlinger når hendelser eller forhold er identifisert (ISA 570 punkt 16)

Dersom det er oppstått forhold som etter revisors vurdering kan skape tvil om selskapets evne til fortsatt drift, skal revisor utføre ytterligere revisjonshandlinger. Formålet er å undersøke om det foreligger motvirkende effekter til forholdene som har gitt opphav til revisors tvil. En rekke revisjonshandlinger er opplistet i ISA 570 punkt A16. Disse innebærer eksempelvis å analysere kontantstrømmer, lese gjeldsvilkår, bekrefte muligheter for å skaffe til veie

finansiell støtte eller vurdere hendelser etter balansedagen. Handlingene resulterer i at revisor kan ta en nyansert og god vurdering av ledelsens planer og gjennomførbarheten av disse.

2.4.5.2.5 Revisors konklusjoner (ISA 570 punkt 17-19)

Revisor skal til slutt konkludere på hvorvidt det foreligger en vesentlig usikkerhet knyttet til selskapets fortsatt drift, og vurdere om ledelsen har foretatt en riktig vurdering av selskapets forutsetning om fortsatt drift, jf. punkt 17. og 18. Her må revisor utøve profesjonelt skjønn og ivareta profesjonell skepsis, som beskrevet i kapittel 2.3.1, ved vurderingen av ledelsens rapportering og vurdering.

«En vesentlig usikkerhet foreligger når betydningen av dens mulige virkning og sannsynligheten for at den skal forekomme er slik at det etter revisors oppfatning er behov for utfyllende opplysninger om usikkerhetens type og mulige konsekvenser for om regnskapet: (a) Gir et rettviseende bilde, eller (b) ikke er villedende» jf. punkt 18.

Revisor må også konkludere på, dersom det foreligger vesentlig usikkerhet, om årsregnskapet gir en adekvat fremstilling av usikkerheten som foreligger, hvilke forhold som skaper tvil til fortsatt drift og ledelsens planer for å håndtere disse, jf. punkt 19 (a) og (b). Dette er det derimot usikkerhet om kan *kreves* av små foretak, da dette ikke direkte pålegges dem gjennom regnskapsloven, men må vurderes i forhold til styrets og ledelsens overholdelse av sitt forvaltningsansvar.

2.4.5.2.6 Konsekvenser for revisjonsberetningen (ISA 570 punkt 21-23)

Revisor skal utarbeide en revisjonsberetning som baserer seg på konklusjonen som er foretatt. Konklusjonen vil resultere i en av følgende revisjonsberetningen:

- *Umodifisert konklusjon.*

Det foreligger ingen vesentlig risiko knyttet til selskapets forutsetning om fortsatt drift.

- *Umodifisert konklusjon med presiseringsavsnitt om fortsatt drift.*

Det er vesentlig risiko forbundet med selskapets evne til fortsatt drift, og årsregnskapet uttrykker dette i tilstrekkelig grad. Presiseringsavsnittet skal inneholde en henvisning til usikkerhetsgrunnlaget som skal være beskrevet i note.

Revisor kan også se det hensiktsmessig å presisere at regnskapet er utarbeidet på alternativt grunnlag, dersom ledelsen har valgt å legge avvikling til grunn for

regnskapet, jf. punkt A27. Dette fordrer at ledelsen har gitt opplysninger om det alternative grunnlaget i årsregnskapet.

- *Konklusjon med forbehold.*

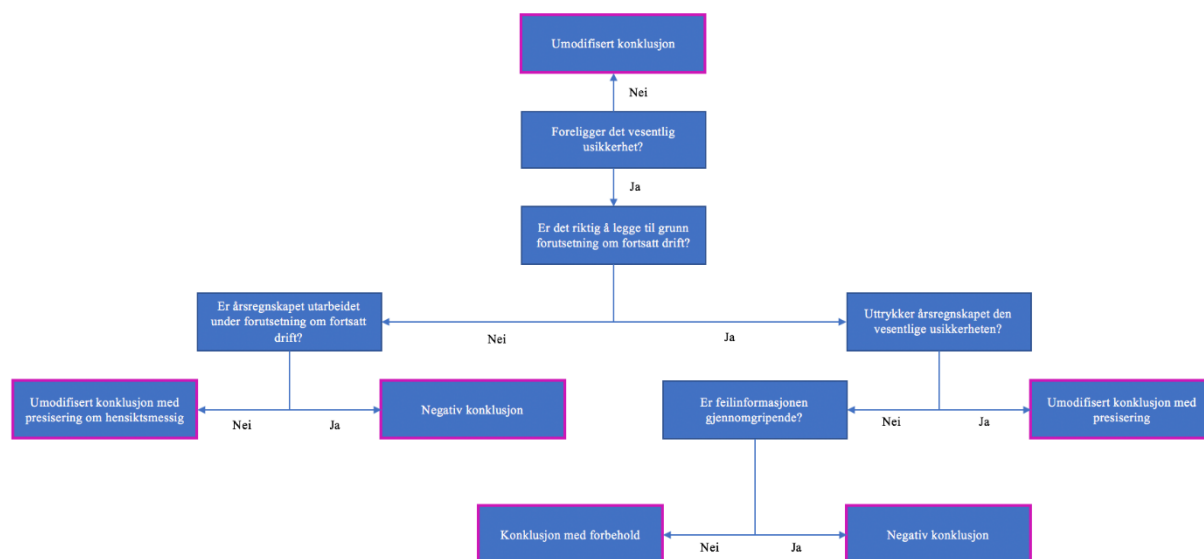
I situasjoner der årsregnskapet ikke inneholder tilstrekkelig informasjon om den vesentlige usikkerheten, skal revisor avgi en konklusjon med forbehold eller negativ konklusjon, jf. ISA 570 punkt 23. Det avgjørende for om revisor avgir en konklusjon med forbehold eller negativ konklusjon, er om feilinformasjonen er gjennomgripende, jf. ISA 705 punkt 7 og 8. «Gjennomgripende virkninger på regnskapet er de som etter revisor skjønn: (a) ikke er begrenset til spesifikke elementer, kontoer eller poster i regnskapet, (b) hvis de er begrenset på denne måten, representerer eller kan representere en betydelig del av regnskapet, eller (c) i relasjon til tilleggsopplysninger er fundamentale for brukernes forståelse av regnskapet». Når feilinformasjonen ikke er gjennomgripende, skal revisor utgi en konklusjon med forbehold, jf. ISA 705 punkt 7 og 8.

- *Negativ konklusjon.*

Dersom det er feil å utarbeide regnskapet under forutsetningen om fortsatt drift, men ledelsen likevel velger å gjøre det, skal revisor utgi en negativ konklusjon jf. punkt 21. Dette gjelder uavhengig av om regnskapet inneholder informasjon om at forutsetningen ikke burde legges til grunn, jf. punkt A26. En negativ konklusjon skal også benyttes dersom årsregnskapet ikke inneholder tilstrekkelig informasjon, og dette gir en gjennomgripende virkning, slik som påpekt i forrige punkt.

- I tilfeller der ledelsen, til tross for at revisor etterspør, ikke velger å vurdere selskapets forutsetning om fortsatt drift på en tilstrekkelig måte, kan revisor gi en konklusjon om at revisor ikke kan uttale seg om regnskapet, eller en konklusjon med forbehold, jf. A35.

Nedenfor er de ulike konklusjonene med tilhørende revisjonsberetninger ført inn i figur.

Figur 1 - Oversikt over revisjonsberetninger ved vurdering av fortsatt drift.

En siste sanksjonsmulighet revisor kan bruke, og som ofte kombineres med først å avgi en modifisert beretning, er å fratse revisjonsoppdraget. Revisor har plikt til å fratse revisjonsoppdraget dersom revisor har avdekket og påpekt vesentlige brudd på lov og forskrift som den revisjonspliktige er underlagt, og ikke innen rimelig tid iverksetter nødvendige tiltak for å rette på forholdene jf. revl. § 7-1.

ISA 570 tar ikke stilling til tilfeller hvor ledelsen vurderer forutsetningen om fortsatt drift som vesentlig usikker, men hvor revisor konkluderer med det motsatte.

2.5 Regnskapsanalyse

Det er analysens hensikt og analytikerens informasjonstilgang som setter premisset for hvilken analytisk fremgangsmetode man benytter. Hensikten med analysen er å kategorisere de konkursrammede selskapene inn i forskjellige risikogrupper. Rasjonalen bak risikodifferensieringen er at en høy konkurrisiko fordrer en mer inngående rapportering om fortsatt drift, samtidig som det blir mer aktuelt for revisor å omtale forholdet i revisjonsberetningen. Risikogrupperingene bedrer således sammenlikningsgrunnlaget, hva gjelder vurdering av fortsatt drift rapportering før og etter inntredelse av ny lov. Utvalget i studien består av totalt 550 selskaper, og vi har derfor ikke mulighet til å gå i dybden på hvert enkelt selskap. Regnskapsdataen vil behandles kvantitativt, på mest mulig objektivt grunnlag.

I denne studien har vi valgt å benytte en nøkkeltallanalyse, kombinert med en konkursprediksjonsmodell for å kategorisere utvalget i studien. Nøkkeltallene som blir brukt i studien, er valgt ut med bakgrunn i faglitteratur og lovens konkursbestemmelser. Et selskap

er, som tidligere nevnt, konkurs dersom skyldneren er insolvent og dette ikke kan anses å være forbigående, jf. kkl. §60. Ved insolvens er skyldneren illikvid og insuffisient. I regnskapet kan dette best projiseres gjennom likviditets- og soliditetsanalyser. Totalrentabilitet, som er selskapets årsresultat fordelt på totalkapitalen, er også avgjørende dersom denne er sterkt negativ eller positiv.

2.5.1 Soliditetsanalyse

«Med soliditet menes selskapenes evne til å takle tap uten å havne i finansielle problemer» (Tofteland, 2014, s. 212). I den forbindelse er det av relevans å undersøke selskapets kapitalstruktur. Balansens passivaside består av egenkapital og gjeld. Denne beskriver hvordan selskapet har finansiert aktivasiiden, altså selskapets eiendeler. Jo større andel av selskapets aktiva som er finansiert med gjeld, jo mer risiko er forbundet med selskapet. Det finnes flere forskjellige nøkkeltall man kan benytte for å beskrive et selskaps soliditet, eksempelvis egenkapitalandel, gjeldsgrad og rentedekningsgrad. Egenkapitalandelen beskriver hvor stor andel av eiendelene som er finansiert gjennom egenkapital. Implisitt beskriver den derav også hvor stor andel som er finansiert med gjeld. Forholdstallet utregnes på følgende måte:

$$\text{Egenkapital i prosent} = \left(\frac{\text{Egenkapital}}{\text{Egenkapital} + \text{Gjeld}} \right) * 100$$

Det finnes ikke en felles optimal egenkapitalandel, da dette avhenger av bransje- og selskapsspesifikke faktorer (Boye, Regnskapsanalyse, 1983). Plattformen Proff Forvalt kategoriserer egenkapitalandelens styrke inn i fem ledd, henholdsvis «ikke tilfredsstillende (<3%)», «svak (3-9%)», «tilfredsstillende (10-17%)», «god (18-40%)» og «meget god (>40%)» (Proff Forvalt, 2020). Gjennomsnittlig egenkapitalandel blant norske ikke-finansielle foretak var i 2018 på 47,1 % (Statistisk sentralbyrå, 2020).

Regnskap utarbeidet etter norske regnskapsregler, må forholde seg til forsiktighetsprinsippet. I henhold til dette, skal urealiserte tap resultatføres, jf. rskl. § 4-1. Urealisert gevinst skal derimot, generelt sett, ikke inntektsføres. En konsekvens av dette er at den bokførte egenkapitalen i selskapet kan være undervurdert, slik at selskapet egentlig besitter mer verdier enn registrert. Selskapets reelle egenkapital er dermed vanskelig å vurdere, og krever mer inngående analyser enn denne studien har mulighet til å gjøre.

2.5.2 Likviditetsanalyse

Hensikten med likviditetsanalysen er å vurdere om selskapet evner å innfri sine kortsiktige betalingsforpliktelser etter hvert som de forfaller. Forholdet mellom et selskaps mest likvide eiendeler og dets kortsiktige gjeld, kan gi et inntrykk av selskapets evne til å innfri sine kortsiktige betalingsforpliktelser. I regnskapets balanseoppstilling er selskapets mest likvide eiendeler registrert som omløpsmidler. Et omløpsmiddel er en eiendel som ikke er bestemt til varig eie eller bruk, samt fordringer som innbetales innen et år, jf. rskl. § 5-1. Reglene gjelder tilsvarende for gjeld, jf. rskl. § 5-13, slik at kortsiktig gjeld er gjeld som forfaller innen et år. Forholdet mellom selskapets omløpsmidler og kortsiktige gjeld, kalles likviditetsgrad 1, og gir et grovt inntrykk av selskapets likviditetssituasjon. Det er blitt hevdet at dette forholdstallet bør være rundt 2 (Argenti, 1976), men det er ingen empirisk eller teoretisk begrunnelse for dette (Boye, 1983). Norske ikke-finansielle selskaper hadde i 2018 en gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 på 1,19 (Statistisk sentralbyrå, 2020). Nøkkeltallet har klare begrensninger, men gir likevel en grov indikasjon på selskapets likviditetstilstand, spesielt om den er meget anstrengt (Boye, 1983).

Eksempelvis vil varelageret vurderes i regnskapet til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. En eventuell fortjeneste vil ikke reflekteres i nøkkeltallet, selv om det kan bidra til å bedre selskapets evne til å innfri sine kortsiktige forpliktelser.

2.5.3 Vekting av nøkkeltall

Å vurdere et selskaps finansielle tilstand basert på nøkkeltall, krever en del skjønn. Vektingen av nøkkeltallene skjer ofte på intuisjon, noe som gjør det vanskelig å vurdere nøkkeltallene på en objektiv måte (Boye & Koekebakker, 2006). I denne studien gjennomgår vi 550 selskap, hvor vi sammenlikner selskap på tvers av regnskapsår basert på risiko. Det er derfor av relevans at risikokategoriseringen skjer på mest mulig like vilkår.

Det er utviklet flere forskjellige modeller som tar sikte på å vekte forholdstallene på objektive vilkår for å kartlegge konkurrisiko (Altman, 1968; Ohlson, 1980). Edward Altman utviklet i 1968 en konkursprediksjonsmodell som tok utgangspunkt i en rekke nøkkeltall samtidig. Gjennom en multivariat diskriminant analyse, studerte han forskjellene mellom konkurs- og ikke-konkursrammede selskap, og kom frem til følgende likning:

$$Z = 0.012X_1 + 0,014X_2 + 0,033X_3 + 0,006X_4 + 0,999X_5$$

hvorav X_1 er arbeidskapital/eiendeler, X_2 er opptjent egenkapital/eiendeler, X_3 er driftsresultat/eiendeler, X_4 er markedsverdi av egenkapital/gjeld og X_5 er

omsetning/eiendeler. Modellen er utviklet for børsnoterte selskap, da variabelen fordrer at man har markedsverdien av egenkapital tilgjengelig (Altman, 1968).

Trond Eklund (1988) har også gjennomført en slik multivariat analyse, basert på norske konkurs- og ikke-konkursrammede selskap hentet fra Norges Banks database. Flere funksjoner ble testet og en av funksjonene med best resultat var følgende likning:

$$Z = 1,0332X_1 + 0,4663X_2 + 3,3192X_3 + 1,7584X_4 + 0,2911X_5 - 0,7310$$

Hvor variablene er de samme som i modellen til Altman, med unntak av at markedsverdien av egenkapital er byttet ut med egenkapital, og koeffisientene er endret. Modellen diversifiserer konkursrisiko inn i tre kategorier, henholdsvis lav, moderat og høy. En Z-verdi mindre enn -0,57 kategoriseres som høy risiko, en verdi mellom -0,57 og 0,47 kategoriseres som moderat, og verdier over 0,47 innebærer en lav risiko for konkurs i løpet av det neste året. Modellen er gammel, derfor må man være påpasselig med å bruke koeffisientene som foreligger i funksjonen (Boye & Koekebakker, 2006).

3 Forskningsdesign og metode

Et forskningsdesign er en plan som beskriver hva eller hvem som skal studeres, og hvordan en studie skal gjennomføres fra start til slutt. Dette innebærer blant annet å beslutte hvilken metodetilnærming som skal benyttes, hvilke og hvor mange enheter som skal inngå i et utvalg, og hvordan data skal abstraheres, presenteres og analyseres. Vanligvis skilles det mellom tre forskjellige forskningsdesign; eksplorativt, deskriptivt og kausalt (Gipsrud, Olsson, & Silkoset, 2016).

Fortsatt drift problematikk er et tema som er blitt undersøkt og forsket på tidligere. Med bakgrunn i diverse lovbestemmelser, kan vi få et inntrykk av hva som inngår i redegjørelser om fortsatt drift. *Hvordan* små aksjeselskap rapporterer om fortsatt drift, innebærer kvalitative undersøkelser av fortsatt drift redegjørelser, men også kvantitativ kartlegging av i hvilken utstrekning det blir rapportert om ulike aspekter knyttet til forutsetningen. Studien har et delvis eksplorerende og deskriptivt forskningsdesign, og benytter en metodetriangulering for å behandle data. Det vil si at vi eksplorativt finner frem til de momenter og emner vi studerer, for å måle empirien deskriptivt opp mot vår ontologiske vinkling av forskningsspørsmålene. Således er studien preget hovedsakelig av induktiv generalisering.

3.1 Metodetilnærming

Fremgangsmåter og teknikker som kombineres og iverksettes for å undersøke et bestemt fenomen, kalles metodologi (Gipsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). Det skilles generelt mellom to forskjellige metodetilnærminger, kvantitativ og kvalitativ metode.

«Svært forenklet kan man si at kvalitative metoder forholder seg til data i form av tekster, lyd og bilde og legger vekt på fortolkning av dataene, mens kvantitative metoder forholder seg til data i form av kategoriserte fenomener og legger vekt på opptelling og utbredelse av fenomenene» (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2011, s. 99).

Det finnes flere anerkjente regler og retningslinjer for å behandle kvantitativ data. Innenfor kvalitativ metode er det derimot relativt få, og metoden kjennetegnes nettopp av fraværet av en analytisk hovedretning. Det er derav svært viktig at forskeren er transparent i sine avgjørelser gjennom en kvalitativ studie, slik at leseren av studien selv kan vurdere studiens kvalitet og pålitelighet (Sekaran & Bougie, 2016; Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2011).

Hvilken metode som velges, avhenger av studiens problemstilling. I vår undersøkelse er vi interessert i hvordan små konkurstrammede aksjeselskap og valgte revisor håndterer fortsatt drift, men også i hvilken utstrekning det rapporteres om ulike fenomen i tilknytning til fortsatt drift. Dette krever en inngående og mer kvalitativ analyse av teksten som formidles om fortsatt drift, samt en kvantitativ opplisting for å kartlegge og presentere utbredelse av rapporteringsfenomen. Dataen i studien er nedfelt i tekst, og er således av kvalitativ art, men den vil behandles både kvalitativt og kvantitativt. Vi ser det derav som mest hensiktsmessig med en kombinasjon av metodene. Dette kalles på fagspråket for metodetriangulering.

Vi benytter oss av en metodetriangulering i denne oppgaven. Metodetriangulering benytter seg av kvalitative og kvantitative metoder for å belyse et tema. Vår type trianguleringsteknikk er å benytte kvantitative og kvalitative metoder parallelt. På denne måten vil kvalitativ metode supplere de tallmessige resultatene, som kan si noe om utbredelsen av funnene (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2011).

Under vår forskningsprosess ligger en kvalitativ vurdering av noteopplysninger til grunn for den kvantitative fremstillingen av datamaterialet. Kvalitativ vurdering og kvantitativ innsamling har altså blitt utført parallelt. Gjennom å benytte utvalgte variabler som beskrevet i kapittel 3.4 – *Operasjonalisering av fortsatt drift-redegjørelser*, som har krevd delvis kvalitative vurderinger, har vi abstrahert dataen og fremstilt kvantitative modeller. Videre har vi også stratifisert datagrunnlaget kvantitativt ved hjelp av konkursprediksjonsmodell og en skjønsmessig vurdering av nøkkeltall. Dette vil bli nærmere gjennomgått i kapittel 3.5.

Utvalget bestående av avviklingsselskaper utgjør et mindretall av utvalgets enheter, og analysen er av mer eksplorerende art. Således vil forskningsspørsmål 2 om avvikling, behandles kvalitativt.

På grunn av kvalitativ metodes iboende begrensninger vil det være vanskelig å kunne trekke generaliserbare konklusjoner på bakgrunn av undersøkelsen, det beste vi kan gjøre med vår forskning på data i form av skrevet tekst slik som i styrers beretninger om fortsatt drift, er å *antydde* sammenhenger angående utviklingen innen rapportering om fortsatt drift.

Antydningene som stilles, skal forsikres som plausible, pålitelige og valide (Sekaran & Bougie, 2016, ss. 332; 348-349).

3.2 Utvalg

Et utvalg er en andel av en populasjon, hvorav populasjonen omfatter alle enheter som studien ønsker å si noe om. Utvalgsrammen setter premisset for hvilke selskap som inngår i utvalget (Gipsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). For vår studie er premissene at selskapet: (1) har gått konkurs, (2) følger regnskapsregler for små foretak, (3) har avlagt årsregnskap for førgående regnskapsår, og (4) har blitt revidert ved siste regnskapsavleggelse.

Studiens formål er å undersøke hvordan små konkursrammede aksjeselskap rapporterer om fortsatt drift, og om lovendringen i 2017 har hatt betydning for denne rapporteringen. For å kunne undersøke utviklingen i rapportering, har vi vært avhengige av å ha et utvalg med selskap før og etter inntredelse av lovendringen. Utvalgsmetoden inngår i det som kalles et «vurderingsutvalg», hvor enheter fra populasjonen velges ut fordi de har bestemte egenskaper (Gipsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). Studiens utvalg består av totalt 550 konkursrammede selskap fra 2017 og 2019, som avla sine regnskap for henholdsvis regnskapsårene 2016 og 2018. Utvalget består av samtlige selskap som tilfredsstilte utvalgsrammen for årene 2017 og 2019.

Alternativet til å velge selskap utelukkende fra 2017 og 2019, ville vært å velge enheter fra flere forskjellige år, både før og etter inntredelse av lov. Årsaken til at vi valgte å bruke data fra 2017 og 2019 var av rent praktisk karakter. Ved innhenting av årsregnskap i Brønnøysund er det mer effektivt å forholde seg til 2 år, samtidig som det også er enklere å forholde seg til ved analyse og presentasjon. Studien har derav benyttet seg av en kombinasjon av utvalgsmetodene vurderingsutvalg og «bekvemmelighetsutvalg». Dette anses ikke som et problem for studiens kvalitet.

Vi har videre observert at andre studier av forutsetningen om fortsatt drift har vurdert revisor eller selskapets rapportering av fortsatt drift ved *siste* regnskapsavleggelse (Binwa & Sheik, 2019; Drivdal, 2012). Med det som utgangspunkt, vil det oppstå forskjellig informasjonsgrunnlag internt i utvalget, da noen selskap har oppdatert informasjon om fortsatt drift, mens andre selskap avla siste regnskap mer enn 12 måneder før konkursåpning. Vi har derfor valgt å utelukke selskap som ikke har avlagt regnskap for regnskapsåret forut for det året de gikk konkurs, for å oppnå mer sammenlignbar data innad i utvalget. Argumentet anses også rasjonelt i sammenheng med lov og standard, da vurderingshorisonten av forutsetningen om fortsatt drift normalt vil være frem til neste balansedag, slik som beskrevet i kapittel 2.4.2.

For å innhente dataen som er nødvendig for undersøkelsen har vi gjennomgått totalt antall konkurser registrert i brønnøysundregistrene i periodene 01.01.2017 – 31.12.2017 og 01.01.2019 – 31.12.2019. Av totalt 3.451 konkurser i 2017 og 4.972 konkurser i 2019, ble det endelige utvalget etter sanering bestående av 266 selskap fra 2017 og 284 selskap fra 2019. Saneringen har i hovedsak gått ut på å fjerne fra utvalget alle selskap som manglet revisjonsberetning, ikke benyttet regler for små foretak, eller hvor selskap i 2017 ikke hadde vedlagt årsberetning.

Vi valgte å se kun på aksjeselskap fordi fortsatt drifts-antakelsen hovedsakelig angår selvstendige rettssubjekt. Enkeltpersonsforetak eller andre selskap med ubegrenset eller begrenset personlig ansvar i siste ledd vurderes ikke like enkelt, slik at en pragmatisk tilnærming til problemstillingen vil være å begrense avhandlingen til å primært omhandle aksjeselskap.

3.3 Kildehåndtering

Ettersom at datainnsamlingen til oppgaven primært går ut på en dokumentanalyse vil en kvantitativ analyse kartlegge antall observasjoner av gitte variabler i notene og årsberetningene. Kartleggingen baseres på en kvalitativ analyse av innholdet i tekstene, hovedsakelig mot *implisitt* anerkjennelse av usikkerhet, som forklart i kapittel 3.4.1. Analysen av dokumenter går i denne sammenheng ut på å forstå selskapenes fortolkning og rapportering av selskapets situasjon i henhold til fortsatt drift (Jacobsen, 2015, s. 170).

Litteraturgjennomgang er grunnlaget for teorien som uttrykkes i denne avhandlingen. For å innhente relevant og pålitelig litteratur som kilder til skrivingen, har vi brukt betydelig tid på søkemotorer på internett. Eksempelvis Oria og Google Scholar. Søkeord som *Fortsatt drift* og *Going concern* er hovedsakelig benyttet. Ved å undersøke kildelister og henvisninger i tidligere masteravhandlinger som angår samme tema, har vi gjennom nøye seleksjon funnet frem til relevante artikler og litteratur. Vi har ettertrykkelig bekreftet at alle kilder som har blitt benyttet til å skrive denne oppgaven på tidspunktet de ble benyttet var fagfellevurdert. Kildekritisk grunninnstilling regner vi med for å være særdeles viktig gjennom arbeidet med denne oppgaven.

3.4 Operasjonalisering av fortsatt drift-redegjørelser

Da vi startet oppgaven med å skulle undersøke fortsatt drifts-rapportering tok vi først for oss et mindre utvalg av konkurser og undersøkte formuleringene om fortsatt drift i årsberetninger fra 2017 og i noter fra 2019. Vi forsøkte etter beste evne å kartlegge hvilke temaer som ble

tatt opp i rapporteringen og hvilke fellestrekk formuleringene hadde. Videre undersøkte vi både det gjeldende og tidligere lovverk for krav til fortsatt drifts-rapportering. Basert på empirien og lovverket utarbeidet vi variabler som kan inngå i en fortsatt drift-redegjørelse. Gjennom arbeidet har vi ved flere anledninger måtte utarbeide nye eller fjerne unødvendige variabler for å gjenspeile empirien.

For å kartlegge hvilke aspekt i henhold til fortsatt driftsrapportering som er relevante å undersøke, har vi i denne sammenheng lent oss på god revisjonsskikk og benyttet oss av en tilnærmet lik antakelse om brukeren som beskrevet i ISA 320 – *Vesentlighet ved planlegging og gjennomføring av en revisjon* punkt 4. Brukeren av regnskapet antas å være kompetent, kunnskapsrik, har forståelse for regnskap og er rasjonell i sine beslutninger.

Med den overfor nevnte brukeren som referanse, satt vi opp et sett variabler basert på lovtekst og empiri. I et Excel-dokument, kartla vi primært antallet rapporteringer med formuleringer angående disse variablene. Gjennom arbeidet med dataabstraksjonen fra årsrapportene ble variablene videre endret og utformet for å best mulig passe de brede rapporteringstrendene.

Vi delte primært inn rapporteringene til å inneholde formuleringer om (1) en uttrykt usikkerhet; (2) opplysninger om årsaker og forhold som avkrefter eller indikerer usikkerhet; (3) om handleplikten etter asl. § 3-5 er uttrykt eksplisitt eller gjennom påpeking av tapt egenkapital; og (4) opplysninger om tiltak styret skal sette i gang eller har igangsatt for å håndtere fortsatt driftsproblematikken.

3.4.1 Uttrykk for usikkerhet

I henhold til rskl. § 7-46 skal den regnskapspliktige opplyse om en usikkerhet. Usikkerhet er i seg selv et ord som beskriver at man ikke vet noe med sikkerhet. Man vet ikke om selskapet kan fortsette driften, men man vet heller ikke om virksomheten må avvikles. På grunn av usikkerheten knyttet til fortsatt drift, lovens formulering og den åpne formuleringen ledelsen har lov til å beskrive usikkerheten gjennom, følger det at vurdering av noteopplysninger om fortsatt drift i utgangspunktet må gjøres med en grad av skjønn. En usikkerhet kan enkelt forklart beskrives implisitt, eksplisitt eller avkreftes. Tidligere lovtekst ga pålegg til virksomheten om hvordan fortsatt drift opplysningen skulle formuleres i årsberetningen, men i dagens lovverk er det derimot åpnet for hva som skal inkluderes og hvordan informasjon om usikkerhet skal uttrykkes.

På grunn av denne subjektive vurderingen av usikkerheten gjort av ledelsen i selskap, og av den store graden av skjønn som inngår i vår vurdering av opplysningene i noteoppstillingen og årsberetningen, har vi valgt å gjennomføre en kvalitativ analyse, hvor vi på best mulig måte har ledd etter konkrete holdepunkter å operasjonalisere vurderingen mot. For eksempel vil en eksplisitt bekreftelse av usikkerheten knyttet til fortsatt drift bli tydelig og enkelt målt, mens en implisitt erkjennelse av usikkerhet, hvor vi har måtte benytte en skjønnsmessig vurdering av det faktiske underliggende innholdet i note eller årsberetning, ikke like lett kan måles eller presist antas å være etterprøvbart eller generaliserbart.

Formuleringer som: «... vesentlig usikkerhet om fortsatt drift.», beskriver tydeligere at det faktisk råder usikkerhet, enn en formulering som: «Selskapets egenkapital er tapt, og utviklingen i selskapet er svak. Det er likevel etter styrets mening grunnlag for fortsatt drift.» Den siste formuleringen beskriver en situasjon hvor det definitivt råder usikkerhet om forutsetningen om fortsatt drift. At usikkerheten ikke er uttrykt i klartekst gjør at brukeren fanger opp ledelsens underliggende inntrykk av usikkerhet, men at det likevel framgår av ledelsens formulering at det ikke er '*grunn til særskilt uro*'. Vi ønsket å fange opp tilfellene i vår analyse hvor det eksplisitt uttrykkes usikkerhet, men uten at implisitte bekræftelser av usikkerhet ignoreres. Derfor delte vi inn variabel (1) – *Uttrykk for usikkerhet* i 2 underkategorier, hvor selskapet (a) ikke har informert om fortsatt drift i det hele tatt, og (b) en bekreftelse av usikkerheten fordelt på (b-1) implisitte formuleringer og (b-2) eksplisitte bekræftelser. Kategoriene er gjensidig utelukkende.

Vurderingen av om en formulering inneholder en implisitt anerkjennelse av usikkerhet har vært sterkt preget av vår skjønnsmessige vurdering, og vi mener på ingen måte at kategorien for implisitte vurderinger vil kunne kalles hverken representativ eller tilstrekkelig pålitelig med henhold til etterprøvelse av vår data-analyse. Skillet mellom en eksplisitt formulering og en implisitt formulering av usikkerhet har således ikke vært en særlig vanskelig distinksjon. Skillet mellom en vag implisitt formulering av usikkerhet, og en mindre konsekvent avkrefte av usikkerheten har derimot vært en vanskelig vurdering. Ved noen anledninger kan vår avgjørelse på kategorisering ha vært preget av personlige feil, og det foreligger således en viss iboende risiko for at antallet implisitte formuleringer og antall som ikke bekræfter usikkerhet ikke stemmer helt. Gyldigheten og nøyaktigheten kan utvilsomt diskuteres, men eventuelle feil i vår vurdering angår få nyansetilfeller, og vil derfor etter vår

mening ikke kunne betraktes som å være av vesentlig karakter. Derimot har vi fokusert på fullstendigheten av datamaterialet og alle selskap har fått en vurdering og en kategorisering.

Fortsatt drift

Årsregnskapet for 2018 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. Det bekreftes herved at forutsetningen om fortsatt drift er til stede. Styret og generalforsamling har behandlet dette og det igangsettes en rekke tiltak, blant annet vil det i 2019 utføres en kapitalforhøyelse ved konvertering av gjeld, samt at likviditeten styrkes gjennom de planene for drift som er utarbeidet.

Figur 2 - Eksempel på vurdering av "Bekrefter ikke usikkerhet".

Figur 2 gir et eksempel på en note om fortsatt drift hvor vi har vurdert innholdet etter vårt skjønn til å ikke bekrefte en usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Begrunnelsen for denne vurderingen beror i hovedsak på et helhetsinntrykk av noten, hvor vi mener en usikkerhet ikke egentlig kommer frem.

Fortsatt drift

Selskapet har tilført ny egenkapital på kr 400 000 i 2018, men deler av selskapets aksjekapital er tapt. Selskapet har underskudd i 2018 og periode regnskap for 2019 viser fortsatt underskudd. Selskapets styre jobber med løsninger knyttet til både bedring av finansiering, resultatforbedring gjennom økt omsetning og reduserte kostnader. Selskapets styre legger forutsetningen om fortsatt drift til grunn ved avleggelsen basert på at selskapet fortsatt har betydelig egenkapital

Figur 3 - Eksempel på vurdering av "Implisitt" erkjennelse av usikkerhet.

Figur 3 viser en note om fortsatt drift hvor vi har vurdert innholdet til å vagt beskrive en usikkerhet til fortsatt drift gjennom erkjennelsen av den svake økonomiske prestasjonen og stillingen for virksomheten gjennom forrige regnskapsperiode. Det poengteres også til slutt i noten at styret bruker egenkapitalen som en forutsetning *for* fortsatt drift, og at forutsetningen ikke alene «står på egne ben».

Det er vanskelig å tydelig skille mellom de to notene beskrevet over, og i slike tilfeller har vi brukt betydelig tid på å argumentere for og imot hvordan noten skal behandles. Andre som leser de samme notene vil kunne tenkes å komme til helt motsatte konklusjoner på kategoriseringen, men som tidligere understreket, er slike formuleringer heller sjeldne. Implisitte formuleringer er oftest tydeligere gitt gjennom slike formuleringer som den følgende, hvor forholdene som beskrives og den tydelige sammenhengen til fortsatt drift som kan leses mellom linjene, indikerer en usikkerhet. Usikkerheten er ikke forsøkt lagt skjul på

selv om den ikke er eksplisitt uttrykt.

Note 8 - Fortsatt drift

Resultatet for 2018 viser et underskudd på kr 781 156 etter skatt. Selskapets egenkapital er tapt og kortsiktig gjeld overstiger selskapets eiendeler. Foreløpige resultater i 2019 viser også et underskudd og det er en anstrengt likviditet i virksomheten.

Styret og ledelsen har iverksatt tiltak for å oppnå bedre lønnsomhet i driften og det er foretatt innlån fra aksjonærer for å styrke likviditeten.

Styret vurderer at det foreligger realistiske alternativer til avvikling og at forutsetningene for fortsatt drift således er tilstede.

Figur 4 - Eksempel på "tydelig" implisitt helhetsformulering av usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Enkelte noter, slik som benyttet i dette delkapittelet, vil bli mye brukt i kapittel 5 – *Analyse og drøfting*, for å gi et tydeligere bilde av hva statistikken reflekterer. Alle slike noter er hentet fra regnskap i utvalget, men vil ikke eksplisitt refereres til nøyaktig selskap. Denne vurdering har vi gjort med henhold til forskningsetiske prinsipper, hvor vi ikke ønsker å utgi enkeltsselskap.

3.4.2 Årsaker og forhold som avkrefter eller indikerer usikkerhet

Etter dagens NRS 8 punkt 8.13 beskrives det at:

«... opplysninger som er nødvendige for å bedømme foretakets stilling og resultat som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig, skal gis i note. Det kan være behov for tilleggsopplysninger også i tilfeller hvor ledelsens vurdering er at det ikke er usikkerhet om fortsatt drift.»

Eksempler på dette fant vi i rapporteringene om fortsatt drift, og vi vurderte videre variabel (2) – *Årsaker og forhold som avkrefter eller indikerer usikkerhet*, etter 3 underkategorier: (c) selskapet rapporterer om regnskapsmessige forhold, (d) påpeker ytterligere forhold eller kritiske faktorer som ikke er av regnskapsmessig karakter og (e) om det beskrives hvilken virkning en forkastning av forutsetningen om fortsatt drift vil ha for større poster i regnskapet.

I sammenheng med kategori (c) vurderte vi opp mot variabel (3) - *Handleplikt*, og gjorde oss en mening om at tapt egenkapital ikke er et regnskapsmessig problem i seg selv, men et produkt av et underliggende regnskapsmessig problem. Egenkapitalen står som en funksjon av et underskudd eller at selskapet har pådratt seg for stor gjeldsbyrde. Egenkapitalen er således fullstendig prisgitt selskapets tidligere drift og andre regnskapsmessige problemer.

Tapt egenkapital er altså ikke isolert sett en årsak til usikkerhet knyttet til fortsatt drift, men en indikator på at usikkerhet foreligger som en funksjon av andre regnskapsmessige poster. I tilfeller hvor selskapet opplyser om tapt egenkapital, vil dette uansett registreres i variabelen (3) - *Handleplikt*. Kategori (c) - *regnskapsmessige forhold*, vurderer derfor tilfeller hvor selskapet har opplyst om årsaker til den vanskelige situasjonen, og regnskapsmessige forhold som i motsatt retning forsøker å avkrefte usikkerheten. Eksempelvis dårlig likviditet, underskudd eller tidligere års økonomiske konsekvenser for årsregnskapet, eller motsatt, gode resultatprognoser for kommende regnskapsår basert på foreløpig resultat for inneværende periode.

Kategori (d) – *Ytterligere forhold* er observert mange ganger og bidrar ofte til å øke den brukerrelevante informasjonen. Ytterligere forhold er poengtert som kvalitetsfremmende for rapporteringen både i NRS 8 punkt 8.13 og NRS 16 punkt 2.8 4. ledd.

På tross av at kategori (e) - *virkingen på større poster* sjeldent observeres og ikke er et krav til fortsatt driftsrapportering for små foretak, har vi inkludert denne fordi det i NRS 8 punkt 9.2.4 fra 2014, samt NRS 16 punkt 2.8 5. ledd, beskrives ettertrykkelig at redegjørelsen for (u)sikkerhet burde vurderes opp mot vesentlige poster i regnskapet, og virkingen på dem burde om mulig kvantifiseres i et scenario hvor fortsatt drift forkastes. Eksempelvis vil tilfeller hvor selskapet deltar i et forhold med usikre utfall, slik som erstatningssaker eller andre rettsaker, ofte tydeliggjøre bildet av forholdets betydning for selskapets evne til fortsatt drift gjennom en kvantifisering av forholdets potensielle virkning på regnskapet.

3.4.3 Direkte eller indirekte påpekning av inntrådt handleplikt

Variabel (3) angår påpekning av selskapets handleplikt ved tapt egenkapital. Vi satt opp kategoriene; (f) opplysning om inntrådt handleplikt; og (g) påpekning av tapt eller uforsvarlig egenkapital. Dersom selskapet har tapt egenkapital er dette en sterk indikator på at det hefter vesentlig usikkerhet om fortsatt drift. I aksjeloven er forholdet regulert gjennom både asl. §§ 3-4 og 3-5, som begge beskriver styrets handleplikt for å unngå å drive virksomhet på kreditors regning. Vi mener dette er et av de mest sentrale punktene til hvorfor man gjør en fortsatt driftsevaluering for hvert regnskapsår.

Å opplyse om en inntrådt handleplikt i note til *regnskapet* er ikke hjemlet i lov. Gjennom vårt arbeid med noteopplysningene, ble vi oppmerksom på at flere av selskapene opplyser om inntrådt handleplikt. Selv om selskapets styre er pålagt å forstå og kjenne sin plikt etter

aksjeloven, har det gjennom arbeidet med så mange forskjellige formuleringer, ikke alltid vært like tydelig at selskapets styre er klar over hvor viktig dette ansvaret faktisk er.

I starten av undersøkelse abstraherte vi dataen uten å dele inn i underkategorier. Vi anså en påpekning om tapt egenkapital som ekvivalent med en påpekning av inntrådt handleplikt etter asl. § 3-5. Etter hvert tok vi en vurdering på at det er en tydelig distinksjon mellom å ha forstått sin plikt etter aksjeloven og opplyst eksplisitt om inntrådt handleplikt, og å forklare at egenkapitalen er tapt eller uforsvarlig. Dette gir også et tydeligere bilde på når ledelsen selv mener at den reelle egenkapitalen er uforsvarlig. På dette tidspunktet gjorde vi også distinksjonen mellom en påpekning av at egenkapitalen var tapt og andre regnskapsmessige problemer som forklart tidligere om kategori (c) under variabel (2) - *Årsaker og forhold som avkrefter eller indikerer usikkerhet*.

Det viktige skillet mellom regnskapsmessig- og reell egenkapital burde også forklares i note dersom disse ikke kan antas å være like. Dette henger sammen med rskl. § 3-2a *Rettvisende bilde* og kan ofte observeres i fortsatt drift noter hvor selskapet påpeker at det finnes ordreserver eller skjulte reserver i anleggsmidler som gir en positiv og forsvarlig reell egenkapital. Vår håndtering av slike påpekninger har vært å vurdere informasjonen som en del av kategori (d).

3.4.4 Ledelsens plan

Ledelsens plan for å håndtere situasjonen og sikre at selskapet kan fortsette sin drift er en sentral variabel i vår analyse. Tidligere lov og NRS pålegger selskapet å opplyse om planer og tiltak, men en redegjørelse for tiltak og plan er ikke pålagt etter lovendringen. Innholdet i en plan er selskaps spesifikk og varierer i omfang, derfor har vi satt opp variabelen fordelt på 2 kategorier; (h) *opplysninger om tiltak* og (i) *redegjørelse for tiltak*. Denne distinksjonen mellom opplysning og redegjørelse gjorde vi med basis i våre observasjoner. Gjennom selskapets redegjørelse for hvilke tiltak som skal sikre fortsatt drift kan usikkerhet ofte mitigeres eller avkrefte fullstendig. En god redegjørelse for hvordan styret ønsker å håndtere fortsatt driftsproblematikken gir ofte brukeren god beslutningsrelevant informasjon.

3.4.4.1 *Opplysninger om tiltak*

Kategori (h) omhandler om selskapet i det hele tatt har opplyst om at det skal eller har blitt iverksatt tiltak eller ikke, og fungerer som en «inngangsport» for den andre kategorien. Det er også den mest grunnleggende av kategoriene, hvor mange selskap eksempelvis kun

formulerer «... nødvendige tiltak vil iverksettes.» Vi har derfor gjort skillet mellom selskap som *opplyser* om tiltak og selskap som *redegjør* for tiltak.

3.4.4.2 Redegjørelser om tiltak

Siste kategori omhandler alle situasjoner der selskapet har redegjort for tiltak, og dermed automatisk også opplyst om at tiltak skal- eller har blitt iverksatt. Kategori (i) – *redegjørelse for forretningsmessige tiltak*, er en kategori som ofte fungerer som en sekkepost. I denne kategorien innlemmes alle redegjørelser for tiltak hvor redegjørelsen enten er en nøye beskrivelse av hvilke tiltak selskapet planlegger å sette i verk, eller hvor redegjørelsen lister opp mange forskjellige tiltak som skal iverksettes.

Distinksjonen mellom (d) – *Ytterligere forhold*, og (i) – *Redegjørelse for forretningsmessige tiltak*, er at *tiltaket* anses som en handling som skal håndtere *forholdet* som gir opphav til usikkerhet. Forhold kan også avkrefte usikkerheten, for å forklare brukeren at det ikke vil bli nødvendig med tiltak for å håndtere situasjonen. Forskjellen mellom en plan og en årsak som avkrefter usikkerhet, er henholdsvis om disposisjonen forklares som reaktiv eller proaktiv. Dersom en disposisjon er beskrevet som en reaksjon på en årsak har vi ansett dette for å være et tiltak. Det går som en beskrivelse av ytterligere forhold de gangene en disposisjon påpekes som et løpende forhold som har pågått over flere perioder, slik som løpende finansiering fra morselskap.

3.4.5 Oppsummert operasjonalisering

Operasjonaliseringer kan oppsummeres som i figuren under:

Variabel	Kategori	
1 Uttrykk for usikkerhet	a Ikke informert	
	b Bekrefter usikkerhet	b-1 Implisitt
		b-2 Ekspisitt
2 Årsaker/forhold som indikerer (u)sikkerhet	c Påpekt regnskapsmessige problemer	
	d Ytterligere opplysninger om årsaksforhold	
	e Virkning på større poster	
3 Handleplikt	f Opplyst om inntrådt handleplikt	
	g Tapt / uforsvarlig egenkapital	
4 Ledelsens plan	h Opplyst om tiltak har blitt / skal igangsatt / settes	
	i Redegjort for forretningsmessige tiltak	

Modell 1 - Operasjonalisering av rapportering om fortsatt drift.

Vi legger ingen forutsetning til grunn for ulik rapportering mellom årene vi undersøker, og vi vil vurdere opplysningene i begge år etter samme variabler. Operasjonaliseringen av variabler

og kategorier ble ikke i sin helhet opprettet før datainnsamlingen, men har snarere vært et flytende produkt med stadig skiftende innhold basert på observasjoner vi har gjort oss underveis.

3.5 Kategorisering av utvalg etter risiko

Ikke alle de konkursrammede selskapene hadde like forutsetninger for å drive videre ved avlegging av siste periodes regnskap før konkurs. I noen tilfeller kan det ha skjedd ekstraordinære hendelser som har ført til selskapets oppløsning, til tross for at den finansielle stillingen var fordelaktig ved regnskapsavleggelse. I andre tilfeller kan det ha vært tilnærmet åpenbart at konkurs var eneste utvei. Det fremstår derfor som urimelig å behandle disse selskapene likt ved vurdering av selskapets og valgte revisors rapportering om fortsatt drift. Det er som tidligere nevnt antatt at både omfanget av ledelsens redegjørelse, og revisors rapportering om fortsatt drift tiltar ved en høyere risiko. Av denne grunn har vi sett det nødvendig å kategorisere selskapene i utvalget basert på finansiell risiko for å svare tilfredsstillende på studiens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Dette bedrer også sammenlikningsgrunnlaget mellom rapporteringsårene i utvalget.

Kategoriseringen av utvalget basert på risiko, ble utført gjennom en prosess på tre steg; (1) skjønsmessig kategorisering av enkeltetselskapets risiko basert på regnskapsmessige nøkkeltall, (2) etterprøving av kategoriseringen ved hjelp av konkursprediksjonsmodell, og (3) videre undersøkelse av selskap hvor steg 1 og 2 har generert forskjellig resultat.

Under steg 1, skjønsmessig kategorisering av risiko basert på regnskapsmessige nøkkeltall, tok vi utgangspunkt i selskapenes likviditetsgrad 1, egenkapitalgrad og totalrentabilitet. Basert på disse nøkkeltallene, ble selskapene kategorisert som høy-, moderat- eller lavrisikoselskap. For å gjennomføre vurderingene på mest mulig like premiss, opparbeidet vi noen retningslinjer for vurdering. Vi forholdt oss til Proff Forvalt sine rangeringer av nøkkeltallenes styrke (Proff Forvalt, 2020). Hovedvekten av vurderingen ble gjort med utgangspunkt i selskapenes soliditet og likviditet, men selskapets totalrentabilitet ble også avgjørende dersom denne var sterkt positiv eller negativ. Selskap som hadde et underskudd på mer enn to ganger egenkapitalen ble kategorisk ansett som høyrisikoselskap. Selskap som hadde et underskudd på mer enn halvparten av egenkapitalen ble også utelukkende kategorisert høyere enn lavrisiko.

For å sikre at selskapene i utvalget ble behandlet på mest mulig like premiss, og øke studiens reliabilitet, etterprøvde vi resultatene med hjelp av en konkursprediksjonsmodell. Vi fant at

Eklund (1988) sin funksjon, som beskrevet i kapittel 2.5.3, ga mest sammenfallende kategorisering som våre skjønsmessige resultater. Av de konkursrammede selskapene i 2019, ble 68 av 286 selskaper kategorisert forskjellig. I 2017 ble 48 av 266 selskaper kategorisert forskjellig etter de to tilnærmingene.

Det siste steget i kategoriseringsprosessen var å undersøke tilfellene hvor prediksjonsmodellen og vår skjønsmessige behandling ble ulik. Forskjellene skyldtes hovedsakelig nyanser, og i enkelte tilfeller ble konkursprediksjonsmodellen villedet som følge av ekstremverdier i noen av selskapenes nøkkeltall. Likevel oppdaget modellen noen tilfeller hvor vi i første omgang hadde kategorisert selskapene feil i henhold til egne kriterier. Gjeldende selskap ble korrigert. Den fullstendige risikokategoriseringen er vedlagt i vedlegg 3 – *Datagrunnlag*.

Overvekten av selskapene ble kategorisert som høyrisikoselskap. Dette er å forvente, da vi i denne studien behandler konkursrammede selskap. 93 % av selskapene i 2019, og 91 % av selskapene i 2017, som inngår i høyrisiko, hadde en negativ egenkapital.

3.6 Kategorisering av revisjonsberetninger

Revisjonsberetningene er innsamlet og registrert under seks forskjellige kategorier; (1) Normal, (2) presisering, (3) forbehold, (4) negativ, (5) kan ikke uttale seg, og (6) fortsatt drift er ikke nevnt. Registreringen skjedde basert på hvor i beretningen revisor har rapportert om fortsatt drift. Den siste kategorien, er en samlekategori av tilfeller hvor revisjonsberetningen er modifisert (med unntak av de tilfeller hvor revisor ikke kan uttale seg) eller inneholder en presisering, men hvor bakgrunnen for modifiseringen eller presiseringen skyldes noe annet enn usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Bakgrunnen for dette valget er at vi ønsker å studere hvor fortsatt drift er omtalt, fremfor andre forhold som kan ha innvirkning på revisjonsberetningen. Eksempelvis inneholder revisjonsberetningen i noen tilfeller et presiseringsavsnitt knyttet til fortsatt drift, samtidig som revisor tar forbehold om noe annet. Ved slike tilfeller vil beretningen registreres som en presisering.

3.7 Reliabilitet og validitet

«Reliabilitet knytter seg til undersøkelsens data: hvilke data som brukes, hvordan de samles inn og hvordan de bearbeides» (Johannesen, Tuft, & Christoffersen, 2011, s. 243). I denne studien avhenger reliabiliteten av vår kategorisering av risiko, vår operasjonalisering av fortsatt drift redegjørelsene og hvilke data som abstraheres. Behandlingen av dataen er i flere tilfeller registrert basert på subjektive vurderinger, slik som implisitte erkjennelser av

usikkerhet, hvor vi som forskere derfor er en viktig del av forskningsprosessen. Vår erfaring, intuisjon, kunnskap og oppfattelse av dataen vil derfor prege studien, slik tilfellet er i kvalitative studier. Dette er bakgrunnen for at vi velger å være så detaljerte og transparente som mulig angående forskningsmetoden vår. Vi vil også videre i studien trekke frem eksempler fra noteopplysningene som er abstrahert, for å nærmere illustrere hvordan vi tolker dataen, og på denne måten styrke reliabiliteten og leserens forståelse av vurderingene som er gjort.

Dataen som er benyttet i studien er hentet fra årsregnskapet til enhetene i utvalget. Dette betraktes som *sekundærdata*, som er behandlet av andre og for andre formål (Gipsrud, Olsson, & Silkoset, 2016, s. 68). Dataen er innhentet fra Brønnøysundregisteret som er en offentlig organisasjon underlagt Nærings og fiskeridepartementet (Brønnøysundregistrene, 2019). Dette anses som en pålitelig kilde. Regnskapene som innsendes Brønnøysund er utarbeidet av regnskapsførere eller selskapet selv, og kvalitetssikret av eksterne revisorer. Dataen som er abstrahert anses således som pålitelig.

Vi har selv manuelt registrert dataen fra årsregnskapene, slik at det kan ha oppstått enkelte feil som følge av menneskelig svikt. Ved registrering av regnskapstall har vi prøvd å minimere denne risikoen ved å benytte oss av regnskapets interne sammenhenger. Eksempelvis har vi benyttet oss av balanselikningen, at eiendeler minus egenkapital alltid skal være ekvivalent gjeld. På denne måten har vi har kunne avstemme summene med de faktiske tallene i årsregnskapet, for å forsikre oss om at tallene er riktige.

Noteopplysningene er også registrert manuelt. For å sikre en effektiv og nøyaktig gjennomgang og abstrahering av noteopplysningene, hvor vi enkelt kunne revurdere og tilskrive riktige opplysninger til hvert selskaps rapportering, tok vi skjermbilder av samtlige enheters opplysninger knyttet til fortsatt drift. Skjermbildet ble koblet via hyperlink til tilhørende navn i arbeidsdokumentene våre. For å forsikre oss om at riktig note ble plassert på riktig navn i dokumentet, inkluderte vi enten selskapets organisasjonsnummer eller navn i skjermbildet slik at vi kunne bekrefte at noten ble riktig plassert i arbeidsdokumentet gjennom en avstemning av skjermbilde og dokument.

Videre er risikovurderingen basert på en skjønsmessig vektning av utvalgte nøkkeltall. Gjennom en etterprøving av resultatene med en konkursprediksjonsmodell, og vurdering av avvik, har vi forsøkt å øke studiens reliabilitet på dette punktet.

Studiens validitet dreier seg om metoden som er benyttet faktisk «... *undersøker det den har til hensikt å undersøke.*» (Johannesen, Tufte, & Christoffersen, 2011, s. 244)

Problemstillingen vår dreier seg om hvordan det rapporteres om fortsatt drift i konkursrammede små aksjeselskap. Dette har vi valgt å tilnærme med en operasjonalisering av innholdet i redegjørelsen, og bruk av en metodetriangulering. Bakgrunnen for dette valget er nærmere diskutert i kapittel 3.1 *Metodetilnærming*.

4 Presentasjon av data

4.1 Forskningsspørsmål 1: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor fortsatt drift?

Etter arbeidet med å samle inn nødvendig data, rense datagrunnlaget og utforme brukbar statistikk, startet arbeidet med å samle dataen i matriser for å få en enklere oversikt over de faktiske funnene vi hadde gjort gjennom datainnsamlingen. I dette kapitlet beskriver vi ulike tabeller og diagrammer vi har valgt å inkludere i oppgaven, og hvorfor vi har benyttet akkurat disse til å fremstille dataen. Vi vil hovedsakelig ikke gå inn på innholdet i modellene, dette gjør vi i kapittel 5 – *Drøfting og analyse*.

Under følger det 6 datamatriser, 3 for hver del av første forskningsspørsmål, som hver beskriver grove datasett fra innhentede årsregnskap for henholdsvis regnskapsårene 2018/19 under 4.1.1 og 2016/17 under 4.1.2. Den første tabelloversikten for hver periode inneholder ufiltrerte data etter innsamling og sanering. I kapittel 4.2 presenteres data for andre forskningsspørsmål.

Etter den første datamatriken i hvert delkapittel presenterer vi 4 *fordelingstrær*, ett for hele utvalget, og så ett per stratum, hvor vi har satt opp hver variabel, foruten *handleplikt*, i suksesjon med dikotome utfall. Denne fremstillingen tar steget videre mot en mer nyansert fremstilling, og behandler mengdene av selskap som har rapportert på en gitt måte. Modellene viser tydelig hvor mange enhetstilfeller som havner innenfor alle ulike rapporteringskombinasjoner. Disse modellene vil være basisen for den videre analysen og drøftingen av dataen vi har innhentet. Utklipp av disse modellene vil brukes jevnlig for å illustrere hvilken del av datagrunnlaget som diskuteres i kapittel 5.

De 2 siste datamatrikene viser en tydeligere fremstilling av variablene *Årsak* og *Handleplikt*. Handleplikten er ikke tatt med i fordelingstreet fordi treet da hadde blitt for stort til å kunne presenteres, og hadde fått dobbelt så mange «sluttbokser» som det som allerede er presentert. Handleplikten vil derfor behandles mer i dybden i neste kapittel, under *Drøfting og analyse*.

4.1.1 Datagrunnlag for 2019

4.1.1.1 Rådatamatrike

Rådatamatriken som følger beskriver i korte trekk antallet observasjoner av hver variabel innenfor hvert stratum, og til slutt en samlet sammenstilling i en kolonne for totalpresentasjon av observasjonene.

Tabell 2 - Rådatamatrikse 2019.

Datamatrikse, antall observerte variabler fordelt på risiko 2019		Antall rapporterte tilfeller							
		Lav risiko		Moderat risiko		Høy risiko		Totalt antall	
Totalt antall selskap i gruppe - prosent av total		50	18 %	30	11 %	191	70 %	Antall	Prosent
		Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	271	100 %
Uttrykk for usikkerhet	Ikke informert	35	70 %	12	40 %	14	7 %	61	23 %
	Bekrefter usikkerhet	6	12 %	11	37 %	147	77 %	164	61 %
	Implisitt	5	83 %	8	73 %	95	65 %	108	66 %
	Eksplisitt	1	17 %	3	27 %	52	35 %	56	34 %
Årsaker/forhold som indikerer (u)sikkerhet	Påpekt regnskapsmessige forhold	6	12 %	10	33 %	77	40 %	93	34 %
	Ytterligere opplysninger om årsaksforhold	5	10 %	8	27 %	84	44 %	97	36 %
	(Kvantifisert) Virkning på større poster	1	2 %	0	-	15	8 %	16	6 %
Handleplikt	Opplyst om inntrådt handleplikt	1	2 %	0	-	20	10 %	21	8 %
	Tapt/uforsvarlig egenkapital	1	2 %	8	27 %	138	72 %	147	54 %
Ledelsens plan	Opplyst om tiltak har blitt / skal igangsatt / settes	5	10 %	8	27 %	137	72 %	150	55 %
	Redegjort for forretningsmessige tiltak	1	2 %	7	23 %	93	49 %	101	37 %
Fortsatt drift omtalt i revisjonsberetning	Normal	43	86 %	22	73 %	46	24 %	111	41 %
	Presisering	4	8 %	8	27 %	125	65 %	137	51 %
	Forbehold	1	2 %	0	-	14	7 %	15	6 %
	Negativ	0	-	0	-	0	-	0	-
	Ikke uttalelse	0	-	0	-	4	2 %	4	1 %
	Fortsatt drift ikke nevnt	2	4 %	0	-	2	1 %	4	1 %
Totalt antall revisjonsberetninger		50		30		191		271	

Rådatamatriksen fungerer kun til å bedømme enkelte variabler og kan ikke brukes til å trekke videre konklusjoner på hvordan selskap generelt rapporterer. Forskjellene i størrelse mellom strataene er forsøkt utliknet ved å belyse andelen av observerte variable tilfeller kun i forhold til andre enheter innenfor hvert stratum, og ikke sett i forhold til den totale mengden enheter undersøkt, hvilket vi mener ville gitt et misvisende bilde spesielt for *Lav* og *Moderat* -risikosegmentene. Kategoriene «*Implisitt*» og «*Eksplisitt*» viser begge prosentvis fordeling av variabelen «*Bekrefter usikkerhet*».

4.1.1.2 *Fordelingstrær 2019*

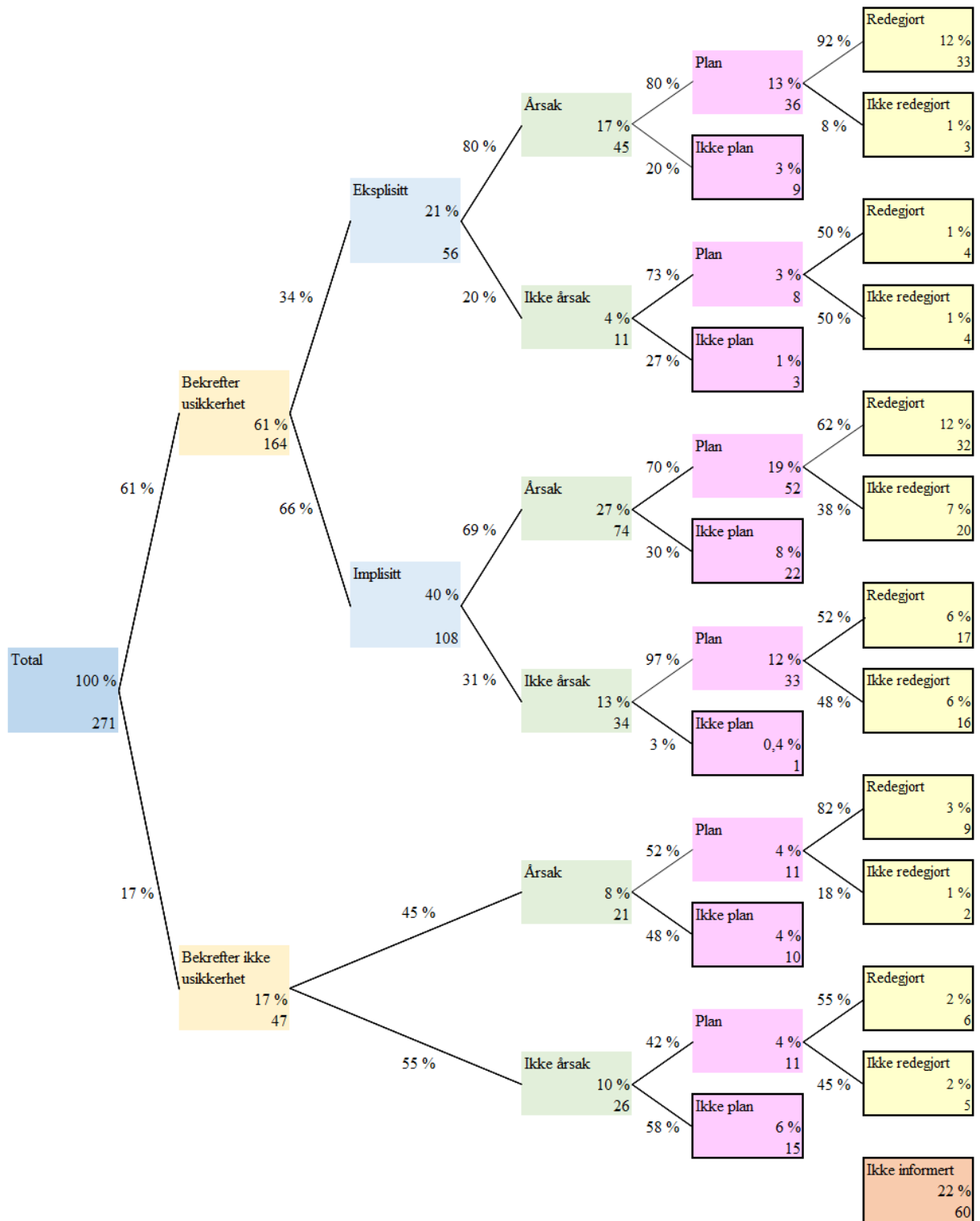
For å unngå for overveldende informasjon i hver modell, har vi prøvd å presentere modellene på en så enkel måte som mulig, men samtidig ivareta innholdet. Inni boksene i fordelingstrærne er det derfor beskrevet hvilken variabel boksen omhandler, i tillegg til en fargekode som enkelt kan gjenkjennes på tvers av tabellene og modellene. Variablene er forenklete uttrykk for de beskrevne variablene i modell 1 - *operasjonaliseringen av fortsatt driftsrapportering*. Variabelen *Plan* for eksempel, benyttes i stedet for kategori h - *Opplyst om tiltak har blitt / skal igangsatt / settes*.

Under variabelen beskrives den prosentvise andelen av selskap som havner innenfor gitte variabel (boks). Det vil si hvor mange selskap som oppfyller hver forutgående variabel i tillegg til variabelen prosenten er beskrevet under. Eksempelvis havner 12 % av alle selskapene vi har undersøkt for året 2019 i den ytterste boksen i første linje; Total – bekrefter usikkerhet – eksplisitt – årsak – plan – redegjort. Til slutt inni boksene vises antallet observasjoner tilhørende hver linje. Med andre ord, de 12 prosentene som beskrevet like over, er lik 33 observasjoner.

Den prosentvise fordelingen på linjene mellom boksene viser fordelingen av enheter i foregående variabel. For eksempel er prosentene ut fra første boks i første fordelingstre beregnet henholdsvis av antallet i kategoriene *bekrefter usikkerhet*, *bekrefter ikke usikkerhet* og *ikke informert*, hvilket utgjør 61 % *bekrefter usikkerhet*, 17 % *bekrefter ikke usikkerhet* og 22 % *ikke informert*.

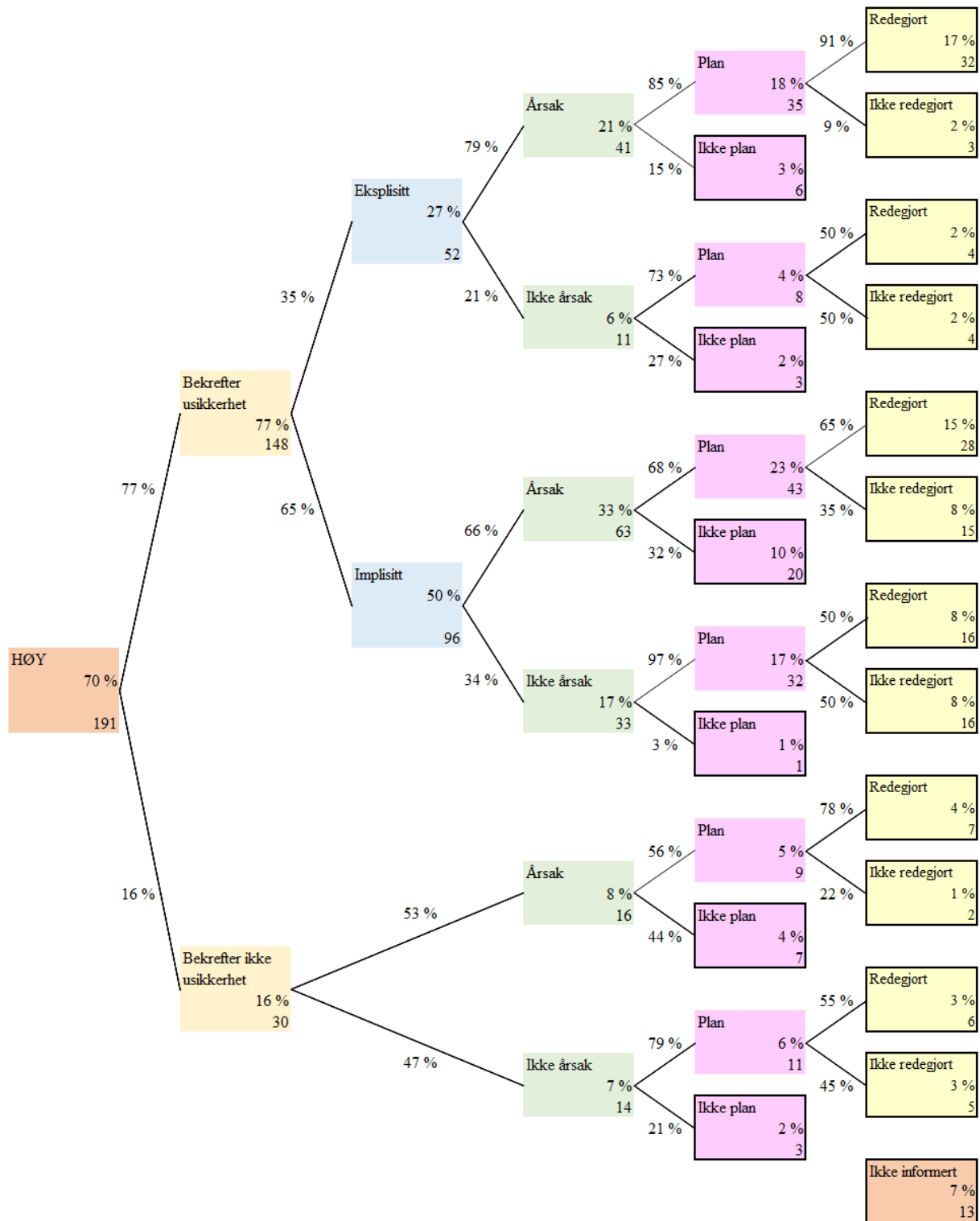
Fordelingstreet under viser de mange ulike måtene å kombinere de operasjonaliserte variablene på. Linjene i fordelingstreet vil være videre avgjørende for behandlingen av problemstillingen og forskningsspørsmålene. De markerte boksene med uthevet kantlinje viser avslutningen på hvert linjesegment.

Fordelingstre 1 - Hele utvalget:

Figur 5 - Fordelingstre 1 - Hele utvalget

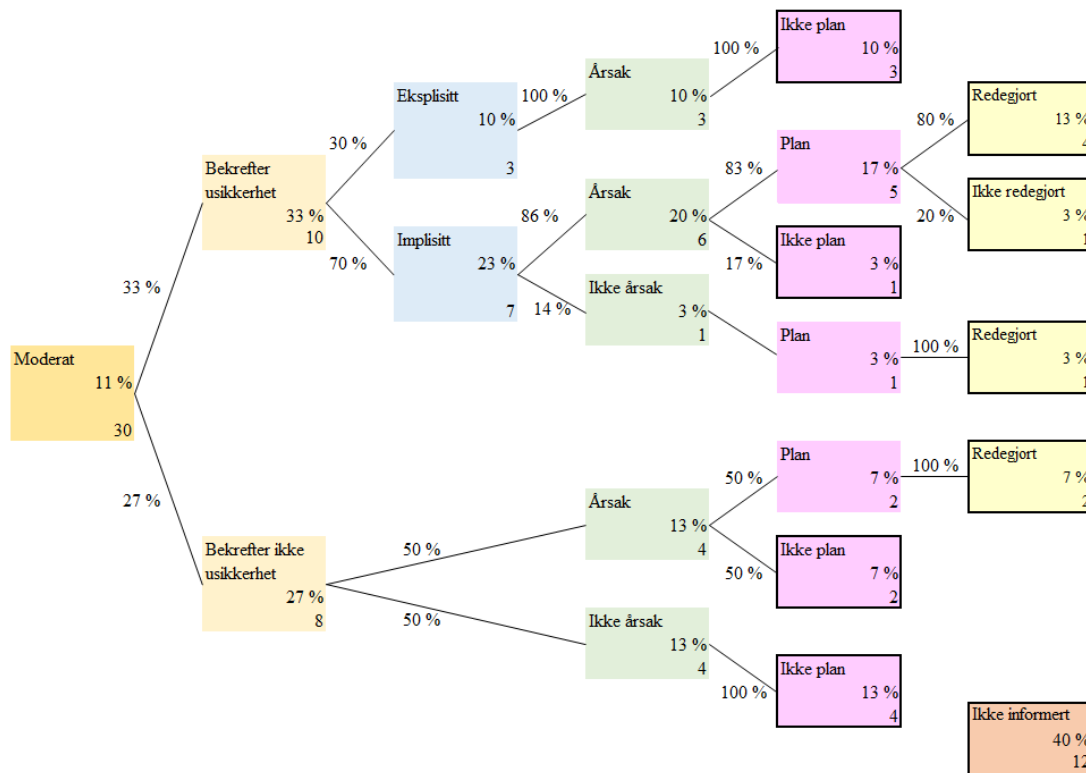
Fordelingstre 2 - Høy risiko:

Figur 6 - Fordelingstre 2 - Høy risiko

Høyrisikostrataene for 2019 og 2017 er de henholdsvis største strataene vi undersøker.

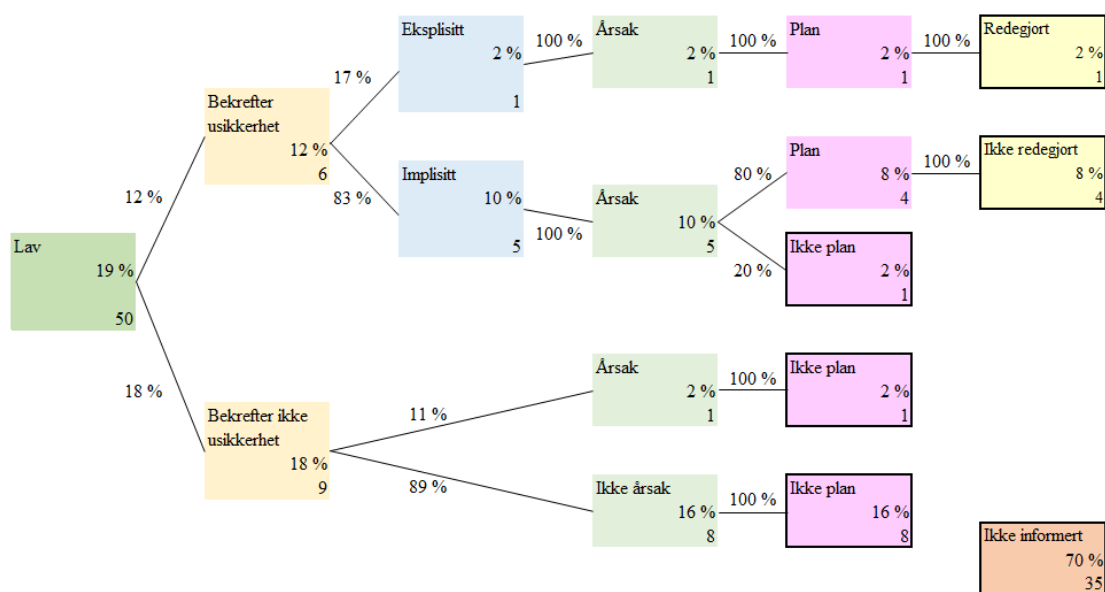
Fordelingstre 3 - Moderat risiko:

Figur 7 - Fordelingstre 3 - Moderat risiko

Modellen viser fordelingen av rapporteringer fra stratomet *Moderat risiko*. I motsetning til modellen for Høy risiko inneholder denne modellen ikke like mange linjer, ettersom at flere av linjene ikke hadde noen tilknyttede observasjoner.

Fordelingstre 4 - Lav risiko:

Figur 8 - Fordelingstre 4 - Lav risiko

Variabelen årsak er operasjonalisert videre i to forskjellige kategorier. I noen tilfeller begrunnes usikkerheten eksempelvis med store underskudd eller stram likviditet (regnskapsmessige forhold). I andre tilfeller blir en årsak for usikkerhet redegjort for gjennom en forklaring av tap av nøkkelpersonell, sterk konkurranse i bransjen, etc. Den spesifikke metoden som er brukt for å forklare en årsak for usikkerhet, eventuelt hvorfor det ikke foreligger usikkerhet, er nærmere illustrert i tabellen under.

Tabell 3 - Inndeling av variabelen "Årsak", 2019.

2019		Stratum:		Lav		Moderat		Høy		Total	
Kategori:	Variabel: (2) Årsak	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av totalen
c	Påpeker regnskapsmessige forhold	6	12 %	10	33 %	77	40 %	93	34 %		
	Utelukkende (c)	2	4 %	3	10 %	36	19 %	41	15 %		
d	Opplyser om ytterligere årsaksforhold	5	10 %	8	27 %	84	44 %	97	36 %		
	Utelukkende (d)	1	2 %	1	3 %	43	23 %	45	17 %		
	Opplyser om begge deler	4	8 %	7	23 %	41	21 %	52	19 %		
	Opplyser om årsaksforhold	7	14 %	13	43 %	120	63 %	140	52 %		
e	Opplyser om virkning på større poster	1	2 %	0	-	15	8 %	16	6 %		

Tabellen over viser hvor mange selskap som har opplyst om regnskapsmessige forhold og ytterligere årsaksforhold, enten utelukkende, eller samtidig. I tillegg viser tabellen antallet som har opplyst om en eventuell virkning på regnskapsposter, dersom selskapet må forkaste fortsatt drift.

Variabelen *årsak*, er en samlebetegnelse for kategoriene *c* – *påpeker regnskapsmessige forhold*, og *d* – *opplyser om ytterligere årsaksforhold*. Noen selskap opplyser kun om det regnskapsmessige forholdet, og ikke om forklaringen bak. Som et resultat av dette spriket har vi kartlagt begge deler, og viser i fordelingstrærne en samlebetegnelse under *årsak*.

Gjennom dataabstraksjonen var handleplikten noe av det som var hyppigst beskrevet i noter om fortsatt drift. Dette er også noe av det første som berøres i NRS 16 punkt 2.8, tilstanden til egenkapitalen og handleplikten knyttet til denne, i sammenheng til asl. §§ 3-4 og 3-5. Særskilt opplysning fremstilles som et kategorisk krav. Dette er det også flere observasjoner av i vårt datagrunnlag, til tross for at det ikke kreves av små foretak. I kapittel 5.1.2.1.2.1 drøftes dette inngående. Tabell 4, viser mengden av inkluderte rapporteringer om handleplikten i vår undersøkelse.

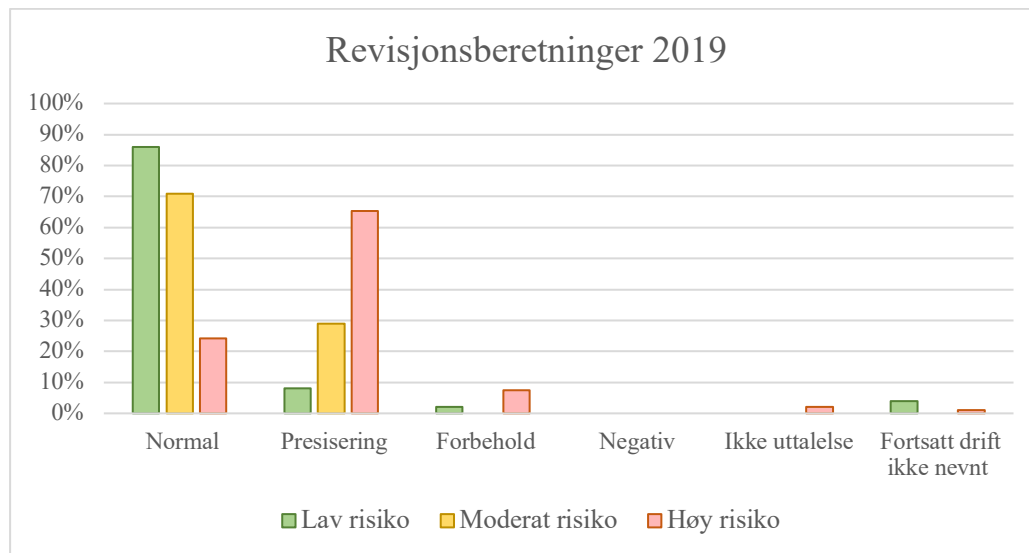
Tabell 4 - Inndeling av variabelen "Handleplikt", 2019.

2019		Stratum:		Lav		Moderat		Høy		Total	
Kategori:	Variabel: (3) Handleplikt	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av totalen
(3) f	Opplyst om inntrådt handleplikt	1	2 %	0	-	20	10 %	21	8 %		
	Utehlukkende (3) (f)	1	2 %	0	-	2	1 %	3	1 %		
(3) g	Opplyser om tapt eller uforsvarlig egenkapital	1	2 %	8	27 %	138	72 %	147	54 %		
	Utehlukkende (3) (g)	1	2 %	8	27 %	120	63 %	129	48 %		
	Opplyser om begge deler	0	-	0	-	18	9 %	18	7 %		

4.1.1.3 Fordeling av revisjonsberetninger

Stolpediagrammet under beskriver fordelingen av revisjonsberetninger internt i risikogrupperingene. Det er klart mest presiseringer i selskap som innehar høy risiko, samtidig er det mest normalberetninger i selskap med lav risiko. Videre er det ikke registrert et eneste tilfelle av negative revisjonsberetninger blant de konkurstrammede selskapene, ingen av revisorene oppfatter rapporteringen som gjennomgripende feil. Få revisorer oppfatter rapporteringen som utilstrekkelig, heller ikke i høyrisikosegmentet. Det kan hende negative beretninger ikke dukker opp i datagrunnlaget, som forklart i kapittel 1.4.1. Diagrammet er en direkte avspeiling av rådatamatriksen.

Tabell 5 - Revisjonsberetninger, 2019.

4.1.2 Datagrunnlag for 2017

Forskningsspørsmålet skal også undersøke hvordan lovendringen med hensyn til forutsetningen om fortsatt drift affekterer den praktiske behandlingen av prinsippet. I sammenheng til problemstillingen skal vi benytte denne delen av forskningsspørsmål 1 til å supplere kartleggingen og beskrivelsen av hva selskap inkluderer i rapporteringen om fortsatt drift.

4.1.2.1 Rådatamatrixe

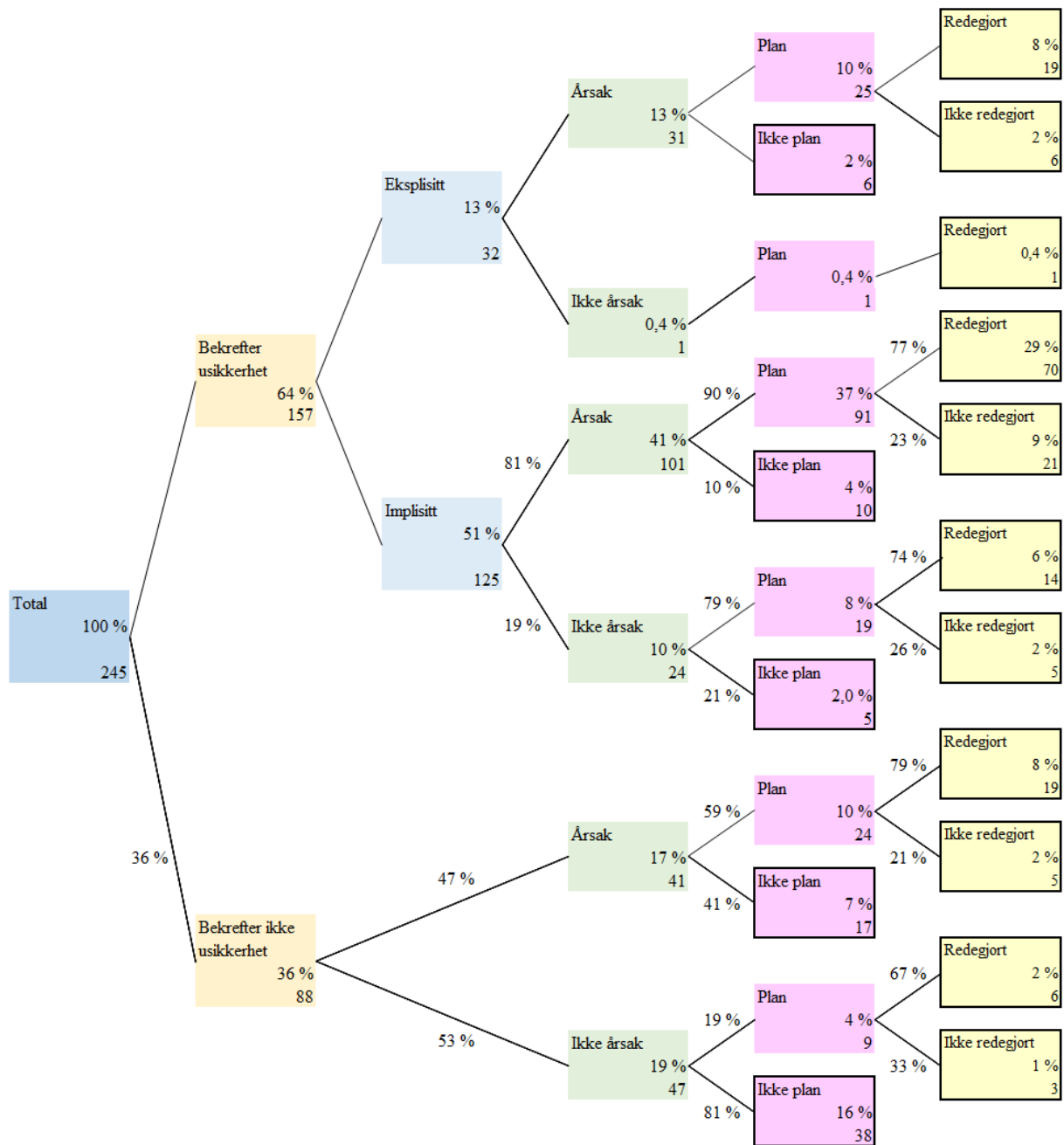
Tabell 6 - Rådatamatrixe 2017.

Datamatrixe, antall observerte variabler fordelt på risiko 2017		Antall rapporterte tilfeller							
		Lav risiko		Moderat risiko		Høy risiko		Totalt antall	
Totalt antall selskap i gruppe - prosent av total		24	10 %	38	16 %	183	75 %	Antall	Prosent
		Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	245	100 %
Uttrykk for usikkerhet	Ikke informert	0	-	0	-	0	-	0	-
	Bekrefter usikkerhet	1	4 %	17	45 %	139	76 %	157	64 %
	Implisitt	1	100 %	15	88 %	109	78 %	125	80 %
	Eksplisitt	0	-	2	12 %	30	22 %	32	20 %
Årsaker/forhold som indikerer (u)sikkerhet	Påpekt regnskapsmessige forhold	4	17 %	13	34 %	138	75 %	155	63 %
	Ytterligere opplysninger om årsaksforhold	5	21 %	12	32 %	77	42 %	94	38 %
	(Kvantifisert) Virkning på større poster	0	-	2	5 %	8	4 %	10	4 %
Handleplikt	Opplyst om inntrådt handleplikt	0	-	2	5 %	42	23 %	44	18 %
	Tapt/uforsvarlig egenkapital	1	4 %	5	13 %	126	69 %	132	54 %
Ledelsens plan	Opplyst om tiltak har blitt / skal igangsatt / settes	5	21 %	20	53 %	144	79 %	169	69 %
	Redegjort for forretningsmessige tiltak	5	21 %	17	45 %	107	58 %	129	53 %
Fortsatt drift omtalt i revisjonsberetning	Normal	20	83 %	24	63 %	43	23 %	87	36 %
	Presisering	4	17 %	7	18 %	122	67 %	133	54 %
	Forbehold	0	-	5	13 %	17	9 %	22	9 %
	Negativ	0	-	0	-	0	-	0	-
	Ikke uttalelse	0	-	0	-	0	-	0	-
	Fortsatt drift ikke nevnt	0	-	2	5 %	1	1 %	3	1 %
Totalt antall revisjonsberetninger		24		38		183		245	

Matrisen over beskriver, på samme måte som den tilsvarende matrisen innledningsvis i delkapittelet over, fordelingen av observasjoner for datainnsamlingen for konkursene i 2017.

4.1.2.2 Fordelingstrær

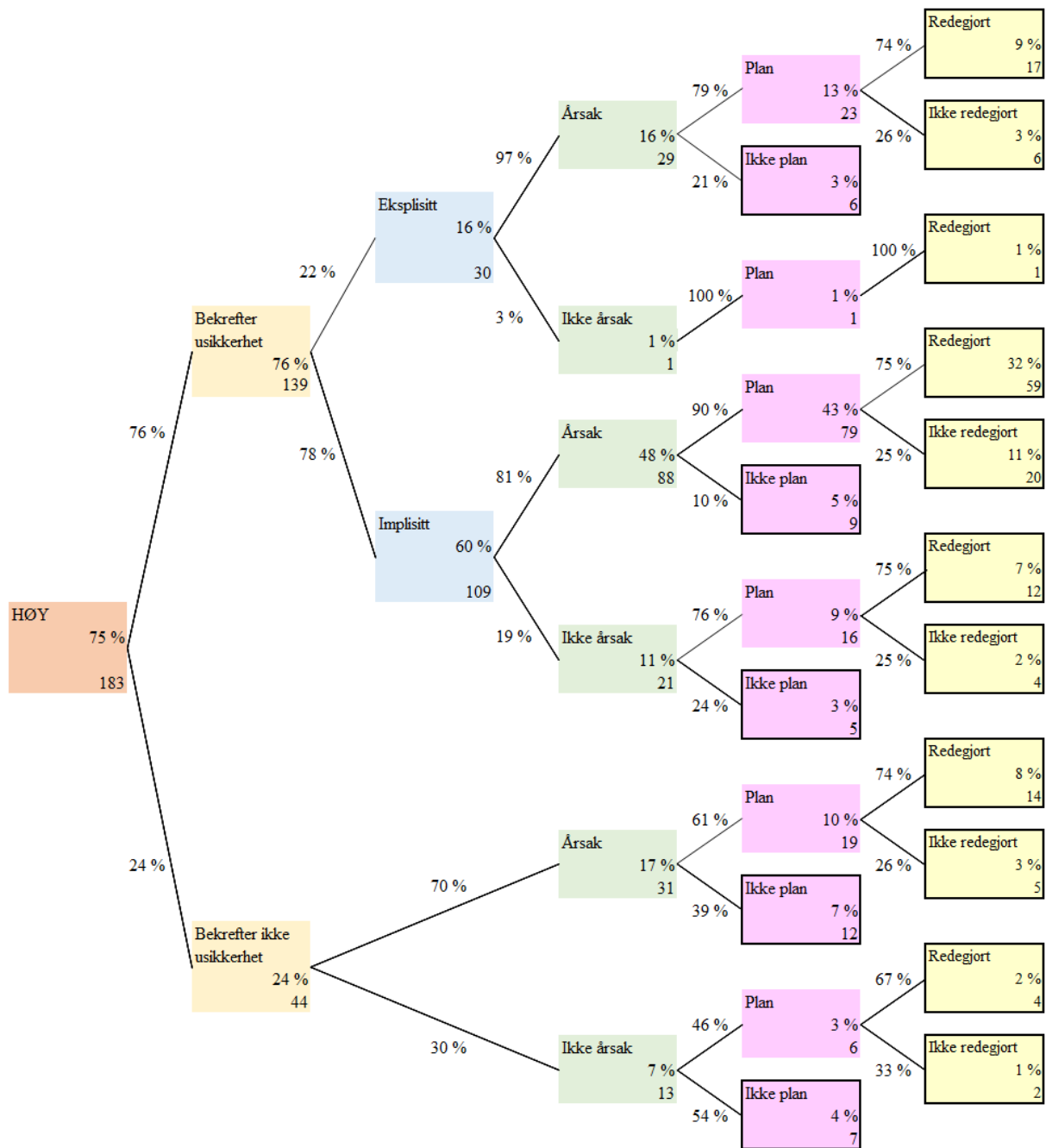
Fordelingstre 5 - Hele utvalget:

Figur 9 - Fordelingstre 5 - Hele utvalget

Modellen over viser i forhold til tilsvarende stratum for 2019 færre linjer, noe som i stor grad skyldes den mer restriktive lovbehandlingen av fortsatt drift før lovendringen i henhold til siste linje, *Ikke informert* (om fortsatt drift), som ikke finnes i noen av modellene for rapporteringen i 2017, fordi det den gang var pålagt rapportering om fortsatt drift. Modellen viser samtidig at det også på dette tidspunktet var et stort sprik i mengden og forhold det ble rapportert om.

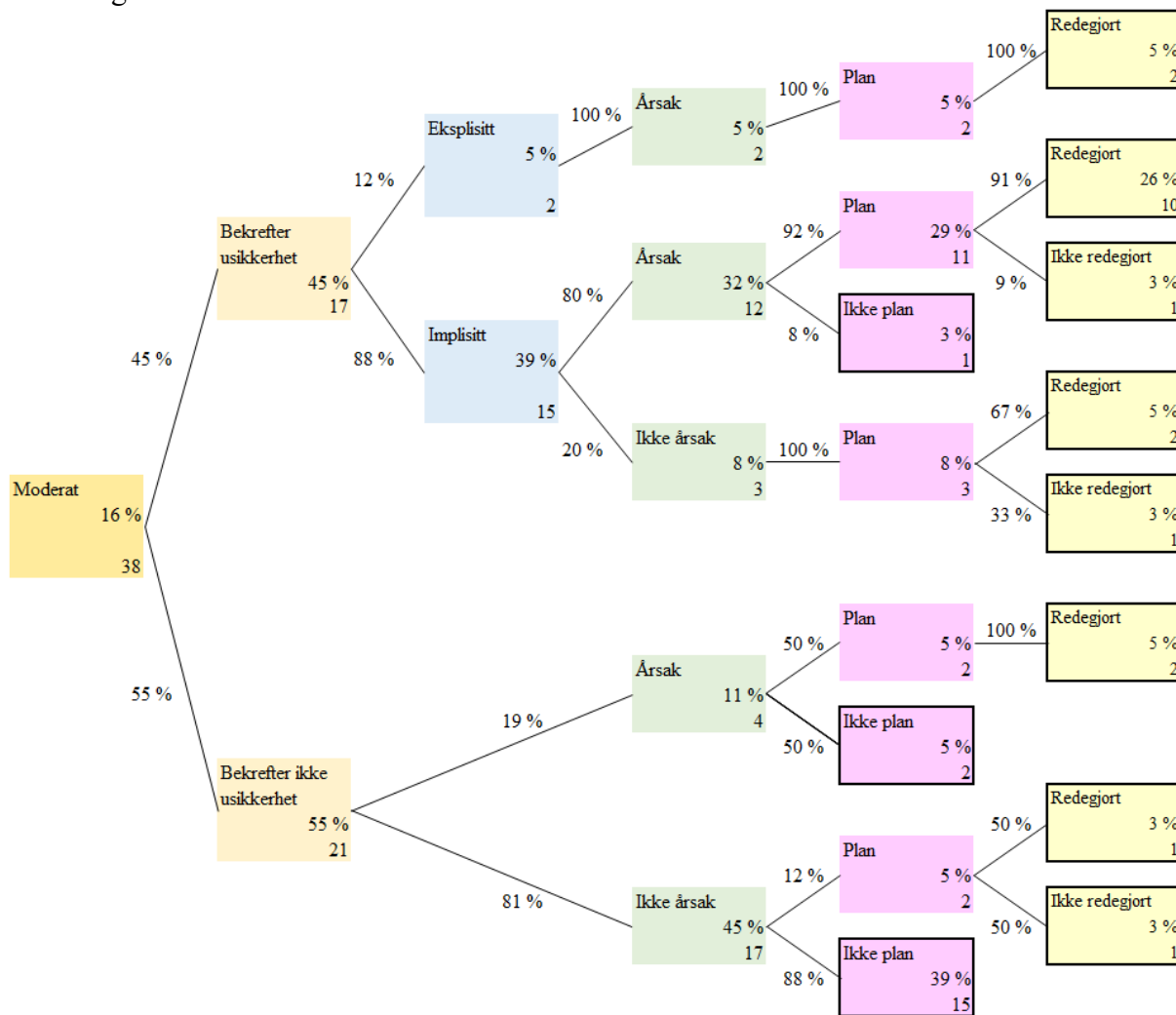
Fordelingstre 6 - Høy risiko:

Figur 10 - Fordelingstre 6 - Høy risiko

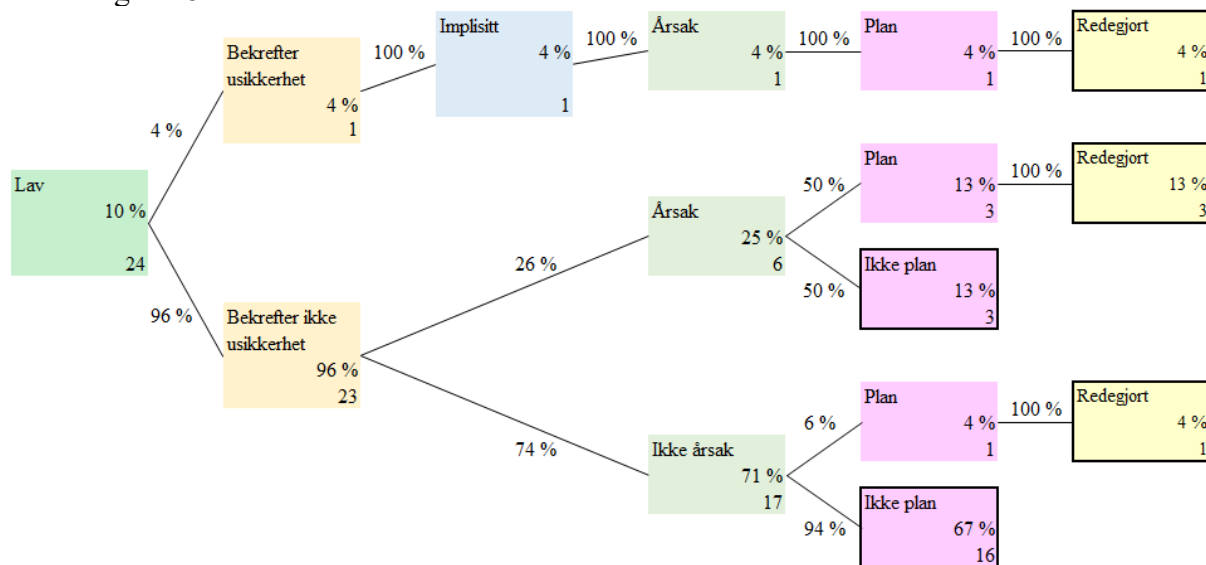
Til sammenlikning med samme stratum fra 2019 var det i 2017 langt større andel som rapporterte om usikkerhet tilknyttet fortsatt drift på en implisitt måte, mens i 2019 bekrefte usikkerhet i mye større grad gjennom rent eksplisitte formuleringer.

Fordelingstre 7 - Moderat risiko:

Figur 11 - Fordelingstre 7 - Moderat risiko

Fordelingstre 8 - Lav risiko:

Figur 12 - Fordelingstre 8 - Lav risiko

I likhet med fordelingene i 2019 viser fordelingene fra 2017 at *Lav* og *Moderat* -risikostrataene begge har færre rapporteringskombinasjoner, noe som i stor grad skyldes antall enheter som inngår i disse strataene i forhold til Høyrisikostratumet, men det vises likevel tydelig en progressiv trend i andelen selskap som inkluderer flere variabler i fortsatt drifts rapportering med økt risiko for konkurs.

Tabellene under illustrerer de samme forholdene som nevnt i forrige delkapittel. Det foreligger et forhold mellom tabellen over fordelingen av variabel (2) Årsak og tabellen over variabel (3) Handleplikt som igjen må understrekes. Som tidligere beskrevet har vi bevisst valgt å utelate selskap som kun opplyser om (g) en tapt- eller uforsvarlig egenkapital fra variabelen (c) *påpeker regnskapsmessige forhold*. Dersom et selskap har påpekt andre regnskapsmessige forhold i tillegg til egenkapitalens tilstand, vil selskapet kunne inngå i begge kategorier.

Tabell 7 - Inndeling av variabelen "Årsak", 2017.

2017		Stratum:		Lav		Moderat		Høy		Total	
Kategori:	Variabel: (2) Årsak	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av totalen
c	Påpeker regnskapsmessige forhold	4	17 %	13	34 %	138	75 %	155	63 %		
	Utelukkende (c)	2	8 %	6	16 %	70	38 %	78	32 %		
d	Opplyser om ytterligere årsaksforhold	5	21 %	12	32 %	77	42 %	94	38 %		
	Utelukkende (d)	3	13 %	5	13 %	9	5 %	17	7 %		
	Opplyser om begge deler	2	8 %	7	18 %	68	37 %	77	31 %		
	Opplyser om årsaksforhold	7	29 %	18	47 %	148	81 %	173	71 %		
e	Opplyser om virkning på større poster	-	-	2	5 %	8	4 %	10	4 %		

Kategori e i tabell 6 er veldig lite observert for begge årene vi har undersøkt, vi har likevel valgt å presentere kategorien fordi 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.2.4.3 la opp til at selskapet *burde* opplyse om slike virkninger på større poster dersom fortsatt drift må forkastes.

Tabell 8 - Inndelingen av variabelen "Handleplikt", 2017.

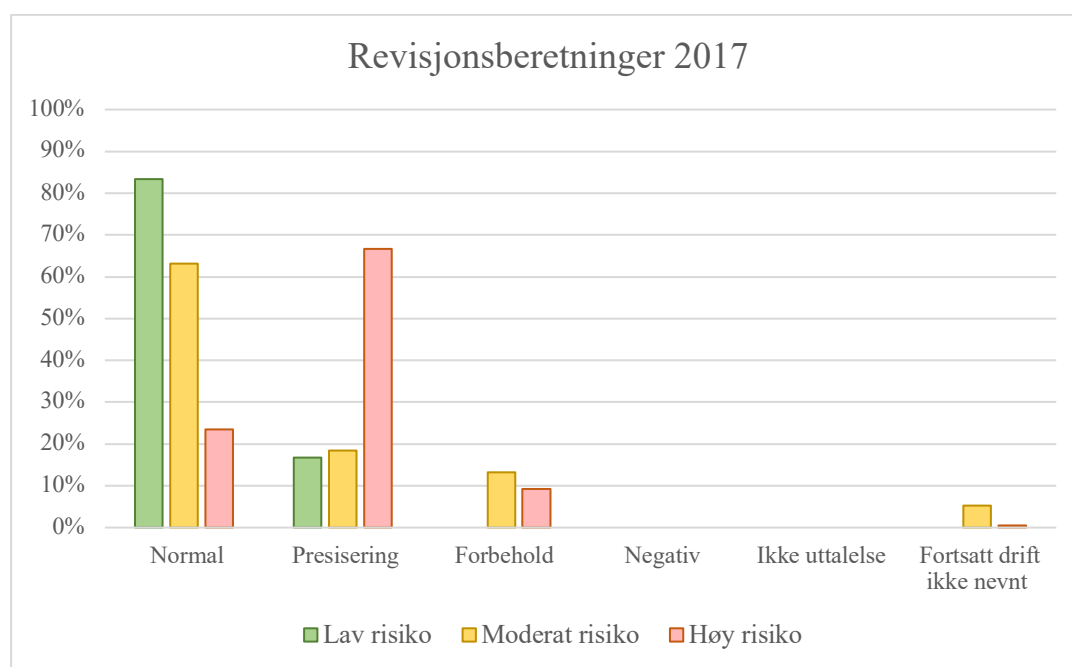
2017		Stratum:		Lav		Moderat		Høy		Total	
Kategori:	Variabel: (3) Handleplikt	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av totalen
(3) f	Opplyst om inntrådt handleplikt	0	-	2	5 %	42	23 %	44	18 %		
	Utelukkende (3) (f)	0	-	1	3 %	17	9 %	18	7 %		
(3) g	Opplyser om tapt eller uforsvarlig egenkapital	1	4 %	5	13 %	126	69 %	132	54 %		
	Utelukkende (3) (g)	1	4 %	4	11 %	101	55 %	106	43 %		
	Opplyser om begge deler	0	-	1	3 %	25	14 %	26	11 %		

Etter 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.2.4.4 ble det som redegjort for i teoridelen gitt videre føringer for behandling av kreditorvernet regnskapsmessig i forbindelse med aksjelovens bestemmelser.

4.1.2.3 Fordeling av revisjonsberetninger

I likhet med tabell 5 viser tabell 9 et stolpediagram direkte knyttet til rådatamatriksen for 2017 (tabell 6). En slik visualisering av revisjonsberetningene gir en mer intuitiv forståelse for hvordan rapporteringen om fortsatt drift i hver periode kobles mot risikovurderingen av selskapet ifølge revisor.

Tabell 9 - Revisjonsberetninger, 2017.

Av diagrammet ser vi en tydelig tendens til at revisors rapportering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, skjerpes ved økt risiko. Andelen forbehold er større enn for 2019-rapporreringen, men det var heller ikke i 2017 noen revisjonsberetninger som gav uttrykk for en gjennomgripende feil rapportering.

4.2 Forskningsspørsmål 2: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om avvikling?

Avvikling er antonymt til fortsatt drift. Dersom forutsetningen om fortsatt drift ikke er til stede er det forutsetningen om avvikling som må legges til grunn. Regnskapet skal i denne sammenheng utarbeides etter samme regler som normalt ifølge asl. § 16-5 dersom selskapets virksomhet skal fortsette under avviklingsperioden, men eiendeler og gjeld skal likevel

vrurderes med hensyn på avvikling av selskapet. Dette vil etter rskl. § 4-5 innebære bruk av estimering til virkelige verdi i balansen. Gjennom forskningsspørsmålet vil vi forsøke å kvalitativt analysere og antyde hvordan forutsetningen om avvikling håndteres i små aksjeselskap. Analysen vil belage seg på helt konkrete noter og på revisors håndtering i situasjonene. 13 av totalt 284 selskap i 2019 hadde opplyst om at styret ville melde oppbud eller at forutsetningen om avvikling var lagt til grunn for utarbeidelsen av regnskapet. Tilsvarende var det 21 selskap blant 266 i 2017 som gjorde det samme.

Fortsatt drift

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift. Selskapets egenkapital er tapt, men med tiltak som er under vurdering forventes det at selskapet kan gjøre opp for alle kreditorer etter en akkord.

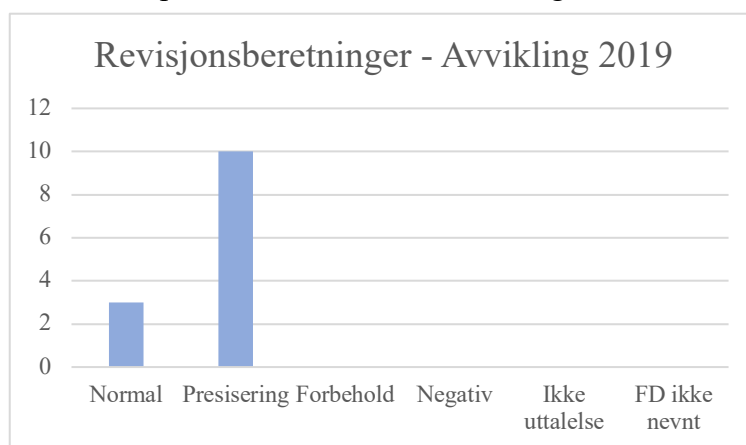
Note 11 - Egenkapital

Selskapet er meldt oppløst den 20.11.2018 og har mottatt krav fra kreditorer. Det jobbes med å forhandle med kreditorene slik at selskapet kan avvikles etter enighet med kreditorer.

Figur 13 - Eksempel på selskap som legger begge forutsetninger til grunn.

Vi fremstiller ikke denne dataen i kvantitative tabeller da det i 2019 kun var 4,58 %, og i 2017 kun var 7,89 %, årsregnskap som hadde opplyst om avvikling. Sannsynlighet for avvikling følger da, enten av at selskapet; (1) har eller skal med sannsynlighet vedta avvikling, eller (2) har forkastet forutsetningen om fortsatt drift. Vi har hovedsakelig analysere avviklingene fra 2019.

Av disse 13 selskapene i 2019 opplyste kun 6 selskap eksplisitt at selskapet forkastet forutsetningen om fortsatt drift ved avlegging av regnskapet i note om fortsatt drift. Resterende opplyste utelukkende at selskapet skulle oppløses innen rimelig tid. Det siste selskapet opplyste verken eller, men revisor formidlet at selskapet var under avvikling. Kun et av selskapene opplyste i prinsippnoten at selskapet hadde forkastet forutsetningen om fortsatt drift, og utarbeidet regnskapet deretter. Ingen av de aktuelle selskapene opplyste om hvordan virkelig verdi ved avvikling var utarbeidet. Til sammenlikning opplyste 10 av 21 selskaper i 2017 om virkelig verdi ved avvikling. Diagrammet under

Tabell 10 - Revisjonsberetningene for avviklingsregnskapene, 2019.

viser fordelingen av revisjonsberetninger i de 13 aktuelle selskapene.

Revisjonsberetningene blant avviklingsregnskapene var utelukkende presiseringer og normalberetninger, noe vi kommer tilbake til under drøfting- og analysedelen.

5 Analyse og drøfting

Som formulert i introduksjonen av oppgaven, er vårt motiv med oppgaven hovedsakelig å undersøke og kartlegge hvordan fortsatt drift rapporteres om i små aksjeselskap. I teorikapittelet har vi sett diverse lovendringer og utvikling både i internasjonale omstendigheter og i forutsetningens historie. Som beskrevet i teorikapittelet, har vi sett etter hvordan forutsetningen om fortsatt drift som begrep har blitt behandlet i teorien. I foregående kapitler har vi gjennom et eksplorativt og deskriptivt forskningsdesign forsøkt å innhente relevant data og behandle denne kvalitativt for så å fremstille håndgripelige resultater i kvantitative tabeller og figurer. I analysedelen beveger vi oss inn på en kvalitativ analyse av datagrunnlaget, og forsøker å beskrive hvordan den kvalitative analysen legger grunnlaget for den kvantitative kartleggingen, presentert i kapittel 4, av hvordan små aksjeselskap håndterer fortsatt drift. Vi vil presentere vår forståelse av dataen vi har samlet inn, og vise hvilke tanker og slutninger vi har gjort oss rundt det vi har forsket på. Det understrekes i denne sammenhengen at kapittelet inneholder våre refleksjoner, andres slutninger på samme grunnlag vil kunne divergere fra vår forståelse av empirien.

I dette kapittelet skal vi forsøke å beskrive hvordan forutsetningen blir behandlet i empirien. Ved å dedikere et delkapittel til hvert forskningsspørsmål skal vi forsøke strukturert å beskrive hvilke refleksjoner vi har gjort oss opp mot hvert forskningsspørsmål. Kapittel 5.1 tar holistisk for seg hele rapporteringen i 2019 og gjør så et dypdykk i hvert stratum. Under kapittel 5.1.2.1 blir stratumet høy risiko ytterligere drøftet opp mot operasjonaliseringen som nevnt i kapittel 3.4.5. Dette stratumet mener vi inneholder de selskapene rskl. § 7-46 er myntet på, og derfor vil også kapittel 5.1.4 inneholde den samme seksjoneringen som delkapittelet 5.1.2.1.

Denne presentasjonsformen mener vi vil gi den mest inngående forståelsen i *hvordan det rapporteres om fortsatt drift i konkursrammede små aksjeselskap*.

Under delkapittel 5.2 foretar vi en ren kvalitativ behandling av andre forskningsspørsmål angående forutsetningen om avvikling.

5.1 Forskningsspørsmål 1: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor fortsatt drift?

Dette kapitlet tar for seg rapporteringene vi har undersøkt i regnskapene avlagt for 2018, blant konkursene i 2019, frem til delkapittel 5.1.4, hvor rapporteringen fra 2018/19 vil sammenliknes med rapporteringen fra 2016/17. Som beskrevet i teorikapitlet er ikke fortsatt drift alltid like intuitivt forstått, men omfatter et spekter av ulike vurderinger som alle omhandler selskapets evne og vilje til å drive virksomheten videre gjennom den kommende regnskapsperioden. Forutsetningen om fortsatt drift har gjennom tidene vært i utvikling og begreps bredde har variert veldig siden Dicksees' første akademiske innføring av begrepet i litteraturen. I dag har begrepet fått en mer innsnevret betydning enn hva det den gang hadde, og vi leter etter en beskrivelse av hvordan dette begrepet benyttes og rapporteres om i praksis blant små aksjeselskap.

5.1.1 Utvalget sett som helhet

I samme ånd som resten av oppgaven er vi opptatt av det holistiske bildet. Rådatamatriksen for fordelingen av 2019 viser rene tall for observasjoner av gitte variabler. Matrisen viser et grovt bilde av hvilke variabler som inkluderes ved rapportering om fortsatt drift. I matrisen vises det at det er få variabler med observasjoner over 50 %. I seksjonen over «Totalt antall» vises det blant annet at rett over halvparten av alle konkursene vi har undersøkt faktisk bekrefter en usikkerhet. Matrisen viser også at resterende variabler rapporteres særdeles lite om, selv om dette er de variablene vi har utpekt oss som de hyppigste fenomenene ved rapportering om fortsatt drift. 54 % av alle selskapene vi har undersøkt rapporterer om en tapt eller uforsvarlig egenkapital, 55 % opplyser om at ledelsen har iverksatt eller skal iverksette tiltak. På bakgrunn av denne matrisen er det ikke mulig å påstå at rapporteringen om fortsatt drift er god nok sett fra en brukers perspektiv. I henhold til loven er det heller ikke lett å vite om det at 61 % av selskapene opplyser om usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift er en god andel, men det viser i alle fall at 61 % av alle 271 selskap har vurdert det som at forutsetningen er så usikker at det krever en note. Videre gir risikostratifisering en bedre forståelse av rapporteringen om fortsatt drift. Det vises også at andelen som rapporterer om ulike aspekt øker med økt risiko for konkurs.

Hva matrisen ikke viser er kombinasjonene av variablene og sammenhengene mellom dem. Dette tar neste modell, fordelingstreet for det totale utvalget for 2019 for seg på en bedre måte. Det vi ser er at noen kombinasjoner av innholdet i rapporteringen om fortsatt drift er

mer fremtredende enn andre. Av undersøkte selskap fra 2019 ser vi at hele 27 % av alle enhetene i utvalget rapporterer om en årsak, kombinert med en redegjørelse for en plan for å håndtere fortsatt drifts forutsetningen.

På den annen side viser fordelingstreet at hele 22 % ikke informerer om fortsatt drift i det hele tatt. Dette tolker vi som at selskapet ikke mener det råder noen usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Tallet har vi funnet ved å undersøke hele det offentlig avlagte regnskapet til selskapene hvor vi ikke finner en benevnelse om fortsatt drift i hverken egen note eller innlemmet i annen note i noteoppstillingen. Det skal sies at stratifiseringen av datagrunnlaget viser et betydelig bedre bilde av situasjonen enn hva dette forholdstallet indikerer, det vil siden tas opp i delkapittel 5.1.2.

Videre ser vi at 7,4 % bare rapporterer om fortsatt drift uten videre årsak eller plan. Blant disse uttrykker 1,4 prosentpoeng seg om en usikkerhet knyttet til forutsetningen, som vist i figuren under. Dette er altså rapporteringer som i bunn og grunn bare overholder lovens absolutte minstekrav. At så få formulerer seg på måten som eksempelet under viser, tyder på at selv om loven i utgangspunktet stiller et lavterskelkrav til å opplyse om usikkerheten, velger de aller fleste selskap å supplere med ytterligere informasjon når det først rapporteres om fortsatt drift.

Note 15 - Fortsatt drift

Hele selskapets kapital er tapt. Det hefter usikkerhet ved videre drift. Årsregnskapet for 2018 er satt opp under forutsetning om videre drift.

Figur 14 - Eksempel på overholdelse av absolutt minstekrav.

15 % beskriver videre om forhold som nevnt i andre avsnitt i NRS 8 punkt 8.13, uten å opplyse om eller redegjøre for en videre plan eller tiltak for å håndtere forutsetningen. Figur 15 nedenfor viser en slik situasjon som beskrevet. Beretningen om fortsatt drift i det følgende note-eksempelet beskriver tydelig i overskriften at det er gitt eksplisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, som påkrevd etter rskl. § 7-46, og videre er det beskrevet forhold som indikerer usikkerheten i henhold til NRS 8 punkt 8.13. Det opplyses på den annen side ingen ting om hvordan selskapet ønsker å håndtere situasjonen, det beskrives simpelthen bare at selskapet er i en presset situasjon, og hvorfor det er i situasjonen.

Note 9 - Usikkerhet om fortsatt drift

I samsvar med regnskapsloven § 3-3 bekreftes det at forusetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet.

Selskapet har i 2019 redusert aktiviteten kraftig og per idag foreligger det ikke inntektsgivende arbeid.

Utestående for 2019 er per idag ikke gjort opp og om denne ikke gjøres opp innen rimelig tid kan videre drift bli en stor utfordring da selskapet har løpende forpliktelser som skal dekkes.

Figur 15 - Eksempel på usikkerhet og årsak uten videre plan.

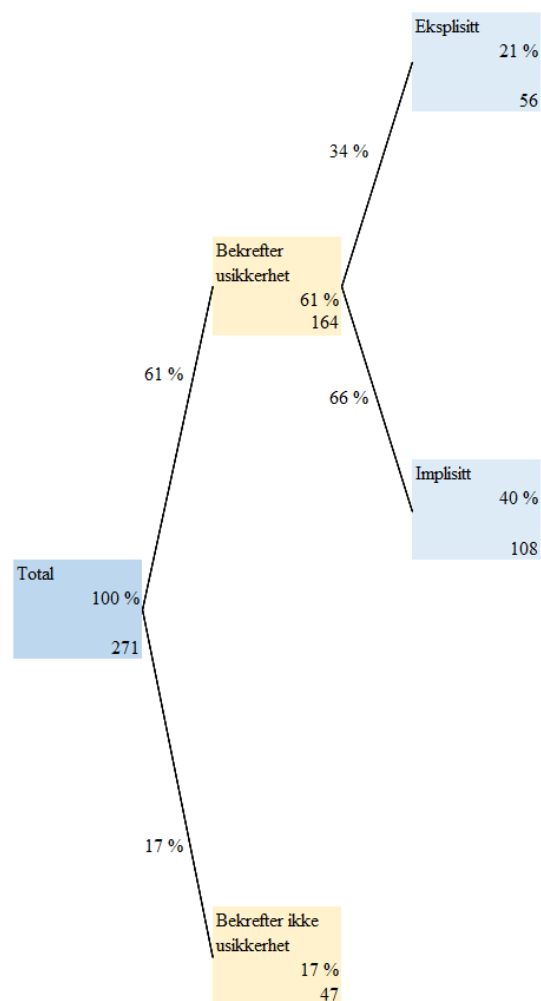
Et lite ekstramoment er at noten henviser til rskl. § 3-3 som ble opphevet 15 desember 2017.

Dette kan tyde på at rapporteringen om fortsatt drift er preget av en vanebasert praksis.

Som redegjort for i teoridelen, tillater i utgangspunktet regnskapsloven og NRS en langt mindre omfattende rapportering. Som det neste delkapittelet skal gå nærmere inn på, viser vår data at selskapene inkluderer adskillig mye mer informasjon i note enn hva loven fordrer. De største gruppene i fordelingstrærne er definitivt gruppene som opplyser om årsaksforhold og redegjør for en plan. Dette kan tyde på at lovens formulering skjerper styrets vurdering av forutsetningen om fortsatt drift ved usikkerhet, som argumenterer mot antydningen i NOU 2003:23 om en «oppdragende effekt» (NOU 2003:23, s. 264).

5.1.1.1 Bekreftelse av usikkerhet

Vi har tatt et aktivt valg i henhold til behandling av hvordan usikkerhet uttrykkes. Loven legger som kjent ingen føringer for hvordan en skal uttrykke usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Vi anerkjenner dermed en implisitt opplysning om usikkerhet. Dersom vi bare hadde anerkjent eksplisitte formuleringer, hadde våre data sett meget annerledes ut. Kun 21 % av alle selskapene vi har undersøkt formulerer eksplisitte uttrykk for usikkerhet. Dette mente vi derimot tidlig i vår datainnsamling at ikke var dekkende nok for undersøkelsen. Å opplyse om usikkerhet kan også gjøres på en implisitt måte, hvor den kompetente tiltenkte brukeren av regnskapet antakeligvis ville

Figur 16 - Utsnitt fra fordelingstre 1 – Hele utvalget.

fanget opp en usikkerhet som var presentert gjennom en litt mer tilbakeholdende formulering om fortsatt drift. Dersom vi ikke hadde anerkjent implisitte formuleringer ville bildet sett helt annerledes ut, hvor de 22 prosentene som ikke informerer fremdeles ville vært av like stor andel, mens hele 57 % hadde blitt kategorisert som avkrefteende til usikkerhet vedrørende fortsatt drift.

Ettersom at loven er såpass enkelt og presist formulert, er det påfallende at ikke flere rapporteringer inneholder eksplisitte formuleringer om usikkerhet.

5.1.1.2 Plassering i noteoppstillingen

Hva vi ofte merket oss er at fortsatt drift ikke vies en egen note, men beskrives under egenkapitalnoten. Som forklart i kapittel 2.4.1 legger rskl. § 7-46 opp til en betinget inkludering av opplysninger om usikkerhet knyttet til forutsetning om fortsatt drift. Det er ikke stilt særskilt krav til at denne opplysningen må vies en egen note, noe vi har observert tydelige effekter av. Ifølge loven er dette altså i utgangspunktet uproblematisk. Dog blir regnskapet betraktelig mye mer oversiktlig og lettere å lese når fortsatt drift beskrives for seg selv med eventuelle henvisninger til andre noter.

Som beskrevet under kapittel 2.4.5.1.1.2.2, burde forutsetningen om fortsatt drift opplyses om i prinsippnoten. Slik vi leser det av utredningen, skulle fortsatt drift bekreftes eller avkrefte konkret og eksplisitt i prinsippnoten, og at notekravet etter rskl. § 7-46 er en betinget bestemmelse om å inkludere en ekstra separat note som opplyser om en usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift.

A screenshot of a financial note. The text is: "Fortsatt drift Selskapets regnskap er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. Viser til nærmere omtale under egenkapitalnoten." The text is in a simple, sans-serif font, with the first line bolded.

Figur 17 - Eksempel på opplysning om fortsatt drift i prinsippnote.

En annen forståelse av utvalgets gjengivelse tilsier at rskl. § 7-46 egentlig er myntet på å tilføye opplysningen om at det råder en usikkerhet om forutsetningen om fortsatt drift i prinsippnoten. Utvalget hjemler videre prinsippnote-bestemmelsen i rskl. § 7-2, som også den gang inneholdt identisk formuleringen til § 7-35. Begge lovparagrafene forble uendret ved lovendringen 15. desember 2017. Vi antar derfor at et utvalg i dag ville fattet den samme konklusjonen angående kravet til opplysning av anvendt regnskapsprinsipp i prinsippnote. I henhold til denne forklaringen av begrepet er det antydninger til at ikke alle leser denne

bestemmelsen på samme måte, da kun 11 % av alle regnskapene fra 2018/19 inneholdt opplysninger om fortsatt drift i prinsippnoten. Vi synes det hadde vært en god løsning dersom § 7-35 ble tatt på ordet.

Formuleringen etter rskl. § 7-35, første setning, sett i sammenheng til NRS 8 punkt 2.1.5 – «*Generelle regnskapsprinsipper*», forklarer etter vår mening at forutsetningen om fortsatt drift skulle vært opplyst om eksplisitt i prinsippnoten. Praksis har blitt en annen enn lagt opp til, og sanksjoneres ikke for. Ifølge det gjentatte prinsippet om rettspositivisme, kan antakeligvis derfor ikke rskl. § 7-35 lenger regnes for å stille et slikt krav. Videre kan det argumenteres for at omtalen dekkes av formulering i prinsippnote om at regnskapet er utarbeidet i samsvar med god regnskapsskikk for små foretak. *Usikkerheten* det skal opplyses om gjør seg likevel best i egen note, som vist i figur 19. Rskl. § 7-35 vil også bli tatt opp som særdeles viktig under kapittel 5.2, hvor bestemmelsen tydelig beskriver at «*Endringer i hvilke prinsipper som anvendes skal begrunnes.*», som innebærer konkret beskrivelse av hvorfor forutsetningen om avvikling skal anvendes i stedet for forutsetningen om fortsatt drift.

Note 3 Egenkapital				
	Aksjekapital	Annen innskutt egenkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital Pr. 01.01.2018	3 892 000	0	-13 337 744	-9 445 744
Gjeldsettergivelse			11 366 782	11 366 782
Årets resultat			-12 620 104	-12 620 104
Pr. 31.12.2018	3 892 000	0	-14 591 066	-10 699 066

Selskapets gjeld til konsernselskaper står tilbake for annen ekstern gjeld. Styret mener av den grunn at det er tilstrekkelig egenkapital for å sikre fortsatt drift.

Figur 18 - Eksempel på fortsatt driftsvurdering i egenkapitalnote.

Note 7 - Usikkerhet om fortsatt drift

Selskapets aksjekapital er tapt i sin helhet. Selskapets årsresultat viser et tap på NOK 3 260 690. Selskapet må bedre lønnsomheten betraktelig, eller få tilførsel av ny kapital for å kunne utvikle selskapet videre. Selskapet jobber med produkter som har stort potensiale til god lønnsomhet, om man lykkes.

Dersom selskapet ikke klarer å fortsette sin drift, er det risiko for at virkelig verdi av selskapets eiendeler kan være lavere enn bokført verdi.

Figur 19 - Eksempel på fortsatt driftsvurdering i egen note.

Eksempelene over viser forskjellen i oversiktighet mellom rapportering gjennom egenkapitalnoten og å tilegne fortsatt drift en egen note.

Figur 18 er hentet fra et selskap som havnet i den nest nederste linjen i fordelingstreet for stratumet *Høy risiko*. Den viser et selskap som har bekreftet fortsatt drift uten poengtering av usikkerhet knyttet til forutsetningen. Vi mener at en slik rapportering om fortsatt drift regelrett er ulovlig i henhold til rskl. § 7-46, gitt risikoprofilen. Sett i sammenheng med NRS 8 punkt 8.13 andre avsnitt gis det ei heller ytterligere beskrivelser i sammenheng til rskl. § 7-1. Noten er med andre ord i sin helhet utilstrekkelig. Etter rskl. § 8-5 kan muligens en slik note innebære strafferettslig virkning i tillegg til erstatningsrettslig ansvar. Strl. §§ 22, 23, 26 og 394 regulerer tilfellet, dog blir dette sjeldent håndhevd i praksis.

Figur 19 viser derimot en rapportering om fortsatt drift i egen note, med tydelig tittel: «*Usikkerhet om fortsatt drift*». Man er altså ikke i den minste tvil hva noten handler om, og allerede er det vel etablert at det er knyttet usikkerhet til forutsetningen om fortsatt drift. En slik note er langt på vei innenfor lovens formulering i rskl. § 7-46, og de ekstra *bør-*formuleringene i NRS 8 punkt 8.13 med henvisning til rskl. § 7-1, er også ivaretatt. Så lenge informasjonen blir gitt angående usikkerheten som hefter ved forutsetningen om fortsatt drift, mener vi likevel at rapporteringens plassering i noteoppstillingen egentlig ikke er vesentlig.

5.1.1.3 Misforståelse av prinsippet og sjablongvurderingen

Som forklart i kapittel 2.4.3.1 legger EUs regnskapsdirektiv opp til en annerledes håndtering av forutsetningen enn norsk lov og IFRS. Hvorfor EU velger å ikke inkludere konseptet i samme stil stiller vi oss undrende til. EUs unnværrelse av bruken av sannsynlighet har også vært et moment i den norske lovgivningen (NOU 2003:23, ss. 263-264). Dette kan være noe av grunnen til at norsk lovgivning har måtte bruke betydelig tid på å hjemle loven etter EØS, i stedet for å bruke tid på å behandle det faktiske konseptet, og forsøke å definere det. Gjennom analysen har vi sett tilfeller hvor forutsetningen benyttes konsekvent feil. I noen tilfeller beskrives det hvordan forutsetningen legges til grunn for utarbeidelsen av regnskapet, mens det senere i samme eller annen note avkreftes at forutsetningen i det hele tatt kan legges til grunn for regnskapet. Alternativet er da avvikling, men regnskapet for øvrig er satt opp etter historisk kost og bygger på antakelsen om fortsatt drift, dette behandles videre i delkapittel 5.2. Disse ekstreme tilfellene er det heldigvis få observasjoner av.

Fortsatt drift
Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift. Selskapets egenkapital er tapt, men med tiltak som er under vurdering forventes det at selskapet kan gjøre opp for alle kreditorer etter en akkord.

Note 11 - Egenkapital

Selskapet er meldt oppløst den 20.11.2018 og har mottatt krav fra kreditorer. Det jobbes med å forhandle med kreditorerne slik at selskapet kan avvikles etter enighet med kreditorer.

Nåværende styre mener tidligere daglig leder har påført selskapet forpliktelser og krever muligens regress mot vedkommende.

Spesifikasjon egenkapital	Aksjekapital	Overkurs	Udekket tap	Sum
Egenkapital 01.01.2018	36 000	996 400	(2 827 276)	(1 794 876)
Årets resultat			(755 868)	(755 868)
Egenkapital 31.12.2018	36 000	996 400	(3 583 144)	(2 550 744)

Figur 20 - Eksempel på feilaktig bruk av forutsetningen om fortsatt drift.

Slike tilfeller underbygger at fortsatt drift ikke er like intuitivt som antatt. Det overordnede konseptet om begrepet er kjent, men begrepets fullstendige betydning ikke er allmennkunnskap. En tydeligere definisjon av hva begrepet omhandler kunne hjulpet mange mindre virksomheter å forstå hva forutsetningen faktisk handler om, og å forstå alvoret i å gjennomføre en god fortsatt drifts vurdering i sammenheng til den sikkerheten som medfølger i henhold til erstatningsansvaret ved forsømmelse etter aksjeloven kapittel 16. Ettersom at resten av EU benytter konseptet i tråd med EUs regnskapsdirektiv, må norsk regnskapslovgivning stri med et problemet om sannsynlighetsvurdering i forhold til resten av EØS. Dette er noe uheldig.

I sammenheng med feilaktig bruk av forutsetningen, har vi også sett tilfeller hvor rapporteringer om fortsatt drift er nærmest ordrette kopier. Ved enkle googlesøk på formuleringene i enkelte noter, har vi funnet at flere av formuleringene er sjablongformuleringer som inkluderes i regnskapet. Dette trenger i og for seg ikke å være problematisk, og noten kan likevel bidra til konkret og god informasjon om selskapets stilling, dersom den rapporteringspliktige etterprøver at informasjonen som gis i noten stemmer og er

relativt relevant for situasjonen i selskapets virksomhet.

Note 8 Fortsatt drift

Styrets arbeid i 2017/2018 har i hovedsak bestått av å forvalte inntektene og redusere kostnadene for å sikre løpende drift. I budsjettene for 2019 er det lagt opp til en nøktern drift som skal skape en bærekraftig økonomi.

Det er usikkerhet knyttet til realiseringen av den utsatte skattefordelen på 368 008. Styret i [REDAKERT] forventer en nøytral løpende drift i nær framtid og på lengre sikt forventer man bedre tider da viktige bransjeindikatorer indikere bedre tider. Et overskudd vil da kunne rettferdiggjøre bruken av den utsatte skattefordelen.

Driften av [REDAKERT] synes således ikke å medføre risiko for tap for kreditorene.

Grunnlaget for styrets konklusjon om fortsatt drift er basert på grunnlaget dagens drift er etablert på, den gode kommunikasjonen mot kreditorer og et konservativt anslag på inntekter i årene som kommer.

Figur 21 - Eksempel på informativ sjablongnote om fortsatt drift.

Sett bort i fra selskapets regnskap for øvrig, og om den utsatte skattefordelen faktisk er vesentlig med henhold til fortsatt drift, viser figur 21 en note hvor informasjonen som beskrives kan tenkes å være relevant og nyttig for interessenter og kreditorer. Sjablongen kan ha fungert som en rettesnor og et godt verktøy for ledelsen i håndteringen av hvilke spesifikke forhold som burde undersøkes i henhold til fortsatt drift. Dette kan bidra til en god rapportering med relevant innhold.

Note 9 Fortsatt drift

Styrets arbeid i 2018 har i hovedsak bestått av å forvalte inntektene og redusere kostnadene for å sikre løpende drift. I budsjettene for 2019 er det lagt opp til en nøktern drift som skal skape en bærekraftig økonomi. Det arbeides med å øke dagens inntekter.

Driften av [REDAKERT] synes således ikke å medføre risiko for tap for kreditorene.

Grunnlaget for styrets konklusjon om fortsatt drift er basert på grunnlaget dagens drift er etablert på, den gode kommunikasjonen mot kreditorer og et konservativt anslag på inntekter i årene som kommer.

Figur 22 - Eksempel på «tom» sjablongnote om fortsatt drift.

I figur 22 vises den samme sjablongnoten som i figur 21. Figur 21 tilføyer et ekstra avsnitt i sjablongen, som langt på vei gir noten et innhold. Figur 22 beskriver driften som sikker, med henhold til kreditor, på bakgrunn av et tomt utsagn som ledelsen åpenbart ikke har formulert selv. Sjablongen er i dette tilfellet oppfattet som et tegn på at styret i selskapet egentlig ikke

har foretatt seg en vurdering av fortsatt drift, men heller bare inkludert en sjablong i regnskapet for å tilfredsstille lovens krav etter rskl. § 7-46.

Forholdene kan indikere at fortsatt drift ikke egentlig er noe styret i enkelte av disse mindre foretakene engasjerer seg i. Det kan late til at styret kanskje har forstått at en formulering om fortsatt drift er viktig å inkludere i regnskapet, men at selve arbeidet med å gjennomføre vurderingen er en nedprioritert oppgave som styret i utgangpunktet til og med kanskje ikke ser poenget i. Dersom dette er tilfellet, vil i så fall utsagnet om virkning fra utvalget til NOU 2003:23 kunne sies å ha forduftet ved fjerningen av kravet om en positiv bekreftelse:

«Utvalget ser ikke bort fra at bestemmelsen i annet ledd nr. 1 [positiv bekreftelse av forutsetningen om fortsatt drift etter tidligere rskl. § 3-3] i visse tilfeller vil kunne ha en oppdragende effekt på styret og daglig leder. Bestemmelsen kan således hevdes å ha sin berettigelse.» (NOU 2003:23, s. 264).

Det kan hende rapporteringen om fortsatt drift nedprioriteres som følge av at selskapet faktisk har færre kreditorer, og har en allerede vel etablert kommunikasjon med disse, således kan nedprioriteringen berettiges. Selskapene er tross alt små foretak.

5.1.2 Rapportering etter risiko

Antakelsen om at rapportering om fortsatt drift tiltar ved høyere finansiell risiko, var bakgrunnen for stratifiseringen av utvalget etter risiko.

Etter stratifiseringen observerte vi umiddelbart nytteverdien av risikostratifiseringen. Vi observerte at 90 % av tilfellene hvor det ble bekreftet en usikkerhet, enten i form av eksplisitt eller implisitt erkjennelse, tilhørte høyrisikostratumet. En mulig årsak til at en høy andel av tilfellene er tilknyttet høyrisikostratumet, er selvsagt at 70 % av utvalget var registrert med høy risiko. Følgelig vil stratumet få flere registrerte tilfeller kun på grunn av størrelsesforskjellene i gruppene.

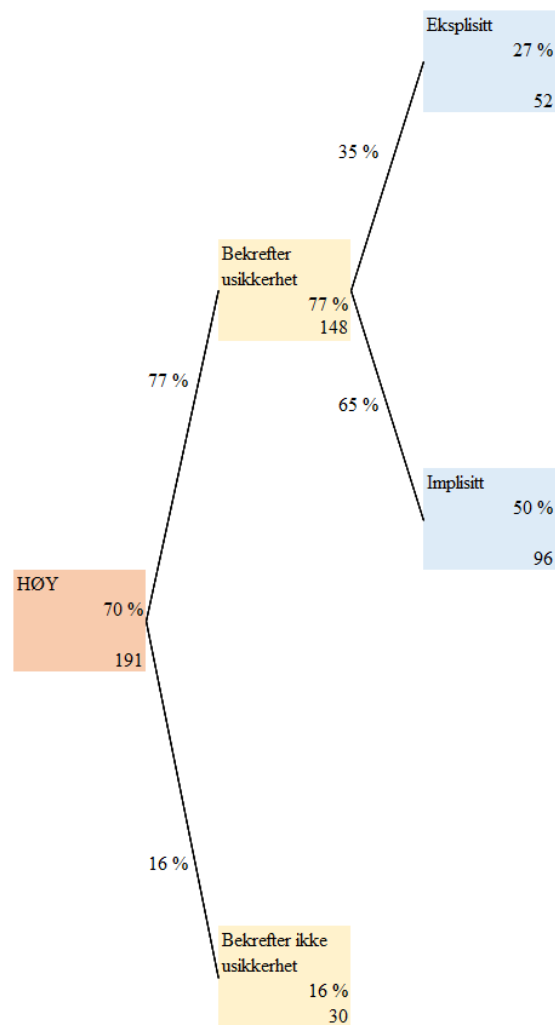
Vi justerte derfor for størrelsesforskjeller i grupperingene, for å undersøke et tenkt tilfelle hvor vi hadde 3 like store strata. Ved å dele antallet selskap i hvert stratum på sin respektive andel av totalen observerte vi at høyrisiko sto for 61 % av tilfellene hvor det ble bekreftet en usikkerhet. Videre observerte vi at enhetene i stratumet «lav risiko», sto for om lag 57 % av tilfellene hvor det ikke ble informert om fortsatt drift, til tross for at gruppen «lav risiko» kun innehar 50 av 271 selskap. Det tilsvarer 60 % etter at vi justerte for størrelse.

Lav risiko medfører etter loven ingen særskilt rapporteringsplikt, og det er derfor som forventet at de fleste i dette stratumet 'rapporterer' om fortsatt drift, ved å la være. For moderat risiko er situasjonen en litt annen, da en forventning til rapporteringen ikke egentlig er generaliserbar. Dette stratumet har kanskje vært det minst intuitive av de tre, og vi tolker NRS 8 punkt 8.13 dithen at rskl. § 7-1 1. ledd om tilleggsinformasjon er mer relevant for selskap i denne situasjonen enn den konkrete vurderingen av en usikkerhet til fortsatt drift etter rskl. § 7-46. Det kan også foreligge kritiske faktorer blant disse selskapene, som kan føre til et krav om rapportering, om man benytter samme terskel for rapporteringsplikt som etter NRS 16 og tidligere NRS 8.

Det er likevel høyrisikostratumet vi finner mest interessant. Det er her det store spriket mellom rapporteringskombinasjoner finnes, og det er også her at loven legger opp til en tydelig og bestemt inkludering av noten. Lovens formulering kan i utgangspunktet tenkes å være myntet på selskapet som har denne høye graden av risiko for konkurs. Ved usikkerhet knyttet til forutsetningen skal dette opplyses om, og det er dermed stratumet for høyrisoselskapene som burde inneholde mest i rapporteringen.

5.1.2.1 Høy risiko

En overvekt av selskapene i utvalget, 191 av 271 (70 %), ble plassert under «høy risiko». Rett under 93 % av disse selskapene rapporterte om fortsatt drift. Med andre ord er det rundt 7 % som ikke rapporterte om fortsatt drift. Dette er en mulighet selskapene har etter lovendring i 2017, ved at man ikke lenger trenger å bekrefte fortsatt drift, dersom det ikke foreligger usikkerhet, jf. rskl. § 7-46. I disse tilfellene burde det nok uansett blitt forklart hvorfor det eventuelt ikke foreligger risiko, gitt de regnskapsmessige tallene, for å komplimentere regnskapet og gi et rettviseende bilde, jf. rskl. §§ 7-1 og 3-2a.

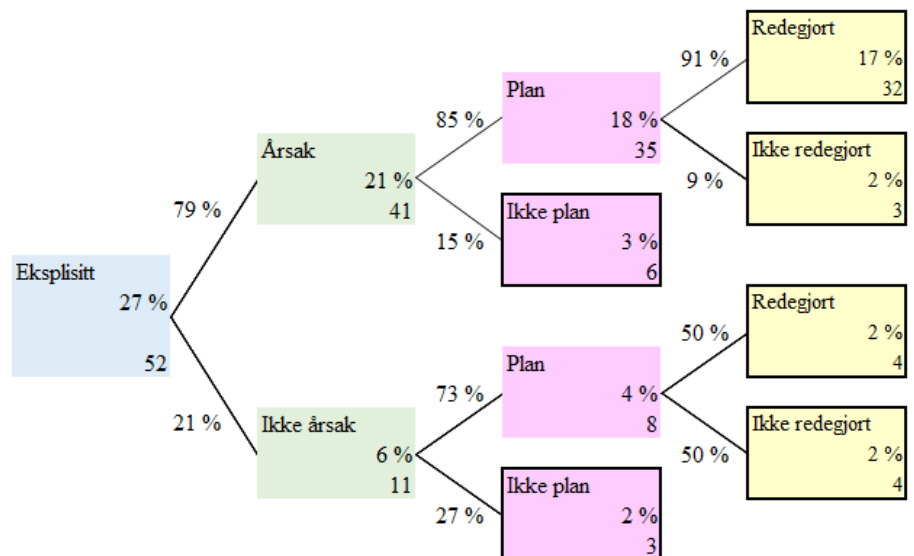

Figur 23 - Utsnitt fra fordelingsstre 2 – Høy risiko.

5.1.2.1.1 Rapportering om usikkerhet og rapporteringskombinasjoner

77 % av utvalget erkjente en usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Dette er, som tidligere påpekt, en god del høyere enn de to andre strataene. En naturlig forklaring til dette er lovkravet som fordrer at det ved *usikkerhet* knyttet til fortsatt drift, skal opplyses om usikkerheten, jf. rskl. § 7-46. I 35 % av tilfellene hvor det ble bekreftet en usikkerhet, ble dette gjort på en eksplisitt måte, det vil si 27 % av stratumet. Dette er en veldig interessant observasjon, spesielt med tanke på at 93 % av selskapene i denne gruppen har negativ egenkapital, som nevnt i kapittel 3.5 - *kategorisering av utvalg etter risiko*. Hvordan de ulike selskapene i høyrisiko har opplyst om usikkerheten knyttet til fortsatt drift vil bli nærmere gjennomgått nedenfor.

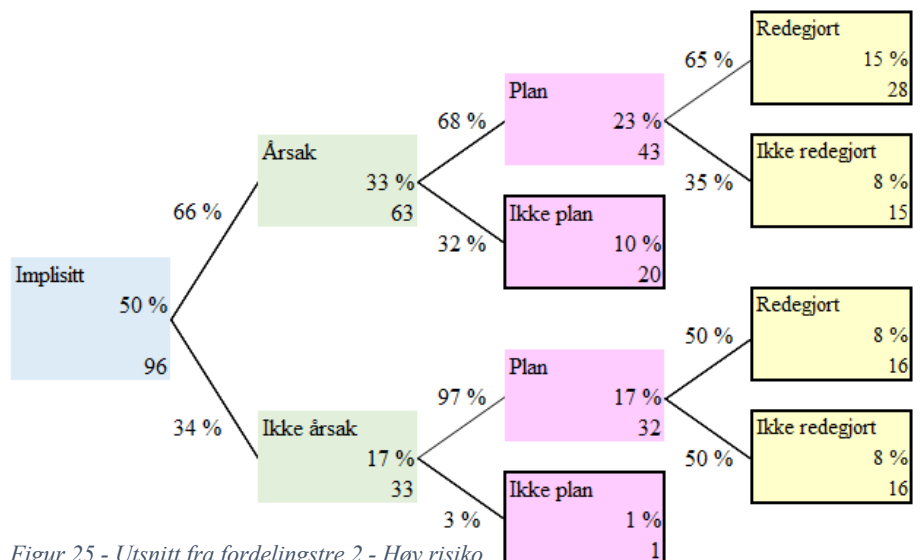
Av selskapene som rapporterer eksplisitt om en usikkerhet i tilknytning til fortsatt drift, ser vi at det er klart flest som velger å rapportere om årsak, samtidig som de rapporterer om plan og redegjør for denne. Hele 62 % av selskapene med eksplisitt bekreftelse, velger altså å redegjøre fullt ut. Det er tegn

Figur 24 - Utsnitt fra fordelingsstre 2 - Høy risiko.

til at når selskapet først erkjenner at det foreligger vesentlig usikkerhet, så er det best å redegjøre utfyllende for denne. Selskapet ønsker naturligvis å redegjør for hvordan usikkerheten skal håndteres, for å styrke interessentenes villighet til å handle med selskapet.

I andre tilfeller er det begrenset med opplysninger, og det kan fremstå som at selskapet mer eller mindre har gitt opp troen på at selskapet kan drive videre, eller ikke ser behovet for å redegjøre ytterligere for usikkerheten.

Figur 25 - Utsnitt fra fordelingsstre 2 - Høy risiko.

50 % av selskapene bekreftet en usikkerhet implisitt. Vi ser, til forskjell fra gruppen med eksplisitt bekreftelse, at en mindre andel (29 % av implisitte rapporteringer) har valgt den øverste linjen.

Til tross for at selskapene er kategorisert som høyrisiko-selskap, har 7 % av selskapene valgt å ikke opplyse om fortsatt drift, og 2 % har utelukkende bekreftet at forutsetningen er til stede. Totalt 9 % av selskapene har altså ikke opplyst noe utfyllende om fortsatt drift. Det finnes flere plausible forklaringer til dette. En mulig grunn er at selskapet selv ikke anså usikkerheten som reell, da det på tidspunktet forelå forhold som avkreftet usikkerheten, men som ikke fremkom i regnskapet. I NRS 8 påpekes det at det *kan* være behov for å kommentere slike forhold i note, selv om ledelsens vurdering er at det ikke foreligger usikkerhet om fortsatt drift, jf. NRS 8 punkt 8.13. Dette er en konsekvens av faneparagrafen rskl. § 7-1, som anfører at forhold som er *viktige* for å bedømme stilling og resultat, og som ikke fremgår av regnskapet for øvrig, skal opplyses om i note. Det kan således også antas at selskapene har sett det som uviktig å redegjøre for forholdet. Opplysninger kan utelates når de ikke er av betydning for å bedømme selskapets stilling og resultat, jf. rskl. § 7-1 tredje ledd.

Fortsatt drift

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift.
Det er bekreftet herved at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

Figur 26 - Eksempel på enkel note.

Noten over viser et tilfelle hvor selskapet bekrefter forutsetningen om fortsatt drift, uten videre redegjørelse om eventuell usikkerhet eller forhold som ledelsen mener avkrefter usikkerhet.

5.1.2.1.2 Rapportering om handleplikt, årsak og plan

5.1.2.1.2.1 Handleplikt

I teorikapittelet 2.2.2 om *Konkursretten*, beskrives alvoret av å gjennomføre en god fortsatt driftsvurdering med hensyn til kkl. § 63, om kreditors rett til å begjære konkurs i skyldners bo. Sett i sammenheng til aksjelovens kapittel 16 og § 3-5 om styrets handleplikt ved tapt eller uforsvarlig egenkapital, er noten om fortsatt drift ofte benyttet for å påpeke egenkapitalens tilstand, og i noen tilfeller også den tilhørende handleplikten. Som vist i *Tabell 4 - Inndeling av variabelen "Handleplikt", 2019*, har vi vurdert en beskrivelse av tapt egenkapital som en indirekte erkjennelse av asl. § 3-5's bestemmelser om handleplikt ved tapt

eller uforsvarlig egenkapital. I noen tilfeller kunne det tenkes at argumentet kunne vært gjort for at styret i indirekte formulering kun påpeker at den bokførte egenkapitalen er tapt, men at den reelle egenkapitalen ennå er intakt og forsvarlig.

Som beskrevet i kapittel 2.2.3.1 er ikke lenger handleplikten en del av kreditorvernet for små foretak etter norsk regnskapslov. Etter vår mening er da det eneste resterende kreditorvernet i henhold til rapportering for små foretak om fortsatt drift, den vanebaserte praksisen om å inkludere en forklaring om handleplikten, som vist i figur 27.

I henhold til utvalgets formulering om behovet for å hjemle notebestemmelsen etter EUs direktivbestemmelse artikkel 4 punkt 4, for å opprettholde et krav om opplysninger av relevans for fortsatt drift, synes vi det er underlig at bestemmelsen ikke i det minste benytter begrepet *redegjør* fremfor begrepet *opplyse* (NOU 2015:10; Directive 2013/34/EU). Hvor ordet redegjørelse etter vår mening hadde åpnet for en mer skjønnsmessig vurdering, også for revisors håndtering av rapporteringen i tråd med ISA 570 punkt 19, som beskrevet i kapittel 2.4.5.2.5. Viktigheten av notekravet slik det fremholdes av utvalget i NOU-en mener vi ikke gjenspeiles i dagens paragraf, jf. rskl. § 7-46.

Slik loven og NRS 8 punkt 8.13 foreligger i dag, er regelverket noe uklart omkring hvordan fortsatt driftsrapportering skal praktiseres. Det kan tenkes at NRS 8 punkt 8.13 sin supplerende informasjon er ment som å hjemle en *redegjørelse* gjennom henvisningen til rskl. § 7-1, og forklarer at noten skal inneholde mer enn bare en *opplysning* om usikkerhet. Dersom det tidligere var forvirring om kravet til noteopplysningen om fortsatt drift med enkel henvisning til årsberetningen, er det i dag ikke blitt noe mer klarhet i hvordan fortsatt drift skal rapporters om.

Note 9 - Fremføring av udekket tap				
	Aksjekapital / selskapskapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 1.1.	200 000	0	0	200 000
-Til årets resultat			-118 623	-118 623
Pr 31.12.	200 000	0	-118 623	81 377

Tap av egenkapital
Styrets handleplikt iht aksjeloven § 3-5 har intrådt. Selskapet har ikke en forsvarlig egenkapital i samsvar med aksjeloven § 3-4.

Selskapets styret har iverksatt tiltak for å sikre selskapets fortsatte drift og en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i virksomheten.

Figur 27 - Eksempel på eksplisitt formulering av inntrådt handleplikt.

Som tabell 4 viser, har et omfattende antall av rapporteringene omhandlet forhold knyttet til handleplikten som følger av asl. § 3-5 ved tapt eller uforsvarlig egenkapital. Enten ved en eksplisitt beskrivelse av handleplikten, eller ved en notasjon om at egenkapital er tapt.

Ettersom at handleplikten ikke er pålagt å rapporteres om for små foretak, mener vi at fordelingen av observerte tilfeller av påpeking av en særskilt eller implisitt handleplikt i undersøkelsen viser et overordnet nokså sunt forhold til aksjelovens bestemmelser. At hele 73 % av alle selskap innen høy risiko påpeker en uforsvarlig eller tapt egenkapital er en nokså interessant observasjon. Dette tallet kunne vært høyere ettersom at 93 % av stratumet hadde negativ bokført egenkapital.

Vi synes situasjonen er merkverdig, for det første er det få som faktisk påpeker en inntrådt handleplikt i klartekst i note, og for det andre er det overraskende mange som tydelig beskriver en tapt egenkapital uten å nevne noe om handleplikten som følger av aksjeloven. For oss er det vanskelig å vite noe sikkert om den reelle egenkapitalen i selskapet, eller om selskapet driver sin virksomhet på kreditors regning. Men at det rapporteres så ofte om tapt og uforsvarlig egenkapital uten å tydeliggjøre det ansvaret som eventuelt medfølger, kan tyde på at mange av disse selskapene enten; (1) ikke er klar over ansvaret etter asl. § 3-5; (2) ikke forstår det erstatningsansvaret og represaliene som kan medfølge ved en forsømmelse av dette ansvaret etter aksjeloven kapittel 16, (3) at disse selskapene ikke er klar over kkl. § 63, og at en kreditor kan begjære konkurs i skyldners bo, eller; (4) at selskapene er klar over at kravet om opplysningsplikt i regnskapet ikke lenger foreligger.

5.1.2.1.2.2 Årsak

Som forklart i beskrivelsen av tabell 3, har vi analysert årsaker og forhold i henhold til konkrete formuleringer og differansene mellom regnskapsmessige- og ytterligere forhold.

Regnskapsprinsipper:

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak. Årsregnskapet er satt opp under forutsetning om fortsatt drift, men det hviler vesentlig usikkerhet om fortsatt drift. Den negative utviklingen i selskapets resultater de siste årene har i vesentlig grad påvirket selskapets soliditet og likviditet. Per årsslutt hadde selskapet flere betalingsanmerkninger og selskapet er å anse som illikvid selv om det har en positiv arbeidskapital per 31.12.18.

Figur 28 - Eksempel på beskrivelse av forhold som indikerer usikkerhet.

Figur 28 gir en tydelig redegjørelse for hvilke forhold som indikerer og innvirker på selskapets situasjon. I dette tilfellet har selskapet blitt vurdert til å både påpeke

regnskapsmessige forhold og ytterligere forhold, som vist i tabell 3. I henhold til tabell 3 ser vi at hele 63 % av stratumet opplyser om årsaksforhold, 33 % av disse hadde opplyst om både regnskapsmessige- og ytterligere forhold. I en slik presset situasjon som omtrent alle selskapene i stratumet er, syns vi det er bemerkelsesverdig at ikke en større andel enn 44 % har forklart noe om ytterligere forhold.

Fortsatt drift

Egenkapitalen er tapt og likviditeten har i løpet av våren 2019 blitt anstrengt. Det er derfor usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Skulle det vise seg at grunnlaget for fortsatt drift ikke er til stede, vil styret melde oppbud.

Figur 29 - Eksempel på regnskapsmessige forhold.

Selskapet i figur 29 har blitt vurdert til å inneholde en påpekning av regnskapsmessige forhold, men ikke ytterligere forhold. Slik rapportering kan i bunn og grunn tenkes å være noe meningsløs ettersom at noten ikke bidrar med noe ytterligere informasjon som en kompetent bruker ikke kunne lest ut av regnskapet allerede. 40 % av høyrisikoselskapene påpeker regnskapsmessige forhold.

Kategorien (e) - *kvantifisert virkning på større poster* er også undersøkt for å se om selskap som opplyser om en vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, har gjort en videre analyse for hvordan selskapet vil affekteres dersom selskapet mot formodning ikke kan legge fortsatt drift til grunn for regnskapet. 8 % hadde inkludert en slik beskrivelse. I forhold til hvor mange som opplyser om en plan for håndtering av fortsatt drift, kan dette tyde på at selskapene helst ønsker å forklare brukeren konsekvensene dersom forutsetningen om fortsatt drift må forkastes.

5.1.2.1.2.3 Plan

Å opplyse om plan for å håndtere situasjonen vedrørende fortsatt drift er i utgangspunktet ikke pålagt etter regnskapsloven eller NRS 8. NRS 16 punkt 2.8 tar derimot for seg dette som et punkt ledelsen burde redegjøre for dersom det finnes realistiske alternativer til avvikling. Dette beskriver en situasjon hvor ledelsen anser usikkerheten knyttet til fortsatt drift som vesentlig, men mener at avvikling ikke er en absolutt nødvendighet. Tiltakene som beskrives i NRS 16 punkt 2.8 er å betrakte som omfattende. Restrukturering, virksomhetsoverdragelse eller refinansiering er alle store tiltak som krever stor innsats fra ledelsen på et administrativt nivå. Blant små foretak er generelt sett ikke tiltakene så omfattende, men må likevel kunne klassifiseres som tiltak. Et eller flere tiltak som rapporteres om, oppfatter vi som at ledelsen

har en plan for å håndtere fortsatt drift problematikken. Noen selskap opplyser simpelthen om at tiltak er iverksatt eller skal iverksettes, mens andre gir tydelige og svært konkrete beskrivelser av hvordan skuta skal snus.

Note 12 - Videre Drift

Det er drøftet videre drift i selskapet.

Styret mener det er riktig å legge forutsetningen om fortsatt drift av selskapet til grunn ved avleggelsen av årsregnskapet. Selskapet har hatt et vanskelig år, som var preget av uhell og store utgifter knyttet til uhellet. Styret har drøftet dette med videre drift og har kuttet ned på kostnader og ansatte til et absolutt minimum. Styret har bestemt at det skal avsluttes leasing avtaler og at det skal selges utstyr som ikke er i bruk. Det er 2 lastebiler som er leaset, og som ikke har en god nok utnyttelse. Disse skal leveres tilbake eller det skal finnes nye leasing takere. Når dette er iverksatt mener styret at det går ann å få til en fornuftig drift. Selskapet har veldig mange gode stabile kunder i et segment som er veldig solidt, og har god inntjening. Dermed har styret bestemt at det er mest fornuftig å drive selskapet videre.

Det har pr 30.05.2019 ikke lyktes med å få solgt 2 asfalt traller og få vekk 2 lastebiler som det betales leasing for. Dette jobbes det aktivt med. Og når disse kostnadene går ned vil selskapet få en mye bedre stilling. Likviditeten er grei, og alle leverandører blir stort sett betalt på forfall. Alle offentlige avgifter er også betalt og moms er betalt på forfall.

Figur 30 - Eksempel på omfattende redegjørelse for tiltak og plan.

Som tidligere belyst skiller vi mellom at selskapet *opplyser* om tiltak og at det *redegjør* for tiltak, figur 30 og figur 31 belyser denne forskjellen godt.

Note 14 - Fortsatt drift

Styret bekrefter at forutsetning om fortsatt drift er til stede og lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet. Egenkapitalen er tapt og styrets handleplikt er inntrådt. Styret har satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift/økonomi.

Det har ikke inntrådt forhold etter regnskapsårets utgang som er av betydning ved bedømmelse av selskapets stilling.

Figur 31 - Eksempel på opplysning om tiltak uten redegjørelse.

Totalt for selskapene med høy risiko, kan vi observere at det er stor spredning i hvordan foretakene rapporterer om fortsatt drift. Likevel kan vi se noen trekk som er mer gjennomgående enn andre. Rett i underkant av 72 % av selskapene rapporterte om en plan for å drive selskapet videre. For å registreres med plan, kreves minimum en omtale som nevnt i figur 31. Det er likevel ikke alle disse som redegjorde for planen, slik som figur 30 illustrerer, utover å si at de har iverksatt eller skal iverksette en plan. 49 % av høyrisikoselskapene redegjør for en plan for å håndtere usikkerheten som råder i selskapet. På den annen side, har 28 % av selskapene ikke opplyst om en plan overhodet. 82,5 % av selskapene som ikke hadde en plan, hadde likevel en årsak for usikkerheten. Selskapene som ikke har en plan, kan derimot ofte forklare situasjonen de står i.

5.1.2.2 Moderat

Stratumet moderat risiko er et adskillelig mindre stratum enn stratumet for høy risiko. På grunn av ulikheten i risikoprofil fra høyrisikoselskapene er det noen av rapporteringskombinasjonene som er vanligere enn hva som er vanlig i de to andre strataene. Ikke bare rapporteres det på annet vis i dette stratumet, men noen av kombinasjonene er til dels mer legitime i dette stratumet enn i stratumet for høy risiko. Antallet selskap som ikke informerte overhodet om fortsatt drift, er i denne gruppen en mindre forseelse enn det var ved stratumet for høy risiko. Hele 39 % av stratumet lot være å rapportere om fortsatt drift i årsregnskapet.

Dersom et selskap har en moderat risiko for konkurs, vil det generelt sett innebære en vesentlig høyere risiko enn den tilhørende risikoen til stratumet lav, men likevel lavere risiko enn høyrisikostratumet. Dette innebærer at mange av selskapene i denne gruppen er grensetilfeller for konkursprediksjonen. Gruppen er i sin natur et mer skjønnsmessig preget stratum, hvor nyanserte forskjeller vil kunne flytte selskapets risiko fra moderat til enten høy eller lav. Disse selskapene er ofte noen av de vanskeligste å bedømme angående fremtidsutsiktene. Ledelsen og revisor i slike selskap må ofte gjøre vanskelige avveininger mellom regnskapstall og ikke-finansielle forhold for å determinere om risikoen for konkurs er vesentlig eller uvesentlig. Det er også i disse tilfellene at en inkludering av en opplysning om usikkerhet til fortsatt drift i note kan være en prekær vurdering å ta for ledelsen. Ettersom at rskl. § 7-46 er formulert slik den er, er det her også et dilemma for selskapet om noten skal tas inn i regnskapet eller ikke. Å innskrive en note om fortsatt drift vil i følge med ordlyden i loven gjerne kunne bli oppfattet som en innrømmelse av en slik grad av usikkerhet til fortsatt drift at kravet om å opplyse har inntrådt. Dersom noten da heller ikke inneholder informasjon i henhold til rskl. § 7-1, vil usikkerheten til om det foreligger en usikkerhet kunne bli stor. Til forskjell fra høyrisikoselskapene, hvor regnskapet i stor grad taler for en høy konkurrisiko og ledelsen har alt å tjene på å opplyse om usikkerheten i note, er det i de moderate tilfellene, mer usikkert hvilken virkning opplysningen vil ha på interessenten. Dette er selvfølgelig spekulativt i forhold til den grad teorien om den selvoppfyllende profetien faktisk er en bekymring blant ledelsene i små aksjeselskap.

Etter vår mening vil en formulering i note om ytterligere forhold som enten avkrefter vesentlig usikkerhet, eller beskriver forhold som indikerer en sikkerhet for selskapets evne til videre drift, være selskapet tjenlig. På grunn av den nevnte risikoprofilen, vil en note om

fortsatt drift omtrent alltid kunne rettferdiggjøres, og i de fleste av tilfellene, være ønskelig. Å benytte noten for hva den er verdt, enten til å avkrefte usikkerheten eller å gi ytterligere informasjon til brukeren av regnskapet om hva den anslåtte risikoen for konkurs skyldes, vil øke kvaliteten av regnskapsrapporteringen i slike tilfeller hvor risikoen i seg selv er et vanskelig anslag. I disse tilfellene er også planene til ledelsen for iverksettelse av tiltak høyst relevant, ettersom at disse gjerne er det som skiller en konkurs fra et fortsatt drivende selskap.

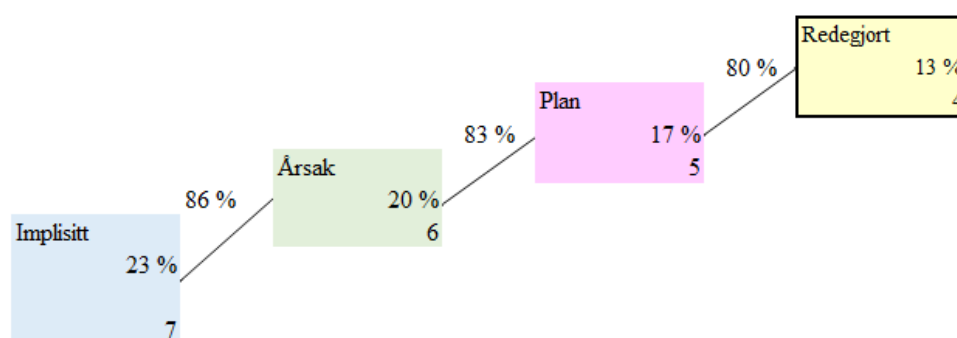
Note 13 - Egenkapital

Aksjekapitalen pr. 31.12.18 er tapt. Selskapet har i generalforsamling 30.12.18 besluttet å styrke selskapets egenkapital med kr. 1 000 000. I tillegg har selskapets nærstående i 2019 gitt et lån på kr. 800.000 for å sikre at selskapet har tilfredsstillende likviditet og finansiering fremover, og vil ved behov bidra til ytterligere finansiering hvis nødvendig. Selskapets økonomiske utvikling i 2018 er positiv med et driftsresultat med kr. 510 000 og årsresultat etter skatt på kr. 1 047 000. Budsjettet for 2019 er lagt opp til at den positive utviklingen fortsetter, samt at det i 2019 er foretatt strategiske og organisasjonsmessige grep som også bidrar positivt. Med bakgrunn i dette av regnskapet for 2018 avlagt under forutsetningen om at fortsatt drift er til stede.

Figur 32 - Eksempel på note med formildende formulering.

Som vist i figur 32 har selskapet valgt å formulere seg åpent om selskapets situasjon. Selskapet har tydelige økonomiske utfordringer, men gjennom noten benytter selskapet muligheten til å *berolige* leseren ved å forklare selskapets ytre anliggende, hvis indikerer en viss grad av trygghet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift.

Noten er hentet fra et av selskapene som befinner seg i linjen for implisitt annerkjennelse av usikkerheten med tilhørende årsaksforklaring og redegjørelse for planer om tiltak. Dette er den desidert største gruppen innen stratumet etter gruppen for *ikke informert*. Gruppen utgjør 13 % av stratumet.

Figur 33 - Utsnitt fra fordelingsstre 3 - Moderat risiko.

Til tross for dette tegnet til god rapportering er det derimot ingen av selskapene i dette stratomet som eksplisitt opplyser om inntrådt handleplikt. Dette var for øvrig også en medvirkende årsak til hvorfor vi valgte å ikke inkludere variabelen i fordelingstreet.

Tabellen under viser antallet observasjoner og tilhørende prosentvise andel sammenliknet med stratomet høy.

2019		Stratum:		Moderat		Høy	
Kategori:	Variabel: (2) Årsak	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum
c	Påpeker regnskapsmessige forhold	10	33 %	77	40 %		
	Utelukkende (c)	3	10 %	36	19 %		
d	Opplyser om ytterligere årsaksforhold	8	27 %	84	44 %		
	Utelukkende (d)	1	3 %	43	23 %		
	Opplyser om begge deler	7	23 %	41	21 %		
	Opplyser om årsaksforhold	13	43 %	120	63 %		
e	Opplyser om virkning på større poster	0	-	15	8 %		

Figur 34 - Utklipp av tabell 2 - Årsak.

Dersom vi hadde utelukket 40 % fra vurderingsgrunnlaget for stratomet moderat og 7 % fra stratomet høy, ville forholdstallene vist andelen av selskap som inkluderer en beskrivelse av årsaksforhold blant alle selskap per stratum som faktisk rapporterer om fortsatt drift.

Utelukkelse av gruppen som ikke informerer, ville resultert i at 72 % av stratomet moderat risiko, faktisk bidrar med en årsaksforklaring når fortsatt drift først informeres om. Dette mener vi kan vise en indikasjon på hvordan selskap med en moderat risikoprofil tenderer til å mene at behovet for årsaksforhold som avkrefter eller formilder usikkerheten knyttet til fortsatt drift, er større i en situasjon med større uvisshet om hvilken grad av usikkerhet det faktisk er knyttet til selskapets evne til fortsatt drift. Er usikkerheten så i grenseland mellom vesentlig og uvesentlig at ledelsen opplever en risiko for en selvoppfyllende profeti som en større risiko enn usikkerheten til fortsatt drift i seg selv, vil dette kunne være en innvirkende faktor for om en usikkerhet skal opplyses om.

Selskap med moderat risikoprofil som kun positivt bekrefter usikkerhet knyttet til fortsatt drift, eller som ikke informerer, kan vi ikke si noe normativt om. Risikoen for konkurs kan i disse selskapene variere mellom å være uvesentlig og vesentlig. Selskapsspesifikke forhold er avgjørende for vurderingen om en note må inkluderes etter rskl. § 7-46. Det er med andre ord 53 % av stratomet som ikke uten videre kan antas å ha fulgt lovkravet eller ikke. I motsetning til høy og lav strataene, hvor en positiv bekreftelse og å ikke informere, enten er rene

lovbrudd eller tilstrekkelig rapportering. For stratumet moderat er også rapporteringen om egenkapitalen særdeles godt behandlet. Blant alle selskapene i stratumet er det kun 19 % som har bokført negativ egenkapital, men hele 27 % av stratumet har rapportert om forhold angående egenkapitalen.

5.1.2.3 Lav

Lavrisikostratumet består av 50 selskap. En overvekt av disse (70 %) har valgt å ikke rapportere om fortsatt drift. At en høy andel ikke rapporterer er forventet i denne gruppen, som følge av lovens formulering. Det er dog interessant at 16 % av selskapene velger å positivt bekrefte at forutsetningen er lagt til grunn for regnskapet, selv om dette ikke lenger er ansett for å være et lovbestemt krav for små foretak. Å opplyse om selskapets stilling i henhold til fortsatt drift, herunder kun bekrefte fortsatt drift, *kan* altså indikere en usikkerhet, selv når det ikke foreligger usikkerhet hverken etter ledelsens oppfatning eller i regnskapet. En kompetent regnskapsbruker vil antakelig ikke tolke det i den retning da årsaken til at selskapet velger å positivt bekrefte forutsetningen om fortsatt drift kan skyldes vanebasert rapportering, etter krav fra tidligere lovgivning.

Videre ser vi av fordelingstreet at en mindre andel selskap i stratumet redegjør for en usikkerhet. Til tross for at selskapene ut ifra regnskapet fremstår som lavrisiko, basert på våre kriterier, kan det foreligge selskapsspesifikke kritiske forhold, som setter selskapets videre drift i fare. Disse forholdene er det nødvendig å opplyse for i note, jf. NRS 8 punkt 8.13. 2014-versjonen av NRS 8 nevnte for eksempel «tap av vesentlig marked, franchise, lisens eller hovedleverandør» og «problemer med arbeidskraft eller mangel på viktige leveranser» som mulige kritiske faktorer. Slike forhold kan være vanskelig å lese ut av resultatregnskapet og balanse.

Note 11.Fortsatt drift

Regnskapet for 2018 viser et overskudd på kr. 832 445. Det positive resultatet skyldes en gjeldsettergivelse på kr. 5 968 850. Selskapet hadde et driftsresultat på minus kr. 5 082 881.

For å sikre løpende drift jobbes det nå med å øke inntektene og redusere kostnadene, samt å tilføre ny likviditet.

Figur 35 - Eksempel på oppklarende rapportering.

I eksempelet over ser vi et selskap kategorisert som lav som følge av en sterk soliditet og tilfredsstillende totalrentabilitet. Likevel fremkommer det av noten at årsresultatet skyldes en

gjeldsettergivelse på nærmere 6 millioner kroner. Den underliggende driften i selskapet er med andre ord svak, og det foreligger kritiske forhold som er nødvendige å opplyse om. Nedenfor er et annet eksempel som illustrerer hva selskap i denne gruppen kan opplyse om. Poenget her er å få frem hvilke årsaker som kan ligge til grunn for at et selskap i lavrisiko likevel velger å opplyse om fortsatt drift, og at selskaps spesifikke faktorer er avgjørende for vurderingen.

FORTSATT DRIFT

Selskapet har positiv egenkapital ved utgangen av regnskapsåret. Men ettersom selskapet ikke har planlagt inntektsbringende aktivitet i selskapet i nær fremtid, vil styret fortløpende vurdere fortsatt drift utover 2019.

Figur 36 - Eksempel på ledelsens vilje til fortsatt drift.

Blant selskapene med lav risiko var det kun ett selskap som rapporterte om handleplikt i henhold til asl. § 3-5. Selskapet hadde positiv egenkapital, men denne var veldig liten. Likviditeten var grei og selv etter et anerkjent tap, hadde selskapet positivt års- og driftsresultat. Selskapet var kategorisert som et selskap med lav risiko for konkurs. Likevel inkluderer selskapet en beskrivelse av handleplikten og av selskapets økonomiske stilling. Selskapets noteopplysning vises i figuren under.

Fortsatt drift

Styret er i tvil om selskapet kan fortsette virksomheten og gir redegjørelse for denne usikkerheten. Selskapet har realisert prosjekt av 27 boliger på tomteområdet. Virksomheten har ikke fått dekket inn produksjonskostnadene, og det er realisert ett tap på kr 5.165.091 for prosjektet. Styret vil opplyse at det i årsregnskapet fremkommer at styrets handleplikt har innrådet etter aksjeloven § 3-5. Styret har på dette grunnlag vurdert følgende tiltak for å sikre foretakets drift og økonomiske stilling: [redacted] har overtatt hele aksjeposten 12.04.11, og garanterer for selskapets gjeld og løpende forpliktelser.

Figur 37 - Eksempel på transparent og redelig rapportering fra selskap med lav risiko for konkurs.

5.1.3 Revisor

Det er revisors jobb å etterprøve og bekrefte regnskapsopplysningene som står i tilknytning til fortsatt drift. Dersom det er usikkerhet knyttet til fortsatt drift, skal revisor inkludere forholdet i revisjonsberetningen, jf. ISA 570 punkt 22 og ISA 705 punkt 22 (b), enten som en presisering, eller modifisere beretningen. Som vi ser av tabellen under, har revisor gitt normalberetninger til 41% av de konkursrammede selskapene. Det betyr at revisor ikke har sett noen vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift ved regnskapsavleggelse for disse

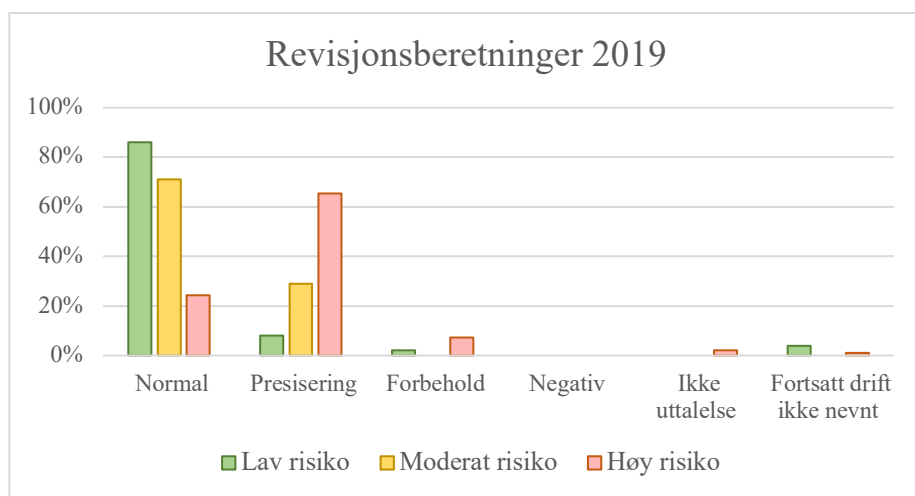
selskapene. Dette er ganske spesielt om man tar i betraktning at utvalget består av selskap som har avlagt regnskap for 2018. Innleveringsfristen for regnskapet er ikke før i juni, og i flere tilfeller er det altså snakk om kun måneder fra regnskapsavleggelse, til selskapet går konkurs.

Tabell 11 - Fordeling av revisjonsberetninger, 2019.

Datamatrikse, antall observerte variabler fordelt på risiko 2019		Antall rapporterte tilfeller						Totalt antall	
		Lav risiko		Moderat risiko		Høy risiko			
Totalt antall selskap i gruppe - prosent av total		50	18 %	31	11 %	190	70 %	Antall	Prosent
		Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	Antall observasjoner	Prosent av stratum	271	100 %
Fortsatt drift omtalt i revisjonsberetning	Normal	43	86 %	22	71 %	46	24 %	111	41 %
	Presisering	4	8 %	9	29 %	124	65 %	137	51 %
	Forbehold	1	2 %	0	-	14	7 %	15	6 %
	Negativ	0	-	0	-	0	-	0	-
	Ikke uttalelse	0	-	0	-	4	2 %	4	1 %
	Fortsatt drift ikke nevnt	2	4 %	0	-	2	1 %	4	1 %
Totalt antall revisjonsberetninger		50		31		190		271	

Videre gir de risikojusterte kolonnene litt mer klarhet i revisors vurdering av selskapets evne til fortsatt drift. Det er klart høyest andel normalberetninger blant lavrisikoselskapene. Likeledes er det klart høyest andel presiseringer blant høyrisikoselskapene.

Dette illustreres best i diagrammet til høyre. Vi ser klare tendenser til at revisors rapportering av fortsatt drift skjerpes ved høyere risiko. Revisor presiserer, eller modifierer beretningen i tilknytning til fortsatt drift i 72 % av høyrisikotilfellene. I 2 % av tilfellene kan revisor ikke

Figur 38 - Revisjonsberetninger, 2019.

uttale seg, og i 1 % har revisor moderert beretningen som følge av forhold uten tilknytning til fortsatt drift. Totalt blant høyrisikoselskap er det 24 % normalberetninger. Det er overraskende at nærmere en fjerdedel av høyrisikoselskap får normalberetning. Et presiseringsavsnitt ville vært å forvente i risikosituasjoner av så prekær karakter som i disse tilfellene. Det er selvsagt enkelt å si at revisor burde presisert forholdet når man ser dette i retrospekt. Likevel skulle en tro at revisor ønsker å forholde seg 'føre var' i situasjoner som disse, da det i verste fall kan føre til situasjoner hvor revisor står erstatningsansvarlig ovenfor regnskapsbrukeren.

Det er selvsagt også en mulighet at revisor ikke ønsker å presisere forholdet, som følge av en frykt for en selvoppfyllende profeti. Et langvarig klientforhold eller en økonomisk avhengighet til kunden er eksempler som eventuelt kunne utgjøre en trussel mot revisors objektivitet, og kan gi revisor et insentiv til å ikke presisere usikkerhet knytte til fortsatt drift. Dette ville vært i konflikt med revisjonen som profesjon og revisors tittel som allmennhetens tillitsperson, jf. revl. § 1-2. Trusler som dette er også behandlet i revl. § 4-6 og DnRs regler om etikk, som beskrevet i kapittel 2.3.1, herunder punkt 120.1 og 2, samt 150.1, slik at vi ikke antar disse for å være forklarende.

Revisor skal, dersom det er riktig å legge forutsetningen om fortsatt drift til grunn for regnskapet til tross for vesentlig usikkerhet; «... påse at regnskapet på en tilfredsstillende måte opplyser om viktige hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om enhetens evne til fortsatt drift, og ledelsens planer for å håndtere disse hendelsene eller forholdene» jf. ISA 570 punkt 19 (a). Dersom slike opplysninger ikke foreligger skal revisor avgi konklusjon med forbehold eller negativ konklusjon, jf. ISA 570 punkt 23. Dette er tilfelle i totalt 15 enheter (6 %) av det totale utvalget, hvor revisor har avlagt en konklusjon med forbehold. Det foreligger ingen negative konklusjoner i utvalget, noe som impliserer at revisor aldri har sett at fraværende eller uriktig informasjon i note om fortsatt drift har ført til gjennomgripende feil for regnskapet, jf. ISA 705 punkt 8. En mulig forklaring til dette er at revisor kan velge å fratrukket revisjonsoppdraget. I tilfeller hvor revisor har fratrukket, er det ikke mulig å finne informasjon om årsaken til fratredet. Punkt 19 kan på den annen side antakeligvis ikke anses som like gjeldene for små foretak, som beskrevet i kapittel 2.4.5.2.5.

Dersom vi sammenlikner innholdet i noteopplysningen om fortsatt drift med revisjonsberetningen som er avgitt av revisor, er det også få tegn til at revisor sanksjonerer mot manglende informasjon i forhold til ISA 570 punkt 19. Diagrammet viser en oppsamling av noteopplysninger fra høyrisikoselskap som er klart mangelfulle i henhold til punkt 19, da de enten kun bekrefter fortsatt drift uten videre redegjørelse, eller ikke informerer i det hele tatt. Vi ser at det er en del

Figur 39 - Fordeling av revisjonsberetninger.

normalberetninger blant disse, dette kan ha sammenheng med at revisor og ledelsen ikke anser det som noen vesentlig risiko knyttet til fortsatt drift, som følge av forhold som kanskje ikke går ut av regnskapet, og derav ikke ser et behov for å opplyse om fortsatt drift. Dette kan mulig rettferdiggjøres, selv om man skulle forvente at selskapet selv opplyser om hvorfor det eventuelt ikke foreligger usikkerhet knyttet til fortsatt drift for å gi et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling, jf. rskl. § 3-2a.

Det interessante blant beretningene her er likevel presiseringene. I disse tilfellene anser revisor at det foreligger vesentlig risiko knyttet til fortsatt drift. Dersom revisor presiserer forhold om fortsatt drift skal han samtidig, i henhold til ISA 570 punkt 22 (a), «vise til noten i regnskapet som gir opplysninger om forholdene beskrevet i punkt 19.» Noe som blir vanskelig å gjøre når en slik note er fraværende. Et slikt eksempel er illustrert nedenfor.

Vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift

Selskapet opplyser i note 8 at selskapet har pådratt seg et akkumulert tap på 284 326 pr 31.12.2018. Disse forholdene og andre omstendigheter som er beskrevet i note 8, indikerer at det foreligger en vesentlig usikkerhet som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dette forholdet har ingen betydning for vår konklusjon om årsregnskapet.

Figur 40 - Revisors henvisning i presisering.

I presiseringsavsnittet nevner revisor akkumulert tap som en faktor for usikkerhet, samtidig som det henvises til note for «andre omstendigheter». Note 8 inneholdt følgende informasjon:

Note 8 - Udekket tap			
	Aksjekapital / selskapskapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 1.1.	100 000	-148 387	-43 547
Anvendt til årsresultat		-135 939	-135 939
Pr 31.12.	100 000	-284 326	-179 486

Figur 41 - Notene som henvist til i figur 32.

Eksempelet illustrerer problemet godt. Likevel er det slik at revisor skal vurdere om årsregnskapet er utarbeidet og fastsatt i samsvar med lov og forskrifter, jf. revl. § 5-1. Det er, som tidligere nevnt, utydelig hva som kan kreves av ledelsen å rapportere om i tilknytning til fortsatt drift. NRS 8 punkt 8.13 henviser til faneparagrafen 7-1, slik at en tolkning av denne vil være avgjørende ved vurdering av hva som skal inkluderes. Det kan late til at revisor i

noen tilfeller ikke vurderer kravene i rskl. § 7-1 til å inkludere informasjonsbehovet som kreves av ISA 570 punkt 19, i hvertfall hva gjelder små foretak. Dette kan ses i sammenheng med at små foretak er antatt å ha færre regnskapsbrukere, eller bortfall av krav om å opplyse om «*ledelsens planer for å håndtere de usikre hendelsene eller forholdene*», som tidligere fulgte av krav til årsberetning, hvor det kunne vises til denne, jf. ISA 570 punkt 19. Feilinformasjon er kun å anse som vesentlige dersom de, enkeltvis eller samlet, rimelig kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som treffes av brukerne på grunnlag av regnskapet, jf. ISA 320 punkt 2.

5.1.4 Hvordan har lovendringen 15 desember 2017 påvirket rapporteringen om fortsatt drift?

Av interesse for å forstå hvordan små foretak rapporterer om fortsatt drift under gjeldende lover og standardverk, er det nyttig å opparbeide seg en forståelse om hvordan rapporteringen ble gjort under tidligere lovgivning. I dette analysekapittelet vil vi benytte data fra selskap som avla regnskap for regnskapsåret 2016, og gikk konkurs i løpet av 2017. Vi vil begrense analysen av konkurser utført før lovendring til å omhandle selskapene som er kategorisert under høyrisikostatutet.

Av utvalget bestående av 245 konkursrammede selskap, ble 183 kategorisert under høyrisiko. Dette er selskap man kan anta at rapporterer om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, gitt lov og standard. 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.2.4.3, nevner blant annet negativ egenkapital og betydelige driftsunderskudd som kritiske faktorer som kan indikere tvil knyttet til fortsatt drift, og derav et krav til å redegjøre for usikkerheten. Om lag 91 % av selskapene i statutet hadde negativ egenkapital, og resterende selskap hadde et negativt årsresultat på minimum to ganger størrelsen på egenkapitalen.

De to mest innlysende og åpenbare forskjellen mellom rapportering om fortsatt drift fra før lovendringen i 2017, og etter lovendringen, som undersøkt gjennom 2019, er plasseringen av informasjonen i årsoppgjøret, og muligheten til å la være å uttrykke seg om fortsatt drift post lovendring. Før lovendringen trådte i kraft, visste man umiddelbart hvor man skulle lete etter informasjonen om fortsatt drift. Det stod alltid i årsberetningen. I noteoppstillingene fra 2019, har vi måtte lete etter opplysninger om fortsatt drift ved å saumfare noteoppstillingen og undersøke hver eneste note for informasjon. Etter nøye leting etter informasjonen har vi også ved 13 anledninger, lik 6,8 % av gangene, ikke funnet informasjon om fortsatt drift i det hele tatt, og har måtte konkludere på at selskapet ikke har opplyst om fortsatt drift. I 2017, hvor

tidligere rskl. § 3-3 beskrev et preseptorisk krav om å positivt bekrefte forutsetningen om fortsatt drift, opplevde vi aldri at informasjonen manglet.

5.1.4.1 Rapportering om fortsatt drift blant høyrisiko-selskap

5.1.4.1.1 Rapportering om usikkerhet

I 2017 bekreftet 76 % av enhetene i utvalget en usikkerhet. 22 % av disse bekreftet usikkerheten eksplisitt, mens resterende 78 % benyttet implisitte uttrykksformer for å underrette leseren av regnskapet om usikkerheten. Implisitte redegjørelser utgjør altså klart mest av bekreftelsene. Fremfor en eksplisitt bekreftelse av usikkerheten, redegjør selskapene i større grad for de omstendigheter selskapet befinner seg i, og hvilke planer de har for å håndtere de kritiske anliggende. Dette er et interessant funn, da andelen eksplisitte redegjørelser faktisk har økt med hele 69 %, i etterkant av lovens ikrafttredelse, basert på studiens konkursdata fra 2019.

Det kunne tenkes at endringen har sitt utspring fra lovendringen, da tidligere lov og standard krevde at selskapet skulle *redegjøre* for usikkerheten, til forskjell fra nåværende lov som krever en *opplysning* om usikkerheten, jf. 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.2.4, og 2018-versjonen av NRS 8 punkt 8.13. Derav kunne en tenke at flere ville sett det som tilstrekkelig å kun opplyse direkte om at det foreligger usikkerhet, enn å redegjøre for de omstendigheter som råder rundt selskapet. Dataen som er abstrahert i denne studien viser dog at selskap fra 2019 som bekrefter usikkerheten eksplisitt, også redegjør for de omstendigheter som råder rundt selskapet. Faktisk utgjorde andelen av selskap som eksplisitt uttrykte en usikkerhet samtidig som de redegjorde for årsak og plan, mer enn den totale andelen eksplisitte erkjennelser blant 2017-selskapene.

5.1.4.1.2 Rapportering om handleplikt, årsak og plan

I 2017 inneholdt regnskapsloven via kravet om årsberetning, og NRS bestemmelser som krevde at selskapet skulle redegjøre for «... *de forutsetninger fortsatt drift bygger på, kritiske faktorer og eventuelle konsekvenser av ugunstige forhold som kan inntreffe.*» og dersom handleplikten er inntrådt «... *opplyses om det er vurdert å treffe tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.*». Det var altså en direkte kobling mellom aksjelovens handleplikt og rapporteringskravet, og det stiltes mer presise krav til rapporteringen. Rapporteringen om variablene i denne delen av analysen har således en direkte tilknytning til loven.

Utstrekningen av rapportering om samtlige variabler, herunder handleplikt, årsak og plan, er redusert fra 2017 til 2019. Under gjeldende lovgivning, rapporterte 73 % av selskapene i 2019 om inntrådt handleplikt, enten implisitt eller eksplisitt. Dette tilsvarer en reduksjon på om lag 6,5 %. Videre har vi observert en nedgang på 22 % i rapportering om årsak, og en nedgang på 9 % i rapportering om ledelsens plan. Resultatet indikerer at det foreligger en negativ utvikling i rapporteringen, hvor vi har sett en reduksjon i redegjørelsen for forutsetningen om fortsatt drift.

5.1.4.1.2.1 Handleplikt

I 2017 rapporterte 78 % av selskapene om en inntrådt handleplikt. Det som er merkelig i denne situasjonen, er at det er vanskelig å si noe normativt om kvaliteten på regnskapsrapporteringen om handleplikten. 91 % av selskapene i høyrisikostratumet hadde negativ egenkapital i 2017, og 78 % av stratumet rapporterer om inntrådt handleplikt. Til sammenlikning var det 93 % av tilsvarende stratum fra 2019 som hadde negativ bokført egenkapital, mens 73 % av disse rapporterte om handleplikten. Som forklart i kapittel 2.2.3.1, var handleplikten under lovgivningen frem til 2017 en lovfestet del av rapporteringen i forhold til fortsatt drift. Dette ble med lovendringen fjernet, og det er ikke lenger noe lovkrav om rapportering i regnskapet om en handleplikt etter asl. § 3-5. Vi har altså sett en reduksjon i andelen som rapporterer om handleplikt, men gitt forutsetningene i loven er rapporteringsforholdene egentlig bedre i 2019.

Tabell 12 - Sammenstilling av handleplikt, 2017 og 2019.

Stratum:		2017		2019	
Kategori:	Variabel: (3) Handleplikt	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum
(3) f	Opplyst om inntrådt handleplikt	42	23 %	20	10 %
	Utelukkende (3) (f)	17	9 %	2	1 %
(3) g	Opplyser om tapt eller uforsvarlig egenkapital	126	69 %	138	72 %
	Utelukkende (3) (g)	101	55 %	120	63 %
	Opplyser om begge deler	25	14 %	18	9 %
3	Opplyser om handleplikt	143	78 %	140	73 %

5.1.4.1.2.2 Årsak

Sammen med variabelen plan er variabelen årsak noe av det datamaterialet vårt måler størst utslag på. Hvor 81 % av selskapene i årsberetningene for 2016/17, inkluderer en beskrivelse av en årsak eller forhold knyttet til usikkerhet om forutsetningen om fortsatt drift. Tidligere rskl. § 3-3 sammen med NRS 8 punkt 9.2.4 beskrev at selskap under omstendigheter hvor det

må stilles tvil til fortsatt drift, måtte redegjøre for usikkerheten. Tabellen under viser en sammenstilling mellom 2016/17 og 2018/19 i regnskapsrapportering om variabelen årsak.

Tabell 13 - Sammenstilling av årsak, 2017 og 2019.

Stratum:		2017		2019	
Kategori:	Variabel: (2) Årsak	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum
c	Påpeker regnskapsmessige forhold	138	75 %	77	40 %
	Utelukkende (c)	70	38 %	36	19 %
d	Opplyser om ytterligere årsaksforhold	77	42 %	84	44 %
	Utelukkende (d)	9	5 %	43	23 %
	Opplyser om begge deler	68	37 %	41	21 %
	Opplyser om årsaksforhold	148	81 %	120	63 %
e	Opplyser om virkning på større poster	8	4 %	15	8 %

Grunnen til at andelen som opplyser om årsaksforhold er høyere for rapporteringene fra 2016/17 i forhold til 2018/19, kan ha en sammenheng til endringen i lovteksten fra redegjørelse til opplysning. For årsberetningene i 2017 regnskapene, har vi sett to mulige forklaringer til hvorfor kategori c – *påpeker regnskapsmessige forhold* har flere observasjoner. Først og fremst kan dette skyldes at årsberetningen og regnskapet for øvrig skal skrives som to adskilte dokument, hvor man ikke har tilgang til å simpelt hen vise til regnskapet, årsberetningen og regnskapet er betegnet som «... *separate informasjonskilder*», jf. 2014-versjonen av NRS 8 punkt 8 4. avsnitt. Informasjonen om regnskapsmessige forhold var derfor antakeligvis i flere tilfeller nødvendig å opplyse om. For det andre kan det også skyldes endringen i formuleringen mellom 2014-versjonen av NRS 8 punkt 9.4.2.3, hvor redegjørelsen skulle omhandle hva forutsetningen om fortsatt drift *bygger på*, mens dagens NRS 8 punkt 8.13 beskriver opplysningsplikten som en kobling til rskl. § 7-1, som skal supplere regnskapet med informasjon vedrørende resultat- og balanseposter.

Det mest interessante ved tabellen er således opplysningene om d - *ytterligere årsaksforhold*, fordi dette er det vi mener gir den mest brukerrelevante informasjonen innenfor variabelen. At disse observasjonene har økt, viser at det i praksis ikke har skjedd en stor endring i rapportering hva gjelder årsak.

5.1.4.1.2.3 Plan

For 2017 er det 79 % som opplyser om en plan eller tiltak for å håndtere fortsatt drift, mens hele 58 % av stratumet redegjør for planen. Det vil si at hele 73 % av alle som opplyser om en plan også redegjør for planen, mot tilsvarende 68 % av selskapene i 2019.

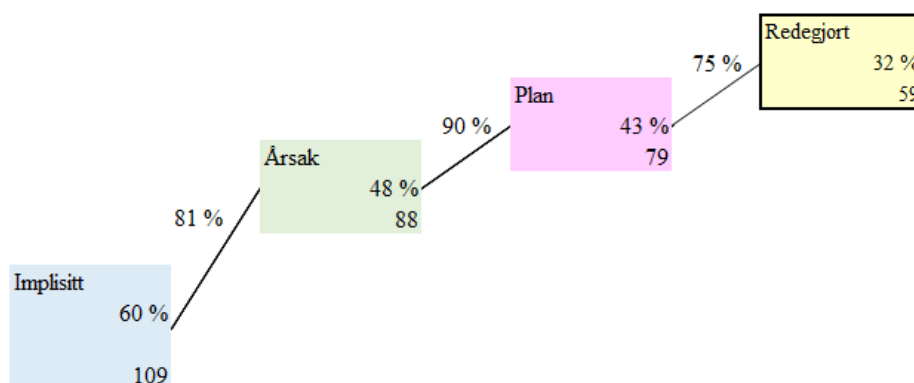
Tabell 14 - Sammenstilling av plan, 2017 og 2019.

Stratum:		2017		2019	
Kategori	Variabel: (4) Plan	Antall	% av stratum	Antall	% av stratum
h	Opplyst om tiltak har blitt / skal igangsettes	144	79 %	137	72 %
i	Redegjort for forretningsmessige tiltak	107	58 %	93	49 %

Selskapene opplyser ofte om plan i tilknytning til inntrådt handleplikt, slik formuleringen i NRS og tidligere lov la opp til. 84 % overholder kravet stilt i tidligere rskl. § 3-3 tredje avsnitt nummer 3, om en plan tilknyttet handleplikten. Vi ser liknende tendenser blant rapporteringen under gjeldende lovgivning, til tross for at dette ikke kreves direkte, verken fra lov eller standard. I 2019 var det 79 % av selskapene som opplyste om inntrådt handleplikt, som samtidig opplyste om plan.

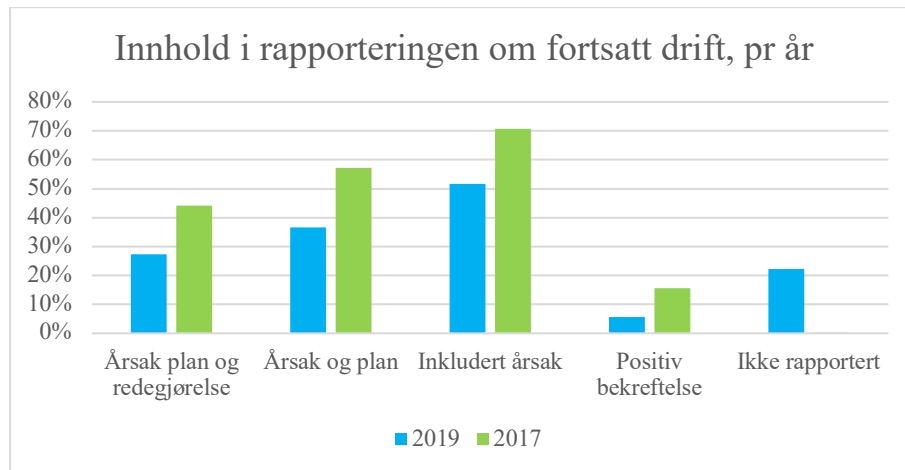
5.1.4.1.3 Kombinering av variabler

49 % av selskapene i høyrisikostratumet rapporterte om årsaksforhold og redegjorde for en plan for håndtering av fortsatt drift. Til sammenlikning hadde 35 % av selskapene fra 2019 rapportert på samme måte. Den desidert største gruppen i 2017, er den som har redegjort for en plan, med forklaring av årsaksforhold og bekreftet en usikkerhet implisitt, hvor 1/3 faller innenfor denne rapporteringskombinasjonen.

Figur 42 - Utsnitt fra fordelingsstre 8 - Høy risiko, 2017

Til tross for en forenkling i lovverket knyttet til forutsetningen om fortsatt drift, har vi ikke sett antydning til markante forskjeller i rapporteringen i små aksjeselskap. At rapporteringen er opprettholdt etter lovendring kan ha flere årsaker, blant annet; (1) den rapporteringspliktige rapporterer etter brukers behov; (2) vanebasert rapportering fra tidligere reglement, eller; (3) den regnskapspliktige tolker loven som at disse variablene skal inkluderes som et legg i rapporteringen om fortsatt drift.

Figur 43 - Sammenlikning av rapporteringskombinasjoner mellom 2019 og 2017.

5.2 Forskningsspørsmål 2: Hvordan håndterer små foretak og valgte revisor forutsetningen om avvikling?

Forutsetningen om avvikling er ikke mye brukt. Blant alle konkursene vi har undersøkt i 2019, var det kun 13 av totalt 284 som hadde forklart gjennom note, enten at avvikling var et faktum, eller at selskapets ledelse hadde besluttet oppløsning, men avvikling ikke ennå var igangsatt. Uavhengig av formulering beskriver begge disse uttrykksformene en situasjon hvor avvikling er *sannsynlig* i henhold til rskl. § 4-5, da ledelsen «*har vedtatt en intensjon om å avvikle selskapet eller innstille driften*», jf. NRS 8 punkt 8.13. I disse tilfellene skal avvikling legges til grunn for utarbeidelsen av regnskapet, og vi har derfor vurdert regnskapene som avviklingsregnskap. Ved første øyenkast er det dog ingen tydelige forskjeller mellom disse regnskapene og alminnelige regnskap utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift. 6 av disse 13 hadde bekreftet at avvikling var lagt til grunn, enten gjennom fortsatt drift noten, egenkapitalnoten, eller, som den ene, i regnskapsprinsippene.

Note 1 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak. Selskapet har avholdt ekstraordinær generalforsamling 01.12.2018 vedrørende fortsatt drift, der styret besluttet å avvikle selskapet.

Salgsinntekter

Inntekter ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres etterhvert som tjenester utføres.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen

Figur 44 - Forutsetning om avvikling i prinsippnote.

Noten i figur 44 viser delvis overholdelse av bestemmelsene i NRS 8 punkt 8.13 i henhold til rskl. § 7-35, som pålegger opplysning om endring i anvendelse av regnskapsprinsipp. I samme prinsippnote beskrev selskapet at *anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost*, noe som kan forvirre brukeren, da disse skal vurderes til virkelig verdi etter rskl. § 4-5, dette belyses videre i delkapittel 5.2.2.

5.2.1 Bruk av regnskapsprinsipp

Vi antar, basert på vårt datagrunnlag, og på vår forskning på forutsetningen om avvikling, at noe av grunnen til at forutsetning om avvikling er lite brukt i praksis, kan ha en sammenheng med den uklarheten som henger ved hvilke implikasjoner forutsetningen vil ha for regnskapet. Det som er sikkert, og som står eksplisitt uttrykt i rskl. § 4-5, er at regnskapet ved forkastet fortsatt drift skal basere seg på virkelige verdier ved avvikling, som beskrevet i kapittel 2.4.1.

I henhold til begrepet virkelig verdi ved avvikling, og at ordlyden i rskl. § 4-5 sett i sammenheng til rskl. § 1-7 er å tolke som at forutsetningen om fortsatt drift hovedsakelig skal gjelde for den neste 12 måneders perioden, vil forutsetningen om avvikling på den andre siden gjelde for regnskapet som avlegges dersom avvikling er sannsynlig *innen* 12 måneder, kfr. rskl. § 1-7. Hvis vi velger å ta denne forutsetningen, vil det innebære at flere av balansepostene i regnskapet ikke kan benyttes, blant annet må som hovedregel all langsiktig gjeld omklassifiseres til kortsiktig gjeld, ettersom at oppgjørsdato vil bli innen de neste 12 månedene. Det presiseres at dette ikke er en antydning av et kategorisk forhold, ei er det heller ingen ting som tyder på at dette er rent ulovlig. NRS 8 punkt 8.13 benytter en lik formulering som IFRS, hvor det legges opp til at selskapet skal legge forutsetningen om avvikling til grunn dersom ledelsen har vedtatt en intensjon om å avvikle. Dette er ikke betinget av et bestemt tidsperspektiv, slik at man kan berettigede å ha bokført langsiktig gjeld. Det er således uklart hvordan spesifikke balanseposter skal behandles under forutsetning om avvikling, vi synes likevel det er merkverdig at 6 av 13 selskap har balanseført langsiktig gjeld.

For 2019, var det ingen av de 13 selskapene som hadde opplyst om at det benyttet virkelig verdier ved avvikling i note. Således var det heller ingen som redegjorde for hvordan virkelig verdi ved avvikling ble beregnet. Kun to selskap overholdt asl. § 16-5 (1) om å tilføye ordene «*under avvikling*» til foretaksnavnet.

5.2.2 Forutsetning om avvikling lagt til grunn

6 av selskapene i utvalget opplyste særskilt at forutsetningen om fortsatt drift ikke kunne legges til grunn for utarbeidelsen av regnskapet. Det følger implisitt av dette at regnskapet benytter virkelig verdi ved avvikling. NRS 8 punkt 8.13 legger opp til at selskapet *skal* opplyse om bruk av virkelig verdi i note. Ingen av selskapene i utvalget har gjort dette. Dette kan føre til stor forvirring for regnskapsbrukeren, da man ikke med sikkerhet kan være trygg på hvilke verdier som faktisk foreligger i regnskapet. Det kan hende at selskapet har opplyst at forutsetningen om fortsatt drift ikke kan legges til grunn for regnskapet i note, uten videre å ha faktisk utarbeidet regnskapet på dette premiss. I slike tilfeller skal revisor avgi en negativ konklusjon, uavhengig av notens opplysninger, jf. ISA 570 punkt A26. Det foreligger ingen slike revisjonsberetninger i dette utvalget. Bakgrunnen for at slike beretninger ikke ender opp i dette utvalget, kan skyldes at selskapene velger å ikke innsende regnskapet til regnskapsregisteret.

I revisjonsberetningene har revisor i samtlige selskap inkludert et presiseringsavsnitt, men med ulikt innhold. I tre av tilfellene presiserer revisor utelukkende en usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Dette til tross for at forutsetningen er forkastet, og det kan argumenteres for at det i disse tilfellene ikke foreligger en usikkerhet, da selskapet med sikkerhet har forkastet fortsatt drift. Videre inneholder to revisjonsberetninger en presisering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, hvor de begrunner usikkerheten i at selskapet skal avvikles. Den siste revisjonsberetningen presiserer at fortsatt drift ikke er til stede.

5.2.3 Selskapet skal avvikles

7 av selskapene i utvalget opplyste at selskapet skal avvikles, uten å nevne konsekvensen det har for regnskapet. Selskapene som har opplyst at det skal vedta eller har vedtatt avvikling skal legge avvikling til grunn for regnskapet i henhold til regnskapsloven og standard, da ledelsen «*har vedtatt en intensjon om å avvikle selskapet eller innstille driften*» jf. NRS 8 punkt 8.13. Foruten om at selskapene opplyser at selskapet skal avvikles, er det imidlertid ingen ytterligere tegn til at disse selskapene har forkastet fortsatt drift og lagt forutsetningen om avvikling til grunn for regnskapet. Dette kan tyde på at selskapene, til tross for situasjonen, fortsatt legger forutsetningen om fortsatt drift til grunn. I så fall skulle revisor sanksjonert mot feil bruk av forutsetningen med en negativ konklusjon, jf. ISA 570 punkt 21. Samtlige av beretningene blant disse selskapene er umodifisert. Tre av revisjonsberetningene gir uttrykk for at det aktuelle selskapet er under avvikling, likevel presiserer ingen hvilket

grunnlag regnskapet er utarbeidet på. Det kan tenkes at revisor ikke ser det hensiktsmessig å sanksjonere mot bruken av fortsatt drift i disse tilfellene, på bakgrunn av selskapsspesifikke faktorer, og det ville vært uvesentlig for regnskapet.

5.2.4 Ledelsen og revisors forhold til avvikling

For å illustrere hvordan revisor håndterer forutsetningen om avvikling, vil vi gjerne trekke frem og analysere et kvalitativt eksempel. Eksempelet beskriver tydelig forholdet mellom revisors beretning og ledelsens bruk av forutsetningen om fortsatt drift eller forutsetningen om avvikling. I eksempelet har revisor revidert et selskap som opplyser dette i note:

Note 8 Fortsatt drift

Selskapets egenkapital er tapt. Regnskapet for 2018 viser et underskudd på NOK 794 012,- og negativ egenkapital på NOK 246 174. Pga selskapets økonomiske situasjon vil selskapet melde oppbud i 2019 da selskapet ikke vil være i stand til å betjene all gjeld som følge av oppsigelse av Franchisekontrakt med [REDACTED]. Grunnet vansker med å finne ny Franchisetaker måtte selskapet fortsette driften frem til 28.02.2019 selv om det ideelle hadde vært å avslutte 31.12.18. Dette har forsvåvidt ingenting med [REDACTED], men heller et svært strenge system hos [REDACTED].

Figur 45 - Vedtatt avvikling.

Noten beskriver tydelig at selskapet har arbeidet med å skulle avvikle selskapet, selv før årsavslutning. I formuleringen av «Pga selskapets økonomiske situasjon vil selskapet melde oppbud i 2019 ... selv om det ideelle hadde vært å avslutte 31.12.18», anser vi det som at det blir bekreftet at selskapets styre har til intensjon å avvikle selskapet og at selskapets evne til fortsatt drift ikke er til stede. Det er med andre ord sannsynlig at selskapet vil bli avviklet. Dette er dermed forhold som etter rskl. § 4-5 forklarer at forutsetningen om avvikling skal legges til grunn ved utarbeidelsen av regnskapet. Rskl. § 4-5 fremstiller i slike tilfeller et preseptorisk krav om at eiendeler og gjeld skal vurderes i balansen til virkelig verdi ved avvikling. Videre følger det av NRS 8 punkt 8.13 4. avsnitt, at dersom eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling, skal dette opplyses om i note, henholdsvis referert til rskl. § 7-35 *Regnskapsprinsipper m.v.* I regnskapet hadde selskapet ført opp langsiktig gjeld, som i henhold til tidligere drøfting kan være en indikator på at regnskapet er utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift og ikke etter forutsetningen om avvikling.

Noe av det vi anser som det viktigste når det gjelder rapportering etter forutsetningen om avvikling, er at selskapet på en tydelig måte opplyser brukeren om at avvikling er lagt til grunn for utarbeidelsen, og at det er benyttet virkelig verdi ved avvikling som regnskapsprinsipp ved føring av balansen. Hvordan dette rapporteres om er beskrevet i loven, og dette mener vi er hensiktsmessig. Vi forstår at prinsippnoten i utgangspunktet ofte er en

sjablong som plasseres før notene skrives, men hvis denne ikke skal få noen endringer som følge av alternativt grunnlag for føringen av regnskapet, blir prinsippnoten i bunn og grunn en innholdsløs formalitet. Selskapets prinsippnote beskriver blant annet:

Note Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med regnskapsloven av 1998 og god regnskapsskikk for små foretak i Norge.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til gjenvinnbart beløp dersom dette er lavere enn bokført verdi, og verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig.

Figur 46 - Komprimerte utklipp fra prinsippnote.

Det opplyses ikke om at virkelig verdi ved avvikling er benyttet for vurdering av eiendeler og gjeld, hverken i prinsippnoten eller i andre noter for øvrig. Prinsippnoten indikerer altså noe annet enn note 8 i figur 46. Ved å unnlate å opplyse om at regnskapet er utarbeidet på grunnlag av forutsetningen om avvikling, og ved at det ikke opplyses om at det eneste regnskapsprinsippet som er benyttet ved vurdering av eiendeler og gjeld, er virkelig verdi ved avvikling, forklarer egentlig prinsippnoten at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn for utarbeidelsen av regnskapet.

Det samme problemet gjelder alle avviklingsregnskapene vi har undersøkt i 2019, hvor ingen av de 13 selskapene har opplyst om i note, hverken i prinsippnoten eller annen note, at virkelig verdi ved avvikling er benyttet ved vurderingen av eiendeler og gjeld. Dette gjør at brukeren av regnskapet da ikke kan vite noe videre om verdiene i regnskapet faktisk reflekterer beste estimat på virkelig verdier ved avvikling. I avviklingstilfeller beskriver veiledningspunkt A27 tilhørende ISA 570 punkt 21, at revisor kan avgi normalberetning for regnskap ført på alternativt grunnlag. Forutsetning om avvikling trekkes eksplisitt frem som et eksempel på et slikt alternativt grunnlag. Det beskrives også at revisor *kan*, dersom det er hensiktsmessig eller nødvendig, tilføye et presiseringsavsnitt som gjør brukeren oppmerksom på at regnskapet er utarbeidet på alternativt grunnlag, og da helst også beskrive årsaken til

dette. Dette fordrer imidlertid at regnskapet gir tilstrekkelig informasjon om det alternative grunnlaget.

Dersom regnskapet var basert på avvikling, og regnskapet med hensyn til rskl. §§ 4-5 og 7-35, var skrevet korrekt, vil en umodifisert beretning kunne rettferdiggjøres. I forhold til selskapet vi ennå beskriver er dette presiseringsavsnittet benyttet av revisor:

Vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift

Vi gjør oppmerksom på note 10 i regnskapet, som angir at selskapet har pådratt seg et tap på -794 012 i regnskapsåret 2018, og at selskapets kortsiktige gjeld per denne datoen oversteg dets samlede eiendeler med 59 102. Som angitt i note 10, indikerer disse hendelsene eller forholdene og andre omstendigheter som er beskrevet i note 10, at det foreligger en vesentlig usikkerhet som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Vår konklusjon er ikke modifisert som følge av dette forholdet.

Figur 47 - Presisering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i regnskap basert på avvikling.

Revisor henviser til note 10 som ikke finnes i regnskapet. Note 8 er siste note i noteoppstillingen, og det er antakeligvis denne revisor har ment å henvise til ettersom at dette også er noten om fortsatt drift.

Revisor presiserer et forhold som angår usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Fordi revisor presiserer usikkerhet knyttet til fortsatt drift, kan dette tolkes som at revisor har ment det var riktig å legge fortsatt drift til grunn for regnskapet, selv om det er usikkerhet knyttet til forutsetningen. Slik vi vurderer styrets note, opplever vi det som at styret selv avkrefter forutsetningen om fortsatt drift, og selv beskriver at forutsetningen om avvikling skal være lagt til grunn for regnskapet, jf. rskl. § 4-5.

Det er flere ting som er forvirrende ved dette. Primært stipulerer ISA 570 punkt 21 mv. A26, at dersom styrets bruk av forutsetningen om fortsatt drift er uriktig, hvilket den må være i denne sammenhengen ettersom at styret selv gjennom note 8 implisitt forklarer at forutsetningen om avvikling må legges til grunn for utarbeidelsen av regnskapet, «... skal revisor avgi en negativ konklusjon.» Sekundært åpner derimot veiledningspunkt A27 opp for at revisor kan avgi en umodifisert konklusjon, dersom det alternative grunnlaget for utarbeidelsen av regnskapet er tilstrekkelig opplyst om i regnskapet.

I dette tilfellet har revisor avgitt en normalberetning, som indikerer at selskapet har ført regnskapet i tråd med lov og regler, og dermed er et korrekt utarbeidet regnskap som ikke er basert på forutsetningen om fortsatt drift. Videre presiserer revisor en usikkerhet knyttet til

fortsatt drift, hvilket ikke skulle vært mulig når forutsetningen om fortsatt drift var forkastet. Med andre ord er det ingen usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift, som vi med sikkerhet vet at ikke kan legges til grunn. Revisor skulle i et slikt tilfelle presisert at regnskapet var utarbeidet på alternativt grunnlag, dersom regnskapet for øvrig var korrekt utarbeidet på forutsetning om avvikling.

Den verre situasjonen, er at dersom regnskapet faktisk er avgitt på grunnlag av forutsetningen om fortsatt drift, og styret selv bekrefter at selskapet skal avvikles, skulle revisor i henhold til ISA 570 punkt 21 mv. A26, avgitt en negativ konklusjon, ettersom at styrets bruk av forutsetningen om fortsatt drift ikke er riktig, «*uavhengig av om regnskapet inneholder opplysninger om at det ikke er riktig å legge forutsetningen om fortsatt drift til grunn.*» Forholdene vises tydelig i figur 1 i kapittel 2.4.5.2.6.

Vi kan ut fra datamaterialet ikke se at dette forholdet er et enkelttilfelle eller en slurvefeil. Det er ingen av de 13 selskapene som har fått en modifisert konklusjon, hverken i form av et forbehold eller av en negativ beretning. Dersom revisor unnlater å sanksjonere mot tilfeller hvor regnskapet ikke er utarbeidet med hensyn på avvikling, kan dette bli problematisk. Brukeren av regnskapet kan få inntrykk av at regnskapet består av virkelig verdier, når det i realiteten ikke gjør det. Som en del av trepartsforholdet beskrevet i kapittel 2.3.1.1., er det viktig at revisor som attesterende part forholder seg profesjonell til regnskapets grunnleggende prinsipper, og ikke oppfattes som likegyldig i forbindelse med revisjon av ledelsens bruk av forutsetningen om fortsatt drift.

I den store sammenhengen vil gjentakelse av slike revisjonsberetninger føre til at revisor bidrar til forvirringen rundt avviklingsregnskapet. Revisors funksjon som samfunnets tillitsperson er således i dette øyemed preget av en trussel mot de grunnleggende prinsippene i revisors etikk, særlig prinsippene om *Faglig kompetanse og tilbørlig aktsomhet* og *Profesjonell adferd*, og revisors pålitelighet som allmennhetens tillitsperson står i fare for å svekkes, som beskrevet i kapittel 2.3.1.

5.2.5 Konseptet avvikling

Det vanskelige ved vurderingen av regnskap avlagt under avvikling er at det ikke eksisterer nok gode objektive vilkår for hvordan regnskapet under avvikling skal føres. Hvilke poster som skal eller ikke kan være med i regnskapet er ikke klart, og i siste rekke blir revisors beretning den eneste pekepinnen på om selskapet faktisk har lagt avvikling til grunn og om regnskapet kan føres slik det er gjort.

Avslutningsvis ønsker vi å problematisere forutsetningen om avvikling som konsept. Slik vi ser det står lovgivningen og fagfeltet ved et veiskille. Det er to muligheter til videre behandling av forutsetningen om avvikling. Første alternativ er å vurdere hvordan forutsetningen om avvikling faktisk blir benyttet i praksis, og så via den samme rettspositivismen som vi gjennomgående har beskrevet i denne avhandlingen, vurdere om forutsetningen om avvikling rett og slett skal fjernes som prinsipielt grunnlag fra regnskapslovgivningen, og da la de eneste restene etter denne forbli i selskapslovgivningen. I denne sammenheng kunne man utvidet asl. § 16-6 (3) til å inkludere en bestemmelse om at avviklingsbalansen også skal sendes til alle kreditorer i selskapet, i tråd med asl. § 16-4. Andre alternativ vil være å videre utbygge regelverket omkring avviklingsregnskapet, og gjennom lov, forskrift og NRS videre beskrive hvilke faktiske balanseposter som *skal* og *kan* inkluderes. Dersom avvikling skal være et prinsipp for regnskapsføring trengs det tydeligere veiledning for hvordan det skal behandles, spesielt med hensyn til estimering av virkelige verdier ved avvikling. Det kan fortjenstlig i denne sammenheng henvises ytterligere i NRS til veiledning om bruken av fair value. Eventuelt kan også rskl. § 4-5 henvises til verdsetting etter kkl. § 20 andre avsnitt for veiledning til vurderingen av eiendeler.

6 Oppsummering og konklusjon

6.1 Oppsummering

Gjennom forskningsspørsmål 1 har vi kartlagt hvordan små konkursrammede aksjeselskap rapporterer om fortsatt drift. Dataen fra selskapenes rapportering er kartlagt i variabler utarbeidet basert på lov og empiri. Vi har også sammenliknet rapportering i regnskapene fra regnskapsårene 2016/17 og 2018/19. Ved å stratifisere utvalget basert på selskapenes risikoprofil, har vi bedret sammenlikningsgrunnlaget internt i utvalgene og på tvers av årene.

Gjennom forskningsspørsmål 2 har vi studert hvordan forutsetningen om avvikling blir behandlet i praksis. Studien har gjennomført en kvalitativ evaluering av lovverket, og har vurdert både ledelsens og revisors håndtering av avvikling som prinsipp, hvor virkelig verdi ved avvikling har vært i fokus.

6.2 Konklusjon

Resultatet av studien viser at rapporteringen ved regnskapsavleggelse 2018/19 jevnt over er preget av redegjørelser om variabler uten eksplisitt tilknytning til lov for små foretak, slik som årsaksforhold, egenkapitalens tilstand og tiltak for å håndtere fortsatt drift. En stor andel av utvalget har ikke rapportert, eller kun positivt bekreftet forutsetningen om fortsatt drift. Etter stratifiseringen av utvalget ser vi at andelen som ikke rapporterer for det meste tilhører strata med lavere risikoprofil. Store deler av moderatrisikoselskap rapporterer ikke om fortsatt drift. Behovet for ytterligere opplysninger som referert til i NRS 8 punkt 8.13 jf. rskl. § 7-1 er vel så viktig for selskap med moderat risikoprofil som for høyrisikoselskap.

Sammenlikningen av rapportering i regnskapene fra regnskapsårene 2016/17 og 2018/19, har vist at det i hovedsak ikke har vært en betydelig endring i hvilke variabler som tas opp i forbindelse med rapporteringen om forutsetningen om fortsatt drift etter lovendringen. Dette kan tyde på at rapporteringen i 2019, i henhold til våre operasjonaliserte variabler, i noen grad er vanebasert.

Den vanebaserte rapporteringen synes å være det eneste som opprettholder koblingen mellom fortsatt driftsrapportering i små aksjeselskap og aksjelovens handleplikt etter asl. § 3-5. Dette undergraver potensialet for fortsatt driftsrapporteringen som supplement til kreditorvernet.

En andel på 4,6 % av alle konkursrammede selskap fra utvalget i 2019, opplyste om at selskapet hadde besluttet avvikling. I et mindretall av tilfellene informeres det om at avvikling er lagt til grunn for utarbeidelsen av regnskapet. Det er gjennomgående vanskelig å forstå

hvordan regnskapet faktisk er, eller skal være utarbeidet, spesielt i tilfellene hvor det ikke er opplyst om hvilken forutsetning som legges til grunn. Dersom forutsetningen om avvikling legges til grunn for utarbeidelsen av regnskapet, burde dette kreves positivt bekreftet for å underrette brukeren om hvilke premisser verdiene i regnskapet er utarbeidet på.

Revisors modifiserte ikke revisjonsberetningen i noen av tilfellene hvor selskapet har opplyst om at det skal avvikles. Det er vanskelig å forstå hvilket prinsipp som ligger til grunn for årsregnskapet, og revisor presiserer ofte usikkerhet knyttet til fortsatt drift, i tilfeller hvor selskapet utvilsomt skal avvikles. I tillegg presiserer revisor sjeldent hvilket grunnlag regnskapet er utarbeidet på, noe som bidrar til forvirringen rundt avvikling.

Studien indikerer at revisors bruk av presiseringer øker med økt konkurrisiko, men manglende informasjon i årsregnskapet resulterer nesten aldri i modifiserte revisjonsberetninger. Informasjonen som kreves etter ISA 570 punkt 19, gjøres ikke gjeldende i sin helhet for små foretak.

6.3 Forslag til videre forskning

Vi foreslår å gjennomføre den samme studien vi har gjort igjen om noen år. Videre studie kan undersøke om de samme rapporteringstrendene fortsatt foreligger, og om den samme utviklingen i rapporteringsomfanget går i samme retning som vår data antyder. Det kan forskes på om dagens rapportering er basert hovedsakelig på vane, og om denne vanen forvitrer litt om litt.

Det burde forskes videre på årsaken til at revisor ikke sanksjonerer mot manglende informasjon eller feil bruk av forutsetningen om fortsatt drift.

Samtidig vil det være av interesse å forstå regnskapsbrukerens behov for informasjonen i note om fortsatt drift blant små konkurrammede selskap, og eventuelt brukerens interesse av et årsregnskap utarbeidet under avvikling.

Det kunne også vært interessant å forske videre på koblingen mellom fortsatt drift og kreditorvernet, og hvordan unntaksreglene videre vil kunne føre til en divergerende behandling av fortsatt drift som konsept mellom små og øvrige foretak.

Bibliografi

- altinn.no. (2019, 06 13). *altinn.no*. Hentet 05 (mai) 09, 2020 fra altinn:
<https://www.altinn.no/starte-og-drive/avvikling-sletting-og-konkurs/konkurs/konkurs-i-aksjeselskap/>
- Altman, E. (1968, September). Financial Ratios, Discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *The Journal of Finance*, ss. 589-609.
- Anners, E. (1998). *Den europeiske rettens historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Argenti, J. (1976). *Corporate collapse - The causes and symptoms*. England: McGraw-Hill Book Company.
- Beattie, P. M. (2007). The school of the americas: military training and political violence in the americas. *Ethnohistory*, ss. 210-211.
- Beaver, W. H. (1981). *Financial reporting: An accounting revolution*. Prentice-Hall.
- Binwa, V., & Sheik, M. (2019). *Utfører revisor en tilfredsstillende fortsatt drift vurdering for konkurstruede selskaper?* Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Boye, K. (1983). *Regnskapsanalyse*. Oslo: Tanum Norli.
- Boye, K., & Koekebakker, S. (2006). *Finansielle emner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Brreg.no. (2020). *Totalt antall aksjeselskap og enkeltpersonforetak*. Brønnøysund: Brønnøysundregistrene. Hentet 05 (mai) 09, 2020 fra <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/bedrifts-og-foretaksstatistikk/>
- Bryer, R. A. (1993). Double-Entry Bookkeeping and the Birth of Capitalism: Accounting for the Commercial Revolution in Medieval Northern Italy. *Critical Perspectives on Accounting*, ss. 113-140.
- Brønnøysundregistrene. (2019). *Årsrapport 2018*. Oslo.
- Carson, E., Fargher, N., Geiger, M., Lennox, C., Raghunandan, K., & Willekens, M. (2012, October). Audit Reporting for Going-Concern Uncertainty: A Research Synthesis. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, ss. 353-384.
- Citron, D., & Taffler, R. (2001). Ethical Behaviour in the U.K. Audit Profession: The Case of the Self-Fulfilling Prophecy Under Going-Concern Uncertainties. *Journal of Business Ethics*, ss. 353-363.
- Clarke, R. (2015). *The IAM's founder: Lawrence R. Dicksee*. London: Institute of Administrative Management.
- Commons, J. R., Biddle, J. E., & Samuels, W. J. (1924). *Legal Foundations of Capitalism*. New Brunswick; London: Transaction Publishers.
- Dahl, G. (2004). Virkelig verdi i årsregnskapet. *Praktisk økonomi & finans nr. 4*, ss. 71-79.
- Davies, G. (2002). *A History of Money*. Cardiff: University of Wales Press; Julian Hodge Bank Limited.
- Deloitte. (2015, Desember 2). Høringssvar til NOU 2015:10 Lov om regnskapsplikt. Oslo, Norge: Finansdepartementet.
- Den norske Revisorforening. (2019). Forord til internasjonale standarder for kvalitetskontroll, revisjon, forenklet revisorkontroll, andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester. I Den norske Revisorforening, *Revisors Håndbok* (ss. 41-42). Bergen: Fagbokforlaget.
- Den norske Revisorforening. (u.d.). *www.revisorforeningen.no*. Hentet fra Forord til internasjonale standarder for kvalitetskontroll, revisjon, forenklet revisorkontroll, andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester.: <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/forord-standarder-og-veiledninger.pdf>
- Departement for handel og skipsfart. (1976). *Ot. prp. nr 46 (1975-76)*. Oslo: Departement for handel og skipsfart; Statsråd Hallvard Bakke.

- Doodley, M. P., Folkerts-Landau, D., & Garber, P. (2004). The revived Bretton Woods system. *International journal of finance and economics*, ss. 307-313.
- Drivdal, M. (2012). *Regnskapsrapportering når konkurs truer*. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- Dyrvik, S. (2014). *Året 1814*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Eklund, T. (1988). *Konkursindikator - Et nyttig analyseverktøy?*. Bergen: Norges handelshøyskole.
- Eng, S. (2007). *Rettsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- EU Parlamentet; Rådet for den Europeiske union. (2014). *Directive 2013/34/EU*. Strasbourg: EU Parlamentet; Rådet for den Europeiske union. Hentet fra <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02013L0034-20141211>
- Finans- og tolldepartementet. (1995). *NOU 1995:30 Ny regnskapslov*. Oslo: Stortinget. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1995-30/id115910/>
- Finansdepartementet. (1998). *Ot.prp. nr. 42 (1997-98) Om lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)*. Oslo: Stortinget. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-42-1997-98-/id120622/>
- Finansdepartementet. (2005). *Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (evaluering av regnskapsloven)*. Oslo: Stortinget. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-39-2004-2005-/id395712/>
- Finansdepartementet. (2017). *Prop. 160 L (2016–2017) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger)*. Oslo: Stortinget.
- Finanskomiteen. (2017-2018). *Innstilling frå finanskomiteen om Endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger)*. Oslo: Stortinget. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2017-2018/inns-201718-0461/?all=true>
- Fischer, M. J. (2000). Luca Pacioli on Business Profits. *Journal of Business Ethics*, ss. 299-312.
- Gipsrud, G., Olsson, U. H., & Silkoset, R. (2016). *Metode og dataanalyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gjesdal, F. (1981). Accounting for Stewardship. *Journal of Accounting Research*, ss. 208-231.
- Gulden, B. P. (2017). *Den eksterne revisor*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hahn, W. (2011, Februar). The Going-Concern Assumption: Its Journey into GAAP. *The CPA Journal*, s. 6.
- Halvorsen, V. (2013). Sundby og naturetten. *Kritisk Juss*, ss. 132-146.
- Havstein, B., & Moen, T.-G. (2015). *Finansregnskap - Grunnleggende teori og bokføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hopsnes, R., & Solberg, R. (2005). Legalitetsprinsippet. *Jussens venner*, ss. 77-155.
- Hovi, J., & Malnes, R. (2011). *Anarki, makt og normer*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Huser, K. (1988). *Gjeldsforhandling og konkurs. 2*. Bergen: Juristinformasjon.
- IAASB. (2007). *INTERNATIONAL AUDITING AND ASSURANCE STANDARDS BOARD: A BRIEF HISTORY OF ITS DEVELOPMENT AND PROGRESS*. New York: IAASB. Hentet fra https://www.ifac.org/system/files/downloads/IAASB_Brief_History.pdf
- IAASB®. (2015). *Internasjonalt rammeverk for attestasjonsoppdrag - Norsk utgave*. London: IAASB®.
- IFRS®. (2001; revised 2004). *IAS 36 Impairment of Assets*. London: ©IFRS Foundation.
- IFRS®. (2010; revised 2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. London: ©IFRS Foundation.

- Ijiri, Y. (1983). On the accountability-based conceptual framework of accounting. *Journal of Accounting and Public Policy*, ss. 75-81.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Johannesen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Johnsen, A., & Kvaal, E. (1999). *Regnskapsloven - Kommentarer til lov om årsregnskap*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Justis- og politidepartementet. (1994). *Ot.prp.nr.36 (1993–1994) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-36-199394>
- Kjelløkken, R. (2010). Bruk av presiseringer i revisjonsberetningen. *Revisjon og regnskap*, ss. 54-62.
- Konkursrådet. (2018). *Borevisors granskning ved gjeldsforhandling og konkurs*. Oslo: Konkursrådet.
- Kristoffersen, T. (2016). *Årsregnskapet - en grunnleggende innføring*. Bergen: Fagbokforlaget; Vigmostad & Bjørke AS.
- Lien, L. E. (2012). Har regnskapsloven § 4-5 samme innhold som IAS 1. *Revisjon og regnskap Nr. 1*, ss. 23-25.
- Livingston, G. (2013). *America's Backyard : The United States and Latin America From the Monroe Doctrine to the War on Terror*. London: Zed Books.
- Louwers, T., Messina, F., & Richard, M. (1999, Juni 7). The Auditor's Going-Concern Disclosure as a Self-Fulfilling Prophecy: A Discrete-Time Survival Analysis. *Decision Sciences* , ss. 805-824.
- Malnes, R., & Midgaard, K. (2009). *Politisk tenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marx, K. (1867). *Das Kapital*. Hamburg.
- Mykland, K. ((1978) 1992). Norges historie bind 9. I K. Mykland, *Kampen om Norge 1784-1814* (ss. 368-380). Oslo: Cappelen.
- Nazarian, H., & Nylund, A. (2017). *Konkursrett*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Norges lover. (2020). *Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)*. Oslo: Finansdepartementet.
- Norsk regnskapsstiftelse. (2019). *Regnskapsstiftelsen*. Hentet fra Norsk regnskapsstandard 16: <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2019/10/NRS-16-Aarsberetning-september-2019.pdf>
- Ohlson, J. (1980). Financial Ratios and the Probabilistic Prediction of Bankruptcy. *Journal of Accounting Research*, ss. 109-131.
- Pettersen, L. (2009). Fortsatt drift forutsetningen . *Revisjon og regnskap*, ss. 21-25.
- Proff Forvalt. (2020). *forvalt.no*. Hentet fra Ordbok: <https://www.forvalt.no/Om/Ordbok/>
- PwC. (2015, 12 2). Høringssvar til NOU 2015:10 Ny regnskapslov. Oslo, Norge: Finansdepartementet.
- Rosenfield, P. (1974). *Stewardship*. Oxford: Touche Ross Publications; Deloitte Collection; AICPA.
- Secondat, C.-L. d. (1949). *De l'Esprit des Lois*. Paris: Editions Garniers Frères.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research methods for business*. Wiley.
- Smith, A. (1776). *Wealth of Nations*. London.
- SSB.no. (2020). *Virksomheter*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet 05 (mai) 09, 2020 fra <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/bedrifter>
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *www.ssb.no*. Hentet fra Statistikkbanken: <https://www.ssb.no/statbank/table/07371/tableViewLayout1/>
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *www.ssb.no*. Hentet fra Statistikkbanken: <https://www.ssb.no/statbank/table/07371/tableViewLayout1/>

- Stortinget. (2018, 10 05). *www.stortinget.no*. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Historikk/Parlamentarismen-i-utvikling/>
- Tofteland, A. (2014). *Finansregnskap - Vurdering og Analyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tordaro, M. P., & Smith, S. C. (2015). *Economic Development*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Utredning fra Aksjelovutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 2. juni 1995. (1996). *NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning*. Oslo: Justis og Politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1996-3/id140477/>
- Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 19. september 2014. (2015). *NOU 2015:10 Lov om regnskapsplikt*. Oslo: Finansdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/18f96a26720645638ba1c3f32128575b/nou/pdfs/nou201520150010000dddpdfs.pdf>
- Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 7. juni 2002. (2003). *NOU 2003:23 Evaluering av regnskapsloven*. Oslo: Finansdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2003-23/id118930/>
- Østvold, H. (2003). Revisor i selskaper som går konkurs. *Praktisk økonomi og finans*, ss. 111-116.

Vedlegg

Vedlegg 1 - Refleksjonsnotat - Av Eivind Nordsletten Bjørtvedt - Masteroppgave MRR

Fortsatt drift: Regnskapsrapportering

i konkurstrammede små aksjeselskap

Masteroppgaven vår er en studie av små norske aksjeselskaps håndtering og rapportering av det grunnleggende regnskapsprinsippet *forutsetningen for fortsatt drift*, lovhjemlet i regnskapsloven §§ 4-5 og 7-46. Oppgaven går også inn på temaer rundt lovendringer og hvilke implikasjoner slike kan ha på rapportering, samt den noe forvirrende og lite klarerende lovbehandlingen av forutsetningen for fortsatt drifts motpart *forutsetning for avvikling*.

Den internasjonale sammenhengen

Oppgavens sammenheng til internasjonale anliggende er en direkte tilkobling, sterkt affiliert med det internasjonale økonomiske systemet. Neoliberalismen har hatt stor betydning for den norske utviklingen av økonomiens juridiske utvikling og forankring. I tillegg til forutsetningens røtter i internasjonal akademia og markedspraksis, er forutsetningen sterkt koblet opp mot internasjonale standarder for finansiell rapportering og EU-direktiv gjennom den norske innstillingen til globalisering og internasjonal strømlinjeforming, som preger faget. Med det mener jeg hovedsakelig en allusjon til Norges bidrag til inkorporering av IFRS og lovforarbeidenes håndtering av EØS-avtalen. Behandlingen av forutsetningen for fortsatt drift av revisor er for eksempel nærmest fullstendig formet av et internasjonalt organ for revisjons- og attestasjonsoppdrag. En slik anerkjennelse av et internasjonalt system som en slags overbygning for faget, er spennende å bevitne utviklingen av.

Teorikapitlet i oppgaven startet med en beskrivelse av et overordnet holistisk syn på forutsetningen om fortsatt drift. Ved første øyekast kan kanskje deler av teorien late til å være utenfor oppgavens tema, men jeg mener personlig at den sosiopolitiske konteksten forutsetningen om fortsatt drift har vokst fram i på internasjonal skala er en særdeles viktig forutsetning å benevne. Jeg mener at de tidlige teorikapitlene er helt nødvendige for å beskrive de videre delene i teorien. Vår forståelse av den internasjonale sammenhengen og dens betydning spesielt for kapitlet om juridisk teori er essensielt for å få med leseren inn i vår måte å se verden på. Hvor indeterminisme og rettspositivisme er sentrale aspekt for hvordan vi anser det teoretiske fundamentet for oppgavens hovedanliggende: Forutsetningen om fortsatt drift.

Ikke bare det akademiske og rent teoretiske aspektet ved oppgaven preget av globalisering, også enhetene studert i vår oppgave er koblet til den samme sammenhengen med de store internasjonale økonomiske trendene. Aksjeselskapene vi studerer er preget av den samme markedskapitalismen, dog noe skjermet gjennom norsk proteksjonisme.

Innovasjon

Vi har gjennomført vår forskning med en ny vri. Tidligere forskning på fortsatt drift har kategorisert et utvalg på maksimum noen titalls observasjoner, med hovedsakelig bakgrunn i konkrete eksplisitte formuleringer av usikkerhet knyttet til forutsetningen. Vi har i stedet valgt å undersøke empirien med et litt mer skjønnsbasert blikk på rapportering i noteoppstillingen. Vi har gjennom skjønnsbaserte vurderinger kategorisert utvalget på tre ulike måter. Vi har kartlagt hvor mange selskap, av en total populasjon av konkurser fra to hele regnskapsår, som har formulert usikkerhet *eksplisitt* eller *implisitt*, og hvor mange som ikke opplyser om en usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift.

I denne sammenheng er vår innovasjon i hovedsak rettet mot skala og dybde. Omfanget av undersøkelsen, og at vi har foretatt godt argumenterte skjønnsmessige vurderinger for å skille mellom innrømmelse og avvisning av usikkerhet. Vi har kvalitativt undersøkt over 550 regnskap og tilhørende note om fortsatt drift, og vi har vurdert når et selskap melder om en usikkerhet implisitt og når en usikkerhet avkreftes av selskapet.

Underveis i studien har vi også funnet noen uintenderte effekter av siste omfattende lovendring i regnskapsloven. I henhold til aksjeloven har opplysningsplikten overfor kreditor de facto falt bort fra regnskapsrapporteringen for små foretak. Regnskapsreglene for foretak som ikke er små knytter kreditorvernet i asl. § 3-5 til regnskapslovgivningen gjennom rskl. § 3-3 a, hvor selskapet er pliktet til å opplyse i årsberetningen om forhold angående styrets handleplikt ved tapt eller uforsvarlig egenkapital. Det skal opplyses om forhold rundt dette og om tiltak og planer for å forhindre videre drift på kreditors regning. Ved siste lovendring i 2017 forsvant dette kravet til rapporteringen om inntrådt handleplikt for små foretak. Den vanebaserte rapporteringen som henger igjen etter tidligere lovgivning er i dag den siste resten som gjenstår av regnskapslovens behandling av kreditorvernet for små foretak.

Etisk ansvar og -utfordring

Opgaven har til tider stilt oss overfor relevante forskningsetiske problemstillinger. Primært med tanke på å sette søkelys på enkelte individer eller organisasjoner i samfunnet. All data vi har benyttet i vår studie er offentlig tilgjengelig. På den annen side har ikke vi som forskere

ønsket å utgi individer i oppgaven vår. Vi har tatt gjennomtenkte valg på å sensurere alt av utklipp og fremstillinger i vår oppgave som kunne blitt sport tilbake til faktiske personer. Dersom noen som leser vår oppgave skulle ønske det, hadde det likevel vært mulig å spore opp hvem som stod ansvarlig for det vi har belyst, men arbeidsomfanget det hadde krevd av den som ønsket det, ville vært av slike dimensjoner at vi har ansett det som høyt usannsynlig, og på grensen til umulig.

Omfanget av oppgaven har også for oss personlig medført tidvise dilemma. Vi har ved noen anledninger funnet små feil vi har gjort gjennom abstraksjonen av data. Dette har vært nyanserte tilfeller hvor vi ved første og andre gjennomgang av datagrunnlaget har kategorisert noter som eksempelvis *implisitt* bekreftende til usikkerhet, og hvor vi senere gjennom analysedelen av oppgaven har funnet at kategoriseringen var feil på grunn av andre behandlinger av samme formulering. Arbeidet som da har gått med til å rette opp i feilene har vært av slike proporsjoner at nesten hver eneste modell og tabell har måtte blitt endret og erstattet i oppgaven, samt at mange av poengene vi hadde gjort på det feilaktige grunnlaget ikke lenger kunne kalles gjeldende, og måtte derfor rettes eller fjernes. Dette arbeidet har tatt mangfoldige timer over flere dager, men vi sitter igjen med en enorm stolthet av både arbeidet, og av vår personlige karakter.

Oppsummering og konklusjon

Oppgaven har for meg vært et arbeid preget av stor personlig involvering. Jeg er stolt av arbeidet vi har lagt ned i et tema jeg mener er relevant og interessant. Måten vi har gjennomført oppgaven på, ved å undersøke så dypt vi kan i et omfang som aldri tidligere sett i forbindelse med forskning på fortsatt drift, gjør meg også imponert over hva vi har fått til i løpet av et halvt år. Som nybakt far har det heller ikke alltid vært like lett å finne den ideelle balansen i hverdagen som student og pappa, men jeg er også her jeg stolt over mitt engasjement i begge deler av mitt nåværende liv.

Nøkkelordet i dette refleksjonsnotatet er definitivt ordet *stolthet*.

Vedlegg 2 - Refleksjonsnotat - Av Kim André Bøe Surdal - Masteroppgave MRR

Masteravhandlingen *Fortsatt drift: Regnskapsrapportering i konkursrammede små aksjeselskap*, forsøker å undersøke et av de mest grunnleggende regnskapsprinsippene i norsk regnskapslovgivning; *forutsetningen om fortsatt drift*. Målet med oppgaven er å forstå hvordan forutsetningen om fortsatt drift, og dens motstykke, *forutsetningen om avvikling* behandles i praksis, gjennom både selskapets- og revisors rapportering.

Den internasjonale sammenhengen

Forutsetningen om fortsatt drift er et regnskapsprinsipp som ikke bare er fundamentalt for norsk regnskapslovgivning. Prinsippet benyttes også i internasjonale standarder for finansiell rapportering. Prinsippet sentrale rolle i regnskapet, skyldes regnskapets periodiseringer av inntekter og kostnader. For at periodiseringer skal bidra med beslutningsrelevant informasjon, er det essensielt at virksomheten vedvarer i perioden det periodiseres over. Konsekvensen av at selskapet må forkaste fortsatt drift er nettopp at regnskapet må utarbeides med hensyn på virkelig verdi, og uten hensyn til eventuell periodisering (Lien, 2012).

Hvilket tidsaspekt og hvilket sannsynlighetskrav man skal benytte ved vurdering om man må forkaste fortsatt drift er et mye omtalt tema. Norsk regnskapslovgivning formulerer at det skal være *sannsynlig* med avvikling før man skal legge det til grunn for regnskapet, jf rskl. § 4-5. Som følge av norsk regnskapslovgivnings ønske om å harmonisere norsk regnskap med internasjonale standarder, har man gjennom god regnskapsskikk videre tolket sannsynlighetskravet til å ha likt innhold som etter IFRS' formulering, jf NRS 16 punkt 2.8. Norsk regnskapslovgivning i tilknytning til forutsetningen om fortsatt drift, er således affektert av den internasjonale utviklingen rundt begrepet.

Resultatet av den internasjonale påvirkningen på lovtolkningene, gjenspeiles tydelig i dataen som er abstrahert i tilknytning til denne studien. Forutsetningen om fortsatt drift forkastes først når ledelsen har vedtatt en intensjon om å avvikle selskapet, slik kravet er etter IFRS, jf. IAS 1.25.

Revisors rapportering om forutsetningen om fortsatt drift, etter god revisjonsskikk, er også basert på internasjonale standarder. ISAene er hovedsakelig utarbeidet av IAASB og oversatt av Den Norske Revisorforeningen. I denne studien har vi også sett implikasjonene av en revisjonsstandard som ikke er tilpasset små aksjeselskap, da ISA 570 punkt 19 ikke kan holdes gjeldende, i sin helhet, for de nevnte selskapene.

Innovasjon

Arbeidet med masteroppgaven har til tider vært svært utfordrende og krevd mye tid. Jeg og min medskribent, Eivind Bjørtvedt, har jevnlig hatt diskusjoner vedrørende problem som er oppstått underveis i oppgaven, og gjennom dialog har vi kompt frem til kreative løsninger som har vært helt essensielle for at oppgaven har blitt som den er i dag. Arbeidet har således vært utfordrende men også svært givende, og jeg har blitt enda mer bevisst på hvordan dialog og samarbeid kan føre til kreative løsninger på utfordrende problemer.

Studien tar for seg totalt 550 konkurstrammede aksjeselskap, som alle tilfredsstillen en utvalgsramme som er noe annerledes utformet enn i sammenliknbare studier. Ved studiens oppstart ble vi oppmerksomme på at ikke alle konkurstrammede selskap hadde avlagt regnskap ved siste regnskapsperiode. Problemet som dermed oppstod var at informasjonsgrunnlaget internt i utvalget ville bli svært forskjellig, gitt at regnskapene er utgitt på svært forskjellig tidspunkt i forhold til konkursåpning. Vi besluttet derav å utelukke aktuelle selskap som ikke hadde avlagt regnskap ved sist periode. Dette er en annerledes tilnærming enn i sammenliknbare studier.

Som følge av antallet selskap som inngår i utvalget, har vi utarbeidet metoder for å effektivt abstrahere informasjon fra regnskapsrapporteringen. Dataabstraksjonen er skjedd systematisk ved hjelp av bestemte variabler som vi selv har utarbeidet basert på teori og empiri.

Gjennom dialog, og erkjennelsen av at lovens formulering legger opp til en opplysning om usikkerhet, uten videre føringer for hvordan denne usikkerheten skal uttrykkes, bestemte vi oss for å operasjonalisere usikkerhet inn i implisitte og eksplisitte erkjennelser av usikkerhet. En implisitt erkjennelse krever skjønsmessige vurderinger av hver enkelt rapportering, men dette valget har likevel ført til mer dybde i datagrunnlaget, og gir et mer rettviseende bilde av selskapenes rapportering, sammenliknet med om vi utelukkende så på eksplisitte erkjennelser.

Under arbeidet med oppgaven ble vi oppmerksom på at koblingen mellom aksjeloven og regnskapsloven er fjernet for små aksjeselskap, som fremstår som en uintendert konsekvens av lovendring. Opplysningsplikten ledelsen har gjennom asl. § 3-5, trengs ikke lenger å redegjøres for i regnskapet til små aksjeselskap. Dette skjedde som et resultat av at små foretak ikke lenger trenger å utarbeide årsberetning.

Årsberetningens innhold om fortsatt drift ble erstattet med en notebestemmelse, slik at man skulle opprettholde opplysningskravet om fortsatt drift. Opplysningsplikten om handleplikten

er dog ikke videreført i lov eller standard. Til tross for bortfall av krav, rapporterer flere selskap om inntrådt handleplikt i note om fortsatt drift.

Ansvarlighet

Gjennom masterstudiet regnskap og revisjon, har vi blitt opplært om revisors rolle som samfunnets tillitsperson, og viktigheten av integritet og objektivitet i arbeidet som utføres. Dette har vi også tatt med oss i vårt arbeid med masteroppgaven. Å gjennomføre studien med integriteten i behold, er noe vi begge har vært opptatt av.

En særlig viktig faktor ved gjennomføring av forskning, er å opprettholde en iboende objektivitet ved vurdering og abstrahering av data. Målet vårt med oppgaven har vært å kartlegge hvordan små aksjeselskap rapporterer om fortsatt drift i årsregnskapet. Vi har således måtte ta vurderinger for at dataen best skal reflektere det som faktisk rapporteres. Dette er også noe av bakgrunnen for at vi ønsket å inkludere implisitte erkjennelser av usikkerhet, da det etter vår vurdering ville gi et misvisende bilde av rapporteringen om vi kun inkluderte eksplisitte formuleringer. Dette gjorde vi til tross for at resultatet mest sannsynlig ville blitt mye mer oppsiktsvekkende og kontroversielt dersom vi ikke utførte studien slik.

Vår integritet er også blitt testet ved funn av feil i dataabstraksjonen etter at vi hadde produsert tabeller og figurer, samt utført analyse. Å rette feilene i etterkant er en omfattende oppgave, og er svært tidkrevende. Likevel har vi valgt å rette feil vi har funnet, for å opptre redelig og opprettholde vår integritet.

Videre har vi gjennom arbeidet vårt vært opptatt av å benytte kildehenvisninger til alt av forskning og tekst som vi ikke har produsert selv. Analysen og slutningene vi har gjort i oppgaven er våre egne.

Vi har gjennomgående i oppgaven vært opptatt av å opptre ansvarlig.

Oppsummering.

Opgaven markerer slutten på masterstudiet regnskap og revisjon ved Universitetet i Agder. Studiet har gitt meg et omfattende og relevant kunnskapsgrunnlag som jeg er overbevist om at jeg vil benytte i mitt fremtidige arbeid.

Masteroppgaven har gitt meg grundig kompetanse om forutsetningen om fortsatt drift, et interessant aspekt ved regnskapet. Videre har jeg, gjennom mitt samarbeid med Eivind Bjørtvedt, blitt bevisst på fordelene med et samarbeid. Løsningene vi sammen har komt frem til er jeg veldig stolt over.

Vedlegg 3 – Datagrunnlag

Oversikt over forkortelser i vedlegg.

Forkortelse	Betydning
Ledelsens rapportering om fortsatt drift	
a	Ikke informert
b	Bekrefter usikkerhet
b-1	Implisitt usikkerhet
b-2	Eksplisitt usikkerhet
c	Regnskapsmessige forhold
d	Ytterligere forhold
e	Virkning på større poster
f	Inntrådt handleplikt
g	Tapt/Uforsvarlig egenkapital
h	Opplyst om plan/tiltak
i	Redegjort for plan/tiltak
Revisors rapportering om fortsatt drift	
N	Normal
P	Presisering
F	Forbehold
Ne	Negativ
IU	Ikke uttalelse
IN	Ikke nevnt
Nøkkeltall og konkursprediksjon	
Åres	Årsresultat
EK	Egenkapital
LG1	Likviditetsgrad 1
Sol	Soliditet
TR	Totalrentabilitet
Esc	Eklund Score
L	Lav
M	Moderat
H	Høy
KR	Konkursrisiko

Soliditet		Likviditetsgrad 1	
Ikke tilfredsstillende	< 3 %	Ikke tilfredsstillende	< 0,5
Svak	3 - 9,99 %	Svak	0,5 - 0,99
Tilfredsstillende	10 - 17,99 %	Tilfredsstillende	1 - 1,49
Totalrentabilitet		Eklund's Score	
Ikke tilfredsstillende	< 1 %	Høy	< -0,57
Svak	1 - 5,99 %	Moderat	-0,57 - 0,47
Tilfredsstillende	6 - 9,99 %	Lav	> 0,47

Tallene for soliditet, likviditetsgrad 1 og totalrentabilitet er hentet fra (Proff Forvalt, 2020), og tallene fra Eklunds score er hentet fra (Eklund, 1988).

Abstrahert data fra rapportering om fortsatt drift - 2019

Lavriskostratum – datagrunnlag – 2019

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift										Revisor					
		1		2			3		4			N	P	F	Ne	IU	IN
		a	b	c	d	e	f	g	h	i							
Østlandet:		b-1	b-2														
Oslo:																	
ARBIL EIENDOM AS	911927659	1									1						
B & C TEXTILER NORGE AS	864216722		1		1	1	1			1							
CG TRADING DRIFT AS	918529209				1						1						
EURO ELEKTRO INSTALLASJON AS	980499847	1									1						
FAMILIENS ADVOKAT AS	920340784	1									1						
FINSVEEN MASKIN AS	916045956	1									1						
GABRIELSEN & RASMUSSEN AS	999308333	1									1						
GOLDSTAR AS	914281016		1		1	1					1						
KRISTIANSEN GEIR INVEST AS	988241547										1						
LUTHMAN NORWAY AS	981942140	1									1						
NORDIC DEVELOPMENT AS	914241510										1						
PROFIL DATA AS	981070518	1									1						
SCANDINAVIAN PROPERTIES AS	914449200										1						
STIR AS	997749391										1						
TVEITA TELE AS	979109830	1										1					
VITA DRIFT AS	991202617										1						
Viken:																	
DRAMMEN AUTO AS	895464392	1									1						
Elektro installasjon drammen AS	998 009 391	1									1						
ELLINORS REDE AS	911577151	1									1						
EV FOLLO AS	919407514	1									1						
KOLBERG TØMRERMESTER AS	998091365	1									1						
SD OUTLET AS	918971459	1									1						
Innlandet:																	
MISTRA MOTOR AS	918001301	1														1	
SLIDRE ØRRETSENTER AS	989440713	1														1	
Vestfold og Telemark:																	
SCAN PRO IDE & DESIGN AS	999299652		1		1					1	1						
SPRINKLERTECH AS	815610822	1									1						
STRØMDALSHAGEN AS	992842806			1	1	1		1		1	1						
Vestlandet:																	
Rogaland:																	
Båtsenteret AS	945944552	1									1						
Forus Tech Invest AS	997749200	1									1						
Meglerhuset Lea & Partnere AS	916315961	1									1						
Mondo Restaurant AS	916566328		1		1	1				1		1					
Smartstudy AS	916362714	1									1						

Møre og Romsdal:																	
KAR-LA TRE AS	891660502		1		1				1	1			1				
Vestland:																	
Industrimarin AS	984677227	1											1				
IVL AS	913820975	1											1				
Rørleggermester Frode Løland AS	994276506	1											1				
Advokatfirmaet Soltvedt & Co AS	979490615													1			
Midt-Norge:																	
AERWAY AS	919431997	1											1				
GREFSTAD RICHARD AS	988228168	1											1				
ILA LAVPRIS AS	971109475												1				
LOKAL RØROS AS	920732038	1												1			
NIDAROS TAKST AS	894944552	1											1				
REGNSKAPSFOKUS AS	917126410	1											1				
Uthaug industri og skipsservice AS	921251548	1											1				
Nordnorge:																	
Nordland:																	
Troms og Finnmark:																	
BERGERUD AS	915249949	1											1				
STEAKERS TROMSØ AS	971507462	1											1				
Sørlandet:																	
Bokbyen Drift AS	996868532												1				
Brygghuset Farsund AS	915612350	1											1				
CG Produksjon AS	915294502	1											1				
Profiles Sør-Norge AS	983439616	1											1				
Sum	50	35	5	1	6	5	1	1	1	5	1	43	4	1	0	0	2
I prosent av stratum		70 %	10 %	2 %	12 %	10 %	2 %	2 %	2 %	10 %	2 %	86 %	8 %	2 %	0 %	0 %	4 %
I prosent av alle		13 %	2 %	0 %	2 %	2 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	16 %	1 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Antall tapt EK:				6		4											
Gule	14			12 %		2	1										
Antall intakt EK:	14			2 %													
Prosent negativ EK:	0 %																

Moderatrisikostratum – datagrunnlag – 2019

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift										Revisor									
		1		2		3		4		N		P		F		Ne		IU		IN	
Østlandet:		a	b	c	d	e	f	g	h	i											
Oslo:		b-1	b-2																		
<u>B A R ENTREPRENØR AS</u>	990704147	1						1	1	1											
<u>OGATIL SOLUTIONS AS</u>	962 149 553	1		1	1				1	1	1										
PROFF GRUPPEN AS	915628966	1																			
THE PARTY COMPANY AS	980 429 768	1																			
Viken:																					
<u>1001 NATT REISER AS</u>	921077394			1				1				1									

Amundsen spesial Strømmen AS	921075669	1														1			
Aspelens elektroverksted AS	884068622	1														1			
<u>BUSKERUD BYGG AS</u>	913190831															1			
<u>FAGTAKGRUPPEN HOLDING AS</u>	921 567 944				1			1								1			
IMAAD EIENDOM AS	996106632	1														1			
KRÅKERØY ELEKTRISKE AS	935066778	1														1			
<u>LOKALEIENDOM AS</u>	988 074 373															1			
<u>PARAGON RÅDGIVNING AS</u>	913458516															1			
<u>PARAGON24 AS</u>	984 079 451															1			
Innlandet:																			
NHF 190920 AS	814 201 392		1		1					1	1					1			
Vestfold og Telemark:																			
<u>CRUSHER INTERNATIONAL AS</u>	988 872 431		1		1	1				1	1					1			
EV VESTFOLD AS	918 442 723	1														1			
RGS UTVIKLING AS	915 794 432	1														1			
<u>TARRALDSEN TRAPPA AS</u>	912 830 489				1					1	1					1			
Vestlandet:																			
Rogaland:																			
Bulldog Workwear AS	884 774 772	1														1			
<u>Matricula AS</u>	985 286 744		1		1				1							1			
<u>Sundt & Vigrestad AS</u>	879 121 442			1	1				1							1			
Møre og Romsdal:																			
Vestland:																			
Boligbyggeren Hordaland AS	917 413 533	1														1			
Midt-Norge:																			
<u>BKW AS</u>	990 948 070			1	1	1										1			
BLACK DESIGN INTERIOR AS	813 265 052	1														1			
<u>KATH POWER AS</u>	913 827 775		1			1			1	1	1					1			
Troms og Finnmark:																			
BAVAS AS	896 624 172	1														1			
<u>INGEBRIGTSEN KJØTT AS</u>	991 310 657		1		1	1			1	1						1			
<u>PORSANGER VERTSHUS AS</u>	984 169 795		1		1	1			1	1	1					1			
Sørlandet:																			
<u>Lupa Eiendom AS</u>	918 165 819			1		1										1			
Sum			12	8	3	10	8	0	0	8	8	7	22	8	0	0	0	0	0
I prosent av stratum	30		40%	27%	10%	33%	27%	0%	0%	27%	27%	23%	73%	27%	0%	0%	0%	0%	0%
I prosent av alle			4%	3%	1%	4%	3%	0%	0%	3%	3%	3%	8%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
Antall tapt EK:	6			11		7													
Gule	26			37%		3	1												
Antall intakt EK:	20			4%															
Prosent negativ EK:	20%																		

Høyrisikostratum – datagrunnlag – 2019

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift									Revisor					
		1		2			3		4		N	P	F	Ne	IU	IN
		a	b	c	d	e	f	g	h	i						
Østlandet:		b-1	b-2													
Oslo:																
BJERKE JOHS BILVERKSTED AS	971 190 124	1		1				1	1	1		1				
BOKLAGERET AS	995 476 347											1				
DEN GLADE ITALIENER AS	917 994 560								1	1		1				
DET NYE KJØKKEN AS	814 971 252	1		1				1	1	1	1					
EAT SUSHI & MORE AS	998 053 676		1					1	1			1				
ELEKTRO 2 AS	913 976 266						1	1	1			1				
GLADIATOR GT AS	889 732 822		1	1	1	1	1	1	1	1	1					
GODT BYGG AS	994 774 956	1		1								1				
LANGUAGE EDUCATION NORGE AS	948 156 989								1	1			1			
LOGOS REGNSKAP AS	917 724 059	1						1	1			1				
NORSK EIENDOMSSERVICE AS	988 737 593			1	1				1	1	1					
OSLO HÅNDVERKERSERVICE AS	898 673 502								1	1					1	
R MAL AS	913 855 795		1	1	1			1	1	1		1				
ROCK ENERGY AS	891 548 702		1	1	1	1			1	1		1				
SD OSLO CITY AS	912 394 921				1			1			1					
SDR NORWAY AS	998 207 851				1			1			1					
SPEAK NORGE AS	982 671 884	1						1	1	1			1			
SVEND AAGE CHRISTIANSEN NORGE AS	911 868 857							1	1	1	1					
TBJ NORGE AS	914 445 450	1			1			1	1	1		1				
VINGEN AS	916 661 452		1	1	1			1	1	1		1				
VSKADE AS	916 659 822		1					1	1	1		1				
ZOTA AS	960 902 769										1					
ØST MASKIN AS	916 142 021	1						1	1	1		1				
ØVØ AS	817 778 542	1						1	1	1	1					
Viken:																
ABITERA ELEKTRO AS	917 507 414	1		1				1	1	1	1		1			
APROPOS AS	982 176 034	1										1				
ASKER SYKKELSENTER AS	987 705 744		1	1	1			1	1	1		1				
ATEAM DIRECT AS	917 453 934	1		1				1				1				
AUTOPOOL AS	917 781 397	1		1									1			
BIFROST MARKETING AS	914 818 214				1						1					
BRELCO AS	912 571 386		1		1			1	1	1		1				
BRUEGMANN NORGE AS	918 715 142		1	1		1		1	1	1		1				
CHASSISERVICE AS	987 268 026	1		1				1	1	1	1	1				
ELTETE NORGE AS	979 510 365	1			1			1	1	1		1				

FA PROSJEKT FV AS	916 277 245		1	1	1	1		1	1		1		
FAMT AS	920 685 668	1			1			1	1		1		
FIX MY PHONE AS	918 496 831	1			1			1	1	1			1
GARAGEMAN07 AS	996 031 357	1									1		
GDESIGN AS	997 650 778	1						1	1		1		
GTS DRIFT AS	913 156 730	1			1			1	1	1	1		
Gulbrandsen billakkering bildeler AS	962 108 652				1	1		1			1		
HAMFI SERVICETEAM AS	811 559 652	1									1		
HESTHAGEN VEGARD AS	916 338 406	1						1	1	1	1		
INCOM POOL AS	911 652 099		1	1				1				1	
K VVS AS	915 363 911	1						1	1	1	1		
KJERNSEBEKK ANLEGG AS	916 107 277	1		1	1				1		1		
KOLSÅS BYGG AS	916 322 895	1						1	1	1	1		
LESTI CLEAN AS	916 738 919		1	1				1			1		
LM CARGO AS	914 179 424	1						1	1	1	1		
LYSTHUSET UTEROM AS	986 465 073	1									1		
Moa moa café og restaurant AS	992 436 174	1			1		1	1	1	1	1		
NORD TOM BYGG AS	913 804 600	1		1	1			1			1		
Normann entreprenør & eiendom AS	997 914 708	1		1	1			1	1	1	1		
O K O AS	913 561 538		1	1	1			1				1	
OKTAN ØST AS	816 609 682		1	1					1	1	1		
PIGO MØBLER AS	997 736 664		1	1	1			1	1	1	1		
RAMDAHL BRØDRENE AS	915 284 183		1		1		1	1	1	1		1	
RÅBEKKEN BIL AS	918 292 438		1					1			1		
SD DRAMMEN AS	916 101 627	1			1			1			1		
SEK EIENDOMSUTVIKLING AS	994 576 100	1			1			1	1	1	1		
SN START 29 AS	919 221 984				1			1	1	1	1		
ZOO 1 GRUPPEN AS	993 452 068	1			1			1			1		
Innlandet:													
BKH DRIFT AS	992 986 069				1			1			1		
BRANDE INVEST AS	979 344 406	1				1		1	1		1		
ID GULV AS	998 767 490	1					1	1	1	1	1		
INTERSPORT TRYSIL AS	987 024 119	1		1	1	1		1			1		
KULTURSCENEN CAFE STIFT AS	995 367 319	1			1			1	1			1	
RETAIL EXPO AS	815 201 922		1	1	1		1	1	1	1	1		
SAN MARINO HOV AS	919 431 113	1			1			1			1		
SCANDINAVIAN TECHNICAL GROUP AS	913 975 421	1					1	1	1		1		
STÅL OG SPESIALTRANSPORT AS	981 139 615		1					1	1	1		1	
STÅL ØST AS	960 469 178		1	1	1			1	1	1			1
SVEMARK SPORT AS	914 154 871				1	1					1		
VINGER RESTAURANTDRIFT AS	895 731 102	1		1				1			1		

Vestfold og Telemark:									
BECKS BRASSERI OG BAR AS	998 234 522	1						1	
BØ KIOSK & SPILL AS	919 386 568	1	1			1	1	1	
DUGNADEN AS	995 550 857		1	1		1	1	1	
EVENTO AS	982 507 952		1	1	1		1	1	
FREITAG ERLING AS	911 831 961		1	1		1	1	1	
HANMAR AS	991 877 673		1	1	1	1	1	1	
OSLOFJORD RESSURSPARK AS	811 654 612	1	1	1			1	1	
POWERSPORT AS	994 536 834	1	1		1	1	1	1	
SOMMER BUSSREISER AS	916 662 971	1	1	1		1	1	1	
TJØME SERVICESENTER AS	913 456 289	1	1			1	1	1	
Vestlandet:									
Rogaland:									
AB&V AS	915 358 004	1	1	1		1	1	1	1
BAR Stavanger AS	915 480 861	1	1	1		1		1	
Byggefirma Sunder & Halsne AS	992 027 118		1	1		1	1	1	
Lindås Hyttegrend AS	989 766 759		1	1	1	1	1	1	
Mathuset Sandnes Holding AS	916 713 649	1				1	1	1	1
MX Sport Kilden AS	989 784 080	1				1	1	1	1
Netovo AS	968 286 226	1	1			1	1	1	
Norsk Stål og Maskinmontasje AS	995 648 113	1				1	1	1	
Pastabakeriet AS	919 533 110		1	1		1	1	1	1
PG Transport AS	914 769 744		1	1			1	1	1
Brødrene Rosland AS	939 237 275	1	1			1	1	1	1
Roxel Tekniske AS	985 505 349	1	1	1			1	1	1
SPA-Hotell Velvære AS	981 668 316					1	1	1	
Titech AS	911 944 960		1	1	1	1	1	1	1
Torvastad Bil & Deler AS	992 541 075	1				1		1	
Tourless Holding AS	916 230 362	1	1	1		1		1	
Vigrestad Storkiosk AS	994 763 792		1	1		1	1	1	1
Øs Sjøbod AS	997 835 441		1	1		1	1	1	1
Årabrotsvegen Auto AS	912 799 956	1	1			1	1	1	1
Møre og Romsdal:									
Concrete Solution AS	912 719 952		1			1	1	1	1
F&O Ålesund AS	916 900 953	1		1		1		1	
Gjøra Butikkdrift AS	997 050 436		1				1	1	
Haukebø Gartneri og Hagesenter AS	987 929 200	1				1	1	1	1
Treningscenteret Moldehallen AS	936 570 410	1	1	1		1	1	1	1
Mørelaft AS	987 813 784	1						1	
Nygaard Graving og Transport AS	915 465 137	1	1			1	1	1	1
Pefa Miljø AS	916 722 184	1		1		1	1	1	1

Sjøvegen 21 AS	984 223 994		1	1	1	1		1	1	1		1		
Smoor Food AS	914 343 755		1						1			1		
Westcoast AS	962 234 933		1		1							1		
Borund Utvikling AS	991 950 036		1					1	1			1		
Vestland:														
Art-Bygg AS	917 233 144		1			1		1	1			1		
Bil spesialisten AS	962 269 400		1					1	1				1	
Bomobil AS	996 756 181												1	
Drillco Invest AS	913 838 785			1	1	1		1	1	1		1		
Dvergsdal Bygg AS	920 196 446			1	1	1		1	1	1		1		
Eiyad Holding AS	912 077 861	1										1		
Elinova AS	979 954 727			1	1	1			1	1		1		
Florø Sport AS	986 431 845		1					1	1	1		1		
Frekhaugbutikken AS	816 959 632			1	1			1	1	1			1	
Haugsdal Bil AS	989 289 551			1	1		1					1		
JRF AS	993 847 402		1			1		1				1		
Kaffelade Galleriet AS	917 185 611								1			1		
Kollen Drift Sør AS	914 864 097		1		1			1	1			1		
Kollen Drift Vest AS	915 523 501		1		1			1	1			1		
Kollen Drift Øst AS	989 041 487		1		1			1	1			1		
Larsen Rør & Sanitær AS	994 686 860		1		1							1		
Medava Bygg AS	913 817 060	1										1		
Message Sartor AS	914 407 311			1				1	1			1		
Møbeltreff AS	923 591 907		1					1	1			1		
Pikant AS	985 633 541		1						1	1		1		
Tit Art & Design AS	984 027 532			1	1			1	1	1		1		
Vertebrae AS	911 714 183	1										1		
Lets Meat	916 352 948	1										1		
Target Logistikk	894 529 962			1				1	1			1		
Midt-Norge:														
4ROOMS BOOKMARK USP AS	982 848 237	1											1	
B MM AS	916 913 419		1					1	1	1		1		
BEITSTADBYGG AS	913 515 331		1		1		1					1		
BUD OG TRANSPORTSERVICE AS	983 806 074		1		1	1		1	1	1		1		
CASTELL EIENDOM AS	915 698 034	1										1		
FAGERHAUG & OLSTAD AS	861 474 542			1	1	1			1	1		1		
FERSK SUSHI AS	894 496 142		1				1	1	1			1		
GE MOTOR AS	916 218 192		1		1	1			1	1		1		
GRUNNSTOLLVEIEN UTBYGGING AS	919 439 696		1			1			1	1		1		
HOG PARTS AS	956 741 017		1					1	1	1		1		
HOG PARTS HOLDING AS	992 311 436		1			1		1	1			1		
IDEHUS REFSETH BYGG AS	911 903 954	1										1		

INVIA HOLDING AS	917 486 816	1		1		1	1	1		1			
LAUVØYA MARITIME AS	911 728 095	1		1				1	1			1	
MESTER TAK AS	863 476 992	1						1	1		1		
Nordfjeldske brønn og spesialboringer AS	937 811 497			1	1			1	1	1		1	
NORGESMØBLER AS	995 452 626	1			1			1				1	
ØRKANGER FABRIKASJON AS	914 119 324	1						1	1	1		1	
PØLSPÆNG AS	914 398 673	1			1	1		1				1	
SJØSIDEN CATERING AS	995 509 040							1	1	1		1	
TOTALSYSTEM SERVICE AS	982 946 395			1						1	1	1	
TRONDHEIM KULDE AS	916 044 380	1			1			1	1			1	
TROPEGRUPPEN DRIFT AS	985 218 412	1						1	1	1		1	
TRØNDELAG SYSTEMINNREDNING AS	915 686 826				1			1	1	1		1	
VENUVI AS	920 253 350	1			1			1	1				1
WIE MONTASJE AS	915 150 233								1	1		1	
Nordnorge:													
Nordland:													
CB PARTNER BODØ AS	916 808 054	1		1				1	1	1	1	1	
DAHL ANNE-IREN AS	916 583 966			1	1			1	1			1	
F&O BODØ AS	995 990 458			1	1			1	1	1		1	
KORGEN VERTSHUS AS	980 090 701			1				1				1	
STORMYRA BYGG & BETONG AS	996 461 017								1			1	
EDVARSEN PÅL AS	912323609			1	1	1			1			1	
VESTERÅLEN LOSSESERVICE AS	915 833 373			1	1			1	1	1		1	
Troms og Finnmark:													
F&O TROMSØ AS	932 280 760	1			1			1				1	
LINDSETH BYGG AS	980 001 245			1				1	1	1		1	
SJØVEGANHYTTA AS	989 630 113							1	1			1	
SYNSLASER KIRURGI AS	988 242 004				1			1	1	1		1	
ØRJANS KIOSK AS	920 871 046			1	1			1	1			1	
Sørlandet:													
Agder Båt og Suzukisenter AS	914 417 406	1						1	1	1		1	
Atac Selvklebende AS	975 988 686			1				1	1			1	
Avior Elektro AS	918 418 601	1						1	1	1		1	
A Bråten Transport AS	980 704 181	1		1	1			1	1	1		1	
BØF 1 AS	997 770 374			1	1	1	1	1	1	1		1	
F&O Kristiansand AS	918 275 762	1			1			1	1			1	
Hummer Sør AS	985 601 534	1						1	1			1	
Jolund Sør AS	988 869 155			1	1			1	1			1	
Kaspera AS	979 498 721	1											1
Lister Hagesenter AS	986 088 318	1		1	1				1	1		1	
Nye Provianten AS	919 845 503	1						1	1			1	
Nye Utviklingsselskapet AS	999 054 595			1	1							1	

SG Bygg AS	993 873 217					1			1					1				
Skrall Festival AS	914 428 009			1	1				1	1	1			1				
Sum	191	14	95	52	77	84	15	20	138	137	93	46	125	14	0	4	2	
I prosent av stratum		7 %	50 %	27 %	40 %	44 %	8 %	10 %	72 %	72 %	49 %	24 %	65 %	7 %	0 %	2 %	1 %	
I prosent av alle		5 %	35 %	19 %	28 %	31 %	6 %	7 %	51 %	51 %	34 %	17 %	46 %	5 %	0 %	1 %	1 %	
Antall tapt EK:	9			147		41			18									
Gule	22			77 %	36	43		2	120									
Antall intakt EK:	13			49 %														
Prosent negativ EK:	93 %																	

Abstrahert data fra rapportering om fortsatt drift - 2017

Lavisikostratum – datagrunnlag – 2017

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift										Revisor						
		1		2			3		4			N	P	F	Ne	IU	IN	
		a	b	c	d	e	f	g	h	i								
Østlandet:																		
Oslo:			b-1	b-2														
Aalvent Kjøljeservice AS	995 263 270											1						
Brandment AS	987 110 023				1	1					1	1	1					
Buen Invest AS	896 317 822											1						
Mercur VVS Entreprenør AS	997 391 829											1						
Motorteknikk Oslo AS	914 850 665											1						
Viken:																		
Ces Operation AS	997 364 120					1					1	1	1					
Franshagan Eiendom AS	995 696 630										1	1	1					
Glasco AS	986 274 065											1						
Oceansaver Systems AS	912 760 022											1						
Ressurs+ Bemanning AS	917 405 743											1						
Innlandet:																		
Badia Entreprenør AS	998 087 678											1						
Vestfold og Telemark																		
Vestlandet:																		
Rogaland:																		
F5 IT Holding AS	912 233 596											1						
Tritec AS	983 923 062												1					
Møre og Romsdal:																		
Amine Drift AS	913 990 870												1					
RQM AS	999 069 983					1					1	1	1					
Vestland:																		
Lys, Teknikk & Design AS	991 009 094											1						
Norflis Vest AS	933 509 702		1		1	1				1	1	1		1				
Midt-Norge:																		
SB ANLEGG AS	990 950 156											1						

STIMO AS	979 339 186				1							1						
Tinghaugen gartneri AS	817 216 862				1								1					
Nordnorge:																		
Nordland:																		
CONTURE AS	987 291 842											1						
Fauske maskinutleie AS	913 495 543											1						
Troms og Finnmark:																		
NIJO TROMSØ AS	999 647 227											1						
Sørlandet:																		
MABERG BYGG AS	985 994 005					1						1						
SUM	24	0	1	0	4	5	0	0	1	5	5	20	4	0	0	0	0	0
I prosent av stratum		0	4	0	17	21	0	0	4	21	21	83	17	0	0	0	0	0
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
			4		2				0									

Moderatrisikostratum – datagrunnlag – 2017

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift										Revisor						
		1		2			3		4			N	P	F	Ne	IU	IN	
		a	b	c	d	e	f	g	h	i								
Østlandet:																		
Oslo:			b-1	b-2														
Chillnorway AS	990 892 296	1			1	1					1	1	1					
Comer Con Arte AS	998 015 839														1			
Nordic Ship Interior	993 076 538												1					
Norsk bilkompani AS	814 855 732		1		1	1					1	1						1
Pillie Joosep AS	998 762 790												1					
St Hanshaugen Parkservering AS	968 553 348	1				1					1	1		1				
Viken:																		
Ces AS	891 722 672	1			1					1	1	1	1					
Ciao Bella AS	982 343 208														1			
Membran Norge AS	995 256 509	1								1	1	1		1				
Oceansaver IP AS	916 502 141	1				1					1	1	1					
Renonorden AS	982 123 801	1			1	1	1				1	1		1				
Totalservice Zaks AS	895 894 842	1								1	1	1		1				
Transportør1 AS	991 924 876				1	1							1					
Webzoo AS	984 146 345																	1
Innlandet:																		
Nordbrenden AS	987 705 175												1					
Sias Boligalarm AS	998 793 270	1			1						1	1	1					
Vestfold og Telemark																		
Grøfting AS	912 486 982												1					
Vestlandet:																		
Rogaland:																		
Helsehuset Restaurantdrift AS	915 243 894												1					

Pastapasta AS	995 445 476					1	1				1	1							
Møre og Romsdal:																			
Bilbutikken Ålesund AS	984 658 443																		1
Hatlehols AS	987 179 317		1			1					1	1						1	
Inge Kolås AS	940 985 196																	1	
Kamo Entreprenør AS	987 520 981																	1	
L&H Handel AS	918 012 850										1							1	
Philnordic AS	917 430 519		1			1													1
S-Eva AS	912 037 290									1									1
Vestland:																			
Askøy Byggsenter AS	825 535 632																		1
Creato Media AS	981 618 513										1	1						1	
Vee Bygg og Anlegg AS	999 248 381																	1	
TG Anlegg AS	994 089 668		1			1					1	1							1
Midt-Norge:																			
ABC INDUSTRIGULV AS	914 829 518		1							1									1
NAMDAL PLAST AS	987 850 701		1			1					1							1	
TO TÅRN BRYGGERI AS	996 973 611		1			1	1				1	1						1	
Nordnorge:																			
Nordland:																			
BUFF AS	991 124 446			1		1	1				1	1	1						1
Elektriker'n Brønnøysund AS	984 981 031																	1	
VIKREM EIENDOM AS	974 431 424																	1	
Troms og Finnmark:																			
Sørlandet:																			
SHOPLINK NO AS	899 668 022										1	1						1	
THE GREEN MARKET AS	916 168 624		1								1	1						1	
SUM	38	0	15	2	13	12	2	2	5	20	17	24	7	5	0	0	0	2	
I prosent av stratum		0	39	5	34	32	5	5	13	53	45	63	18	13	0	0	5		
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
			45		7			1											

Høyriskostratum – datagrunnlag – 2017

Selskap:	Org#	Ledelsens redegjørelse om fortsatt drift										Revisor												
		1		2			3		4			N		P		F		Ne		IU		IN		
		a	b	c	d	e	f	g	h	i														
Østlandet:																								
Oslo:																								
&Smule Interiør AS	815 387 082	1			1	1				1		1	1					1						
Bogo Eiendom	984 058 152	1			1	1				1	1		1	1				1						
Boligbyggeriet AS	913 249 801	1			1													1						
E-Takeaway Norway AS	914 180 228																	1						
Eide & Tønsberg Bygg AS	911 768 666	1			1							1	1						1					

Furuset Entreprenør AS	992 517 123	1		1			1	1	1	1		
Indigo Finans AS	992 325 690	1		1				1	1			1
Indre Østfold Eiendom AS	976 793 331	1		1		1	1	1	1			1
Lund & Co Advokatfirma	991 633 545	1		1	1			1	1		1	
Fredrik Løknes AS	916 119 860	1		1	1		1	1	1	1		
Make Communication AS	984 918 941		1	1	1	1	1	1	1		1	
Multiparking Skandinavia AS	974 496 151			1	1					1		
N-M Bygg AS	832 118 362	1		1			1	1	1	1		
Norsk Kuldesenter AS	963 349 815			1	1		1	1	1		1	
Norsk Musikk og Instrument AS	979 491 921			1	1		1	1			1	
Nr 1 Ren Group AS	914 964 059	1					1	1	1			1
Nye Kastanjen AS	994 028 405	1		1			1	1			1	
Oslo Kebab AS	915 320 465									1		
Osterhausgaten Fargehandel AS	948 057 190			1						1		
Plastmetall AS	975 966 526	1		1	1			1	1		1	
Rogaland Logistikkinvest AS	895 586 072	1		1	1		1	1			1	
Salgskompaniet AS	916 689 918	1		1	1		1	1	1		1	
San Leandro Thorvald Meyers Gate 76 AS	993 141 100	1		1	1		1	1	1		1	
Scotch & Soda - Aker Brygge AS	999 108 547	1		1	1			1	1	1		
Viken:												
123Levert AS	911 577 100	1		1		1		1	1			1
Aurskog Kjøtt AS	987 217 715	1		1	1		1	1	1		1	
Auto Service Lillestrøm AS	959 200 556	1		1			1	1	1		1	
Bærum & Lise Blomster AS	996 192 571	1		1			1	1	1		1	
Dagtia AS	998 489 903	1						1	1		1	
Dal Holding AS	916 060 696									1		
E C DAL AS	983 179 479		1	1			1	1	1			1
Easy Touch AS	992 566 450			1			1	1	1		1	
Eidsvoll Elektriske AS	967 280 631	1		1	1	1	1	1	1		1	
Gavisus Norway AS	913 278 925	1		1	1		1	1			1	
HGV Systemer AS	912 064 913			1	1		1				1	
Høvik Komponent AS	980 991 377			1			1					1
Jensen Eiendom Service AS	912 154 394	1				1	1	1	1	1		
Jessheim Musikkcenter AS	995 873 176			1						1		
Krogsbygg AS	914 721 148	1		1	1			1	1			1
Lek & Trivsel AS	980 719 308	1		1				1	1	1		
Nordisk Malerteknikk AS	914 626 161	1		1	1		1	1			1	
Norsk Musikk Distribusjon AS	919 424 923	1			1		1	1	1		1	
Norwegian Wood Company AS	964 568 669	1		1	1			1	1	1		
Oslo Tipp Transport AS	912 714 349	1		1			1	1	1		1	

Papirbredden Innovasjon AS	990 319 960	1		1	1		1	1	1	1			
R.I.T Kjølleservice AS	994 588 060	1					1					1	
Restaurantdrift Fjell AS	912 469 611							1	1			1	
RKCT Bygg AS	971 124 369						1	1		1			
Scotch & Soda - Vestby AS	913 517 083			1	1			1	1	1			
Smykkebutikk AS	979 279 906	1		1			1	1	1		1		
Solbrekke Eiendom AS	994 502 697		1	1	1						1		
Stensrud Drift AS	990 095 019		1	1		1					1		
Svane Entreprenør AS	986 525 033	1		1			1	1	1		1		
Unimetall AS	850 745 552	1		1	1			1	1		1		
Videvox Norge AS	958 675 526			1	1		1	1	1			1	
Innlandet:													
Dalas Restauranthus AS	996 858 928	1					1	1	1	1			
Gudbrandsdal Boligutvikling AS	999 030 173	1		1	1		1	1			1		
Kjøkkensenteret AS	963 866 607	1		1			1	1	1		1		
Kvam Autosenter AS	981 912 969	1					1	1			1		
Landsbyen Hus & Hytter AS	914 360 846			1				1	1		1		
Vegard Lysgård AS	911 713 519	1		1	1			1	1		1		
Magiske Øyeblikk AS	984 971 354	1		1			1	1	1		1		
Markedspool Salg AS	984 692 595		1	1			1	1			1		
Norgheshjem AS	988 343 765									1			
Norgheshjem Produksjon AS	915 381 561										1		
Scootr Kommunikasjon AS	942 488 076									1			
Vestfold og Telemark													
Altshop Norge AS	911 863 936						1	1	1		1		
Bakkenbok AS	982 138 787	1			1		1	1			1		
Bergbys Notodden AS	916 217 153			1				1		1			
Bo og Bygg AS	913 354 443	1		1	1		1	1	1		1		
NLI Vcon AS	986 520 333							1	1		1		
Norsk Musikk Instrument Tønsberg AS	994 576 224						1	1			1		
Restaurant Kongensgate AS	998 931 894	1		1			1	1			1		
Storgaten 27 & 29 AS	994 294 555	1					1				1		
Knut Strand AS	983 044 964	1					1	1			1		
Vivestad Glass AS	914 738 377	1		1	1		1	1			1		
Vestlandet:													
Rogaland:													
Dalane Pasta AS	987 998 830	1		1			1	1	1	1			
F5 IT Solutions AS	994 350 420	1					1	1	1	1	1		
Fuuzo International AS	914 405 777		1	1		1	1	1	1	1	1		
Karmøy Byggeteknikk	995 306 387	1		1	1		1	1	1		1		
Natursteinsspesialisten AS	985 407 584	1		1	1			1	1		1		
Nor-Gros AS	992 931 531			1	1			1	1			1	

Norsk All Transport AS	911 981 114	1		1			1			1		
Pastapasta Holding AS	988 890 782			1	1		1	1	1	1		
Pastapasta Madla AS	997 379 241			1	1		1	1	1	1		
Peismesteren AS	997 603 001	1		1	1		1	1	1		1	
Rørlegger Team AS	987 996 617	1		1	1		1	1	1		1	
Tedd Sola AS	917 226 776	1		1	1		1	1			1	
Tedd Vardeneset AS	917 226 741	1		1	1		1	1			1	
UKT Haugesund AS	996 406 431		1	1	1			1			1	
Vatland & Sønn AS	976 853 490	1		1	1		1	1	1	1		
Møre og Romsdal:												
Amine Mote AS	912 809 803	1		1	1		1	1	1		1	
Bondalseidet Hytteutvikling AS	984 807 414	1		1		1	1			1		
Brajo AS	991 153 012			1			1	1			1	
Consulting AS	913 664 159	1		1		1	1	1	1		1	
Det gode hjem	915 320 821		1	1			1	1	1		1	
Holstad Varetransport AS	917 005 478	1		1			1	1	1		1	
Høyer Outlet Langevåg AS	915 656 498			1			1				1	
Ko Eiendom AS	990 612 595		1	1	1		1				1	
Kvanne Handel AS	999 556 779	1		1		1	1	1	1		1	
Lokal Bygg AS	912 492 079		1	1		1	1	1	1		1	
MX Sport & Fritid Elnesvågen AS	983 574 017	1					1	1			1	
Nordman Bygg AS	915 489 354	1		1	1							1
Nye Regionavisa AS	981 630 459	1		1	1			1	1	1		
Restauranthuset Molde AS	997 702 263	1		1				1	1	1		
Siglar Offshore Services AS	998 054 176			1	1	1	1	1	1		1	
Sjøhuset Ålesund AS	965 977 511	1		1	1		1	1		1		
T&S Boligutvikling AS	995 139 464			1			1					1
Vestland:												
ABC2016 AS	912 119 122	1				1	1				1	
Cordovans AS	994 788 108	1		1	1		1			1		
Dalen Landhandel AS	998 088 550		1			1	1	1	1		1	
Damsgård Karosseri AS	936 460 062				1		1	1	1		1	
Euroklima Norge AS	998 427 320	1					1				1	
Hjelme VVS AS	957 346 790	1		1				1	1		1	
JKE Design Bergen AS	914 179 289	1		1		1	1	1		1		
Marine And Offshore Solutions AS	980 366 596	1		1	1		1	1			1	
Montech AS	914 883 326	1					1	1	1		1	
Murmester Strand AS	986 170 405	1		1			1	1			1	
MX Sport Husnes AS	986 461 310	1		1			1	1	1			1
Nordic Rock AS	913 720 350		1	1	1	1	1	1	1		1	
Nye Dickens Bergen AS	987 298 634		1	1	1		1	1			1	
Offsbore Group AS	915 873 405	1		1	1		1	1	1		1	
Offshore International AS	816 608 422	1			1		1	1	1		1	

Omj Gulvleggerservice AS	995 141 833	1		1			1			1			
Pamor Trading AS	995 849 119	1		1	1		1	1	1	1			
Produksjon og Montasje AS	983 234 348		1	1			1	1		1			
Rada Engineering & Consulting Bergen AS	998 671 752	1					1	1	1	1			
Riss Grafisk Formgjeving AS	989 813 455	1		1			1	1	1	1			
Rognaldsen Bakeriutsalg AS	996 700 437	1		1			1	1	1	1			
Senter Hus AS	984 370 083	1		1			1	1	1	1			
Solheim & Nordal Bygg AS	996 742 997		1			1	1	1	1	1			
Spiro Medical AS	996 744 663		1	1			1	1	1	1			
Stil - Bergen Storsenter AS	913 106 849	1								1			
Sveins Bil Og Motor AS	991 547 789	1		1			1					1	
Thomas & Thomas Bygg AS	995 579 162	1		1		1	1	1		1			
Vågen Restauranter AS	957 330 339	1		1			1	1	1	1		1	
Midt-Norge:													
ASKIM HELSE AS	914 874 580	1		1			1	1	1	1			1
AUNE GRUS OG CONTAINERUTLEIE AS	952 163 175	1		1		1	1	1		1			
BELLO BY BOUTIQUE BELLO AS	998 492 610			1			1			1			
BJØRGAN DISTRIBUTUSJON AS	982 952 816	1					1	1	1	1			
BØRGEFJELL SKINN AS	915 536 395	1					1	1	1	1			
FAUN TRE AS	898 360 172		1	1	1		1	1	1	1			
FØLL FRANK BYGGMESTER AS	951 407 682			1			1			1			
MAT FRA HAGEN AS	913 658 728	1				1	1	1		1			
MATGROSSISTEN TRONDHEIM AS	997 229 320	1		1			1	1	1	1	1		
MIDT NORSK BLÅSEISOLERING AS	914 879 744	1		1		1	1	1	1	1			
MULTI BYGG AS	994 352 695						1	1	1	1			
MULTI MANNEN AS	997 279 832		1	1		1	1	1	1	1			
RØROS DELIKATESSER AS	995 412 543	1		1	1		1	1	1	1			
SJØ & FJELLHYTTER AS	912 265 978	1		1			1			1			
SKOG OG FRITID VERKSTED MALMO AS	813 939 932		1	1	1		1	1	1	1			
SMARTVARSLING HOLDING AS	997 865 464		1	1			1	1	1	1			
SPESIALGROSSISTEN TRONDHEIM AS	915 526 489			1			1	1	1	1	1		
TOTAL TREPLEIE AS	913 396 413	1					1	1	1	1	1		
TRAFO AS	980 356 310	1				1	1	1	1	1			
ULTIMA SERVICE AS	895 234 702	1		1		1	1	1	1	1			
VERKSTEDSERVICE TRONDHEIM AS	990 617 759		1	1	1		1	1	1	1			
VÅR FRUE GATE EIENDOM AS	914 548 284	1		1	1		1	1	1	1			

Nordnorge:																	
Nordland:																	
BYENS BESTE AS	996 107 213		1	1	1			1	1	1			1				
KVANDAL AS	914 119 731	1						1	1	1	1		1				
MANN FAUSKE AS	817 556 612	1		1	1			1	1				1				
RØNNES TRYKK AS	946 127 779			1				1					1				
RØRMARK VVS AS	999 063 446			1				1	1	1			1				
S A ANLEGG AS	994 301 896												1				
SOUS NO AS	911 655 934			1	1			1					1				
TRANSFIKS AS	990 937 087	1		1	1			1	1	1			1				
Troms og Finnmark:																	
BYGG SERVICE HARSTAD AS	989 683 993		1	1	1			1	1	1			1				
G-SPORT RANDAL AS	953 341 018		1	1	1			1	1	1			1				
GO2GATE AS	915 111 750			1		1		1	1	1			1				
PSE EIENDOM AS	988 283 339		1		1								1				
TROMSDALEN VEISERVICE AS	883 514 742	1		1	1			1	1				1				
Sørlandet:																	
DRØMMEPLASSEN MANDAL AS	916 726 201		1	1	1				1				1				
ELTOS AS	982 222 036			1	1								1				
HESTESKOEN BARNEHAGE AS	995 498 790	1		1				1	1				1				
LØW HOLDING AS	988 984 086		1	1		1	1						1				
MAXI BYGG AS	983 767 818	1		1				1	1					1			
PROVIANTEM MANDAL AS	992 299 231	1		1	1			1	1	1			1				
SCANCYCLING AS	980 322 661		1	1				1	1	1			1				
SKOTREFF EIENDOM AS	990 992 827		1	1	1	1	1	1	1				1				
TEMPE AS	967 651 400			1				1	1				1				
VALLE BENSIN AS	996 502 015		1	1				1					1				
VIGELAND INVEST AS	989 134 450			1	1	1			1	1			1				
VIGELAND PERSONAL AS	982 832 276			1					1				1				
SUM	183	0	109	30	138	77	8	42	126	144	107	43	122	17	0	0	1
I prosent av stratum		60	16	75	42	4	23	69	79	58	23	67	9				1
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Antall tappt EK	14		76 %		68			25									
Gule	30							143									
Antall inntakt EK	16							78 %									
Prosent negativ EK	91 %																

Nøkkeltall og konkursprediksjonsscore – 2019

Selskap 2019	Åres	EK	LG1	Sol	TR	Esc	KR		
							L	M	H
Østlandet:									
Oslo:									
ARBIL EIENDOM AS	1 135 309,00	4 219 880,00	1,902	0,268	0,072	0,42	1		
B & C TEXTILER NORGE AS	3 829,00	223 687,00	0,919	0,112	0,002	-0,22	1		
B A R ENTREPRENØR AS	434 139,00	-269 666,00	0,961	-0,041	0,066	1,50		1	
BJERKE JOHS BIL VERKSTED AS	-781 156,00	-681 676,00	0,198	-0,511	-0,586	-3,63			1
BOKLAGERET AS	-12 620 104,00	-10 699 066,00	0,299	-2,342	-2,763	-11,41			1
CG TRADING DRIFT AS	58 975,00	84 331,00	1,034	0,030	0,021	1,22	1		
DEN GLADE ITALIENER AS	-514 025,00	-2 275 194,00	0,056	-3,938	-0,890	-9,98			1
DET NYE KJØKKEN AS	-1 590 676,00	-3 767 780,00	0,139	-0,918	-0,388	-3,19			1
EAT SUSHI & MORE AS	-957 485,00	-195 892,00	0,386	-0,246	-1,204	-4,03			1
ELEKTRO 2 AS	-1 593 440,00	-698 780,00	0,683	-0,292	-0,665	-2,15			1
ELEMENTHUS NORGE AS	-755 868,00	-2 550 744,00	0,274	-2,588	-0,767	-8,95			1
EURO EL INSTALLASJON AS	-525 335,00	1 940 574,00	1,199	0,170	-0,046	0,62	1		
FAMILIENS ADVOKAT AS	172 584,00	202 584,00	1,191	0,162	0,138	1,12	1		
FINSVEEN MASKIN AS	2 388 602,00	3 760 390,00	1,026	0,135	0,086	0,58	1		
GABRIELSEN & RASMUSSEN AS	-103 389,00	131 017,00	1,480	0,397	-0,313	3,69	1		
GLADIATOR GT AS	-483 084,00	-491 619,00	0,404	-1,517	-1,490	-7,86			1
GODT BYGG AS	-3 124 572,00	-5 733 696,00	0,242	-2,361	-1,286	-6,45			1
GOLDSTAR AS	1 352 691,00	13 201,00	0,846	0,038	3,907	16,65	1		
KRISTIANSEN GEIR INVEST AS	1 642 521,00	744 606,00	1,168	0,085	0,188	0,51	1		
LANGUAGE EDUCATION NO. AS	-691 555,00	-3 150 220,00	1,270	-1,103	-0,242	-1,86			1
LOGOS REGNSKAP AS	-612 995,00	-228 787,00	0,449	-1,055	-2,826	-11,40			1
LUTHMANN NORWAY AS	8 652 131,00	1 656 843,00	1,029	0,029	0,149	0,38	1		
NORDIC DEVELOPMENT AS	-70 414,00	251 196,00	1,571	0,123	-0,034	-0,30	1		
NORSK EIENDOMSSERVICE AS	-52 383,00	-432 481,00	1,288	-0,094	-0,011	0,37			1
OGATIL SOLUTIONS AS	-1 986 556,00	1 352 418,00	1,245	0,179	-0,263	-1,05		1	
OSLO HÅNDVERKERSERV. AS	-187 205,00	-772 846,00	0,201	-0,605	-0,147	-1,83			1
PROFF GRUPPEN AS	-100 432,00	240 995,00	0,773	0,051	-0,021	0,37		1	
PROFIL DATA AS	-665 186,00	1 260 982,00	1,095	0,138	-0,073	0,26	1		
R MAL AS	-409 306,00	-1 012 727,00	0,486	-1,008	-0,407	-2,54			1
ROCK ENERGY AS	-21 204 000,00	-6 672 000,00	0,288	-0,747	-2,373	-10,66			1
SCANDINAVIAN PROP. AS	782 203,00	882 587,00	0,009	0,230	0,204	0,12	1		
SD OSLO CITY AS	-1 703 015,00	-2 543 863,00	0,562	-0,600	-0,402	-3,34			1
SDR NORWAY AS	-894 953,00	-6 508 439,00	0,537	-0,739	-0,102	-3,45			1
SPEAK NORGE AS	-285 224,00	-5 242 033,00	0,496	-2,799	-0,152	-3,87			1
STIR AS	581,00	192 513,00	0,918	0,133	0,000	1,48	1		
SVEND AAGE CH. NORGE AS	-3 528 107,00	-3 043 507,00	0,566	-0,766	-0,888	-3,85			1
TBJ NORGE AS	-4 798 318,00	-15 371 808,00	0,265	-2,068	-0,646	-4,55			1

THE PARTY COMPANY AS	-1 448 064,00	1 160 183,00	2,515	0,602	-0,752	1,12		1	
TVEITA TELE AS	-177 864,00	526,00	#DIV/0!	1,000	-338,14	#DIV/0!	1		
VINGEN AS	-1 118 926,00	-3 370 473,00	0,156	-2,126	-0,706	-6,15			1
VITA DRIFT AS	30 000,00	333 000,00	1,246	0,198	0,018	0,57	1		
VSKADE AS	-4 165 584,00	-4 065 583,00	1,048	-1,434	-1,469	-6,12			1
ZOTA AS	-1 230 795,00	-1 360 619,00	0,733	-0,386	-0,349	-2,07			1
ØST MASKIN AS	-3 191 416,00	-3 593 321,00	0,141	-2,864	-2,543	-13,55			1
ØVØ AS	-13 365 057,00	-5 778 910,00	14,405	-0,362	-0,838	-3,60			1
Viken:									
1001 NATT REISER AS	-560 999,00	328 485,00	1,261	0,236	-0,402	0,19		1	
ABITERA ELEKTRO AS	-470 118,00	-527 765,00	0,714	-0,367	-0,327	-0,83			1
AMUNDSEN S.STRØMMEN AS	-327 347,00	488 953,00	0,815	0,297	-0,199	-0,46		1	
APROPOS AS	-206 103,00	-1 480 480,00	0,415	-1,053	-0,147	-1,54			1
ASKER SYKKELSENTER AS	217 901,00	-2 407 571,00	0,603	-0,940	0,085	-1,67			1
ASPELIENS EL.VERKSTED AS	-281 812,00	400 491,00	1,246	0,359	-0,252	0,77		1	
ATEAM DIRECT AS	-863 210,00	-724 589,00	0,630	-0,420	-0,500	-1,25			1
AUTOPOOL AS	-866 096,00	-746 921,00	0,724	-0,344	-0,399	-0,54			1
BEDRE HANDEL AS	-794 012,00	-246 174,00	0,977	-0,097	-0,314	0,93			1
BIFROST MARKETING AS	-212 196,00	-224 842,00	0,826	-0,176	-0,167	-0,78			1
BRELCO AS	-1 278 335,00	-409 328,00	0,890	-0,071	-0,221	-0,85			1
BRUEGMANN NORGE AS	-3 321 690,00	-3 699 731,00	0,482	-1,683	-1,511	-7,93			1
BUSKERUD BYGG AS	-240 586,00	423 463,00	1,109	0,113	-0,064	0,22		1	
CHASSISERVICE AS	-3 428 415,00	-2 817 404,00	0,730	-0,360	-0,439	-2,19			1
CONVIENT AS	-1 308 680,00	-22 494,00	0,949	-0,017	-0,965	-2,26			1
DRAMMEN AUTO AS	18 221,00	391 570,00	1,598	0,090	0,004	0,25	1		
ELEKTRO INST. DRAMMEN AS	212 512,00	1 477 885,00	1,182	0,180	0,026	0,67	1		
ELLINORS REDE AS	635 496,00	55 139,00	1,069	0,014	0,162	1,14	1		
ELTETE NORGE AS	-751 021,00	-778 620,00	0,551	-0,816	-0,787	-3,60			1
EV FOLLO AS	185 632,00	680 062,00	1,138	0,131	0,036	0,68	1		
FA PROSJEKT FV AS	-169 848,00	-275 488,00	0,988	-0,009	-0,005	-0,79			1
FAGTAKGRUPPEN HOLDING AS	-15 084,00	14 916,00	2,567	0,611	-0,617	0,32		1	
FAMT AS	-274 301,00	-249 871,00	0,916	-0,104	-0,114	-0,79			1
FIX MY PHONE AS	-1 137 507,00	-1 092 535,00	0,567	-0,765	-0,796	-4,18			1
GARAGEMAN07 AS	-135 939,00	-179 486,00	0,937	-0,039	-0,030	-0,00			1
GDESIGN AS	384 255,00	-844 388,00	0,721	-0,818	0,372	1,06			1
GTS DRIFT AS	-4 954 637,00	-3 689 901,00	0,389	-1,128	-1,515	-6,99			1
GULBRANDSEN BILLAKK AS	-121 054,00	-1 103 936,00	0,534	-0,841	-0,092	-3,06			1
HAMFI SERVICETEAM AS	-1 023 318,00	530 074,00	1,109	0,210	-0,405	3,05			1
HESTHAGEN VEGARD AS	-243 513,00	83 453,00	1,004	0,020	-0,059	1,03			1
IMAAD EIENDOM AS	-208 709,00	410 142,00	24,425	0,115	-0,059	0,34		1	
INCOM POOL AS	-2 142 885,00	-1 719 788,00	0,837	-0,241	-0,300	-1,82			1

K VVS AS	-1 637 111,00	-311 918,00	0,946	-0,054	-0,283	-0,92		1
KJERNSEBEKK ANLEGG AS	-463 492,00	-11 767,00	0,94	-0,005	-0,192	-0,50		1
KOLBERG TØMRERMESTER AS	667 266,00	2 607 416,00	1,122	0,231	0,059	1,23	1	
KOLSÅS BYGG AS	-703 188,00	-1 363 970,00	0,54	-0,514	-0,265	-1,56		1
KRÅKERØY ELEKTRISKE AS	-1 507 132,00	1 302 371,00	1,061	0,053	-0,061	-0,27	1	
LESTI CLEAN AS	-320 833,00	-982 311,00	0,305	-2,044	-0,668	-4,50		1
LM CARGO AS	-2 490 521,00	-5 726 578,00	0,258	-22,148	-9,632	-39,38		1
LOKALEIENDOM AS	-170 676,00	650 352,00	1,038	0,042	-0,011	-0,06	1	
LYSTHUSET UTEROM AS	-1 632 172,00	-1 704 568,00	1,059	-0,330	-0,316	-1,74		1
MOA MOA CAFÉ DRIFT AS	-543 169,00	-460 112,00	0,592	-0,360	-0,426	-1,69		1
NORD TOM BYGG AS	-440 776,00	-1 313 965,00	0,30	-0,961	-0,322	-2,30		1
NORMANN ENT. EIENDOM AS	-277 108,00	-123 789,00	13,836	-0,040	-0,089	-0,23		1
O K O AS	-223 512,00	-202 497,00	0,817	-0,033	-0,036	-0,12		1
OKTAN ØST AS	-2 473 404,00	-1 855 193,00	0,742	-0,981	-1,309	-4,57		1
PARAGON RÅDGIVNING AS	310 150,00	30 988,00	0,907	0,009	0,090	0,41	1	
PARAGON24 AS	-859 989,00	726 096,00	1,098	0,287	-0,340	-0,15	1	
PIGO MØBLER AS	-1 598 334,00	-1 928 337,00	0,121	-7,271	-6,027	-26,64		1
RAMDAHL BRØDRENE AS	-206 302,00	-255 685,00	0,988	-0,071	-0,057	-0,81		1
RÅBEKKEN BIL AS	-613 139,00	-426 196,00	0,711	-0,157	-0,227	0,75		1
SD DRAMMEN AS	-2 458 173,00	-4 620 920,00	0,202	-1,762	-0,937	-6,63		1
SD OUTLET AS	677 408,00	746 949,00	0,922	0,112	0,102	0,27	1	
SEK EIENDOMSUTVIKLING AS	-2 367 621,00	-905 800,00	9,510	-0,026	-0,067	0,38		1
SN START 29 AS	-2 320 859,00	-2 828 490,00	0,557	-0,583	-0,478	-3,05		1
STJERNEBARN AS	-345 023,00	-2 402 887,00	0,346	-1,890	-0,271	-4,21		1
TEKTRAKOM AS	-2 447 589,00	2 245 193,00	0,983	0,103	-0,113	-0,09	1	
TORP LANDHANDLERI AS	-2 504 760,00	-2 210 330,00	0,400	-1,420	-1,609	-6,68		1
ZOO 1 GRUPPEN AS	-261 172,00	-976 951,00	0,800	-0,096	-0,026	-0,34		1
Innlandet:								
BKH DRIFT AS	-3 380 974,00	-2 046 118,00	0,723	-0,174	-0,287	-0,96		1
BRANDE INVEST AS	-7 899 255,00	-2 293 836,00	2,221	-0,081	-0,279	-0,88		1
ID GULV AS	-6 538 441,00	-2 932 169,00	0,635	-0,294	-0,655	-2,61		1
INTERSPORT TRYSIL AS	-2 050 347,00	-541 455,00	0,792	-0,246	-0,931	-3,40		1
KULTURSCENEN CAFE STIFT AS	-205 585,00	-429 656,00	0,545	-0,718	-0,343	-1,33		1
KVISGAARD HJ AS	-1 249 882,00	-1 004 243,00	0,779	-0,230	-0,286	-1,46		1
MISTRA MOTOR AS	-316 006,00	673 065,00	1,165	0,160	-0,075	0,13	1	
NHF 190920 AS	-6 377 001,00	7 319 215,00	1,265	0,278	-0,242	0,01	1	
RETAIL EXPO AS	-4 996 661,00	-1 693 098,00	2,200	-0,288	-0,851	-3,48		1
SAN MARINO HOV AS	-143 731,00	-154 268,00	0,445	-0,715	-0,666	-0,90		1
SCAND. TECH. GROUP AS	-4 206 822,00	-4 462 593,00	0,268	-2,571	-2,424	-11,82		1
SLIDRE ØRRETSENTER AS	-292 067,00	654 628,00	2,257	0,271	-0,121	0,84	1	
STÅL OG SPESIALTRANSPORT AS	-3 678 490,00	-6 318 164,00	0,555	-0,268	-0,156	-0,84		1

STÅL ØST AS	-1 081 353,00	-566 169,00	1,227	-0,120	-0,229	-0,46		1
SVEMARK SPORT AS	-151 919,00	-718 693,00	0,313	-0,163	-0,034	-1,07		1
VINGER RESTAURANTDRIFT AS	35 933,00	-390 270,00	0,624	-0,170	0,016	-0,70		1
Vestfold og Telemark:								
BECKS BRASSERI OG BAR AS	-1 375 850,00	-1 269 832,00	0,419	-0,363	-0,394	-2,40		1
BØ KIOSK & SPILL AS	-351 697,00	-524 104,00	0,334	-1,400	-0,940	-5,16		1
CRUSHER INTERNATIONAL AS	1 009 540,00	1 969 096,00	0,507	0,067	0,035	-0,14	1	
DUGNADEN AS	-1 110 724,00	-5 455 583,00	0,367	-1,725	-0,351	-4,23		1
EV VESTFOLD AS	-69 662,00	265 284,00	1,042	0,074	-0,019	0,49	1	
EVENTO AS	-604 958,00	-3 722 632,00	0,934	-0,879	-0,143	-1,51		1
FREITAG ERLING AS	-7 084 649,00	-4 486 361,00	0,783	-0,806	-1,273	-3,88		1
HANMAR AS	-3 260 519,00	593 699,00	0,311	0,722	-3,963	-5,19		1
OSLOFJORD RESSURSPARK AS	-3 550 281,00	-1 188 620,00	0,381	-1,498	-4,475	-18,51		1
POWERSPORT AS	289 868,00	-3 092 938,00	0,615	-0,482	0,045	-0,96		1
RGS UTVIKLING AS	-422 072,00	302 856,00	0,904	0,063	-0,088	0,72	1	
SCAN PRO IDE & DESIGN AS	376 559,00	108 207,00	1,404	0,029	0,102	0,96	1	
SOMMER BUSSREISER AS	-1 165 764,00	-1 069 667,00	0,171	-1,790	-1,951	-8,71		1
SPRINKLERTECH AS	300 000,00	1 359 000,00	1,151	0,143	0,032	0,98	1	
STRØMDALSHAGEN AS	452 381,00	8 918,00	1,008	0,008	0,392	0,29	1	
TARRALDSEN TRAPPA AS	-231 148,00	481 409,00	1,849	0,050	-0,024	0,32	1	
TJØME SERVICESENTER AS	-164 172,00	-377 608,00	0,614	-0,549	-0,239	-0,32		1
Vestlandet:								
Rogaland:								
AB&V AS	-231 576,00	-202 667,00	0,839	-0,071	-0,081	0,18		1
BAR Stavanger AS	-1 890 219,00	-917 994,00	0,279	-0,116	-0,239	-1,96		1
Bulldog Workwear AS	-2 869 976,00	1 593 626,00	1,428	0,170	-0,307	-0,55	1	
Byggefirma Sunder & Halsne AS	-1 644 149,00	-2 734 829,00	1,188	-0,257	-0,154	-0,68		1
Båtsenteret AS	234 023,00	835 804,00	1,355	0,051	0,014	0,18	1	
Forus Tech Invest AS	-1 063 021,00	30 761 610,00	0,069	0,503	-0,017	0,76	1	
Karm Invest AS	-15 001,00	-3 721 125,00	0,000	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!		1
Lindås Hyttegrend AS	-784 856,00	-7 399 115,00	206,777	-0,493	-0,052	-0,53		1
Mathuset Sandnes Holding AS	-16 080 482,00	-10 123 427,00	0,170	-1,944	-3,088	-4,42		1
Matricula AS	644 961,00	-198 957,00	0,883	-0,054	0,176	1,04	1	
Meglerhuset Lea & Partnere AS	127 606,00	415 685,00	1,005	0,149	0,046	0,61	1	
Mondo Restaurant AS	832 445,00	4 143 751,00	0,712	0,383	0,077	-1,00	1	
MX Sport Kilden AS	-957 439,00	-2 934 878,00	0,534	-0,851	-0,278	-2,97		1
Netovo AS	-1 481 200,00	-1 549 825,00	0,281	-1,155	-1,104	-6,34		1
Norsk Stål og Maskinmontasje AS	-2 151 571,00	-3 116 331,00	0,360	-0,842	-0,581	-2,23		1
Pastabakeriet AS	-2 824 729,00	-2 846 760,00	0,415	-1,065	-1,057	-5,80		1
PG Transport AS	-722 342,00	32 915,00	0,263	0,056	-1,230	-2,67		1
Brødrene Rosland AS	-525 297,00	-828 031,00	3,610	-0,606	-0,384	-1,65		1

Roxel Tekniske AS	-24 117 808,00	216 247,00	0,937	0,002	-0,240	-0,84		1
Smartstudy AS	8 630,00	562 523,00	0,546	0,094	0,001	-0,24	1	
SPA-Hotell Velvære AS	195 746,00	-1 928 692,00	0,589	-0,320	0,033	-0,48		1
Titech AS	-1 059 037,00	-1 348 805,00	0,872	-0,386	-0,303	-1,34		1
Torvastad Bil & Deler AS	-1 973 105,00	-2 170 670,00	0,636	-0,365	-0,331	-1,82		1
Tourless Holding AS	-15 834,00	-50 540,00	0,015	-0,292	-0,091	-3,82		1
Vigrestad Storkiosk AS	-73 368,00	-7 178,00	0,975	-0,012	-0,126	0,84		1
Øs Sjøbod AS	-1 173 644,00	-1 347 644,00	0,008	-244,18	-212,66	-1 225,7		1
Årabrottsvegen Auto AS	114 635,00	-1 544 418,00	1,212	-1,013	0,075	0,15		1
Sundt & Vigrestad AS	45 114,00	-49 365,00	0,771	-0,022	0,020	0,98	1	
Møre og Romsdal:								
Concrete Solution AS	-1 959 762,00	-1 520 242,00	0,637	-0,559	-0,721	-3,82		1
F&O Ålesund AS	-95 004,00	-867 324,00	0,636	-0,573	-0,063	-2,03		1
FB Utvikling AS	757 970,00	-9 842 504,00	0,000	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!		1
Gjøra Butikkdrift AS	-384 072,00	-703 636,00	0,731	-0,774	-0,422	-1,00		1
Haukebø Gartneri og Hagesenter AS	-501 879,00	-1 122 016,00	1,129	-0,390	-0,174	-1,26		1
KAR-LA TRE AS	-204 365,00	544 382,00	1,560	0,211	-0,079	0,34	1	
Treningscenteret Moldehallen AS	-3 450 709,00	-2 862 849,00	0,125	-0,332	-0,401	-2,66		1
Morelaft AS	-3 273 558,00	1 771 331,00	1,167	0,031	-0,057	-0,46		1
Nygaard Graving og Transport AS	-2 854 395,00	-2 550 347,00	0,523	-0,630	-0,706	-3,16		1
Pefa Miljø AS	-2 032 071,00	-1 637 977,00	0,449	-1,025	-1,272	-5,97		1
Sjøvegen 21 AS	-176 337,00	-1 583 273,00	0,028	-1,647	-0,183	-3,29		1
Smoor Food AS	-405 994,00	-1 111 001,00	0,293	-1,590	-0,581	-4,15		1
Westcoast AS	-1 750 187,00	-617 077,00	1,089	-0,153	-0,434	-1,45		1
Borgund Utvikling AS	-26 466,00	-17 253,00	0,952	-0,050	-0,077	-1,28		1
Vestland:								
Art-Bygg AS	-41 332,00	-946 073,00	0,925	-1,330	-0,058	1,09		1
Bil spesialisten AS	-881 086,00	-1 426 781,00	0,496	-1,006	-0,621	-3,53		1
Boligbyggeren Hordaland AS	37 592,00	503 543,00	0,488	0,093	0,007	0,04	1	
Bomobil AS	-3 228 102,00	-3 092 565,00	0,979	-0,143	-0,150	-0,84		1
Drillco Invest AS	-32 978 349,00	-28 499 879,00	-	-6,155	-7,122	-6,29		1
Dvergsdal Bygg AS	-1 815 404,00	-620 974,00	0,849	-0,067	-0,195	-0,70		1
Eiyad Holding AS	-2 510 494,00	-2 136 655,00	0,151	-0,255	-0,299	-3,30		1
Elinova AS	-13 881,00	-176 892,00	0,000	-176892	-13881	-328 478		1
Florø Sport AS	-31 910,00	-209 715,00	0,937	-0,062	-0,009	-0,19		1
Frekhaugbutikken AS	-1 211 759,00	-2 446 549,00	0,539	-1,198	-0,593	-4,62		1
Haugsdal Bil AS	-412 832,00	-385 608,00	1,289	-0,342	-0,366	-0,61		1
Industrimarin AS	-222 317,00	563 552,00	3,896	0,743	-0,293	5,06	1	
IVL AS	1 001 887,00	1 986 397,00	1,322	0,308	0,155	2,00	1	
JRF AS	-443 352,00	-904 510,00	0,312	-2,208	-1,082	-9,20		1
Kaffelade Galleriet AS	-1 034 293,00	-1 896 334,00	0,131	-1,451	-0,791	-3,70		1

Kollen Drift Sør AS	-667 420,00	-2 846 776,00	0,430	-1,076	-0,252	-2,85		1
Kollen Drift Vest AS	-653 299,00	-1 810 865,00	0,603	-0,395	-0,142	-1,22		1
Kollen Drift Øst AS	-107 142,00	-1 636 200,00	0,625	-0,317	-0,021	-0,94		1
Larsen Rør & Sanitær AS	-437 618,00	-875 135,00	0,658	-0,198	-0,099	-0,87		1
Rørleggermester Frode Løland AS	1 197 356,00	1 445 375,00	1,409	0,217	0,179	1,50	1	
Medava Bygg AS	-95 359,00	-818 464,00	0,379	-1,804	-0,210	-5,11		1
Message Sartor AS	-741 795,00	-421 452,00	0,561	-0,398	-0,700	-2,75		1
Møbeltreff AS	-349 371,00	-87 800,00	1,813	-0,077	-0,306	-0,39		1
Pikant AS	-498 281,00	214 694,00	0,755	0,128	-0,296	-0,03		1
Advokatfirmaet Soltvedt & Co AS	3 005,00	573 532,00	1,282	0,350	0,002	0,69	1	
Tit Art & Design AS	-441 327,00	-452 005,00	0,938	-0,167	-0,163	-0,90		1
Vertebrae AS	-244 428,00	-41 523,00	1,228	-0,021	-0,121	0,11		1
Lets Meat	-336 217,00	-345 360,00	0,489	-0,416	-0,405	-1,87		1
Target Logistikk	-1 389 518,00	-508 609,00	0,737	-0,134	-0,365	-1,26		1
Midt-Norge:								
4ROOMS BOOKMARK USP AS	-1 164 975,00	-96 772,00	1,928	-0,021	-0,247	-0,81		1
AERWAY AS	-752 395,00	1 857 730,00	1,461	0,319	-0,129	0,11	1	
B MM AS	-672 077,00	-2 443 271,00	0,344	-2,323	-0,639	-4,33		1
BEITSTADBYGG AS	-717 872,00	-1 377 304,00	5,972	-0,078	-0,041	-0,88		1
BKW AS	-1 292 714,00	2 485 577,00	1,341	0,199	-0,104	0,23	1	
BLACK DESIGN INTERIOR AS	13 163,00	636 450,00	0,992	0,048	0,001	0,12	1	
BUD OG TRANSPORTServ. AS	-2 800 698,00	-2 595 220,00	0,661	-0,219	-0,237	-0,88		1
CASTELL EIENDOM AS	-272 187,00	5 510,00	0,696	0,004	-0,205	-1,06		1
FAGERHAUG & OLSTAD AS	-3 844 575,00	1 500 481,00	0,916	0,034	-0,087	-0,41		1
FERSK SUSHI AS	-118 623,00	81 377,00	0,808	0,086	-0,125	0,35		1
GE MOTOR AS	-379 519,00	-575 119,00	0,708	-0,453	-0,299	-1,94		1
GRFSTAD RICHARD AS	-82 494,00	374 931,00	1,207	0,295	-0,065	1,56	1	
GRUNNSTOLLV. U. AS	-44 017,00	-30 573,00	0,188	-4,324	-6,226	-31,29		1
HANDLE I ÅLEN AS	-1 342 461,00	-1 825 237,00	0,023	-42,589	-31,324	-118,16		1
HOG PARTS AS	-2 621 592,00	-161 081,00	1,087	-0,018	-0,295	-1,05		1
HOG PARTS HOLDING AS	-3 066 728,00	-1 763 085,00	0,002	-421,39	-732,97	-756,93		1
IDEHUS REFSETH BYGG AS	-1 700 068,00	157 801,00	1,077	0,011	-0,115	-0,51		1
ILA LAVPRIS AS	113 052,00	313 812,00	1,014	0,096	0,035	1,13	1	
INVIA HOLDING AS	-105 293,00	-738 041,00	0,001	-37,143	-5,299	-37,60		1
KATH POWER AS	1 047 117,00	-1 054 157,00	0,610	-0,312	0,310	-0,06	1	
LAUVØYA MARITIME AS	-1 132 560,00	-221 966,00	0,612	-0,048	-0,247	-1,75		1
LOKAL RØROS AS	-226 934,00	467 276,00	2,219	0,602	-0,292	1,29	1	
MESTER TAK AS	-13 643,00	-67 554,00	0,897	-0,011	-0,002	0,45		1
NIDAROS TAKST AS	1 499,00	31 499,00	1,275	0,013	0,001	0,37	1	
NORDENFJELDSKE B&S AS	126 106,00	-1 966 771,00	0,490	-0,770	0,049	-1,21		1
NORGESMØBLER AS	-23 490,00	-188 118,00	-	-67,620	-8,444	-78,09		1

ORKANGER FABRIKASJON AS	-2 065 065,00	-1 129 781,00	0,916	-0,090	-0,165	-0,49		1
PØLSPÆNG AS	-318 148,00	-132 557,00	0,035	-28,114	-67,476	-328,53		1
REGNSKAPSFOKUS AS	44 938,00	63 513,00	1,010	0,010	0,007	-0,66	1	
SJØSIDEN CATERING AS	-151 261,00	-496 422,00	0,706	-0,433	-0,132	-0,89		1
TOTALSYSTEM SERVICE AS	-380 022,00	-789 852,00	0,308	-0,583	-0,280	-2,48		1
TRONDHEIM KULDE AS	835 542,00	-1 800 936,00	0,653	-0,203	0,094	-0,22		1
TROPEGRUPPEN DRIFT AS	-1 349 218,00	-2 481 041,00	0,029	-2,475	-1,346	-10,32		1
TRØNDELAG S.INNREDNING AS	-378 544,00	-1 430 911,00	0,561	-0,965	-0,255	-1,88		1
UTHAUG I. & SKIPSSERVICE AS	691 755,00	722 185,00	1,956	0,127	0,122	1,01	1	
VENUVI AS	-2 439 632,00	-2 415 202,00	0,210	-3,751	-3,789	-17,18		1
WIE MONTASJE AS	-1 570 910,00	-1 524 942,00	0,705	-0,069	-0,071	-0,51		1
Nordnorge:								
Nordland:								
CB PARTNER BODØ AS	-1 167 343,00	-557 495,00	0,870	-0,085	-0,179	0,12		1
DAHL ANN IREN AS	-775 653,00	-1 177 212,00	0,394	-1,243	-0,819	-4,41		1
EDVARDESEN PÅL AS	-714 187,00	-288 786,00	0,85	-0,364	-0,899	-3,51		1
F&O BODØ AS	-974 010,00	-6 716 953,00	0,002	-459,15	-66,581	-839,82		1
KØRGEN VERTSHUS AS	-838 476,00	-115 357,00	0,651	-0,096	-0,697	-2,26		1
STORMYRA BYGG & BETONG AS	-342 255,00	-24 607,00	0,716	-0,025	-0,342	-1,02		1
VESTERÅLEN LOSSESERVICE AS	-1 412 631,00	-1 519 771,00	0,445	-0,510	-0,474	-2,70		1
Troms og Finnmark:								
BAVAS AS	-14 485,00	126 568,00	0,586	0,058	-0,007	-0,47		1
BERGERUD AS	-233 250,00	763 096,00	1,419	0,150	-0,046	0,34	1	
F&O TROMSØ AS	-2 094 806,00	-7 405 169,00	0,114	-6,775	-1,917	-17,51		1
INGEBRIGTSEN KJØTT AS	-3 921 404,00	2 315 823,00	1,075	0,203	-0,344	-0,68		1
LINDSETH BYGG AS	-2 530 614,00	-330 092,00	0,961	-0,048	-0,366	-1,23		1
PORSANGER VERTSHUS AS	11 470,00	-9 469,00	0,395	-0,001	0,002	-0,52		1
SJØVEGANHYTTA AS	-341 329,00	-2 046 333,00	0,686	-0,354	-0,059	-1,17		1
STEAKERS TROMSØ AS	373 855,00	1 365 663,00	0,850	0,224	0,061	1,10	1	
SYNSLASER KIRURGI AS	-999 551,00	-2 699 312,00	1,959	-1,359	-0,503	-2,55		1
WEM AS	-156 827,00	-192 068,00	0,054	-17,357	-14,172	-9,36		1
ØRJANS KIOSK AS	-352 621,00	-152 621,00	0,688	-0,093	-0,215	-1,35		1
Sørlandet:								
Agder Båt og Suzukisenter AS	-359 601,00	-305 392,00	0,910	-0,063	-0,074	-0,39		1
Atac Selvklebende AS	-185 110,00	-376 174,00	0,831	-0,252	-0,124	-1,19		1
Avior Elektro AS	-1 132 743,00	-592 393,00	0,715	-0,384	-0,735	-2,68		1
Basecamp AS	361 912,00	-303 794,00	0,625	-0,635	0,756	0,20		1
Bokbyen Drift AS	40 961,00	264 786,00	1,626	0,385	0,060	1,56	1	
Bryggerhuset Farsund AS	65 144,00	90 605,00	1,016	0,069	0,049	1,25	1	
A Bråten Transport AS	-316 597,00	-907 086,00	0,376	-1,581	-0,552	-2,84		1
BØF 1 AS	-3 805 374,00	553 312,00	0,745	0,064	-0,440	-1,43		1

CG Produksjon AS	223 426,00	476 737,00	1,130	0,115	0,054	0,99	1	
Elektromarked Risør	-1 272 469,00	-490 034,00	0,719	-0,369	-0,958	-3,55		1
F&O Kristiansand AS	-2 071 379,00	-3 291 016,00	0,111	-7,969	-5,016	-25,68		1
Hummer Sør AS	-701 681,00	-10 594 301,00	0,025	-36,516	-2,419	-90,45		1
Jolund Sør AS	-171 791,00	12 112,00	1,001	0,013	-0,184	0,46		1
Kaspera AS	-2 928 309,00	-105 778,00	0,980	-0,016	-0,432	-2,23		1
Lister Hagesenter AS	-2 136 346,00	-4 255 323,00	0,486	-0,816	-0,410	-3,32		1
Lupa Eiendom AS	-110 795,00	355 673,00	0,860	0,170	-0,053	3,92	1	
Nye Proviante AS	-1 448 750,00	-1 728 730,00	0,247	-0,955	-0,800	-5,59		1
Nye Utviklingselskapet AS	-1 093 073,00	-960 638,00	0,206	-3,858	-4,390	-19,17		1
Profiles Sør-Norge AS	956 797,00	2 192 512,00	0,700	0,203	0,088	0,11	1	
SG Bygg AS	-536 218,00	-383 378,00	0,794	-0,199	-0,278	-0,16		1
Skral Festival AS	256,00	-2 886 909,00	0,526	-2,022	0,000	-1,05		1

Nøkkeltall og konkursprediksjonsscore – 2017

Selskap 2017							KR		
Østlandet:	Åres	EK	LG1	Sol	TR	Esc	L	M	H
Oslo:									
&Smule Interiør AS	-1 741 390,00	-2 553 278,00	0,470	-1,136	-0,775	-4,89	-		1
Aalvent Kjøleservice AS	124 820,00	197 736,00	1,117	0,170	0,107	0,93	1		
Bogo Eiendom	761 270,00	-1 451 833,00	0,045	-0,708	0,371	-2,37			1
Boligbyggeriet AS	-610 846,00	-563 392,00	0,091	-6,546	-7,098	-24,16			1
Brandment AS	2 764 355,00	3 808 906,00	1,113	0,106	0,077	0,56	1		
Buen Invest AS	5 717 359,00	7 811 967,00	0,847	0,076	0,055	-0,17	1		
Chillnorway AS	-169 315,00	384 501,00	1,942	0,119	-0,052	0,29		1	
Comer Con Arte AS	920 973,00	-105 008,00	0,349	-0,111	0,974	-4,59		1	
E-Takeaway Norway AS	-15 689,00	-16 740,00	0,036	-26,699	-25,022	-147,84			1
Eide & Tønsberg Bygg AS	-2 359 182,00	-2 021 360,00	0,738	-0,208	-0,243	-1,16			1
Furusset Entreprenør AS	77 076,00	-2 485 146,00	0,382	-1,618	0,050	-0,96			1
Indigo Finans AS	-1 883 675,00	252 152,00	1,722	0,057	-0,423	1,15			1
Indre Østfold Eiendom AS	87 114,00	-4 688 080,00	-0,062	-1,822	0,034	-3,61			1
Lund & Co Advokatfirma	-275 290,00	-243 788,00	0,933	-0,045	-0,051	-0,44			1
Fredrik Løknes AS	-579 264,00	-345 183,00	0,780	-0,259	-0,435	-1,96			1
Make Communication AS	-3 495 633,00	-4 162 936,00	0,422	-1,088	-0,914	-3,44			1

Mercur VVS Entreprenør AS	1 275 585,00	3 526 152,00	1,250	0,201	0,073	1,16	1	
Motorteknikk Oslo AS	-827,00	391 177,00	1,271	0,251	-0,001	1,10	1	
Multiparking Skandinavia AS	-3 584 859,00	-975 540,00	0,918	-0,150	-0,552	-2,43		1
N-M Bygg AS	-106 647,00	-1 361 453,00	0,245	-2,132	-0,167	-2,69		1
Nordic Ship Interior	-94 186,00	320 455,00	0,964	0,034	-0,010	-0,19	1	
Norsk bilkompani AS	-564 062,00	498 325,00	1,252	0,209	-0,236	-0,26	1	
Norsk Kuldesenter AS	-2 310 931,00	-1 649 107,00	0,563	-0,777	-1,089	-4,01		1
Norsk Musikk og Instrument AS	-558 039,00	-279 416,00	0,910	-0,099	-0,198	-1,18		1
Nr 1 Ren Group AS	-4 151 177,00	-4 552 591,00	0,216	-1,373	-1,252	-6,05		1
Nye Kastanjen AS	-2 297 535,00	-2 197 535,00	0,167	-4,397	-4,597	-18,82		1
Oslo Kebab AS	-178 620,00	-82 554,00	0,664	-0,145	-0,314	1,14		1
Osterhausgaten Fargehandel AS	-597 722,00	155 108,00	1,209	0,135	-0,522	-0,77		1
Pillie Joosep AS	-6 277,00	24 394,00	0,902	0,033	-0,009	1,06	1	
Plastmetall AS	-174 685,00	-44 126 388,00	0,031	155,298	-0,615	-82,39		1
Rogaland Logistikkinvest AS	-21 459 841,00	-19 631 729,00	1,204	-0,167	-0,182	-1,07		1
Salgskompaniet AS	-630 021,00	-606 687,00	0,412	-1,430	-1,485	-7,76		1
San Leandro Thorvald Meyers Gate 76 AS	-338 093,00	-818 349,00	0,103	-8,719	-3,602	-22,21		1
Scotch & Soda - Aker Brygge AS	-3 898 944,00	-7 286 906,00	0,379	-0,692	-0,370	-4,16		1
St Hanshaugen Parkservering AS	-32 754,00	18 178,00	1,169	0,011	-0,019	0,28	1	
Viken:								
123Levert AS	-7 783 450,00	-15 279 704,00	0,706	-4,855	-2,473	-12,19		1
Aurskog Kjøtt AS	-598 281,00	-700 784,00	0,662	-0,478	-0,408	-1,97		1
Auto Service Lillestrøm AS	-1 168 373,00	-1 131 375,00	0,398	-0,986	-1,018	-3,85		1
Ben-sin-stasjon AS	-1 277 376,00	1 058 270,00	1,065	0,093	-0,112	1,42	1	
Maskinentreprenør J. A. Bentsen AS	-2 369 115,00	-2 246 757,00	0,476	-0,801	-0,845	-4,25		1
Bærum & Lise Blomster AS	-138 044,00	-111 259,00	0,759	-0,159	-0,197	-0,26		1
Ces AS	-8 223,00	34 290,00	0,009	0,044	-0,011	-2,06	1	
Ces Operation AS	407 863,00	577 311,00	-9,488	0,164	0,116	0,39	1	
Ciao Bella AS	-60 360,00	146 143,00	0,339	0,051	-0,021	-0,32	1	

Dagtia AS	-140 704,00	-272 263,00	0,800	-0,678	-0,350	-2,13		1
Dal Holding AS	-18 192,00	945,00	0,003	0,016	-0,302	-2,90		1
E C DAL AS	-3 037 764,00	-1 456 066,00	0,659	-0,604	-1,260	-4,34		1
Easy Touch AS	-559 723,00	-822 055,00	0,589	-0,570	-0,388	-2,24		1
Eidsvoll Elektriske AS	-1 491 276,00	-3 050 172,00	0,904	-0,706	-0,345	-1,79		1
Franshagan Eiendom AS	7 550 756,00	553 485,00	1,804	0,525	7,167	28,67	1	
Gavisus Norway AS	-4 368 027,00	-4 176 279,00	0,508	-1,238	-1,295	-6,51		1
Glasco AS	470 163,00	1 009 631,00	2,139	0,559	0,260	4,18	1	
Hallingsenteret Eiendom AS	-32 825,00	-140 395,00	4,340	-0,029	-0,007	-0,98		1
HGV Systemer AS	-440 985,00	-390 644,00	0,752	-0,176	-0,199	-0,07		1
Høvik Komponent AS	-621 878,00	-1 319 028,00	0,640	-0,591	-0,278	-1,81		1
Jensen Eiendom Service AS	22 836,00	-312 146,00	0,957	-0,065	0,005	-0,18		1
Jessheim Musikkcenter AS	-584 418,00	104 840,00	2,244	0,049	-0,275	-0,37		1
Krogsbygg AS	-761 993,00	-3 330 098,00	0,029	-10,438	-2,389	-19,59		1
Lek & Trivsel AS	-1 273 920,00	-591 868,00	0,787	-0,081	-0,173	-0,85		1
Membran Norge AS	82 639,00	-110 381,00	1,251	-0,125	0,093	0,88	1	
Nordisk Malerteknikk AS	-295 336,00	55 275,00	0,908	0,035	-0,188	-0,45		1
Norsk Musikk Distribusjon AS	-2 926 852,00	-1 140 305,00	2,926	-0,169	-0,434	-0,90		1
Norwegian Wood Company AS	-681 317,00	-10 464 833,00	0,016	-53,375	-3,475	-89,32		1
Oceansaver IP AS	-20 665 977,00	59 294 023,00	0,296	0,587	-0,205	0,68	1	
Oceansaver Systems AS	-1 127,00	19 438,00	--	1,000	-0,058	#DIV/0!	1	
Oslo Tipp Transport AS	-5 718 225,00	-8 036 049,00	0,329	-1,377	-0,980	-6,10		1
Overskudd Helsetjenester AS	-178 200,00	-703 423,00	0,051	-18,790	-4,760	-42,29		1
Papirbredden Innovasjon AS	-1 016 768,00	-109 798,00	0,736	-0,048	-0,442	-2,75		1
R.I.T Kjøljeservice AS	-763 167,00	-332 506,00	0,923	-0,115	-0,264	-0,96		1
Regnskaps-Partner AS	46 317,00	224 460,00	1,092	0,194	0,040	0,89	1	
Renonorden AS	-83 261 809,00	158 939 623,00	1,908	0,294	-0,154	-0,19	1	
Ressurs+ Bemanning AS	49 320,00	139 320,00	1,101	0,092	0,032	0,21	1	
Restaurantdrift Fjell AS	-448 362,00	-744 370,00	0,429	-0,455	-0,274	-2,26		1
RKCT Bygg AS	-2 006 805,00	-359 280,00	0,880	-0,086	-0,481	-1,05		1

Scotch & Soda - Vestby AS	-5 138 858,00	-7 314 736,00	0,589	-0,392	-0,276	-2,75		1
Smykkebutikk AS	-1 201 262,00	-16 026 450,00	0,346	-4,478	-0,336	-5,80		1
Solbrekke Eiendom AS	-2 345 314,00	-3 272 366,00	7,376	-0,329	-0,235	-0,63		1
Stensrud Drift AS	-395 093,00	-599 097,00	0,615	-0,593	-0,391	-1,97		1
Svane Entreprenør AS	1 439,00	-1 333 183,00	0,103	-6,134	0,007	-7,06		1
Tiptop Invest & Smallshops AS	-807 395,00	-1 305 274,00	0,619	-0,494	-0,306	-1,96		1
Totalservice Zaks AS	1 138 644,00	-467 803,00	0,526	-0,855	2,082	6,35	1	
Transportør1 AS	-373 834,00	413 012,00	1,136	0,291	-0,264	-0,13	1	
Unimetall AS	-1 566 452,00	37 186,00	1,161	0,004	-0,151	-0,59		1
Videvox Norge AS	-9 236 294,00	-14 577 136,00	0,119	-7,331	-4,645	-25,76		1
Webzoo AS	311 394,00	-249 807,00	1,478	-0,157	0,195	1,16	1	
Innlandet:								
Badia Entreprenør AS	229 434,00	417 267,00	0,746	0,115	0,063	0,69	1	
Dalas Restauranthus AS	-122 099,00	-629 180,00	0,418	-1,149	-0,223	-1,34		1
Gudbrandsdal Boligutvikling AS	-908 618,00	-878 619,00	0,047	-20,265	-20,957	-72,31		1
Kjøkkensenteret AS	-144 530,00	-631 783,00	0,397	-1,247	-0,285	-2,08		1
Kvam Autosenter AS	146 459,00	-676 862,00	0,645	-0,519	0,112	3,63		1
Landsbyen Hus & Hytter AS	-130 387,00	-965 348,00	0,508	-0,653	-0,088	-0,64		1
Vegard Lysgård AS	-17 309,00	-1 606 373,00	0,211	-4,448	-0,048	-4,79		1
Magiske Øyeblikk AS	-71 455,00	-1 080 444,00	0,290	-2,343	-0,155	-4,51		1
Markedspool Salg AS	-1 190 632,00	-1 278 474,00	0,541	-0,848	-0,790	-2,91		1
Nordbrenden AS	-270 030,00	367 299,00	1,594	0,139	-0,102	0,44	1	
Norghjem AS	-388 573,00	-455 855,00	0,929	-0,049	-0,042	-0,88		1
Norghjem Produksjon AS	-495 788,00	-244 996,00	0,990	-0,057	-0,115	-0,69		1
Scootr Kommunikasjon AS	-1 363 130,00	649 833,00	1,127	0,107	-0,224	-0,66		1
Sias Boligalarm AS	107 433,00	-99 046,00	0,901	-0,056	0,061	0,64	1	
Vestfold og Telemark								
Altshop Norge AS	-1 190 032,00	-3 958 364,00	0,595	-1,509	-0,454	-3,69		1
Bakkenbok AS	-61 968,00	-156 253,00	0,595	-0,298	-0,118	-1,58		1
Bergbys Notodden AS	-893 290,00	-684 513,00	0,224	-1,368	-1,785	-6,70		1

Bo og Bygg AS	-891 474,00	-1 360 672,00	0,256	-2,402	-1,574	-7,95		1
Grofting AS	-310 177,00	989 028,00	0,913	0,243	-0,076	0,24	1	
Lille Asia Nøtterøy AS	-340 167,00	-375 093,00	0,221	-2,966	-2,690	-5,87		1
NLI Vcon AS	-5 431 383,00	2 241 750,00	0,976	0,049	-0,118	-0,74		1
Norsk Musikk Instrument Tønsberg AS	-272 571,00	-672 893,00	0,534	-0,872	-0,353	-2,91		1
Restaurant Kongensgate AS	-278 005,00	-98 498,00	0,847	-0,124	-0,349	-0,62		1
Storgaten 27 & 29 AS	-9 712 331,00	-14 360 108,00	0,789	-0,682	-0,461	-3,31		1
Knut Strand AS	67 498,00	-4 176 922,00	0,543	-1,235	0,020	-1,44		1
Vivestad Glass AS	-212 858,00	-514 691,00	0,731	-0,203	-0,084	-0,98		1
Vestlandet:								
Rogaland:								
Dalane Pasta AS	-1 378 021,00	-100 000,00	0,283	-0,053	-0,733	-3,16		1
Din Lokale Vaktmester AS	-543 015,00	-567 608,00	0,001	-18,088	-17,304	-80,48		1
F5 IT Holding AS	1 651 312,00	2 923 889,00	1,717	0,622	0,351	2,56	1	
F5 IT Solutions AS	-2 739 346,00	-82 489,00	0,650	-0,005	-0,179	-1,16		1
Fuuzo International AS	-472 711,00	-371 044,00	0,180	-1,115	-1,421	-6,33		1
Helsehuset Restaurantdrift AS	-202 121,00	542 530,00	1,412	0,278	-0,104	0,48	1	
Inov8 Energy AS	-765 171,00	-40 033 367,00	0,008	128,228	-2,451	-197,84		1
Karmøy Byggteknikk	-479 857,00	-989 806,00	0,384	-0,708	-0,343	-3,00		1
Natursteinsspesialisten AS	-1 567 218,00	-393 229,00	0,871	-0,081	-0,323	-1,42		1
Nor-Gros AS	-6 013 172,00	849 225,00	0,893	0,030	-0,211	-1,35		1
Norsk All Transport AS	-315 142,00	-367 294,00	0,749	-0,327	-0,280	-1,42		1
Pastapasta AS	-147 851,00	302 150,00	0,339	0,162	-0,079	-0,37	1	
Pastapasta Holding AS	-6 439 956,00	-6 236 159,00	0,237	-9,401	-9,708	-33,71		1
Pastapasta Madla AS	-857 466,00	-507 466,00	0,453	-0,413	-0,699	-3,43		1
Peismesteren AS	-910 397,00	-620 331,00	0,973	-0,298	-0,438	-1,64		1
Royal Yachts AS	-1 221 159,00	-860 813,00	0,043	-0,212	-0,300	-2,62		1
Rørlegger Team AS	-2 923 446,00	-1 591 401,00	1,059	-0,248	-0,456	-2,22		1
Tedd Sola AS	-223 261,00	-97 261,00	0,512	-0,170	-0,391	-2,04		1
Tedd Vardeneset AS	-431 020,00	-141 020,00	0,410	-0,245	-0,749	-3,85		1

Tritec AS	1 056 256,00	4 439 330,00	0,479	0,297	0,071	0,17	1	
UKT Haugesund AS	-269 759,00	-36 211,00	0,784	-0,016	-0,120	-0,98		1
Vatland & Sønn AS	-6 005 821,00	-2 051 915,00	1,105	-0,282	-0,827	-2,82		1
VB Agilis AS	-1 181 180,00	1 553 167,00	1,366	0,268	-0,204	2,37	1	
Møre og Romsdal:								
Amine Drift AS	1 491 848,00	4 050 938,00	1,564	0,438	0,161	2,25	1	
Amine Mote AS	-3 995 490,00	-2 472 850,00	0,568	-0,444	-0,718	-3,65		1
Bilbutikken Ålesund AS	-1 408 052,00	1 009 727,00	3,564	0,192	-0,267	0,11	1	
Bondalseidet Hytteutvikling AS	-816 551,00	-2 546 324,00	24,459	-0,390	-0,125	-0,80		1
Brajo AS	-572 758,00	-3 161 283,00	0,290	-2,360	-0,428	-4,24		1
Consulting AS	-115 712,00	-547 797,00	1,087	-0,335	-0,071	-0,99		1
Det gode hjem	-633 664,00	-144 377,00	1,585	-0,144	-0,634	-2,58		1
Hatlehols AS	-309 693,00	179 957,00	1,077	0,021	-0,035	-0,17	1	
Holstad Varetransport AS	-1 618 627,00	-1 379 197,00	0,749	-0,869	-1,020	-4,52		1
Høyer Outlet Langevåg AS	-682 824,00	-1 379 307,00	0,515	-0,811	-0,401	-3,21		1
Inge Kolås AS	-1 030 143,00	1 262 326,00	0,823	0,101	-0,082	0,17	1	
Kamo Entreprenør AS	-359 565,00	590 542,00	0,952	0,118	-0,072	0,15	1	
Ko Eiendom AS	-1 814 338,00	-836 538,00	0,770	-0,540	-1,171	1,37		1
Kvanne Handel AS	-118 866,00	-315 232,00	0,971	-0,247	-0,093	0,26		1
L&H Handel AS	-144 626,00	149 804,00	1,245	0,068	-0,065	-0,60	1	
Lokal Bygg AS	-580 244,00	-158 233,00	0,708	-0,112	-0,409	-1,11		1
Loyal Shop AS	-110 761,00	-476 350,00	0,476	-1,350	-0,314	-3,71		1
MX Sport & Fritid Elnesvågen AS	-390 314,00	-474 146,00	0,911	-0,098	-0,081	-0,71		1
Nordman Bygg AS	-338 057,00	-785 915,00	0,676	-0,344	-0,148	-0,94		1
Nye Regionavisa AS	20 105,00	-116 397,00	0,563	-0,085	0,015	0,27		1
Philnordic AS	-425 964,00	354 036,00	1,285	0,315	-0,379	-1,30	1	
Restauranthuset Molde AS	686 800,00	-1 158 050,00	0,583	-0,491	0,291	1,12		1
RQM AS	110 665,00	90 024,00	1,892	0,049	0,060	0,28	1	
S-Eva AS	223 192,00	-117 367,00	0,681	-0,054	0,103	-0,23	1	
Siglar Offshore Services AS	-399 811,00	-521 662,00	0,334	-3,381	-2,591	-12,78		1

Sjøhuset Ålesund AS	-1 610 211,00	-1 486 164,00	0,511	-0,847	-0,917	-4,12		1
T&S Boligutvikling AS	-21 949,00	-26 449,00	6,138	-0,033	-0,028	-0,36		1
Vestland:								
ABC2016 AS	-1 387 202,00	-1 444 419,00	0,117	-4,022	-3,863	-17,24		1
Ankø Prosjekt AS	-421 648,00	-401 347,00	0,393	-1,763	-1,852	-7,67		1
Askøy Byggsenter AS	-5 128 766,00	5 887 081,00	1,124	0,217	-0,189	-0,41	1	
Cordovans AS	-215 624,00	53 137,00	1,301	0,069	-0,278	-0,25		1
Creato Media AS	-192 357,00	160 638,00	1,086	0,083	-0,099	0,09	1	
Dalen Landhandel AS	-226 671,00	-662 137,00	0,778	-0,689	-0,236	-1,14		1
Damsgård Karosseri AS	-2 107 297,00	-2 431 013,00	0,720	-0,677	-0,587	-2,74		1
Euroklima Norge AS	-209 458,00	-374 309,00	0,525	-0,841	-0,470	-2,84		1
Flakkavåg Landhandel AS	-168 700,00	-147 074,00	1,125	-0,174	-0,199	0,97		1
Hjelme VVS AS	-1 293 907,00	-668 346,00	0,776	-0,289	-0,559	-2,40		1
JKE Design Bergen AS	-582 148,00	3 774,00	1,107	0,003	-0,460	-0,94		1
Kokstadkiosken AS	-45 651,00	231 733,00	2,123	0,170	-0,033	1,46	1	
Lys, Teknikk & Design AS	4 400,00	231 106,00	1,149	0,411	0,008	1,75	1	
Marine And Offshore Solutions AS	-5 773 751,00	-10 750 134,00	0,385	-0,783	-0,421	-3,93		1
Montech AS	-459 432,00	-116 142,00	0,652	-0,155	-0,615	-1,78		1
MTI South America AS	-15 159 071,00	-13 008 670,00	0,615	556,711	648,738	-398,68		1
Murmester Strand AS	-948 272,00	-2 249 056,00	0,341	-1,663	-0,701	-5,72		1
MX Sport Husnes AS	-643 953,00	-388 902,00	1,155	-0,176	-0,291	-1,31		1
Nordic Rock AS	-685 033,00	-793 158,00	0,109	-0,983	-0,849	-5,48		1
Norflis Vest AS	-247 446,00	763 287,00	1,270	0,106	-0,034	0,31	1	
Nye Dickens Bergen AS	-2 764 368,00	-594 264,00	0,687	-0,087	-0,404	-1,27		1
Offsbore Group AS	-2 619 959,00	-2 439 927,00	0,029	-11,200	-12,027	-50,87		1
Offshore International AS	-784 286,00	-689 856,00	0,032	-94,669	107,628	-440,44		1
Omj Gulvleggerservice AS	-847 152,00	-193 282,00	0,826	-0,211	-0,924	-1,76		1
Pamor Trading AS	-634 988,00	-206 057,00	0,845	-0,162	-0,499	-2,15		1
Produksjon og Montasje AS	-1 044 816,00	-1 098 192,00	0,600	-0,499	-0,475	-2,84		1

Rada Eng. & Consulting Bergen AS	32 783,00	-1 257 269,00	0,741	-0,058	0,002	-0,31		1
Riss Grafisk Formgeving AS	-417 053,00	-765 212,00	0,416	-0,580	-0,316	-2,39		1
Rognaldsen Bakeriutsalg AS	-118 702,00	-319 989,00	0,327	-1,016	-0,377	-1,30		1
Senter Hus AS	-923 374,00	-4 373 196,00	0,662	-0,662	-0,140	-1,69		1
Solheim & Nordal Bygg AS	-1 486 890,00	-1 633 859,00	0,294	-1,815	-1,652	-7,55		1
Spiro Medical AS	-5 007 821,00	-4 336 139,00	0,360	-2,284	-2,637	-18,55		1
Steinvågsvegen 41 AS	-573 446,00	-77 958,00	8,063	-0,054	-0,395	-1,14		1
Stil - Bergen Storsenter AS	-540 085,00	153 836,00	1,055	0,116	-0,408	-0,64		1
Sveins Bil Og Motor AS	-397 825,00	-1 865 961,00	0,318	-3,947	-0,842	-4,72		1
TG Anlegg AS	314 783,00	-79 105,00	0,750	-0,025	0,099	0,78	1	
Thomas & Thomas Bygg AS	-1 087 447,00	-84 062,00	0,541	-0,061	-0,791	-2,93		1
Vee Bygg og Anlegg AS	-246 531,00	136 775,00	0,951	0,032	-0,057	-0,66	1	
Vågen Restauranter AS	-1 317 871,00	-1 121 777,00	0,253	-1,091	-1,282	-5,95		1
Midt-Norge:								
ABC INDUSTRIGULV AS	540 262,00	-183 117,00	0,821	-0,116	0,342	1,93	1	
ASKIM HELSE AS	-6 475 551,00	-6 735 774,00	0,033	-0,380	-0,365	-1,46		1
AUNE GRUS OG CONT.UTLEIE AS	-212 003,00	-1 735 288,00	0,086	-9,284	-1,134	-18,89		1
BELLO BY BOUTIQUE BELLO AS	-434 448,00	-2 730 922,00	0,456	-1,401	-0,223	-3,49		1
BJØRGAN DISTRIBUSJON AS	93 051,00	-193 883,00	0,538	-0,137	0,066	0,28		1
BØRGEFJELL SKINN AS	-567 295,00	-867 239,00	0,439	-1,019	-0,667	-4,98		1
FAUN TRE AS	-750 332,00	290 718,00	10,203	0,131	-0,339	-1,87		1
FØLL FRANK BYGGMESTER AS	-444 413,00	-1 405 592,00	0,507	-1,115	-0,353	-0,75		1
MAT FRA HAGEN AS	-478 884,00	-1 500 470,00	0,025	-8,143	-2,599	-22,46		1
MATGROSSISTEN TRONDHEIM AS	-2 210 327,00	-2 152 164,00	0,948	-0,198	-0,203	0,18		1
MIDT NOR. BLÅSEISOLERING AS	-569 539,00	-577 005,00	0,079	-1,649	-1,628	-11,77		1
MULTI BYGG AS	-7 951 939,00	-6 745 052,00	0,618	-0,343	-0,404	-1,80		1
MULTI MANNEN AS	-170 174,00	-75 962,00	0,811	-0,149	-0,333	-1,34		1
NAMDAL PLAST AS	-514 039,00	493 824,00	0,966	0,117	-0,122	-0,05	1	
RØROS DELIKATESSER AS	-356 009,00	-180 170,00	1,003	-0,137	-0,272	-1,45		1
SB ANLEGG AS	390 839,00	729 352,00	1,373	0,331	0,177	3,06	1	

SJØ & FJELLHYTTER AS	-1 413 204,00	-2 395 538,00	0,413	-1,192	-0,703	-4,31		1
SKOG OG FRITID V. MALMO AS	-436 587,00	-335 466,00	1,574	-0,175	-0,228	-0,07		1
SMARTVARSLING HOLDING AS	-14 100 386,00	-18 160 557,00	0,462	-2,906	-2,257	-10,59		1
SPELIALGROS. TRONDHEIM AS	-1 995 800,00	-1 915 219,00	0,869	-0,357	-0,372	-1,45		1
STIMO AS	877 193,00	2 345 195,00	2,071	0,687	0,257	4,01	1	
TINGHAUGEN GARTNERI AS	-88 313,00	211 687,00	3,084	0,054	-0,022	0,18	1	
TO TÅRN BRYGGERI AS	-975 596,00	1 394 734,00	2,331	0,422	-0,295	-0,15	1	
TOTAL TREPLEIE AS	-773 136,00	-660 859,00	0,756	-0,347	-0,406	-2,33		1
TRAFØ AS	-70 562,00	-1 070 418,00	1,131	-0,553	-0,036	-0,75		1
ULTIMA SERVICE AS	-681 292,00	-723 321,00	0,494	-0,352	-0,332	-2,15		1
VERKSTEDSERV. TRONDHEIM AS	-1 661 241,00	-1 736 563,00	0,407	-1,418	-1,357	-5,69		1
VI TRE AS	-12 021 649,00	-4 292 451,00	0,415	-2,966	-8,307	-33,69		1
VÅR FRUE GATE EIENDOM AS	-5 597 350,00	-517 645,00	0,147	-0,038	-0,410	-2,29		1
Nordnorge:								
Nordland:								
BUFF AS	1 488 372,00	-966 453,00	0,147	-0,208	0,321	-0,47	1	
BYENS BESTE AS	-128 292,00	-344 838,00	0,276	-2,516	-0,936	-6,37		1
CONTURE AS	778 662,00	2 155 005,00	1,278	0,215	0,078	0,88	1	
ELEKTRIKER BRØNNØYSUND AS	-520 406,00	867 055,00	0,968	0,082	-0,049	0,02	1	
FAUSKE MASKINUTLEIE AS	448 130,00	3 688 258,00	1,031	0,252	0,031	0,75	1	
KJØKKENBUTIKKEN BODØ AS	-1 817 110,00	-1 281 211,00	0,757	-0,606	-0,860	-2,29		1
KVANDAL AS	-1 341 120,00	-1 295 111,00	1,289	-0,395	-0,410	-1,90		1
MANN FAUSKE AS	-912 037,00	-612 037,00	1,271	-0,397	-0,592	-2,96		1
RØNNES TRYKK AS	-188 271,00	-863 044,00	0,872	-0,539	-0,118	-0,49		1
RØRMARK VVS AS	-1 434 094,00	-1 183 084,00	0,485	-0,836	-1,013	-4,27		1
S A ANLEGG AS	-4 365 102,00	745 428,00	0,966	0,023	-0,133	-0,61		1
S A ANLEGG KVARTS AS	-1 954 380,00	-2 279 981,00	0,354	-1,826	-1,566	-8,41		1
SOUS NO AS	-907 230,00	-840 298,00	0,213	-1,056	-1,140	-7,07		1
TRANSFIKS AS	-249 772,00	-414 076,00	0,390	-0,738	-0,445	-1,98		1
VIKREM EIENDOM AS	-1 307 693,00	843 764,00	47,993	0,061	-0,095	0,10	1	
Troms og Finnmark:								

BYGG SERVICE HARSTAD AS	-931 309,00	-2 776 728,00	0,763	-1,964	-0,659	-5,02		1
G-SPORT RANDAL AS	-1 086 380,00	-725 772,00	1,384	-0,268	-0,402	-1,71		1
GO2GATE AS	-2 896 577,00	-2 388 660,00	1,068	-0,869	-1,054	-4,48		1
NIJO TROMSØ AS	113 837,00	190 247,00	0,979	0,214	0,128	2,28	1	
NORDLYS ØKONOMI AS	4 305,00	195 029,00	0,929	0,463	0,010	1,56	1	
PSE EIENDOM AS	-109 668,00	-458 604,00	0,323	-1,745	-0,417	-4,71		1
TROMSDALEN VEISERVICE AS	-133 033,00	-1 267 587,00	0,677	-1,252	-0,131	3,09		1
Sørlandet:								
DRØMMEPLASSEN MANDAL AS	-413 752,00	-369 322,00	0,207	-0,421	-0,471	-3,37		1
ELTOS AS	-3 070 023,00	1 122 702,00	1,233	0,233	-0,636	-1,38		1
HESTESKOEN BARNEHAGE AS	-80 661,00	31 364,00	2,803	0,024	-0,062	-0,64		1
LØW HOLDING AS	-2 152 686,00	-1 001 489,00	0,000	10324,6	22192,6	32067,53		1
MABERG BYGG AS	985 567,00	3 747 816,00	1,445	0,172	0,045	0,54	1	
MAXI BYGG AS	13 652,00	-1 725 363,00	0,343	-0,334	0,003	-1,84		1
PROVIANTEM MANDAL AS	-1 231 752,00	-1 664 842,00	0,253	-0,661	-0,489	-2,47		1
SCANCYCLING AS	200 960,00	-1 485 311,00	0,498	-2,427	0,328	-1,91		1
SHOPLINK NO AS	-391 051,00	897 151,00	0,849	0,108	-0,047	-0,23	1	
SKOTREFF EIENDOM AS	-1 597 067,00	-3 870 002,00	0,047	-0,431	-0,178	-1,86		1
TEMPE AS	44 097,00	-191 498,00	0,530	-0,120	0,028	-0,49		1
THE GREEN MARKET AS	-23 203,00	367 309,00	1,214	0,151	-0,010	0,50	1	
VALLE BENSIN AS	-424 705,00	-479 404,00	0,605	-0,839	-0,743	-0,26		1
VIGELAND INVEST AS	-1 135 784,00	-743 738,00	2,184	-0,280	-0,428	-1,33		1
VIGELAND PERSONAL AS	-575 947,00	-470 436,00	0,124	-7,052	-8,634	-16,57		1

Avviklingselskap

2019		2017	
Selskapsnavn	Organisasjonsnummer	Selskapsnavn	Organisasjonsnummer
ELEMENTHUS NORGE AS	997 946 014	Maskinentreprenør J. A. Bentsen AS	898 228 932
BEDRE HANDEL AS	918 708 723	Hallingsenteret Eiendom AS	985 286 477
CONVIENT AS	996 341 968	Overskudd Helsetjenester AS	990 470 847
STJERNEBARN AS	912 265 625	Tiptop Invest & Smallshops AS	915 245 641
TORP LANDHANDLERI AS	920 574 300	Lille Asia Nøtterøy AS	996 662 217
KVISGAARD HJ AS	913 674 138	Din Lokale Vaktmester AS	915 066 518
Karm Invest AS	989 423 746	Inov8 Energy AS	998 477 603
FB Utvikling AS	990 838 283	Royal Yachts AS	995 378 981
HANDLE I ÅLEN AS	918 666 230	Loyal Shop AS	998 836 875
WEM AS	999 129 641	Ankø Prosjekt AS	912 738 299
Elektromarkedet Risør	991 387 900	Flakkavåg Landhandel AS	989 387 561
TEKTRAKOM AS	944 228 659	MTI South America AS	996 907 023
Basecamp AS	913 804 074	Steinvågsvegen 41 AS	996 435 148
		VI TRE AS	966 910 046
		KJØKKENBUTIKKEN BODØ AS	989 314 793
		S A ANLEGG KVARTS AS	913 495 594
		Ben-sin-stasjon AS	992 496 983
		VB Agilis AS	996 687 805
		Regnskaps-Partner AS	986 294 082
		Kokstadkiosken AS	992 677 066
		NORDLYS ØKONOMI AS	911 711 443